

”Jeg er IKKE noe mindre innvandrер”

En studie av identitetskonstruksjoner
i narrativer i en samtale

Marthe Kathrine Kynningsrud Aas

Masteroppgave i nordisk, særlig norsk, språkvitenskap
(NOR4090)

Lektorprogrammet

Institutt for lingvistiske og nordiske studier

UNIVERSITETET I OSLO

Høsten 2009/høsten 2010

Sammendrag

Temaet i denne oppgaven er narrativ og identitet i sosial samhandling. Mer spesifikt ser jeg på hvordan to søstre med innvandrerbakgrunn konstruerer og forhandler fram sine identiteter ved hjelp av narrativer i én samtale.

Det teoretiske rammeverket for fremstilling av identitet er sosialkonstruksjonistisk. Identiteter er ikke enhetlige, men foranderlige og mangfoldige. Forståelsen bygger på at mennesker har flere identiteter, og at disse blir konstruert i sosial samhandling.

Det overordnede analytiske verktøyet er narrativer. Siden begrepet narrativ er blitt definert på flere måter, består den første delen av oppgaven av å problematisere ulike narrativdefinisjoner opp mot materialet og samtalekonteksten. Den første problemstillingen i oppgaven er: Hva slags narrativer kan identifiseres i dette materialet, og hvilke er mest hensiktsmessige å bruke videre i studien av identitet? Jeg vektlegger særlig kontekstens betydning i studiet av narrativer og identitet. Jeg ser nærmere på hvordan informantene skaper en fortellingsverden ved å konstruere dialoger. Ved å gjengi ytringer i form av direkte tale, skapes en scene som kan sammenlignes med en teaterscene. Disse scenene kan fremheve viktige synspunkter og motsetninger i narrativer. Når tid, sted og sammensetningen av aktører skifter narrativen, skiftes også scenen. De ulike scenene kan fungere som motsetninger, men kan også forsterke poengene som kommer fram i samtalen.

I den andre delen av oppgaven studerer jeg identitetskonstruksjoner med utgangspunkt i scener og narrativer. Jeg ser også nærmere på bruken av pronomen og språkhandlinger.

Problemstillingen her er: Hvordan konstrueres identiteter i mellomposisjon mellom flere hjem? Jeg ser på hvordan to søstre med innvandrerbakgrunn posisjonerer seg i forhold til andre aktører og hva som blir sagt i disse scenene, hvordan de posisjonerer seg i forhold til vaner, holdninger og andre karakteristikk som de knytter til kulturer, hvordan tid og sted kan spille en rolle for identifisering og hvordan fortelleren viser handlekraft ved å motsi seg og argumentere for posisjoner. Jeg studerer også hvordan samtalepartnerne konstruerer felles identiteter og hvordan de posisjonerer seg i forhold til hverandre.

Analysen viser at disse søstrene presenterer seg selv i en mellomposisjon ved at de kan tilpasse seg flere kulturelle koder. Ved hjelp av fortellinger presenterer fortelleren seg selv

som både *norsk* og *innvandrere*, som *turist* i hjemlandet, men også *derfra*. Analysen viser at fortellere bruker pronomen som *vi* når de henviser til det norske samfunnet, men også *vi* når de henviser til hjemlandet. Analysen viser også at informantene i denne oppgaven legger vekt på å fortelle en felles historie, og at de posisjonerer seg i forhold til samtalefører ved å bruke pronomen som *dere*.

Forord

Først og fremst vil jeg takke informantene mine for at dere delte deres fortellinger og refleksjoner. Denne oppgaven vil ikke blitt til uten dere.

En varm takk til hovedveilederen min, Anne Golden. Det var du fikk meg interessert i faget norsk som andrespråk. Jeg setter stor pris på all den tiden vi har hatt sammen og alt du har lært meg. Jeg vil også takke biveileder, Elizabeth Lanza, som viste meg inn i studiet av språk, kultur og identitet. Dere har begge vært pådrivere, kritikere, og dere har gitt meg god veiledning både sammen og hver for dere. Sammen har vi hatt gode fokusgrupper og delt mange fine narrativer.

Jeg vil takke SKI for faglig og økonomisk støtte fra høsten 2009 til våren 2010. Takk også til alle deltakerne i SKI-prosjektet for gode, innholdsrike seminarer og faglige lunsjer. Som uerfaren forsker har det vært spennende og følge dere så tett.

Jeg vil også takke mine kjære medstudenter for fem innholdsrike og ikke minst morsomme år på Blindern. Vi har holdt sammen i tykt og tynt. Dere har gjort min tilværelse på Blindern helt uforglemmelig.

En stor takk også til min kjære Knut Erik som har holdt ut med meg gjennom min lange studietid. Du har vært flink til å oppmuntre meg, skryte av meg, og du har stort sett vært veldig medgjørlig når har jeg tvunget deg gjennom mange frustrerte narrativer på kveldstid. Takk for at du stadig får meg til å koble av. Du er fantastisk.

Til slutt vil jeg takke mamma og pappa. Hos dere føler jeg meg alltid hjemme. Takk for at dere alltid har tro på meg.

Takk.

Blindern, oktober 2010

Marthe Kathrine Kynningsrud Aas

Innhold

Oversikt over tabeller og teksteksempler	viii
1.0 Innledning.....	1
1.1 Bakgrunnen for prosjektet.....	1
1.2 Plassering i forskningen	4
1.3 Teoretisk og metodisk tilnærming.....	5
1.4 Problemstillinger	6
1.5 Oppgavens struktur	9
2.0 Teoretiske perspektiver	10
2.1 Identitet.....	10
2.1.1 Identitet som sosial konstruksjon	11
2.1.2 Identitet og kultur	12
2.1.3 Essensialistiske oppfatninger i studier av identitet	13
2.1.4 Posisjonering og handlekraft.....	13
2.2 Identitet i forbindelse med narrativer	15
2.3 Narrativer og tid	16
2.3.1 Narrativforskningens utvikling innenfor sosiolingvistikk.....	17
2.3.2 Narrativer i kontekst.....	18
2.3.3 Narrativer og argumentasjon.....	20
2.3.4 Narrativer i tilknytning til tid og sted.....	21
2.3.5 Narrativer og identitet	22
2.4 Narrativer og identitet i forbindelse med min studie.....	22
3.0 Metode.....	23
3.1 Metodisk tilnærming: Diskursanalysen.....	23
3.1.1 Informantene	24
3.1.2 Samtale som metodisk verktøy for innsamling av materialet	25
3.2 Materialet	26
3.2.1 Transkripsjon: Teoretisk og subjektivt motivert	27
3.2.2 Ortografisk transkripsjon.....	28
3.2.3 Konvensjoner for transkripsjonen	28
3.3 Refleksjoner om samtalen og <i>the observer's paradox</i>	30
3.4 Analyseverktøyene i et innlæringsperspektiv	32
3.5 Materialets bruksverdi i forhold til mitt teoretiske og metodisk utgangspunkt	33
4.0 Utvikling av analyseverktøy: Narrativtyper	34
4.1 Labov og Waletzky's narrativdefinisjon og sjangerskjema	34
4.2 På vei bort fra den prototypiske narrativen: Narrative dimensjoner og muligheter... ..	37
4.2.1 Småfortellinger.....	42
4.3 Oppsummering: Et forsøk på å komme fram til en narrativ tilnærming.....	43
4.4 Scener og konstruert dialog.....	45
4.5 Forståelsen av konstruert dialog og scener i narrativer: En oppsummering	48
4.6 En oversikt og kategorisering av scener.....	49
4.7 Oppsummering av kapittel fire.....	51
5.0 Identitetskonstruksjoner i denne samtalen	53
5.1 Om analyseverktøyene	54

5.1.1 En liten introduksjon av pronomensystemet i norsk	54
5.1.2 Pronomen som språklig virkemiddel i denne oppgaven	55
5.1.3 Konstruert dialog og språkhandlinger	60
5.1.4 Språkhandlinger i scenene	64
5.1.5 Det utfordrende møtet med skolen: Et narrativeksempel i lys av tabellen.....	67
5.1.6 Om de neste analysene	69
5.2 Hvordan konstruerer to søstre med innvandrerbakgrunn sine identiteter i møte med andre mennesker i scenene de forteller om?	70
5.2.1 ”Jeg er jo egentlig herfra”	70
5.2.2 ”Vi ser ikke på deg som en innvandrer, for du er jo ganske norsk, du”	73
5.2.3 ”Er du fornøyd?”, ”Ne-ei”, sa jeg	76
5.2.4 Diskusjon i lys av spørsmålet: Hvordan konstruerer to søstre med innvandrerbakgrunn sine identiteter i møte med andre mennesker i scenene de forteller om?	79
5.3 Hvordan kan faktorer som tid og sted for scenene spille en rolle for hvordan søstrene med innvandrerbakgrunn konstruerer sine identiteter?	80
5.3.1 ”Jeg kyssa hele klassen når jeg kom første skoledag”	80
5.3.2 ”Men jeg tror ikke noe særlig på Gud”	84
5.3.3 Kort oppsummering: Hvordan tid og sted for scenene kan spille en rolle for hvordan søstrene med innvandrerbakgrunn konstruerer sine identiteter.....	87
5.4 Steder og identitetskonstruksjon i fortellinger om hypotetiske hendelser	88
5.4.1 <i>Vi, man</i> og <i>de</i> i forbindelse med identifisering av vaner, holdninger og kulturelle karakteristikk.....	90
5.4.2 Oppsummering: Hvem <i>vi</i> er varierer i forhold til vaner, holdninger, muligheter og personlige karakteristikk	93
5.4.3 ”Det er litt deilig å føle seg hjemme igjen”	95
5.5 Hvordan blir identiteter forhandlet fram mellom samtalepartnerne?.....	97
5.5.1 <i>Jeg</i> og <i>vi</i> i motsetning til andre og på tvers av steder	98
5.5.2 <i>Vi</i> -fortellinger	102
5.5.3 Involvering av samtaleføreren som utenforstående.....	104
5.5.4 Posisjonering av samtaleføreren ved bruk av dere	106
5.5.5 Kort oppsummering: Hvordan blir identiteter forhandlet fram mellom samtalepartnerne.....	111
6.0 Oppsummerende diskusjon	113
6.1 Hva slags narrativer kan identifiseres i dette materialet, og hvilke er mest hensiktsmessige å bruke videre i studien av identitet?.....	113
6.2 Hvordan konstrueres identiteter i mellomposisjon mellom flere hjem?	114
6.2.1 Mellomposisjon mellom flere hjem: <i>Verken eller</i> eller <i>både og</i>	116
6.2.2 Handlekraft og posisjonering	117
7.0 Avslutning	119
Litteraturliste	120
Vedlegg 1: Scenene i samtalen inndelt etter tidspunkt	125
Vedlegg 2: Samtaleguide	151
Vedlegg 3: Konvensjoner for transkripsjonen	155
Vedlegg 4: Pronomen i norsk.....	156

Oversikt over tabeller og teksteksempler

Tabell 2:1 Narrative dimensions and possibilities (Ochs og Capps 2001: 20)	19
Teksteksempel 1 (15.scene)	35
Teksteksempel 2 (Scene 3,4 og 5).....	38
Teksteksempel 2 (utdrag)	43
Tabell 4:1 Narrative dimensions and possibilities (inspirert av Ochs og Capps 2001) ...	44
Teksteksempel 2	46
Teksteksempel 3 (Scene 47 og 48).....	47
Teksteksempel 4 (Scene 50).....	50
Teksteksempel 5 (1. scene)	50
Tabell 4.2 En oversikt over tilfeller med konstruert dialog i hele samtalen	51
Teksteksempel 6 (Scene 14).....	56
Tabell 5.2 Pronomen knyttet til aktørene i scenene	57
Teksteksempel 7 (Scene 41).....	58
Teksteksempel 8 (3.scene)	59
Teksteksempel 9 (Scene 36).....	61
Teksteksempel 10 (3.scene)	62
Tabell 5.3 Språkhandlingsgruppene	63
Tabell 5.4 De mest frekvente språkhandlingene	65
Teksteksempel 10 (3.scene)	65
Teksteksempel 11 (54. Scene).....	67
Teksteksempel 12 (35. og 36. Scene).....	71
Teksteksempel 13 (39. og 40. Scene).....	73
Teksteksempel 14 (Scene 49).....	76
Teksteksempel 15 (15. og 16. Scene).....	81
Teksteksempel 16 (før scene 17).....	83
Teksteksempel 17 (17. Scene).....	83
Teksteksempel 18 (9. Scene).....	85
Teksteksempel 19 (10. Scene).....	86
Teksteksempel 20 (11. Scene).....	88
Teksteksempel 21 (29. Scene).....	90
Teksteksempel 22 (30. og 31. scene)	91
Teksteksempel 23 (33. Scene).....	92
Teksteksempel 24 (56. Scene).....	95
Teksteksempel 25 (Scene 50 og 51).....	99
Teksteksempel 26 (47. og 48. Scene).....	100
Teksteksempel 27 (5. Scene).....	102
Teksteksempel 28 (1. scene)	103
Teksteksempel 29 (18. Scene).....	104
Teksteksempel 30 (37. Scene).....	105
Teksteksempel 31 (14. Scene).....	107
Teksteksempel 32 (10. Scene).....	107
Teksteksempel 33 (2. scene)	108
Teksteksempel 34 (19. Scene).....	109
Teksteksempel 35 (24. Scene).....	109
Teksteksempel 36 (utdrag fra scene 36).....	110
Teksteksempel 37 (utdrag fra scene 1).....	111
Tabell 5.1 Oversikt over pronomen i norsk.....	156

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunnen for prosjektet

De siste tretti årene har innvandringen økt kraftig i Norge. De nyeste tallene fra Statistisk Sentralbyrå viser at det per 1. januar 2010, er ca 11,4 % innvandrere¹ som er bosatt i Norge. I 1950 var det kun 1,4 % av befolkningen som var født i utlandet ([SSB](#) 2010). Utviklingen viser at Norge har blitt et mer flerspråklig og flerkulturelt samfunn.

Målet for regjeringen er at alle som bor i Norge skal ha like muligheter til å bidra og delta i landets felleskap ([Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet](#) 2010). Innvandring og integrering får stor oppmerksomhet i norske medier, og for mange mennesker er media den viktigste kilden til kunnskap om innvandrere². Innvandring i norske medier var et tema for årsrapporten til Integrerings- og mangfoldsdirektoratet³ for 2009, og årsrapporten heter ”Innvandring i norske medier: Medieskapt islamfrykt og usynlig hverdagsliv”. I årsrapporten kom det fram at det i 2009 var omtrent like mange oppslag om muslimer og islam, som det var om Jens Stoltenberg og flere enn om svineinfluensaen ([IMDI](#) 2010: 3). Altså var det mange saker som omhandlet innvandrere, og de fleste sakene var tilknyttet muslimer.

Mediene danner også et bilde av hva det vil si å være norsk. De tenderer til å avgrense det norske gjennom å bruke betegnelse *innvandrere* og *norsk* som motsetningspar om mennesker i Norge ([IMDI](#) 2010: 13). Et eksempel på dette er Dagbladets overskrift: ”Innvandrere mindre på uføretrygd enn nordmenn” ([Dagbladet nett: 2009](#)). Overskrifter av denne typen åpner ikke for at man kan være innvandrere og norsk på samme tid. De viser til et snevert norsk *vi*, som ikke inkluderer personer som har innvandret til landet ([IMDI](#) 2010: 13). Slike framstillinger kan bidra til et motsetningsforhold mellom *vi* (nordmenn) og *de* (minoritetene) i samfunnet. Et betimelig spørsmål i denne sammenhengen er: Hva vil det egentlig si å være norsk?

---

¹ Det er 11,4 % personer bosatt i Norge som har innvandret selv eller er født i Norge med innvandrerforeldre. Oslo har den største andelen med 27 % av befolkningen (URL: [SSB](#) 2010).

² Når jeg bruker betegnelsen innvandrere, mener jeg mennesker med innvandrerbakgrunn. Det benyttes ikke som en motsetning til det å være norsk. Jeg kommer også til å benytte betegnelsen migranter. Migranter innlemmer betydningen av at individet både har utvandret og innvandret.

³ Integrerings- og mangfoldsdirektoratet blir heretter referert til med forkortelsen IMDI.

I sin 17. mai-tale fra 2009 sa utenriksminister Jonas Gahr Støre: ”Og vi utfordres til å spørre - hvem er ”det norske vi” i dag?” ([Støre](#): 2009: 5. avsnitt). For Støre er ”det norske vi” det samme som ”det store fellesskapet (...) som alle kan kjenne seg hjemme i” ([Støre](#) 2009: 5. avsnitt). Mediene viser ofte et litt annet bilde. [Lindstad og Fjeldstad](#) (2009: 22) skriver i artikkelen ”Pressen som norskhetens portvokter” at det kan virke som at pressen har klare uskrevne regler for hvem som slippes gjennom nåløyet. Når avisene omtaler personer knyttet til kriminalitet, tyr de til betegnelser som forteller at personene det gjelder, står utenfor det norske fellesskapet. Når innvandrere gjør suksess, særlig innen kultur og sport, trenger de ikke å ha vært lenge i landet før de forfremmes til nordmenn. Sprinteren Ezinne Okparaebo har for eksempel blitt omtalt som ”norsk jente” ([TV2-sporten nett](#): 2009). Da artisten Noora Noor gav ut sitt nye album i 2009, skrev VG: ”Det går lang tid mellom hver gang man hører en norsk sanger med slik timing” ([VG nett](#): 2009). I slike positive mediesaker er mediene snare til å kategorisere mennesker med innvandrerbakgrunn som norske. Det er nettopp dette 800-meterløperen Mohammed Abdi tok opp da han ble intervjuet i Aftenposten i 2001. Han kom med denne refleksjonen:

Hvem er jeg egentlig? Når jeg løper 800 meter for ungdomslandslaget, er jeg nordmann. Men når media lager oppslag om somaliere, kommer folk og spør om jeg er dopselger og barneraner. Da er jeg plutselig somalier ([IMDI](#) 2010: 23).

Det Abdi egentlig snakker om her, og som har blitt beskrevet ovenfor, handler om identitet. Med utgangspunkt i de erfaringene han har som medlem i det norske samfunnet, lurer han på hvem han egentlig er. Går det an å være både norsk og somalier? Spørsmålet er relevant.

Tradisjonelt har en hatt en såkalt essensialistisk oppfatning av identitet. I følge en essensialistisk oppfatning (basert på den idéhistoriske retningen essensialisme) er ”et individs identitet konstituert som et sett medfødte egenskaper” (Mæhlum 2003: 108). Man har et bilde av identiteten som en enhetlig kjerne. Men er det slik at man kun har én identitet? Mange vil kanskje erfare at de er en annen på jobb enn de er blant venner. På en ferie i Afrika opplever man kanskje at hudfargen og andre ytre trekk gjør at en skiller seg ut. Dette setter muligens andre egenskaper til side. I april 2010 ble fotballspilleren Anthony Annan kalt *afrikaner* av en motspiller på fotballbanen ([Aftenposten nett](#): 2010). Selv om denne betegnelsen muligens ikke var rasistisk ment fra motspilleren, var det likevel Annans hudfarge og bakgrunn som ble fremhevet som egenskap ved Annan. Slike uttalelser, og slik mediene ser ut til å avgrense det

norske *vi*, kan forsterke en *vi/de*-dikotomi i Norge. Tendensen til å se majoriteten og minoritetene i samfunnet i en *de*-kode og *vi*-kode, kan tolkes som en essensialistisk forståelse av identitet (Lanza og Svendsen 2007: 277). Etniske kategorier og essensialistiske oppfatninger om mennesker kan diskuteres. Selv om slike kategorier kan være etablert som mentale representasjoner hos mennesker, trengs det empirisk forskning på hvordan disse identitetene konstrueres og forhandles fram i sosial samhandling, som Lanza og Svendsen (2007: 296) påpeker. Forskning på identitet i naturlige situasjoner kan gi innsikt i hvordan mennesker presenterer seg selv og blir forstått. Postmoderne studier av identitet fokuserer på dette, og der tar man utgangspunkt i at mennesker har flere identiteter som gjøres relevante i sosial samhandling (De Fina, Schiffirin og Bamberg 2006: 2).

I denne oppgaven skal jeg studere hvordan to søstre med innvandrerbakgrunn konstruerer og forhandler fram sine identiteter. Imidlertid vil jeg påpeke at identitetsstudier, som tar avstand fra en rendyrket essensialistisk forståelse, ikke bare er viktige når det gjelder innvandrere, men også mennesker generelt. Folk flest har gjerne flere identiteter eller roller som de går inn og ut av, og som er betinget av de sosiale omgivelsene. Fordelen med å bruke migranter som informantgruppe er at de ofte har kjennskap til flere kulturer og på mange måter har flere hjem. Identitetskonstruksjoner både former og blir formet av kultur- og språkkontakt, og kultur- og språkforskjeller er vanligvis mer synlige på tvers av nasjoner enn innenfor en nasjon. Samtidig blir mennesker med innvandrerbakgrunn ofte stigmatisert som én gruppe. Dette kan resultere i at migranter i større grad opplever utfordringer når det gjelder å passe inn i ”det norske *vi*”. Å bosette seg i en ny kultur kan også bidra til at følelser tilknyttet hjemlandet nyanseres og forandres.

Identitetsstudier er viktig for å fremme toleranse og forståelse i et flerkulturelt samfunn. Støre fremhever videre i sin 17.mai-tale, som ble sitert ovenfor, at den norske grunnloven er en grunnvoll for det store fellesskapet:

Et samfunnsfellesskap som også må fornyes, forsterkes, innen rammene i dag av et ”større norsk *vi*”. – Hvor det ikke handler om ”de andre” – og ”oss”, eller om et ”*vi*” – og ”de andre”. Men om ett ”*vi*”. Ett ”*vi*” som forplikter, fordi vi har ansvaret selv, og ansvaret for hverandre. Og på en dag som denne – et ”*vi*” som ”elsker dette landet (Støre 2009: 5.avsnitt).

Støre oppfordrer mennesker til å se forbi de etniske, kulturelle og religiøse grensene og innse at alle som bor i Norge, utgjør et fellesskap, vi er ett *vi*. Uttrykket er trolig ment å skape toleranse og positive holdninger i forbindelse med et norskulturelt mangfold. Fordi grupper tenderer til å definere hverandre gjensidig, vil det politiske behovet for å samle folket vokse etter hvert som flere forskjellige grupperinger bosetter seg i Norge. Forskning på identitet kan bidra til en slik forståelse. Lingvisten Anna De Fina (2003a) er en sentral identitetsforsker, og hun argumenterer for:

the need to study “subjective factors” in migration in order to gain deeper understanding of the processes of adjustment and adaption that immigrants go through when moving to a new country, and therefore also be able to fight stereotyped visions, prejudices and ignorance about them (De Fina 2003a: 217).

Subjektive faktorer, som De Fina etterlyser, kan blant annet bli uttrykt ved hjelp av fortellinger. IMDIs rapport, som ble presentert ovenfor, viste at det er få hverdagshistorier som preger nyhetsbildet i dag. Journalistene fokuserer enten på innvandrere som kriminelle, eller så presenterer de solskinnshistorier om innvandrere som innlemmes i det norske samfunnet ([IMDI 2010: 19](#)). I denne oppgaven vil nettopp identitet bli studert i forbindelse med fortellinger, som på fagfeltet ofte kalles for narrativer. Slike fortellinger kan gi innsikt i et komplekst identitetsbegrep, og identitetsstudier kan si noe om hvordan mennesker tilpasser seg ulike kulturer og andre mennesker. Slike studier kan være med på å forebygge fordommer og fremme toleranse.

1.2 Plassering i forskningen

Fagtradisjonen som jeg står i, er språkvitenskapen, og de konkrete forskningsfeltene jeg vil plassere meg innenfor, er nordisk språkvitenskap, norsk som andrespråk og sosiolingvistikk. Disse retningene glir over i hverandre.

Norsk andrespråksforskning er en disiplin som vokste fram på slutten av 1970-tallet som et resultat av den økende innvandringen. Golden, Kulbrandstad og Tenfjord (2007: 5) deler inn andrespråksforskningen i tre retninger: Andrespråkstilegning, didaktikk og språk- og kulturkontakt. Mye av forskningen har dreid seg om andrespråkstilegning, men det siste tiåret har språk- og kulturkontakt fått større fokus enn tidligere (Golden mfl. 2007: 13). Denne oppgaven handler om språk- og kulturkontakt hos to jenter med norsk og latinamerikansk

bakgrunn, og slik forskning er vanlig i sosiolingvistikken. Studier som innebærer språk og kulturkontakt er ofte tverrfaglige, der studier av språkbruk står sentralt. Sosiolingvistisk forskning deler metoder og teorier med andre vitenskaper som for eksempel sosiologi og sosialantropologi. Sosiolingvistikken studerer forholdet mellom språket og samfunnet, altså språket i bruk (Wray og Bloomer 2006: 92). Siden sosiolingvistikken fikk sin blomstring på 1960-tallet, har det vokst fram flere underretninger. Uansett fokus er sosiolingvistisk forskning basert på observasjoner av mennesker som bruker språket og på analyser av disse observasjonene (Johnstone 2000: 1).

Denne oppgaven er tilknyttet SKI,⁴ et forskningsprosjekt i regi av Institutt for lingvistiske og nordiske studier (ILN), Universitetet i Oslo. Et av hovedmålene i SKI-prosjektet er: “to generate new knowledge of how identity is expressed, constructed and negotiated in multilingual and culturally diverse settings, and to assess the relative roles of language and culture contact in this process” (SKI 2010: 2). Denne oppgaven er et bidrag til dette.

1.3 Teoretisk og metodisk tilnærming

Det teoretiske rammeverket for fremstilling av identitet i denne oppgaven er tilknyttet sosialkonstruksjonismen. Sosialkonstruksjonismen er en vid term, og Burr (2003) foreslår noen nøkkelprensippene som kan binde det mangfoldige sosialkonstruksjonistiske feltet sammen. For det første impliserer sosialkonstruksjonismen en kritisk innstilling ovenfor selvfølgelig viten. Virkeligheten er kun tilgjengelig for mennesker gjennom kategorier. Det finnes mange måter å oppleve seg selv og verden på. Derfor må man sette spørsmålsteget ved vår viten som objektiv sannhet. For det andre er kategorier og måten mennesker oppfatter verden på, kulturspesifikke. Verden konstrueres gjennom sosiale handlinger som opprettholder sosiale mønstre. Over tid kan slike mønstre endres. For det tredje undersøker sosialkonstruksjonister sammenhengen mellom viten og sosiale prosesser. Kunnskapen skapes i interaksjon med mennesker. Det fjerde nøkkelprensippet for sosialkonstruksjonismen er sammenhengen mellom viten og handling. Forskjellige former for viten fører til ulike sosiale handlinger. I en kultur blir noen handlinger forstått som naturlige, mens andre handlinger blir utenkelige. Dermed får konstruksjonen av verden konkrete sosiale konsekvenser (Burr 2003: 2-5).

---

⁴ SKI står for Språk, Kultur og Identitet, og er et tverrfaglig forskningsprosjekt finansiert av Forskningsrådet. Prosjektet rommer fagdisiplinene lingvistik, litteratur og kulturstudier.

Innenfor et sosialkonstruksjonistisk perspektiv kan identitet beskrives slik:

Identity is neither given nor a product. Rather a process that 1) takes place in concrete and specific interactional process, 2) yields constellations of identities instead of individual, monolithic constructs, 3) does not simply emanate from the individual, but results from processes of negotiation, and contextualization, and 4) entails “discursive work” (De Fina mfl. 2006: 2).

For å studere identiteter må man observere språkbruk i sosiale sammenhenger. Et analyseredskap som ofte tas i bruk i sosialkonstruksjonismen, er diskursanalyse. Diskurs er et begrep med flere betydninger. Diskurs kan defineres som ”language in use” (Johnstone 2000: 103) eller som ytringer i sosial samhandling (Svennevig 2001: 110). I denne oppgaven forstås også diskurs som samtaler og drøftinger. Det vil si at diskurs kan både være enkel meningsutveksling i en samtale, samtidig som det kan være samfunnsdebatter og problemstillinger. I en slik analyse blir muntlig tale studert, der transkripsjon brukes som hjelpemiddel. Diskursanalysen forstås først og fremst som en kvalitativ metode, og vil derfor bli nærmere presentert i metodekapittelet (kapittel 3.1).

I denne oppgaven er nettopp diskursanalysen den sosiolingvistiske rammen for studien av narrativer. Narrativer er språklige handlinger, og studier av disse kan være en viktig inngangsport til personenes virkelighetsforståelse. De Fina (2003a) skriver om hvorfor og hvordan narrativer er sentrale i studier av identitet.

Narrative is an ideal locus for the study of identity since narratives are always subjectively and culturally determined versions of personal experiences, and narrators consistently use linguistic mechanisms and strategies that can be related to conceptions of the self, its role, and its relationships to others (De Fina 2003a: 217).

For å studere narrativer og identitet er det nødvendig å studere narrativene i den rammen de fortelles i, som i dette tilfellet er en samtale mellom meg og to informanter. Samtalepartnerenes forventninger og relasjoner kan spille en viktig rolle for hvordan og hvorfor fortellingen skjer.

1.4 Problemstillinger

Jeg vil i denne oppgaven studere hvordan to unge kvinner med innvandrerbakgrunn forhandler fram og konstruerer sine identiteter ved hjelp av narrativer i én samtale.

Samtalen kan forstås som en autobiografisk narrativ,⁵ fordi den handler om flere episoder i livene deres over et langt tidsrom. Imidlertid er narrativ et begrep med mange forståelser. Narrativer er ikke alltid like håndgripelige så først må en finne ut hva en narrativ er. Oppgaven er derfor todelt i en del om narrativer og en om identitet.

Den første problemstillingen tar for seg narrativbegrepet og hvordan det brukes. Jeg viser til ulike definisjoner fra forskningsfeltet, anvender disse på materialet og problematiserer disse definisjonene. Jeg fremhever særlig kontekstens betydning i studier av narrativer. Kontekst kan defineres som: ”den sammenheng eller de omgivelser en ytring inngår i” (Svennevig 2001: 82). I dette inngår alt som er relevant som bakgrunn for å forstå ytringer og narrativer.

I analysen av muntlige narrativer i samtaler kan man skille mellom to kontekster (eller verdener). Fortellingsverden (*story world*) er konteksten (personer, tid og sted) for hendelsen som det blir fortalt om. Fortellerverden (*storytelling world*) er konteksten for selve samtalen, samtaledeltakerne, stedet der samtalepartnerne befinner seg og tidspunktet for samtalen (De Fina 2003a: 95).⁶ Fortellingsverden og fortellerverden blir benyttet i denne oppgaven for å beskrive samtals flere kontekster. For å fremheve særlig fortellingsverden vil jeg vektlegge begrepet *scener*.⁷ Scener kan sammenlignes med en teaterscene der skuespillerforfatteren konstruerer en replikk (ofte kalt direkte tale) som er skrevet for scenen (Tannen 2008: 217). Tannen kaller dette for *konstruerte dialoger*.⁸ Forekomsten av dialoger⁹ i fortellinger kan være en påminnelse om de ulike kontekstene som blir aktivert ved fortellingen av hendelser. Jeg vil fremheve hvordan scener kan inkluderes i narrativbegrepet, og hvordan disse kan forstås som viktige identitetsuttrykk. Den første problemstillingen i oppgaven er:

1. Hva slags narrativer kan identifiseres i dette materialet, og hvilke er mest hensiktsmessige å bruke videre i studien av identitet?

---

⁵ Autobiografiske narrativer kalles også livshistorier.

⁶ Flere forskere innenfor narrativforskningen, bruker begrepene *story world* og *storytelling world* uten å eksplisitt forklare hva som ligger bak begrepene. De Fina (2003a 95) viser til Tannen (1989) som kaller disse verdenene for *the reported context* og *reporting context*.

⁷ For en nærmere forklaring av scener, se kapittel 4.4.

⁸ Tannen (1989: 110) introduserte termen *konstruert dialog* og hevder at ”reported speech is constructed dialogue”. Konstruert dialog blir nærmere presentert i kapittel 4.4.

⁹ Bruken av begrepet *dialog* i denne oppgaven er påvirket av Bakhtin (1981: 426): ”[T]here is a constant interaction between meanings, all of which have the potential to conditioning others”. Konstruert dialog, som kan gjenkjennes som direkte tale, blir her knyttet til begrepet dialog, inspirert av forståelsen av at en ytring innehar flere stemmer.

I den andre analysedelen vil jeg studere identitetskonstruksjoner. Fordelen med å velge migranter er tidligere nevnt. Migranter kan befinne seg i en posisjon hvor de kan identifisere seg med ulike grupper, ulike kulturer, ulike språk og ulike hjem. Denne forståelsen bryter med den binære oppfatningen om *vi* og *de*, og at man hører hjemme enten *her* eller *der*.

Narrativene til disse informantene handler om hendelser og opplevelser både i Norge og i landet de utvandret fra. Der informantene forteller om møtet med andre mennesker og hvordan de vurderer disse hendelsene, ser vi at de identifiserer seg med flere grupper. For å studere hvordan informantene konstruerer sine identiteter, tar jeg utgangspunkt i begrepene *posisjonering*¹⁰ og *handlekraft*¹¹. Samtalen jeg hadde med informantene, vil bli studert på flere nivåer. Jeg vil studere hvordan informantene presenterer seg selv i forhold til andre rolleinnhavere i narrative og hvordan de presenterer seg selv i forhold til kulturelt, gjenkjennende aktiviteter i samspill med tid og sted. Jeg vil også studere hvordan de presenterer seg selv i forhold til samtalepartnerne i selve samtalen.

Som bakgrunn for prosjektet viste jeg hvordan norske medier kan fremheve en *vi/de*-dikotomi ved å sette betegnelsene *innvandrere* og *norsk* opp mot hverandre. Slike motsetningspar kan ekskludere innvandrere fra å føle seg hjemme i ”det norske *vi*”. Jeg vil derfor se nærmere på *pronomen* som språklig markør. Ved å bruke pronomen som *jeg*, *vi*, *de*, *dere* og *man* kan fortellere formidle en slags nærhet eller distanse til det som blir sagt. Pronomen kan være viktige indekser på hvordan fortelleren ser på seg selv og sin rolle i forhold til den sosiale verden og samtalepartnerne. Pronomenmarkører vil bli studert i forbindelse med konstruert dialog i narrative. Jeg vil også studere identiteter ved hjelp av *språkhandling*¹² som uttrykkes, se på hvordan søstrene posisjonerer seg og hvilken handlekraft de uttrykker. Den overordnede problemstillingen, som går ut på å finne ut hvordan to søstre med innvandrerbakgrunn forhandler fram og konstruerer sine identiteter, vil bli besvart ved hjelp av tre underspørsmål. Problemstillingen og underspørsmålene er som følger:

2. Hvordan konstrueres identiteter i mellomposisjon mellom flere hjem?
  - a. Hvordan konstruerer to søstre med innvandrerbakgrunn sine identiteter i møte med andre mennesker i scenene de forteller om?

---

¹⁰ Tønnesson (2002: 226) skriver at posisjonering i samtaler innebærer at mennesker presenterer seg selv og sine synspunkter i kontrast til andre. Posisjonering blir nærmere presentert i kapittel 2.1.4

¹¹ *Handlekraft* er en min oversettelse av begrepet *agency*, og kan defineres som ”the socioculturally mediated capacity to act” (Ahern 2001 fra Zidjaly 2009: 178), se også kapittel 2.1.4.

¹² Pronomen og språkhandling blir nærmere presentert i kapittel 5.1.

- b. Hvordan kan faktorer som tid og sted for scenene spille en rolle for hvordan søstrene med innvandrerbakgrunn konstruerer sine identiteter?
- c. Hvordan blir identiteter forhandlet fram mellom samtalepartnerne?

1.5 Oppgavens struktur

I kapittel 2 vil jeg gå nærmere inn på den teoretiske bakgrunnen. Fokuset vil ligge på hvordan identiteter og narrativer har blitt forstått og forsket på i et historisk og overordnet perspektiv. I kapittel 3, metodekapittelet, presenterer jeg diskursanalysen, metoden for innsamling av materialet, informantgruppen og transkripsjonen. Jeg vil også si noe om hvorfor materialet er tilstrekkelig til å svare på mine problemstillinger. Denne delen er nært knyttet opp mot kapittel 4, siden jeg der gjør rede for oppgavens forutsetninger. Kapittel 4 og 5 utgjør selve analysen. I kapittel 4 ser jeg på narrativer og scener. Selv om narrativer brukes som metodisk verktøy for å studere identitet, vil denne delen av analysen først og fremst fokusere på narrativ som begrep og verktøy, uavhengig av identitetsproblematikken. Dette kapittelet vil også danne grunnlaget for den øvrige analysen og vil avslutningsvis knyttes til identitetsanalysen. I kapittel 5 ser jeg nærmere på identitetskonstruksjoner ut fra scenebegrepet, Jeg kommer til å anvende teori fra forskningsfeltet, slik at teori, metode og analyse vil bli studert i sammenheng. I kapittel 6 vil jeg knytte de ulike underspørsmålene opp mot problemstillingene, posisjonering og handlekraft. Det siste kapittelet, kapittel 7, er en kort avslutning på oppgaven. Alle scenene i samtalen, samtaleguiden og konvensjoner for transkripsjonen kommer som vedlegg.

2.0 Teoretiske perspektiver

2.1 Identitet

Forskningen på identitet har vokst betraktelig det siste tiåret både innenfor lingvistikk, antropologi, psykologi, sosiologi, historie og litteratur (De Fina mfl. 2006: 1). Tilnærmingen varierer imidlertid mellom tradisjonene, og den henger sammen med fagdisiplinen og metoden for analysen. I forståelsen av identitet skilles det mellom to helt grunnleggende motsetninger: essensialisme og konstruksjonisme.

Selve begrepet identitet har fellestrekk med det latinske ordet *idem* som betyr ”det samme” (Berulfsen og Gundersen 1974: 146). Bokmålsordboka har en tredelt definisjon av identitet: 1) å være identisk, 2) fullstendig likhet og 3) sum av element som gir individ, et samfunn og lignende individualitet ([Bokmålsordboka](#) 2010). Den tredje betydningen viser til elementer, og den kan knyttes til en forståelse av at mennesker kan ha flere identiteter. Imsen (2005: 415) hevder at begrepet identitet ofte kan forveksles med selvoppfatning. Mens man kan ha flere selvoppfatninger, kan ofte identitet være ”en subjektiv følelse av å være den samme på tvers av tid og rom”. Man har en visshet om noe konstant og uforanderlig i menneskets indre på tvers av ulike situasjoner. Denne forståelsen ser på identitet som en konstant kategori og passer inn under en tradisjonell og essensialistisk forståelse av identitet. I en essensialistisk forståelse av identitet søker man gjerne etter det opprinnelige indre og det enhetlige (Mæhlum 2003: 108). Man leter etter en objektiv kjerne som definerer en persons identitet. Et godt eksempel på dette er passet som knyttes til nasjonalitet og som på mange måter definerer mennesket.

I et konstruktivistisk¹³ perspektiv er det mangelen på en kjerne som karakteriserer identiteten. Identiteten er avhengig av ytre forhold og er foranderlig. I denne forståelsen er det ikke snakk om én samlet identitet, da mennesker har flere identiteter. Identiteter er foranderlige, mangfoldige, variable og kulturelt betinget (Mæhlum 2003: 108). Blommaert (2005: 203) hevder at ”identity is who and what you are”. Men hvem man er, er ikke alltid like håndgripelig. Det avhenger av flere forhold. Man har ulike roller, og identiteten formes av disse rollene og av de ulike kategorier man er satt inn i, som for eksempel yrke, kjønn,

---

¹³ Mæhlum bruker begrepet konstruktivistisk som norsk betegnelse. De Fina mfl. (2006:2) bruker betegnelsen *constructionism*, som kan oversettes til konstruksjonisme. I forbindelse med identitet brukes betegnelsene om den samme oppfatningen, om at mennesker har flere identiteter.

etnisitet, familieroller eller andre. I noen sammenhenger glir man lett inn, mens i andre sammenhenger skiller man seg mer ut. "Who and what you are" avhenger av kontekst, situasjon og formål (Blommaert 2005: 203).

2.1.1 Identitet som sosial konstruksjon

I en lingvistisk forståelse spiller språket en rolle i konstruksjonen av identitet. De Fina (2003a: 15) henviser til Kroskryt (2000) som beskriver identitet som "the linguistic construction of membership in one or more social groups or categories". Identiteter blir konstruert i hverdagslige samtaler og annen sosial atferd som hvordan man oppfører seg, hvordan man kler seg, hvor man befinner seg og hvordan man snakker. I et sosialkonstruksjonistisk perspektiv ligger oppmerksomheten på sosial handling framfor psykologiske konstruksjoner (De Fina mfl. 2006: 2). Ut i fra dette perspektivet snakkes det om individets identiteter i flertall framfor entall. Forskning med utgangspunkt i sosial konstruksjonisme har blant annet studert bruken av lingvistiske strategier i samtaler og større diskurser som en måte å formidle og bygge identiteter, der interaksjoner kan belyse motstridende versjoner av selvet. I denne forståelsen avskrives identiteten som et produkt. Identiteter er dynamiske, prosessuelle og finner sted i konkrete situasjoner. Identiteter blir *forhandlet* fram i sosial samhandling. Svennevig (2001) fremlegger at en forhandlingsprosess er mest tydelig i samtaler der partene forhandler om felles mening.

To samtalepartnere må bli enige fortløpende om tolkningen av hverandres ytringer i samtalen. Den som snakker, trenger en bekreftelse på at hun blir forstått slik hun intenderte, og den som lytter, trenger en bekreftelse på at hennes tolkning er akseptabel for taleren. Dette forhandlingsarbeidet foregår ved hjelp av ulike samtalestrategier (Svennevig 2001: 75).

Forhandlinger innebærer en felles forståelse av hva som foregår i samtalen og hva det snakkes om. Det innebærer ikke nødvendigvis at man blir enige, men at man er enige om hva man eventuelt er uenige om. Pavlenko og Blackledge (2004: 20) hevder at: "Negotiation takes place only when certain identities are contested". De forbeholder bruken av ordet *forhandling* til situasjoner hvor det er en maktdimensjon der identiteter blir utfordret. Forståelsen i denne oppgaven er at forhandlinger også skjer uavhengig av om identiteter blir utfordret. Mennesker forhandler om identitet i samtaler, fordi identiteter blir konstruert i sosial interaksjon.

Selv om identiteter stadig blir konstruert i sosial samhandling, har gjerne individet en oppfatning av seg selv som kan påvirke hvordan man ønsker å presentere seg selv. Disse antagelsene kan også være påvirket av andres og samfunnets antagelser. Sosiologen Erving Goffman (1967) introduserte termen *face* og hevder at "the term face may be defined as the positive social value a person effectively claims for himself by the line others assume he has taken during a particular context" (Goffman 1967: 5). *Face* kan oversettes til *ansikt*. Mennesker har et ansikt utad som det forsøker å bygge opp og få anerkjennelse for av andre, for å ikke tape ansikt. Mennesket trenger anerkjennelse for personlige kvaliteter, holdninger og oppfatninger. Mennesker har også behov for respekt for sitt territorium som materielle eiendeler, arbeidsinnsats, tid og krefter. For å minske trusselen om å tape ansikt bruker mennesker høflighetsstrategier ved å gi andre oppmerksomhet og vise andre respekt (Svennevig 2001: 142-143). Schiffrin (2006: 105) skriver at Goffmans forklaring om selvet som sosial konstruksjon, knytter sammen det teoretiske og analytiske skillet mellom individet og samfunnet. Ansiktet avhenger av interaksjoner med andre og interaksjoner avhenger av ansiktet som presenteres (Schiffrin 2006: 108).

Blommaert (2005: 205) fremhever også at mye av identitetsarbeidet er gjort av andre. Det er få som kaller seg selv *drittsekker*, *løgnere* og *feiginger* så fremt de ikke har fått dette inntrykket av andre. Individet er heller ikke helt frie når det gjelder hvordan de fremfører identiteter. De bærer med seg ulike kapasiteter for å artikulere iboende gruppeidentiteter og tilegne seg kategoriserte identiteter som kan fungere bra i et miljø, men feile i et annet. Perspektivene ovenfor viser hvordan individet og samfunnet har et refleksivt forhold og påvirker hverandre.

2.1.2 Identitet og kultur

Menneskers selvoppfatninger kan også relateres til kulturer de er en del av. Benwell og Stokoe (2005: 138) fremhever at: "identity is culturally and historically located". Kultur er i likhet med identitet et flytende begrep. Antropologen Duranti (1997: 43) hevder at generaliseringer om kulturer kan forstås som essensialistiske. Sosialantropologen Gullestad (1989) sammenligner kultur som livsform med begreper som *mentalitet* og *ideologi*. Mens ideologier er elitens skriftlige formulerte utsagn og debatter, er mentalitet "de disposisjoner og tankemønstre som gjelder hele folket og som endrer seg langsomt, over århundrene" (Gullestad 1989: 38). Hun hevder at kulturer er mangfoldige fordi kulturelle grenser ofte er vage og diffuse. Sosialantropologen Eriksen (2006: 228) skriver at innvandrere ofte har en

privilegert posisjon fordi de ser både sin opprinnelige kulturelle verden og den norske skarpere og klarere enn andre. De har et blikk både utenfra og innenfra. I belysningen av kulturer kan flerspråklige¹⁴ og flerkulturelle informanter gi nyttig innsikt, og møtet mellom ulike kulturer og språkgrupper øker også behovet for studier av det komplekse identitetsbegrepet (URL: [SKI](#): 2010: 1).

2.1.3 Essensialistiske oppfatninger i studier av identitet

Selv om identiteter konstrueres i samhandling, kan individer ha oppfatninger om seg selv og andre som er essensialistiske. Mæhlum (2003: 109) hevder at rendyrkede essensialistiske eller konstruktivistiske oppfatninger av identitet kan gjøre at viktige aspekter ved identiteter faller bort. Hun sammenligner identiteten med en elv. Denne forståelsen tar høyde for at identiteter er i stadig forandring, men at de samtidig søker mot det stabile og konstante. Drivkraften tilhører det mer stabile og varige, men det stabile er også påvirket av forandringer. Elveleiet påvirkes av de aktivitetene og bevegelsene som foregår i selve elva. Mennesker kan altså ha en oppfatning om seg selv som kan virke stabil og som kan påvirke hvordan de presenterer seg selv. Samtidig blir disse identitetene stadig påvirket av møtet med andre mennesker og med omgivelsene. Selv om mennesket kan ha essensialistiske oppfatninger, trengs det empirisk forskning på hvordan disse identitetene konstrueres og forhandles fram i sosial samhandling. Forskning på identitet i naturlige situasjoner kan gi innsikt i hvordan mennesker kategoriserer seg selv og andre og konstruerer sine identiteter.

2.1.4 Posisjonering og handlekraft

For å studere hvordan identiteter blir forhandlet fram i sosial samhandling kan begreper som *posisjonering* og *handlekraft*¹⁵ være nyttige.

Begrepet *posisjonering* ble først introdusert av Hollway i 1984 der hun snakket om å *posisjonere seg* og *ta en posisjon*. Å posisjonere seg henter bildet fra det militære ved at man inntar en posisjon i retning mot fienden (Harré og van Langenhove 1999: 16). Tønnesson (2006: 226) hevder at posisjonering finner sted når en deltaker i en samtale presenterer seg selv og/eller sine synspunkter i kontrast til andre. De Fina mfl. (2006: 8) hevder at posisjoneringsteorien kan forstås som en overordnet term for ulike måter å konstruere identiteter i samtaler på. Posisjonering bygger på innsikten om at identiteter er sosialt

---

¹⁴ Med flerspråklige mener jeg personer med to eller flere språk i sitt språklige repertoar.

¹⁵ Som nevnt i innledningskapittelet (Kapittel 1.4), er handlekraft min oversettelse av begrepet *agency*.

konstruert gjennom forholdet mellom fortelleren og det som blir sagt, gjennom forholdet mellom aktørene i fortellingen, eller fortelleren og samtalepartnerne i interaksjonen og gjennom forholdet til dominerende samfunnsideologier, sosiale praksiser og underliggende maktstrukturer (De Fina mfl. 2006: 7). Harré og van Langenhove (1999: 29) poengterer at samtaler alltid involverer en viss grad av posisjonering. Menneskers moral og personlige attributter er sjelden nøytrale. Man kan for eksempel posisjonere seg som mektig eller kraftløs, som selvsikker eller unnskyldende, som dominerende eller underdanig eller som autorisert eller uautorisert (Harré og van Langenhove 1999: 17).

Posisjonering kan også knyttes til begrepet *handlekraft* (*agency*). Zidjaly (2009: 178) viser til Aherns definisjon av handlekraft som: "the socioculturally mediated capacity to act". Hvorvidt et menneske har handlekraft avhenger også av konteksten. De Fina mfl. (2006: 7) hevder at flere forskere, som for eksempel Harré og van Langenhove (1999), har studert handlekraft i forbindelse med posisjonering i to retninger. På den ene siden blir individer posisjonert av historiske, sosiokulturelle krefter i form av dominerende samfunnsdiskurser. På en annen side posisjoneres individet seg selv som handlende i forhold til andre og i forhold til dominerende diskurser. Det er den sistnevnte måten som kan påvise hvordan fortellere viser handlekraft ved å posisjonere seg selv, framfor å bli posisjonert.

Posisjoneringsteorien har blitt kritisert for å være for vag og mystisk når det gjelder å eksplisitt dokumentere hva som teller som posisjonering i samtaler. Selv om posisjonering er et samtalefenomen, er det ofte overordnede diskurser i samfunnet, framfor samtaledata, som brukes for å eksemplifisere teorien (Benwell og Stokoe 2006: 140-141). Sammen med metodene for å studere erfaringer i materialet, kan analytiske grep som å tilskrive diskursmerkelapper og identitetsposisjoner, få forskeren til å påpeke relevansen av ting hun ønsker at informantene hadde sagt. Det kan også få forskeren til å komme med politiske og teoretiske påstander om dataene som hun ikke kan garantere (Benwell og Stokoe 2006: 161). For å knytte sammen identitet og diskurs er det nødvendig å identifisere indekser som kan fange opp og dokumentere hvordan identiteter blir formidlet i samtaler. Baynham (2006) introduserer begrepet *speaker position* som kan oversettes med talerposisjon. "Speaker position is useful to characterize, for example, social roles, ideological stances, and the interpersonal alignments, taken up by speakers in order to perform identities" (Baynham 2006: 381). Rolleinnhaverne i fortellinger blir ofte framstilt som motsetninger der de kan være posisjonert på hver sin side av en identitetskategori (Baynham 2006: 395). Dette kan for

eksempel gjøres ved bruk av kategorier som *nordmann* og *innvandrer*. Fortelleren kan også fremheve motsetninger ved å gjengi hva andre har sagt, evaluere dette standpunktet eller gjengi sin egen reaksjon i fortellingen, for å fremheve egen posisjon eller eget synspunkt. Dette kan bidra til en forhandling om hvem man er kontra hvem man ikke er.

De Fina (2003a) bruker også gjengivelse av andres ytringer, altså konstruert dialog, i studier av identitet som handlekraft. Hun studerte hvordan fortellere presenterer seg selv ved å se på hvilke språkhandlinger rollenehaverne ytrer i fortellingene. Språkhandlinger i forbindelse med handlekraft vil bli nærmere presentert i kapittel 5.1.3.

2.2 Identitet i forbindelse med narrativer

I forbindelse med identitetsstudier har flere forskere vurdert narrativer som et viktig analyseverktøy. Narrativer forbindes gjerne med de beslektede termene fortelling og historie og kan knyttes til den klassiske narratologien¹⁶ innenfor litteraturvitenskapen. I litteraturvitenskapelig leksikon blir fortelling og narrativ definert som:

episk tekst uansett lengde og fremstillingsmåte, dvs. alle former for fortellende diktning som formidler en eller flere hendelser på vers eller prosa [...] [F]ortelling kan vise til tre ulike forhold: en muntlig eller skriftlig meddelelse som vil fortelle om en hendelse eller hendelser, de etterfølgende hendelsene som diskursen omhandler og det varierende forholdet mellom dem (historie) og selve fortellehandlingen (narrasjonen) (Lothe mfl 2007: 72).

Denne definisjonen favner flere forståelser av narrativer, både innenfor litteratur og lingvistikk. Som definisjonen ovenfor viser, er narrativer en utbredt form for tekst der mennesker konstruerer og deler opplevelser.

Fortellinger fra eget og andres liv er også sentrale i menneskelig kommunikasjon. Lothe, Refsum og Solberg (2007: 72) hevder at måten mennesker kommuniserer om eget liv på, ofte ligner en fortelling med begynnelse, midtdel og slutt. Dette er fordi man ofte vil se sammenhengen i de valgene man gjør og også grunngi disse valgene. Som det ble nevnt i innledningskapittelet (jfr. kapittel 1.3), argumenterer De Fina (2003a: 217) for at narrativer er ideelle i studier av identitet fordi narrativer er subjektive og kulturspesifikke versjoner av personlige opplevelser. Schiffrin (1996: 167) hevder at mennesker drømmer i narrativer,

---

¹⁶ Narratologi er en betegnelse for ulike teorier om fortelling (Lothe mfl. 2007:150).

dagdrømmer i narrativer, minnes, håper, fortviler, tviler, planlegger, reviderer, kritiserer, vitser, lærer, elsker og hater i narrativer. Narrativfortelling kan også tolkes som et selvportrett.

[T]elling a story allows us to create a "story world" in which we can represent ourselves against a backdrop of cultural expectations about a typical course of action; experiences as a way of positioning ourselves in relation to social and cultural expectations (Schiffrin 2006: 170).

Ved å fortelle historier skapes en fortellingsverden, der man kan presentere seg selv i typiske handlinger og i relasjoner med andre mennesker. Siden identiteter konstrueres i sosial samhandling, kan narrativer være en inngangsport til studier av identitetskonstruksjoner. I et migrantperspektiv kan det å krysse en landegrense og bosette seg i en ny kultur få konsekvenser for hvordan man oppfatter seg selv. Baynham (2006: 376) hevder at: "Narratives of migration and settlement are narratives in which, almost by definition, settled and stable senses of self are unsettled and challenged" (Baynham 2006: 376). Narrativer kan derfor være et godt analyseredskap både innenfor forskning på for eksempel identiteter og i kliniske sammenhenger som terapi. I det følgende vil forskningen på narrative definisjoner og funksjoner innenfor sosiolingvistikken bli presentert i et historisk og overordnet perspektiv.

2.3 Narrativer og tid

Det tradisjonelle kriteriet som ofte forbindes med narrativer, er tid. Prototypiske narrativer i sosiolingvistikken knyttes gjerne tilbake til William Labov og Joshua Waletzky's modell fra 1967 (gjengitt i 1997) der de presenterte et rammeverk for analysen av muntlige fortellinger av personlig opplevelse. Labov og Waletzky (1997: 12) definerer narrativ som: "one method of recapitulating past experience by matching a verbal sequence of clauses¹⁷ to the sequence of events that actually occurred". Det mest grunnleggende ved en narrativ er det Labov og Waletzky kaller *temporal juncture*, som kan oversettes med tidsovergang. "Any sequence of clauses that contains at least one temporal juncture is a narrative" (Labov og Waletzky 1997: 21). Tidsovergang består av minst to hendelser som er tidsmessig ordnet i rekkefølge. Labov og Waletzky påpeker at tidsovergang er et viktig kriterium i narrativer, og forutsetningen for å definere narrativen er at narrativclausene blir fortalt i eksakt samme tidsordning som de opprinnelig skjedde (Labov og Waletzky 1997: 13). Narrativclauser er bundne enheter som ikke kan flyttes på tvers av en tidsovergang, uten at det blir forandring i den semantiske

---

¹⁷ *Clause* er vanskelig å oversette, siden det er en mellomting mellom setning og frase. Jeg kommer derfor til å bruke betegnelsen *clause*.

fortolkningen av den tidsmessige sekvensen. En påstand som: "I shot and killed him" er en narrativ, mens "I laughed, laughed at him" er ikke en narrativ, ifølge Labov og Waletzky (1997: 21).

I narrativforskningen som fulgte etter Labov og Waletzky (1997), har det kommet flere definisjoner og tilnærminger der deres sjangermodell både har blitt anvendt og kritisert.

2.3.1 Narrativforskningens utvikling innenfor sosiolingvistikk

Alexandra Georgakopoulou (2007: 145) fremhever at narrativforskningen både er rik og varierende, og at forskningen har utviklet seg fra å studere det som utgjør en fortelling til å studere de fortellingene som er verdt å analysere i forhold til menneskelige erfaringer. Hun presenterer denne utviklingen som tre bølger: 1) studie av narrativ som tekst, 2) studie av narrativ i kontekst og 3) studie av narrativer og identitet. Disse bølgene vil her bli presentert med henvisning til sentrale teoretikere. Georgakopoulous egen narrativtilnærming om småfortellinger, vil deretter bli presentert i kapittelet om narrativer og identitet (kapittel 2.3.5).

Den første bølgen, studie av narrativ som tekst, kan forstås som Labov og Waletzky-tradisjonen (Georgakopoulou 2007: 146). I tillegg til å definere narrativer lagde Labov og Waletzky (1997) et sjangerskjema der de delte opp narrativen ut fra innhold og funksjon. Disse kategoriene ble kalt *sammendrag* (innledning til narrativ, antagelse om hva slags poeng narrativen bygger opp til), *orientering* (beskrivelser av tid, sted og personer), *komplikasjon* (hendelsesforløp, det vil si hendelser som driver handlingen framover og som er tidsmessig ordnet), *evaluering* (vurderinger av hendelsene), *løsning* (resultatet av konflikten eller hendelsene) og *avslutning* (kommentar eller vurdering fra fortellertidspunktet) (Labov og Waletzky 1997, Labov 1972a). Labov og Waletzky's sjangermodell viser hvordan narrativer kan struktureres som tekst. Labov (1972a) bygger på den samme modellen, men her legger han ytterligere fokus på evalueringens rolle i narrativer. Han peker på at evalueringen ofte gjennomsyrrer narrativer der nesten hvert element viser til narrativens poeng (Labov 1972a: 368). Evaluering og komplikasjon har i disse artiklene blitt forstått som de mest grunnleggende enhetene i narrativer.

2.3.2 Narrativer i kontekst

I Labov og Waletzky's sjangerskjema (1997) kan narrativer ses som monologer, siden skjemaet ikke tar stilling til om narrativer blir fortalt i samtaler. Overgangen fra å se på fortelling som monolog til dialog kan plasseres innenfor den andre bølgen innenfor narrativforskningen. Georgakopoulou (2007: 146) hevder at narrativforskningen videre fokuserte på narrativer i kontekst. Forskere som studerte narrativer etter Labov og Waletzky's definisjon, brukte sosiolingvistiske intervjuer som forskningsmetode. Kritikken som møtte Labov og Waletzky's modell, var at den ikke tok intervjukonteksten med i betraktningen. Patterson (2008: 32) kritiserer modellen for å være handlingsfokuset med manglende henvisning til den konteksten som narrativen blir produsert i. Hun foreslår en definisjon av muntlige, personlige opplevelser som hun brukte i studien av narrativer om traumatiske opplevelser: "Texts which bring stories of personal experience into being by means of the first person oral narrations of past, present, future and imaginary experiences" (Patterson 2008: 37). Hun hevder videre at denne definisjonen er bred nok til å favne alle aspekter ved personlige opplevelser, men smal nok til å ikke foreslå at alt er narrativ.

I 2001 kom Elinor Ochs og Lisa Capps ut med boka *Living narrative*. I denne boka fremhever de at muntlige narrativer er levende i samtaler i den forstand at samtalepartnere ofte samarbeider om å gjøre rede for livserfaringer. De hevder her at det er en stor forskjell på å fortelle en historie *til* en annen og fortelle en historie *med* en annen. Narrativene de identifiserte, mangler flere av Labov og Waletzky's kategorier. Ochs og Capps viser også at narrativer ofte har flere fortellere. Slike narrativer er derfor vanskeligere å identifisere, fordi de ofte er flettet inn i samtalen. Selv om fortelleren har en historie å fortelle, kan detaljene og perspektivene være mangelfulle, fordi fortellerne fortsatt driver og sorterer hendelsen. Under slike forhold kan samtaler med et familiemedlem, en venn eller andre som står en nær, bidra til forståelsen av hendelser. Narrativaktiviteten blir et slags verktøy for å samle refleksjoner rundt spesifikke hendelser og deres plassering i det generelle livsløpet (Ochs og Capps 2001: 2).

Ochs og Capps er ikke i første omgang opptatt av de trekkene som alltid karakteriserer en narrativ, slik som Labov og Waletzky (1997), men de dimensjonene som kan være relevante for narrativer. De satte opp en tabell som viste narrative dimensjoner framfor narrative kriterier.

Tabell 2:1 Narrative dimensions and possibilities (Ochs og Capps 2001: 20)

Dimensions			Possibilities
Tellership	One active teller	→	Multiple active co-tellers
Tellability	High	→	Low
Embeddedness	Detached	→	Embedded
Linearity	Closed temporal and causal order	→	Open temporal and causal order
Moral stance	Certain, constant	→	Uncertain, fluid

Narrative dimensjoner og muligheter blir plassert på fem kontinua. Narrativer mot venstre side av skalaen, den prototypiske narrativen, er lettere å identifisere (Ochs og Capps 2001: 20). Imidlertid er det narrativene mot den høyre siden, som Ochs og Capps ønsker å sette i et analytisk fokus. De utforsker hvordan ko-konstruerte narrativer blir forhandlet fram i ordinære sosiale utvekslinger blant samtalepartnere, hvordan samtalepartnere går fram og tilbake mellom ulike tidspunkt for å forstå hendelsene, hvordan årsak og effekt knyttes sammen og deretter faller fra hverandre når fortelleren blir påminnet eller informert om inkonsistens. De fokuserer på narrativer som inngår i dette spennviddet av *tellership* (fortellerskap), *tellability* (fortellingsverdi), *embeddedness* (kompleksitet), *linearity* (struktur) og *moral stance* (moral) (Ochs og Capps 2001: 23). I narrativer mot høyre side bærer fortellerskapet preg av flere stemmer. Fortelleren er påvirket av andres tanker og ord som ikke er til stede under samtalen, og i noen tilfeller blir også andre stemmer eksplisitt sitert i fortellingen. Ofte er det også flere fortellere som bidrar med å forklare, stille spørsmål og utfordre hovedfortelleren. Fortellinger varierer også i fortellingsverdi og skaper ulik interesse hos samtalepartnerne. Dette henger ofte sammen med hvordan fortellingen blir fortalt, og om den er retorisk eller dramatisk framlagt. Narrativer varierer også i forhold til hvor integrerte de er i resten av den sosiale aktiviteten, altså samtalen. Enkelte narrativer kan bli avbrutt av digresjoner og kommentarer fra andre samtalepartnerne og framstår som mer komplekse. Narrativer har heller ikke alltid en tydelig tidsovergang, men strukturen kan være mer åpen og tilfeldig. Fortellinger om personlige opplevelser presenterer heller ikke objektive forklaringer, imidlertid viser de perspektiver på hendelser (Ochs og Capps 2001). Siden narrativer er en så varierende sjanger, er det derfor bedre å snakke om narrative dimensjoner framfor narrative kriterier.

De Fina (2009) skriver også om viktigheten av å se på narrativer integrert i en interaksjonell praksis. Selv om intervjukonteksten ofte har blitt forstått som unaturlig, bør den i motsatt tilfelle bli studert som en hvilken som helst annen kontekst. Det som da er viktig er å vurdere, er hvordan denne konteksten former og blir formet av de narrative hendelsene (De Fina 2009:

234). Som nevnt, blir Labov og Waletzky (1997) kritisert for nettopp dette at deres modell ikke tar hensyn til konteksten rundt de narrative som blir studert. Fortellere forteller ofte historier for å forklare, klage, skryte eller for å slå alarm (De Fina 2009: 235). De Fina innfører begrepet *accounts* (forklaringer) som en tilnærming til narrativbegrepet. Disse forklaringene kan være rettferdiggjøring av atferd, unnskyldninger eller forklaringer. Som et hovedkriterium har de ofte en forklaringskomponent ved at de er produsert som respons på samtalepartnernes evaluering, forståelse eller intuisjon (De Fina 2009: 240). Narrativer er derfor også dynamiske og blir skreddersydd i den fortellerverden der de finner sted. Fortelleren former ofte narrative i forhold til samtalepartnere og deltakernes relasjoner.

2.3.3 Narrativer og argumentasjon

En annen forsker som har studert narrativer som ikke innfrir Labov og Waletzky's (1997) definisjon og som vurderer narrative i et kontekstuellt perspektiv, er Carranza (1998). Hun studerte fortellingene til migranter som flyttet fra El Salvadore til USA. Selv om deres fortellinger ikke innfridde Labov og Waletzky's (1997) definisjon, påpeker hun at disse fortellingene hadde en argumenterende funksjon fordi de kan si noe om fortellerens ståsted. Hun sammenligner sine narrativer med de prinsippene som Prince (1982, 1991 fra Carranza 1998: 228) vektla i forbindelse med narrativitet, der narrativitet avhenger av om teksten:

- 1) represent non-trivial, discrete, specific and positive events occurring at different times and having a meaning in terms of human project,
- 2) depicts a conflict between two opposites,
- 3) constitutes a structure with a beginning, a middle and an end, and
- 4) its audience recognizes a narrative quality in it thus contributing to the interpretation and development of the text

Narrativene som Carranza studerte, hadde lav narrativitetsgrad når det gjaldt det første kriteriet. Hun kaller derfor narrative hun studerte, for *Low-Narrativity Narratives*. Selv om narrative har noen gjenkjennende elementer i forhold til narrativitet, er de ikke nødvendigvis atskilte eller enhetlige, men overlappende og tilbakevendende. Narrative kan også fortelle om hendelser i nåtid og framtid og framstå som hypotetiske. Carranza skiller mellom kontrahendelser (*counterfactual events*), hypotetiske, repeterende og habituelle narrativer (Carranza 1998: 288). Hypotetiske hendelser eller kontrahendelser kan fungere som en kontrast mellom hva som kunne ha skjedd i motsetning til det som skjedde. I slike hendelser kan handlinger som ikke ble utført, reflektere fortellerens holdning til det som

skjedde.¹⁸ De kan være integrert i en annen historie, men de kan også finne sted ellers i samtalen (Carranza 1998: 291). Disse narrative kan bli uttrykt som kontraster og forsterker ofte poenget ved fortellingen der fortelleren muligens argumenterer for sitt ståsted. Narrative om repeterende og habituelle hendelser framstår ofte som fortellinger om delte og generaliserte hendelser. Carranza hevder at:

[T]he narration of habitual events is especially important when the goal is to defend a thesis about a state of affairs in society. A description of how things are in the world is more convincing if it is not based on one isolated past event (Carranza 1998: 306).

De narrative trekkene som Carranza fremhever i repeterende og habituelle hendelser, er tempusformen presens og bruken av upersonlig pronomen (*one* i engelsk). Et skifte til presens kan være generaliserende, fordi tidsperioden er mer uklar. Et skifte til upersonlig pronomen kan indikere at hendelsen ikke bare er personlig, men at den også er felles for flere mennesker. Carranza (1998) hevder at narrative med lav narrativitetsgrad er lettere å forstå når man ser nærmere på den argumenterende rollen de kan uttrykke.

2.3.4 Narrative i tilknytning til tid og sted

Flere narrativforskere har også fokusert på hvordan sted kan bidra til å strukturere narrative. I en artikkel fra 2003 fremhever De Fina hvordan orienteringen¹⁹ spiller en viktig rolle i organisering av flere hendelser (De Fina 2003b: 370). Hun studerte informanter som migrerte fra Mexico til USA. Disse var ulovlige migranter som brukte lang tid på grensekrysningen til USA. Dette førte til at de ofte var desorienterte når det gjaldt hendelsenes tidspunkt. Derfor ble de ulike hendelsene organisert ut fra hvor fortellerne befant seg. De Fina kaller disse fortellingene for *chronicles*, og disse er ofte lengre fortellinger som er strukturert både ved hjelp av tid og rom (De Fina 2003b: 373).

---

¹⁸ Labov (1972) kalte slike sammenlignende elementer for *comparatives*. Disse ble knyttet til sjangermodellens evalueringer.

¹⁹ Orientering inneholder informasjon om tid, sted, person eller situasjoner knyttet til rollenehaverne i fortellingsverden (De Fina 2003b: 371). De Fina bruker begrepet *orientering* som ble introdusert i Labov og Waletzky's sjangerskjema fra 1967 (gjengitt i 1997), men hun problematiserer begrepet. Orientering i disse narrative er ikke bare bakgrunnsopplysninger, men i fokus både for fortelleren, samtalepartnerne og rollenehaverne i fortellingsverden. Orientering kan også bygge opp delte forståelser av erfaringene både for fortelleren og for samtalepartnerne (De Fina 2003b: 272).

2.3.5 Narrativer og identitet

Da Georgakopoulou presenterte narrativforskningens utvikling, la hun hovedvekt på narrativer og identitet. Hun hevder at nyere forskning bærer preg av *the age of identity* (Georgakopoulou 2007: 148). I studier av identitet er det også viktig å ta hensyn til den lille fragmenterte informasjonen som hun kaller *småfortellinger*. Småfortellinger er en paraplyterm for narrativer som ikke faller inn under Labov og Waletzky's definisjon. Disse småfortellingene kan fremstå som hverdagsfortellinger om pågående hendelser (*ongoing events*), framtids- eller hypotetiske hendelser eller kjente hendelser som kan være felles for flere. Disse fortellingene har altså likhetstrekk med de Carranza (1998) studerte. Georgakopoulou inkluderer også hentydninger til fortelling (*allusions to tellings*), utsettelse av fortelling (*deferrals of tellings*) eller unnlattelse av å fortelle (*referrals to tellings*) i narrativbegrepet (Georgakopoulou 2007: 146). Georgakopoulou har altså en vid tilnærming til narrativbegrepet. De siste typene hun inkluderer, er interessante fordi de kan si noe om hvordan fortellerne orienterer seg til hva som er en passende historie i ulike kontekster og hvilke normer som er til stede for å fortelle en historie. Selv om småfortellinger ikke nødvendigvis faller inn under prototypiske narrativer, bør de behandles som historier fordi de kan spille en viktig rolle i identitetsforhandling. "It is in the details of talk (including storytelling) that identities can be inflected, reworked, and more or less variably and subtly invoked" (Georgakopoulou 2007: 149).

2.4 Narrativer og identitet i forbindelse med min studie

Denne gjennomgangen av ulike narrativtilnærminger viser at narrativer er et begrep som er blitt definert på flere måter. Den prototypiske narrativen kan gjenkjennes i Labov og Waletzky (1997), men dersom man fokuserer på narrativer slik de trer fram i samtaler er det viktig å ta med kontekstuelle forhold i betraktningen. Narrativer er i denne studien et utgangspunkt for å studere identitet, og hvordan fortellingen blir fortalt kan avhenge av hva fortelleren ønsker å formidle. I kapittel fire vil jeg vise til narrativtilnærmingene som ble presentert ovenfor, ut fra mitt materiale. I kapittel fem går jeg nærmere inn på hvordan to søstre med innvandrerbakgrunn konstruerer identitet ved å fortelle om hendelser fra livene deres. Jeg vil også der trekke inn momenter fra narrativdefinisjonene ovenfor. Før denne analysen blir presentert, vil jeg si mer om metoden og informantene som blir benyttet i denne studien.

3.0 Metode

3.1 Metodisk tilnærming: Diskursanalysen

Valg av metodisk verktøy må ses i sammenheng med det man ønsker å undersøke. I mitt tilfelle er jeg interessert i å undersøke identitetskonstruksjoner blant migranter ved hjelp av muntlige narrativer. For å studere muntlige narrativer kan diskursanalysen være en god innfallsvinkel. Diskursanalyse er en systematisk, inngående analyse av skrevne tekster eller lydopptak (Johnstone 2000: 126) og kan brukes til å svare på flere spørsmål, som for eksempel spørsmål om identitet.

For å studere muntlige diskurser og narrativer ble det i denne analysen gjort lydopptak av informanter, som deretter ble nedskrevet i en skriftlig form, transkripsjon. Når forskningsspørsmålene dreier seg om hvordan og hvorfor, i stedet for hvor ofte, er forskningen kvalitativ (Johnstone 2000: 35). I dette tilfellet henger valget av metoden sammen med det teoretiske utgangspunktet. Identitet er dynamisk og konstruert i sosial samhandling. Siden jeg ikke er interessert i å finne ut av fenomenets omfang, men snarere hvordan identiteter blir konstruert i en enkelt samtale, er valget av kvalitativ metode riktig i dette prosjektet. En kvalitativ metode er mer dyptgående og detaljert (Wray og Bloomer 2006: 97). Schiffirin (1995: 416) peker på noen underliggende prinsipper for diskursanalysen.

- 1) Analysis of discourse is empirical.
- 2) Discourse is not just a sequence of linguistic units; its coherence is not limited to linguistic form and meaning.
- 3) Linguistic forms and meanings mutually contextualize one another, and work together with social meanings and interpretative schemata to create discourse.
- 4) The structures, meanings, and actions of everyday spoken discourse are interactively achieved.
- 5) What is said, meant, and done is sequentially situated.
- 6) How something is said, meant, and done is guided by various related constraints ranging from speaker intentions to properties of the discourse mode, to the social context.

For å studere materialet jeg samler inn, må jeg se på språket og narrative i tekstens omliggende ramme. Hvordan jeg har valgt ut informanter, samlet inn og transkribert materialet, samt hvorfor materialet er tilstrekkelig til å svare på mine problemstillinger, vil nå bli nærmere presentert og henger sammen med den diskursanalytiske tilnærmingen.

3.1.1 Informantene

Siden målet var å studere identiteter blant migranter, trengte jeg informanter med innvandrerbakgrunn. Jeg bestemte meg for følgende kriterier. Informantene skal selv ha innvandret til Norge, være over 18 år, de skal ha gått på norskkurs og bodd i Norge i minst fem år. Ved at de har gått på norskkurs og bodd i Norge i minst fem år, regnet jeg med at de har hatt tilstrekkelig tid til å lære språket og fått kjennskap til kulturen også.

Jeg fant to informanter fra egen omgangskrets. De er søstre og har fått psevdonymene Maria og Gabriela. Maria er et år eldre enn Gabriela. Disse kvinnene er født og oppvokst i Sør-Amerika og har spansk som sitt førstespråk. De migrerte sammen til Norge som 17-18-åringer. Årsaken til at de flyttet, kommer fram i samtalen, men hovedårsaken kan oppsummeres med at foreldrene fikk jobb her. Da de kom til Norge, gikk de på norskkurs og på videregående skole i Norge. De har altså tilegnet seg både norsk og spansk ved både implisitt²⁰ og eksplisitt læring. De er nå studenter. Siden jeg kjenner informantene fra før, vet jeg at de ofte snakker spansk seg i mellom. Hvorfor jeg kun valgte to informanter, vil bli forklart nærmere i forbindelse med samtalemetoden (jfr. kapittel 3.1.2).

Siden jeg skulle studere muntlig tale, er det noen etiske retningslinjer å ta hensyn. Jeg måtte i forkant søke NSD²¹ om godkjenning til å bruke personer der det blir registrert direkte eller indirekte personidentifiserende opplysninger. I sosiolingvistisk forskning der det brukes video- og lydopptak, vil ikke materialet være fullstendig anonymt (Johnstone 2000: 43). Derfor forutsetter NSD at informantene får beskjed om prosjektets formål, hva samtalen vil handle om, hva opplysningene fra samtalen blir brukt til, at informasjonen blir behandlet konfidensielt og at de deltar frivillig. I dette tilfelle påpekte NSD at forskningen behandler sensitive opplysninger om etnisk bakgrunn, politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning. Informantene fikk derfor psevdonymer, og jeg har også anonymisert landet de utvandret fra i den skrevne teksten.

---

²⁰ Med implisitt læring mener jeg tilegnelse av språk i et språksamfunn hvor dette er hovedspråket. Med eksplisitt læring mener jeg undervisning.

²¹ NSD er en forkortelse av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (URL: [NSD](#)).

3.1.2 Samtale som metodisk verktøy for innsamling av materialet

For å skaffe empiri til denne undersøkelsen valgte jeg å bruke samtalen som en måte å samle inn materialet på. Siden jeg snakket²² med informantene samtidig, kan metoden forstås som et gruppeintervju. Siden samtalen hadde et fokus, migrasjon, har også samtalen likhetstrekk med et fokusgruppeintervju (Wray og Bloomer 2004: 165). Wray og Bloomer hevder at fordelen med å bruke fokusgrupper er at forskeren kan observere flere personer samtidig. Man kan studere interaksjonen mellom deltakerne, og om samtalepartnerne samarbeider eller forhandler fram syn som enten samsvarer eller fører til uenighet. De individuelle perspektivene blir muligens ikke like tydelige, da deltakerne kan påvirke hverandres synspunkt (Wray og Bloomer 2004: 152).

Jeg vil likevel påstå at denne samtalen ikke bør kategoriseres som et intervju, selv om samtalen har trekk som ligner fokusgruppeintervju, men heller en fokusert samtale der forskeren selv er en del av samtalen. Tannen (2008: 207) introduserte begrepet *focused conversation*. Begrepet er ment å erstatte intervju, fordi fokusgruppeinteraksjonen har karakteristikk som ligner mer på samtale enn intervju. Fokusgrupper, slik Wray og Bloomer (2004: 153) hevder, trenger ofte flere deltagere (6-10 personer) for å være effektiv. Ofte kan det være greit å intervju flere grupper for å vurdere hva som skiller gruppene. Da har man et sammenligningsgrunnlag (Wray og Bloomer 2006: 166).

Under innsamlingsprosessen vurderte jeg å snakke med flere informanter, men jeg var usikker på hvordan jeg ville sammenligne og om dette egentlig var en forutsetning for å studere identiteter. Dersom jeg skulle ha gjennomført flere samtaler med flere informantgrupper, måtte jeg også ha tatt hensyn til flere faktorer som informantenes innvandringsbakgrunn, hvor de flyttet fra, språk, alder og tid i Norge. Siden informantene er søstre, kunne det også vært interessant å studere flere søsterinteraksjoner, men da måtte jeg tatt hensyn til flere faktorer for å skape et sammenligningsgrunnlag. Siden dette materialet kun inneholder én samtale mellom tre personer, er ikke dette utgangspunktet i denne analysen.

En samtale mellom tre personer er tilstrekkelig i lys av forskningsobjektet og det teoretiske og metodiske grunnlaget i denne oppgaven. For det første er målet å studere hvordan identiteter er sosialt konstruerte. Diskursanalysen åpner for en dyptgående og beskrivende analyse av

---

²² Jeg kaller meg selv samtalefører, siden min rolle i samtalen forstås mer som deltaker enn intervjuer og at jeg er forsker og tilrettelegger av samtalen.

hvordan identiteter kan konstrueres på flere nivåer, der både narrativer, forholdet mellom samtalepartnerne og andre forventninger må tas med i denne betraktningen. Målet med oppgaven er ikke å generalisere ved hjelp av sammenligning, men å studere hvordan identiteter blir forhandlet fram i samtaler og hvordan samtalepartnerne, inkludert forskeren, påvirker denne konstruksjonen. Identiteter blir konstruert i sosial samhandling, og en samtale mellom tre personer er en sosial samhandling. Siden informantene er søstre vil jeg også studere deres interaksjon og hvordan de forhandler seg fram til kollektive eller individuelle identiteter og erfaringer. En annen fordel er at en liten samtalegruppe gir informantene mulighet til å snakke mye og holde samtalen over et lengre tidsrom. En liten gruppe gir også mulighet til å rekke over flere emner i forbindelse med migrasjon. En tredje fordel ved å velge denne informantgruppen, er at samtaleføreren kjenner informantene fra før. Coates (2005: 91) studerte hvordan mennesker som kjenner hverandre godt samarbeidet i å fortelle narrativer. Hun hevder at det er en fordel å studere mennesker med veletablerte vennskap, fordi disse relasjonene kan fremme spontan, avslappet og uformell tale. I diskursanalysen er konteksten for samtalen og samtalepartnerne en viktig del av studieobjektet. I den forstand er jeg som samtalefører en deltaker i samtalen og en variabel som må tas med i forskningen.

Siden samtalen skulle spilles inn med lydopptaker og danne et grunnlag for analysen, forberedte jeg meg til samtalen ved å lage en samtaleguide.²³ Samtaleguiden var delt opp i tre perioder som hovedsaklig konsentrerte seg om spørsmål tilknyttet tiden før informantene flyttet, da de flyttet og tiden etter at de flyttet. Denne samtaleguiden var kun ment som en veiledning for meg for å hindre at samtalen stoppet opp. Målet med samtaleguiden er å tilrettelegge samtalen og innlede temaer som kan føre til narrativer, digresjoner og spørsmål. Samtidig skal samtaleguiden bidra til å fokusere samtalen om migrasjonsprosessen. Selve samtalen fant sted på Blindern i september 2009, der vi småpratet både før og etter selve lydopptaket, drakk kaffe og spiste boller.

3.2 Materialet

Datamaterialet består av et lydopptak på 85 minutter som er transkribert²⁴, og er en samtale mellom Gabriela, Maria og meg. Min egen erfaring var at samtalen gikk fort og spontant, og at mikrofonen ble ignorert. Dette er også en erfaring som flere lingvister har gjort (Johnstone 2000: 106). Samtaleguiden ble også lite brukt, da deltakerne innledet til egne temaer og

---

²³ Samtaleguiden er lagt til som vedlegg 2.

²⁴ Hvordan materialet er transkribert, vil bli forklart i kapittel 3.2.2.

problemstillinger. Likevel var samtalen fokusert rundt migrasjonsemnet og kan forstås som autobiografisk, fordi den handler om personlige opplevelser over et lengre tidsrom. Før jeg presenterer materialet nærmere og dets bruksverdi i forhold til min forskning, vil jeg dele noen refleksjoner rundt transkripsjon og si noe om hvordan mitt materiale er transkribert.

3.2.1 Transkripsjon: Teoretisk og subjektivt motivert

Det er samtalen, og først og fremst lydopptaket, som er grunnlaget for analysen i denne oppgaven. For å gjøre det lettere å studere og beskrive samtalen, ble lydopptaket transkribert. Både det å gjøre lydopptak og transkribere materialet består av en rekke valg og de valgene en gjør har både fordeler og ulemper.

Ochs (1979) hevder at transkripsjon er teoridrevet, fordi transkripsjon først og fremst er forskerens egen data og basert på forskningens mål. Transkripsjon er en selektiv prosess som reflekterer forskerens teoretiske mål og definisjoner (Ochs 1979: 44). Sosiolingvister baserer forskningen på språkbruk, i motsetning til intuisjon, og det er flere problemer knyttet til dette. På den ene siden skal transkripsjon være en skriftlig framstilling av lydopptaket. På en annen side kan ikke transkripsjonen inneholde for mye informasjon. For detaljert transkripsjon kan være vanskelig å følge (Ochs: 1979: 44).

Johnstone (2000: 117) hevder at transkripsjon bare er en delvis framstilling, fordi transkribenten selv kan avgjøre hva som er vesentlig og hva som ikke er vesentlig. I det forskeren setter seg ned og transkriberer, begynner hun å velge ut informasjon. Å være selektiv er viktig, men denne utvelgelsen må ikke være for tilfeldig og implisitt. Den som transkriberer bør være oppmerksom på hvordan dette gjøres (Ochs 1979: 44). Et vanlig problem er at transkripsjonen ikke reflekterer forskningsmålet og forskningsstedet. Som nevnt er transkripsjonen forskerens data. Det som er transkribert, vil påvirke fortolkningene. Ochs bruker barns språkbruk som et eksempel på hvordan ortografisk transkripsjon, i motsetning til fonetisk representasjon av lyder, kan påvirke forskerens forståelse av barns språkbruk. Hvorvidt man velger ortografisk eller fonetisk transkripsjon, avhenger av forskningsspørsmålet. Innenfor forskning av barns språkbruk kan fonetiske variabler spille en sentral rolle i fortolkningen, mens innenfor identitets- og narrativforskning, ligger oftest fokuset på andre variabler. Transkripsjon handler om å gjøre noen valg, og disse valgene må gjenspeile problemstillingene (Ochs 1979: 45).

3.2.2 Ortografisk transkripsjon

For å transkribere materialet brukte jeg programmet *Transcriber 1.5.1*, som jeg lastet ned fra internettetsiden [Sourceforge](#). Fordelen med å bruke et eget program som er tilpasset transkripsjon, er at det er mindre tidkrevende. Jeg kan lytte og skrive innenfor samme dokument. I *Transcriber* kan man kan merke viktige ord og sekvenser. Det blir deretter lettere å finne fram til viktige deler i samtalen. Jeg brukte i første omgang *Transcriber* til å grovtranskribere og finne fram til narrativer. Underveis i analysen måtte jeg gjentatte ganger revidere og spesifisere transkripsjonen. I et lydopptak er det mye å forholde seg til, og transkripsjon kan forstås som en observasjon av materialet. Gjøsund og Huseby (2005: 32) hevder at observasjoner generelt har flere usikre momenter. Den som observerer, stenger ofte ut sanseintrykk som ikke blir oppfattet som interessante og reduserer derfor den totale strømmen av påvirkninger. Disse sanseintrykkene kan ofte suppleres med egne inntrykk. For å redusere denne feilkilden og kvalitetssikre min transkripsjon i forhold til forskningsobjektet, måtte jeg derfor høre gjennom materialet og vurdere transkripsjonen flere ganger.

Materialet ble transkribert med ortografiske former som ligger nært opp til informantenes målform. Det er flere grunner til dette. For det første er ortografisk transkripsjon lettere å lese enn fonetisk transkripsjon, fordi fokuset ligger på ord framfor lyder. Ochs skriver at: ”The use of standard orthography is based on the assumption that utterances are pieces of information, and this, in turn, assumes that language is used to express ideas” (Ochs 1979: 45). Målet med denne samtalen var at informantene skulle fortelle om personlige opplevelser i forbindelse med migrasjon, og jeg er opptatt av hvordan de uttrykker seg. Jeg har likevel markert dialektale trekk i transkripsjonen, fordi disse trekkene kan være uttrykk for identitet. Selv om det er få dialektale trekk blant informantene, er det likevel hensiktsmessig å beskrive deres uttrykksmåte mest mulig nær deres målform. Ortografiske og syntaktiske avvik, som kan tolkes som mellomspråkstrek, ²⁵ ble også markert. Dette er fordi informantens fortolkning av eget språkbruk i norsk er en del av analysen i denne oppgaven.

3.2.3 Konvensjoner for transkripsjonen

I tillegg til at transkripsjonen var ortografisk, måtte jeg bestemme meg for noen konvensjoner for transkripsjonen. Transkripsjonen kan merkes på flere måter, men denne framstillingen ²⁶ er

---

²⁵ Mellomspråk kan defineres som ”den systematiske språklige atferden til en innlærer av et språk nummer to” (Berggreen og Tenfjord 1999: 18).

²⁶ Oversikten over transkripsjonskonvensjonene er lagt til som vedlegg 3.

inspirert av De Fina (2006: 375). For å dele opp setningsfragmentene tok jeg ikke hensyn til syntaktiske regler for skriftlig framstilling. Muntlige ytringer framstår ofte som mer fragmenterte enheter enn skriftlige setninger. Ordene ble i dette tilfellet skrevet i den rekkefølgen de kom der både avkuttete ord og setninger blir framstilt slik de ble presentert. Flere steder er det også pauser mellom ytringene. Liten pause (mindre enn et sekund) ble markert med (.), mellomstor pause (et sekund) ble markert med (..) og lengre pause (mer enn et sekund) ble markert med (...). I tilfeller der informanten konstruerer replikker (bruker direkte tale) ble det brukt ”anførsel”. Henvisningen til informantenes hjemland er i transkripsjonen erstattet med (land).

Et annet valg jeg måtte gjøre i forbindelse med transkripsjon, var linjeskift. Mischler (1991: 261) stiller spørsmålet: “Do we define our fundamental unit as a clause or tone group as linguists do, or as an utterance which psychologists seem to prefer to do, or as a speaker turn in the way of conversations analysis?” Hvordan man framstiller innholdet og linjeskift, avhenger også av problemstillingene. I dette tilfellet ble linjeskift inndelt etter Labov og Waletzky's clausur²⁷ siden narrative er utgangspunktet for analysen. Selv om narrativanalysen i denne oppgaven tar avstand fra Labov og Waletzky's monologiske aspekt, er likevel deres inndeling hensiktsmessig for å skille clausenes innhold og funksjon fra hverandre. Der det skjer et skifte fra for eksempel komplikasjon til orientering kommer en ny linje. Samtidig har jeg merket linjeskift når samtalen skifter taler. Siden samtalen har flere deltakere, som ofte avbryter hverandre og snakker i kor, ville jeg også skille clausene ut fra hvem som snakker. Slike tilfeller kan være relevante for tolkningen av forhandlingen mellom deltakerne i samtalen og kan si noe om uenighet eller konsensus. Der én av deltakerne skyter inn eller avbryter midt i en ytring, blir dette markert med klammeform. Ytringer som henger sammen, men som blir avbrutt av en av de andre samtalepartnerne, blir markert med tegnet =. Andre steder var det nødvendig å merke intonasjonen og forsterkende uttrykk som ikke kommer fram av ortografisk transkripsjon. Forsterkende uttrykk, der det ble lagt vekt på spesifikke ord i ytringene, gjengis med STORE BOKSTAVER. Tonefall ble merket med piler (↑↓). Samtalen inneholder også latter og fnising. Fnising ble markert med @, latter ble markert med @@ og markant latter ble markert med @@@. For å markere viktige linjer i transkripsjonen ble det brukt →. Dette blir gjort for å vise leseren hvilken linje som fremheves i tolkningen. Siden dette er lydopptak, må jeg også bemerke at transkripsjonen

---

²⁷ I Labov og Waletzky's sjangermodell delte de inn narrative i clausur. Disse ble kalt for sammendrag, orientering, komplikasjon, evaluering, løsning og avslutning (jfr. kapittel 2.3.1).

utelukker gestikuleringer, ansiktsuttrykk og andre bevegelser. Jeg har selv gjort lydopptaket, men husker ikke disse markørene i tilstrekkelig grad til å kunne ta med dette i tolkningen. Dette vil også være vanskelig å etterprøve, siden jeg ikke har videoopptak å støtte meg på. Vedlegg 3, med alle teksteksemplene, er nummerert etter scenenes²⁸ rekkefølge i samtalen, og utdragene som blir presentert i analysen, har også blitt markert med linjenummer.²⁹ Siden mesteparten av samtalen er lagt til som vedlegg, gjør nummereringen det lettere å finne fram til narrative som slik de kommer fram i den helhetlige samtalen.

Til slutt vil jeg påpeke at transkripsjon er kun et hjelpemiddel og en nedskrevet versjon av lydopptaket. Det er lydopptaket som er grunnlaget for min analyse, mens transkripsjon kun er et middel for å lette fremstillingen av analysen.

3.3 Refleksjoner om samtalen og *the observer's paradox*

En av konsekvensene av at samtalen ble spilt inn med lydopptaker er at informantene kan bli ekstra oppmerksom på hvordan de uttrykker seg. Labov (1972b: 209) brukte narrativer som teknikk for å fremme naturlig tale og motvirke *the observer's paradox*.³⁰ Ved å stille informantene spørsmålet om de noen gang har vært i en nær-døden-opplevelse, vil de antageligvis bli så følelsmessig engasjert at de blir mindre fokusert på hvordan de uttrykker seg og mer fokusert på innholdet (Labov 1972b: 210). I bearbeidelsen av materialet var det problematisk å identifisere den prototypiske narrative etter Labov og Waletzky (1997) definisjon og sjangerskjema. Labov og Waletzky's narrative skiller seg gjerne ut fra resten av samtalen ved at de har én forteller og en tydelig atskilt struktur (Ochs og Capps 2001: 20). I forkant av samtalen var jeg opptatt av at min rolle som forsker skulle være mest mulig anonym, og jeg var opptatt av å føre en samtale som skulle fremme fortellinger og spontan tale. Selv om materialet har få narrative som utmerker seg med en forteller og en tydelig atskilt struktur, bærer samtalen likevel preg av sekvenser der informantene forteller om personlige hendelser og situasjoner. Disse sekvensene har narrative trekk i tråd med Ochs og Capps tabell (jfr. kapittel 2.3.2), fordi de har flere fortellere og en mindre tydelig struktur. Dette blir nærmere belyst i analysekapittel 4.2.

---

²⁸ Narrative ble inndelt i scener. Grunnen til dette blir nærmere presentert i kapittel 4.5.

²⁹ Vedlegg 3 med oversikt over alle scenene er ikke linjenummerert.

³⁰ "To observe the way people use language when they are not being observed" kalles gjerne *the observer's paradox* (Labov 1972b: 61).

Et annet spørsmål jeg stilte i bearbeidelsen av materialet, og som kan relateres til *the observer's paradox*, var språkmodus.³¹ Siden informantene er flerspråklige, er det flere betraktninger, der i blant språkmodus, som er viktig å ta hensyn til (Lanza 2003: 63-64). Maria og Gabriela har spansk som førstespråk og norsk som andrespråk. I denne samtalen snakker begge informantene utelukkende norsk. Dette kan ha en sammenheng med hvilken situasjon de ble satt i og hva slags språklig kontekst de var. ”Det som aktiviserer det ene eller begge språkene, er kontekstuelle faktorer for språkbruken, sosiolingvistiske faktorer” (Lanza 2003: 64). Siden samtaleføreren ikke snakker spansk, kan derfor språkbruken være farget av forholdet mellom informantene og samtaleføreren. Konteksten for samtalen åpnet sannsynligvis for en norskspråklig modus.

Men selv om informantene snakket norsk, må man likevel ikke undergrave det flerspråklige og flerkulturelle hos informantene. Det er viktig å unngå en ”enspråklig oppfatning av tospråklig” (Lanza 2003: 60). Flerspråklige kan være fullt ut kompetente i begge språk, med det ene språket kan ofte være mer dominant i visse kontekster. Språkene brukes ofte til forskjellige formål og med forskjellige mennesker. Selv om informantene bruker et språk i samtalen, er informantene likevel flerspråklige og flerkulturelle. Gabriela og Maria har en kulturell tilhørighet til sitt hjemland, og den tilhørigheten kan gi sitt utslag på andre måter, på uttrykksmåten og andre indekser i språket. Hvordan den språklige konteksten påvirker samtaleemnene og formidlingen er spørsmål som må diskuteres i lys av den konteksten som interaksjonen foregår i. Det som blir fortalt i samtalen og måten det blir fortalt på, bør vurderes i lys av deltakersammensetningen i samtalen. De Fina (2009: 233) viser til hvordan intervjunarrativer har blitt kritisert og hevder at forskere ofte har neglisjert det faktumet at intervju også er en interaksjonell praksis. Hun hevder videre at narrativer etter Labov og Waletzky's sjangerskjema ser ut til å være uvanlige tilfeller i dagligdagse samtaler, fordi narrativer ofte er ko-konstruerte der samtalepartnerne er med på å bidra i fortellingen (De Fina 2009: 237-238). Narrativer blir formet etter samtalepartnernes spørsmål og forventninger (De Fina 2009: 240). Dette blir studert nærmere i analysekapittel 5.5.

Som jeg nevnte i kapittel 3.1.2, har jeg valgt å studere dette materialet nettopp som en samtale, og i tråd med De Fina (2009) aksepterer jeg samtalen som en naturlig forekomst under gitte omstendigheter. *The observer's paradox* er derfor ikke et metodisk problem som

---

³¹ Med språkmodus menes hvilket språk som er aktivert psykolingvistisk sett (Lanza 2003: 64).

må løses, men det er heller viktig å ta samtalekonteksten og samtalepartnerne med i denne betraktningen. Samtalen er et eksempel på hvordan identiteter blir forhandlet fram i denne type sosiale aktivitet og ikke hvordan informantene kunne uttrykt seg i en annen situasjon. Vurderingen av konteksten for samtalen er også i tråd med en diskursanalytisk tilnærming (Schiffrin 1995: 416) der ytringene må studeres i sin kontekst. Målet med denne samtalen er altså å studere hvordan to søstre med innvandrerbakgrunn konstruerer identiteter ved hjelp av narrativer og også hvordan samtalepartnerne kan bidra til forhandlingen av disse identitetene.

3.4 Analyseverktøyene i et innlæringsperspektiv

Selv om det ikke er innlæringen av andrespråket som er studieobjektet her, kan det være nødvendig å si noe om de språklige trekkene i et innlæringsperspektiv, siden informantene bruker sitt andrespråk. Bruken av direkte tale (konstruert dialog) og pronomen er to av de språklige trekkene som hovedsakelig blir studert.

Analysen fokuserer på bruken av personlige og upersonlig pronomen (jfr. tabell 4.1, vedlegg 4). De Fina (2003: 57) sammenligner det spanske pronomensystemet med det engelske og viser at spansk har førsteperson entall og flertall i likhet med engelsk. Spansk har personbøying i verb og bruker pronomen i de tilfellene man vil tydeliggjøre subjektet (Chiquito 2009: 81). Ellers er det også vanlig i spansk å bruke upersonlig pronomen for å allmenngjøre og/eller inkludere seg selv og egne erfaringer i det man sier. Denne framstillingen viser at det er flere likheter mellom norsk og spansk. Bruken av pronomen i denne samtalen kan i noen tilfeller være tilfeldig, men fokuset her ligger på hvordan pronomen kan være viktige markører for involvering og distansering. Det veksles mellom *vi* og *jeg*, noe som kan si noe om meningen bak det som blir sagt, er personlig eller om den gjelder flere. Samtidig brukes *du* og *man*, som både kan involvere lytteren og/eller være en måte å allmenngjøre hendelsen. *Man/du* kan også ha et personlig aspekt. Selv om informantene skulle bruke uttrykk som er påvirket av andre språk, har jeg ikke lagt vekt på dette i denne analysen.

Konstruert dialog er en tilnærming til begrepet direkte tale (Tannen 2008), og i denne samtalen er direkte tale et frekvent trekk. Denne uttrykksmåten er nok mer vanlig i muntlige sammenhenger enn i skriftlige. Man kan stille spørsmålstegn ved hvorfor dette er et så frekvent trekk hos disse informantene. I motsetning til indirekte tale, har bruken av direkte tale muligens en sterkere effekt fordi man framstiller noe sagt, tenkt, håpet eller skrevet på en

mer virkelighetsnær måte. Golden mfl. (2008: 147) viser at omgjøring av direkte tale til indirekte tale innebærer en forandring av flere setningsledd. Indirekte tale er komplisert på norsk, fordi man må endre både ordstilling, tempus, pronomen og adverb i disse omgjøringene. Sett i et innlæringsperspektiv er det vanskeligere å uttrykke omsatte fraser enn direkte framstillinger. Selv om direkte tale er en enklere uttrykksmåte enn indirekte framstillinger, kan også bruken være kulturspesifikk. De Fina (2003a: 96) viser til forskning der bruken av direkte tale var mer vanlig blant meksikanske fortellere enn amerikanske fortellere. Informantene i denne samtalen har latinamerikansk bakgrunn, og de har relativ god norskkompetanse. I kapittel 4.4 argumenterer jeg for at konstruert dialog (bruk av direkte tale) er et narrativt virkemiddel som fremhever viktige poeng i narrativen. Jeg vil derfor våge å påstå at konstruert dialog er relevant som involveringsstrategi og dramatisk virkemiddel også i denne samtalen.

3.5 Materialets bruksverdi i forhold til mitt teoretiske og metodisk utgangspunkt

For å vurdere datainnsamlingen og forskningen anvendes ofte begrepene reliabilitet og validitet. Begge disse kriteriene er problematiske i kvalitativ forskning, fordi man studerer enkeltmennesker. Det som menes med validitet, om forskningen er korrekt, henger sammen med hva forskeren mener med sannhet (Johnstone 2000: 61). Det teoretiske utgangspunktet i denne oppgaven (jfr. kapittel 1.3) er sosialkonstruksjonistisk. Forskere med dette utgangspunktet har gjerne et kritisk syn på vurderingen av objektive sannheter. De begrenser derfor sine konklusjoner til det materialet, til de informantene og til den konteksten de studerer. I presentasjonen av samtalemotoden argumenterte jeg også for hvorfor én samtale er tilstrekkelig for å studere hvordan samtaledeltakerne sammen bidrar til identitetsforhandlinger (jfr. kapittel 3.1.2). Denne oppgaven er en dybdeanalyse som belyser hvordan identiteter kan forhandles fram.

Siden funnene i analysen er knyttet til én enkelt samtale, har ikke nødvendigvis denne studien overføringsverdi. Funnene gjelder spesifikt denne samtalen, der alle deltakerne spiller en rolle for hvordan identiteter og narrativer blir uttrykt. Likevel kan oppgaven si noe om hvordan identiteter og narrativer blir uttrykt ved hjelp av de språklige markørene det er fokus på og hvordan identiteter og narrativer kan studeres.

4.0 Utvikling av analyseverktøy: Narrativtyper

I sosiolingvistisk forskning fokuseres det på hvordan språklige elementer skaper en fortellingsverden, og hvordan denne verden konstruerer og reflekterer viktige aspekter ved kontekster som sosiale forhold, identiteter og interaksjoner. Narrativer er imidlertid blitt definert på flere måter, og siden narrativer benyttes for å studere identiteter i denne oppgaven, er problemstillingen i kapittel fire å finne ut av hva slags narrativer som finnes i materialet, og hvilke som er mest hensiktsmessige i studien av identitet. I første omgang legger jeg identitetsproblematikken til side, men tar det opp igjen for å besvare siste del av spørsmålet.

For å undersøke den første delen av problemstillingen, hva slags narrativer som kan identifiseres, tar jeg utgangspunkt i Georgakopoulous (2007) bølger (jfr. kapittel 2.3.1). Jeg starter med Labov og Waletzky's (1997) sjangerskjema, som kan plasseres i narrativforskningens første bølge. Jeg ser på narrativens struktur og funksjon ut fra ett eksempel fra samtalen. Deretter studerer jeg et annet teksteksempel, som er problematisk i forhold til Labov og Waletzky's definisjon, og ser eksemplet i lys av den andre bølgen, det vil si studie av narrativer i kontekst og Ochs og Capps (2001) modell. Det samme teksteksempel blir også benyttet for å studere tilnærmingene til Patterson (2008), Carranza (1998), Georgakopoulou (2007) og Tannen (2008). I denne delen blir det lagt vekt på narrative trekk, kontekstuelle trekk og samtalepartnerens rolle i fortellinger. For å undersøke den andre delen av problemstillingen, hvilke narrativer som er mest hensiktsmessige å bruke videre i studien av identitet, tar jeg utgangspunkt i narrative trekk som er frekvente i materialet. Jeg viser hvordan språklige elementer, som for eksempel konstruert dialog, skaper en fortellingsverden, en scene, og hvordan scener kan knyttes til narrativbegrepet.

4.1 Labov og Waletzky's narrative definisjon og sjangerskjema

Labov og Waletzky (1997) hadde stor innflytelse på narrativforskningen der de lagde et analytisk rammeverk for analysen av fortellinger om personlige opplevelser.

De hevder at det er nødvendig å identifisere den narrative strukturen for å forstå narrativens funksjon (Labov og Waletzky 1997: 3). Labov og Waletzky foreslår at disse fundamentale strukturene finnes i muntlige fortellinger om personlige opplevelser. De definerer narrativ som: "One method of recapitulating past experience by matching a verbal sequence of clauses to the sequence of events that actually occurred" (Labov og Waletzky 1997: 12). Som

tidligere nevnt introduserte de begrepet tidsovergang (*temporal juncture*). Teksteksemplet³² nedenfor kan kategoriseres som en narrativ etter Labov og Waletzky's definisjon. Til høyre for linjene i teksteksemplet har jeg markert clausene med de kategoriene som Labov og Waletzky fremhevet i sitt sjangerskjema. Forkortelsene er slik: O (orientering), E (evaluering), S (sammendrag), K (komplikasjon) og L (løsning). Disse blir nærmere forklart.

Teksteksempel 1 (15.scene)

	1	Gabriela:	Vi eh, jeg gir=	O
	2	Maria:	[Vi bare	
	3	Gabriela:	=gir i hvert fall ikke hånden til en jente.	
	4		Det blir veldig rart.	E
	5		En klem. Et kyss	O
	6	Samtalefører:	Men har du noe, fortel-historier fra det? For eksempel	S
	7	Gabriela:	Jeg kyssa hele klassen når jeg kom første dagen.	K/S
	8	Alle:	@@	E
	9	Samtalefører:	Gjorde du det? @	
	10	Alle:	@@	E
→	11	Gabriela:	Først læreren	K
→	12		og så så jeg at noen så veldig rart på meg	K
→	13		og jeg tenkte bare sånn: "Jaja".	K
	14		men de-de, lissom visste at jeg gjorde det,	E
	15		så etterpå så fikk jeg alltid klem↓ (..)	L

Gabriela forteller om en personlig opplevelse om hva som skjedde første skoledag i Norge. Fortellingen er strukturert ved hjelp av hendelser som blir fortalt i den rekkefølgen de skjedde, og som knyttes sammen ved hjelp av tidsovergang. Hun kysset læreren (linje 11), da så de rart på henne (linje 12), hun tenkte "jaja" (linje 13) som en reaksjon på dette. Tidsovergang består av to hendelser som er tidsmessig ordnet i rekkefølge (Labov og Waletzky 1997: 20). Hendelsene (linje 11-13) er eksempler på narrativclauser (komplikasjon).³³ Narrativclausene kan ikke skifte rekkefølge i narrativen uten at den semantiske tolkningen av hendelsenes rekkefølge forandres (Labov og Waletzky 1997: 20), og det er slike clauser som danner grunnlaget for narrativen (Labov og Waletzky 1997: 27). Tidsovergang som definisjonskriterium gjør det lettere å identifisere narrativer. Man kan se etter tidsoverganger i komplikasjonen for å gjenkjenne den typiske narrativen.

Komplikasjonen i narrativen knyttes altså til tidsovergangskriteriet og er en del av Labov og Waletzky's sjangerskjema. Med sjangerskjemaet kategoriserte de ulike innholdsenheter ut fra den funksjonen de har i narrativen. Disse enhetene kan forstås som narrative kjennetegn og

³² Teksteksemplet blir kalt 15. scene i vedlegg 3. Hvorfor jeg har kalt utdragene scene, blir nærmere presentert i kapittel 4.5.

³³ Labov og Waletzky kalte komplikasjonsenheter for *narrative clauses*.

blir kalt *sammendrag* (S), *orientering* (O), *komplikasjon* (K), *løsning* (L) og *avslutning* (A) (jfr. kapittel 2.3.1). Siden enhetene har hver sin funksjon, har de også ulik informasjon. I teksteksemplet ovenfor innledes narrativen med en orientering (linje 1-3), der Gabriela og Maria informerer samtalepartneren om hvordan de hilser. Orientering inneholder ofte opplysninger om tid, sted, personer eller andre omstendigheter (Labov 1972a: 364) og kalles frie enheter (Labov og Waletzky 1997: 27). Siden de er frie, kan de plasseres hvor som helst i narrativen uten at det får noen effekt for fortellingens hendelsessammenheng. Sammendraget innleder narrativen og inneholder ofte en antagelse om hvilket poeng narrativen bygger opp til (Labov 1972a: 263). I teksteksemplet ovenfor kan både samtaleførerens spørsmål og Gabrielas svar (linje 6-7) gi en antydning om hva narrativen vil handle om. Evalueringer har også en sentral rolle i narrativer. Uten evalueringer har ikke narrativer et like tydelig poeng (Labov og Waletzky 1997: 28). Labov skiller mellom eksterne og interne evalueringer. Eksterne evalueringer er vurderinger fra fortellerperspektivet (i fortellerverden), mens interne evalueringer er vurderinger innenfor fortellingens tidspunkt (i fortellingsverden) (jfr. fortellingsverden og fortellerverden i kapittel 1.4). Ved eksterne evalueringer stopper fortellingen opp ved at fortelleren retter seg mot samtalepartnerne og understreker poenget med narrativen (Labov 1972a: 271). Latterutbrudd utenfor fortellingen kan være ekstern evaluering (linje 8-10). Interne evalueringer finner sted i fortellingsverden og kan bidra til å skape en dramatisk effekt. I det Gabriela forteller hva hun tenkte (linje 13) sier hun også noe om sin evaluering av hendelsen. Denne clausen kan altså både kategoriseres som komplikasjon og som evaluering. Eksemplet viser hvordan evalueringer ofte gjennomsyrrer narrativene og sammenfaller med andre funksjoner i narrativene. Evalueringer kan uttrykkes ved hjelp av gestikuleringer eller ved at fortelleren legger trykk på spesifikke ord eller markerer tonefall (Labov 1972).

Narrativer inneholder også ofte et brudd der hendelsene har nådd et toppnivå. Etter et brudd er det vanlig at fortelleren evaluerer hendelsen (Labov og Waletzky 1997: 30). Evaluering og løsning har likhetstrekk, men skillet mellom evaluering og løsning har med plasseringen i narrativen å gjøre (Labov og Waletzky (1997: 35). Evalueringer som kommer i slutten av narrativen, etter komplikasjonen, blir derfor kalt løsning. I dette tilfellet kommer Gabriela med en ekstern sluttevaluering (altså i fortellerverden) som indikerer et resultat av hendelsene (linje 15). Denne linja kan kategoriseres som en løsning. Mange narrativer kan også avsluttes med at fortelleren knytter narrativen til nåtid. I dette tilfellet kunne en slik avslutning vært: *nå kysser jeg ikke lenger læreren når jeg kommer til skolen.*

Sjangerskjemaet og inndelingen til Labov og Waletzky er et godt verktøy for å skille mellom narrativens ulike funksjoner. Når det gjelder å opplyse om tid, sted, personer (orientering), hva som skjedde eller hva som ble sagt (komplikasjon), vurderinger (evalueringer), hvordan fortellingen endte (løsning og avslutning), forteller de om ulike aspekter og kan variere i mengde. De fleste enhetene, bortsett fra komplikasjon, kan også variere når det gjelder rekkefølge. Labov (1972a: 366) hevder at det er mange måter å fortelle historier på, og fortellere kan også legge vekt på ulike poeng ved samme fortelling. Flere forskere har i ettertid fremhevet at måten historien blir fortalt på, avhenger av samtalepartnerne (De Fina: 2009, Ochs og Capps 2001). Hva slags informasjon som gis og hva slags evalueringer man legger vekt på, kan avhenge av forventninger man har til samtalepartnerne og situasjonen for fortellingen. Hva samtalepartnerne trenger å vite om personene en forteller om, og hva slags bilde en vil vise av seg selv ved å fortelle denne historien, er spørsmål en kan stille seg, og svaret kan si noe om hvordan og hvorfor fortelleren gjør valgene sine. Flere forskere har imidlertid bemerket at Labov og Waletzky's sjangerskjema har mangler når det gjelder spørsmålene ovenfor. Sjangerskjemaet presenterer narrativer som om de er monologisk fortalt, der det ikke blir tatt stilling til konteksten eller de rammene som omfavner narrativen. Det er handlingen og narrativen som tekst og funksjon, som blir fremhevet. I transkripsjonen ovenfor ser en at narrativfortellingen kommer som svar på et spørsmål fra samtaleføreren (linje 6). Det blir stilt et spørsmål som setter i gang fortellingen. I en diskursanalyse er det viktig å ta disse forholdene med i betraktningen om hvorfor og hvordan fortellingen blir fortalt.

Jeg vil nå presentere den andre bølgen (jfr. Georgakopoulou 2007: 146) innenfor narrativforskningen, nemlig studier av narrativer i kontekst.

4.2 På vei bort fra den prototypiske narrativen: Narrative dimensjoner og muligheter

Narrativer innenfor Labov og Waletzky's tradisjon kan kalles for prototypiske narrativer, der tidsovergang er et av de viktigste kriteriene. Prototypiske narrativer skiller seg gjerne ut fra resten av samtalen, fordi de som regel har én forteller, et tydelig poeng, en lineær struktur og et moralsk standpunkt (Ochs og Capps 2001: 96). I kapittel 3.3 nevnte jeg at det er flere sekvenser i denne samtalen med narrative trekk, som ikke nødvendigvis kan klassifiseres som prototypiske. For å vise hvordan tidsovergangskriteriet kan problematiseres og hvorfor

narrativer bør studeres i kontekst, blir Ochs og Capps (2001) artikkel om narrative dimensjoner og andre forskningsarbeider og definisjoner nå presentert.

Prototypiske narrativer kan plasseres mot venstre side i Ochs og Capps' (2001) tabell (jfr. tabell 2.1, kapittel 2.3.2). Narrativene som plasserer seg mot høyre side i samme tabell, er vanskeligere å identifisere. De har ofte flere fortellere, en mer utydelig tidsstruktur og blir kalt ko-konstruerte narrativer. Grunnen til at disse narrativene er mer komplekse, er at de er nært knyttet opp til dialogen mellom samtalepartnerne. For å vise hvordan narrativer kan bestå av ulike dimensjoner og muligheter, blir det nå vist et eksempel fra mitt materiale.

I denne delen av samtalen snakkes det om tiden før Maria og Gabriela flyttet til Norge, om hva de visste om Norge før de dro, og om hvilke forventningene de hadde i forkant av flyttingen.

Teksteksempel 2 (Scene 3,4 og 5)

1	Samtalefører:	Men eh, hva syn, hva tenkte dere om å flytte til et nytt land da?
2	Gabriela:	Det var, det var (..)
3	Maria:	Det vakke no særlig morsomt
4	Gabriela:	Jeg synes ikke det var kanskje så kult,
5		når du er 17 år og 18 år,
→ 6		og så kommer de også sier de: "Vi flytter om et par måneder" ↑ ((høyt tonefall)
7		Så det (..), ja du tror, du er litt i sjokk, så du tar.
→ 8		JEG skjønnte lissom ikke: "Hallo, vi flytter" før, kanskje en uke før vi gjorde det ↑
9		så det var litt sånn ekkelt,
10		for det er i den alderen hvor du henger så mye sammen med venner,
11		og du trener sammen med dem,
12		du går på skolen=
13	Samtalefører:	[hm
14	Gabriela:	=skal skal lissom HELE hverdagen din forandrer seg
15	Maria:	Ja
16	Gabriela:	Så det var egentlig litt skummelt
17	Maria:	Akkurat når du blir voksen på en måte.
18	Samtalefører:	Så dere vurderte ikke å bli, eh, bli igjen? Eller
19	Maria:	Det var ikke no spørsmål om det
20	Samtalefører:	Nei
21	Maria:	fordi (.) altså (..) vi henger jo sammen med familien, de fleste som, når de, når du bor i Sør – Amerika
22	Samtalefører:	Ja
23	Maria:	De fleste er sånn veldig knytta til familien.
24		Og da blir det sånn at, når mamma, hvis mamma skulle flytte,
25		så måtte vi nesten flytte med mamma
26	Samtalefører:	Ja
27	Maria:	Det var sånn
28	Gabriela:	[Hm
29	Maria:	[Det blir sånn (..) bånd

30 Gabriela: Ja
31 Maria: Du vil ikke på en måte
32 Samtalefører: [Det ville vært rart å være igjen uten
33 Maria: Ja det hadde vært litt rart da↑
34 Gabriela: Det ville vært rart
Det vakke vurdert engang
35 Maria: Og mamma var sånn "hvis dere blir så =
36 Gabriela: [Blir jeg
Maria: =blir jeg" (nesten i kor)
37 Og da blir det sånn hele blir eh, hele den derre greia
38 Gabriela: [Men så sa de til oss at
det skulle være litt sånn prøveperiode og da
39 Maria: [Ja, det blir litt ljuging
40 Gabriela: Ja, og det var egentlig litt dumt, fordi det (..) det var litt sånn,
de snakket litt til oss når vi var 17 - 18 som om vi var fem
41 Maria: Hm
42 Gabriela: "Nei, men vi skal bare prøve og"
43 Det var kanskje ikke helt ærlig,
44 fordi hun visste jo godt at det ikke var helt prøve,
45 men jeg tror hun så at vi var litt lei oss
46 Samtalefører: Hm
47 Gabriela: Også prøver de på en måte og beskytte deg på den,
på måten de tror det er bra,
48 så hun sa: "Vi skal prøve så hvis vi ikke tilpasser oss,
så kommer vi tilbake"
49 og selvfølgelig kunne vi ha gjort det, men,
50 vi tilpasset oss alle sammen? ↑
51 Maria: Ja, vi - det gikk ganske greit
52 Gabriela: Så, det vakke nødvendig å (.)

For å vise hvordan dette teksteksemplet kan kategoriseres som en narrativ innenfor Ochs og Capps (2001) tabell, vil jeg også vurdere teksteksemplet i lys av Labov og Waletzky (1997), Patterson (2008), Carranzas (1998) og Georgakopoulous (2007) definisjoner.

Tidsovergang er det første kriteriet som kan bestemme om teksteksemplet ovenfor kan kategoriseres som en narrativ etter Labov og Waletzky (1997). Spørsmålet er om dette teksteksemplet inneholder en tidsovergang. Linje 6 og 8 viser to replikker. Gabriela gjenforteller noe som ble sagt av *de* voksne, og hva *hun* tenkte. Selv om Gabrielas tanke er et resultat av det som blir sagt i det første sitatet, kommer det ikke like tydelig fram at replikkene henger sammen i samme tidsrom der den ene replikken utløser den andre. Mellom sitatene (linje 6 og 8) skjer det en prosess der Gabriela må innfinne seg med situasjonen, at hun skal flytte. Hennes sitat er muligens plassert i et senere tidsrom. Teksteksemplet i sin helhet (linje 1-52) har en tidsstruktur, fordi det viser en gjenfortelling av situasjonen fra Maria og Gabriela fikk vite at de skulle flytte, og til de flyttet. Tiden strekker seg over en lengre tidsperiode, men selve strukturen er relativt kompleks. Gabriela flytter fram og tilbake i tid ved hjelp av de ulike replikkene. At de plasseres i denne rekkefølgen, virker derfor mer eller

mindre tilfeldig. Tidsstrukturen er åpen, og strukturen passer således bedre inn i narrative til høyre i Ochs og Capps skjema (jfr. tabell 2.1).

For det andre kan man stille spørsmålsteget ved hvordan Gabriela formidler hendelsene. Spørsmålet fra samtaleføreren (linje 1) er ment som et spørsmål om personlig mening. For nettopp å studere hvordan Gabriela knytter fortellingen til en personlig opplevelse, kan valget av pronomen³⁴ være en god indikator. Gabriela evaluerer hendelsen fra et personlig ståsted, ved å bruke førsteperson entall *jeg* (linje 4 og 8), men i innledningen til fortellingen bruker hun andreperson entall *du* (linje 5). Pronomenet *du* kan vise til personen som stiller spørsmålet. Pronomenet *du* kan også ha et mer upersonlig preg og være allmenngjørende (Golden, MacDonald og Ryen 2008: 52-53). Kanskje er det nettopp det generelle at ungdom kanskje ikke vil flytte, som uttrykkes her. Likevel kan narrative forstås som personlig, fordi den handler om hennes opplevelse av det å flytte, hva som ble sagt og hvordan hun forholdt seg til dette.

Narrativer om personlige hendelser i fortid er ofte fortalt i tempusformen preteritum. En serie av hendelser som er fortalt i preteritum, beskriver ofte hendelsenes sammenheng i tid. I teksteksemplet ovenfor er flere av de narrative hendelsene også i presens (linje 6, 7, 10, 11, 12, 17, 21, 23 og 47). Bruk av presens i narrative kan ha ulike funksjoner. Schiffrin (1981: 46) hevder at historisk presens i engelsk kan være et dramatisk virkemiddel som involverer samtalepartnerne i hendelsesforløpet. Presens brukes også ofte om nåtid i norsk, men kan også allmenngjøre utsagn uavhengig av tid (Golden mfl. 2008: 60). Patterson (2008: 37) definerer narrative som: "Texts which bring stories of personal experiences into being by means of the first person oral narrations of past, present, future and imaginary experiences". Med denne definisjonen inkluderer hun både fortidshendelser, nåtidshendelser, framtidshendelser og forestilte hendelser i narrative definisjonen. I teksteksemplet ovenfor brukes både presens og preteritum, og narrative kan sånn sett plasseres under Pattersons definisjon. På en annen side forutsetter Patterson at narrative er førstepersonsfortellinger (*first person oral narrations*). Dette kan forstås som *jeg*- eller *vi*-fortellinger. Bruken av *du* i teksteksempel 2 trekker muligens fokuset vekk fra det rent personlige aspektet. Pattersons definisjon utelukker muligens narrative som er fortalt i mer upersonlig form, ved bruk av for eksempel pronomen som *du*. På en annen side viser definisjonen først og fremst til *first person* uten å spesifisere

---

³⁴ En mer inngående presentasjon av pronomen og hvordan pronomen studeres i denne samtalen, blir nærmere presentert i kapittel 5.1.1 og 5.1.2

hvilken form (pronomen) dette innebærer. Derfor er det også mulig at Patterson definisjon aksepterer bruken av for eksempel *du* dersom bruken viser til fortelleren selv. Både Labov og Waletzky's definisjon og delvis Pattersons definisjon er derfor problematiske å bruke i dette teksteksemplet.

Hvordan passer teksteksemplet inn i Carranzas (1998) tilnærming? Carranza (1998: 302) hevder at bruken av presens og upersonlig pronomen i narrativer kan være en måte å allmenngjøre hendelsen og vise at opplevelsen ikke er unik for fortelleren. Hun kaller slike narrativer for narrativer med lav narrativitetsgrad (jfr. kapittel 2.3.3). Ved å studere konteksten til fortellingen er det rimelig å anta at Maria og Gabrielas fortelling er personlig, siden de knytter opplevelsen til seg selv i evalueringene. Carranza hevder at narrativer om vanetypiske hendelser (*habitual events*), ved bruk av presens og upersonlig pronomen, kan være argumenterende, fordi fortellerens mål kan være å argumentere for noe typisk i samfunnet (Carranza: 1998: 306). Slike narrativer kan også være personlige.

Teksteksemplet viser også at det er flere talere som bidrar i fortellingen. Selv om Gabriela er den som hovedsakelig forteller, fyller Maria inn fortellingen med både orienteringer (linje 17, 21, 23) og evalueringer (linje 3, 15, 19, 31). Slik er Maria med på å ko-konstruere opplevelsen ved hjelp av forklaringer og digresjoner. Coates (2005: 92) hevder at narrativer som fortelles i en kontekst der samtalepartnerne kjenner hverandre godt, ofte bærer preg av at fortellerne stadig snakker i kor og repeterer hverandre. I linje 36 ko-konstruerer Maria og Gabriela morens sitat i kor. Samtaleføreren bidrar også til fortellingen med oppfølgingsspørsmål (linje 18, 32) og evalueringer (13, 20, 26, 46). De Fina (2009: 240) skriver at narrativer i samtaler må forstås i lys av de spørsmålene som stilles og de forventningene fortellerne har til samtalepartnerens vurderinger av hendelsen. Denne narrativen kan forstås som et svar, eller en forklaring på samtaleførerens spørsmål. Dette kan også være grunnen til at Gabriela bruker *du* for å sette de andre samtalepartnerne inn i sin situasjon. Teksteksemplet kan derfor tolkes som en narrativ i en dialogisk sammenheng mot høyre i Ochs og Capps' tabell.

Teksteksemplet i sin helhet har også flere poeng ved at Gabriela formidler flere tanker rundt det å flytte, hvorfor det var rart, at det tok tid å innfinne seg med situasjonen og hvorfor de flyttet. De ulike poengene bygger opp relevansen for deres opplevelse av situasjonen, men

historien i seg selv har ikke en typisk struktur, der hendelsene bygger opp til et høydepunkt. Tekstutdraget har småsekvenser som kan forstås som *småfortellinger*.

4.2.1 Småfortellinger

Studier av småfortellinger er knyttet til den tredje bølgen innenfor narrativforskningen, studier av narrativer og identitet (Georgakopoulou 2007). Småfortellinger omhandler gjerne hverdagshendelser og kan uttrykkes som pågående hendelser, framtids- eller hypotetiske hendelser eller hendelser som er kjent for flere (det vil si hendelser som ikke er unike for fortelleren) (jfr. kapittel 2.3.5). I teksteksempel 2 kan småfortellinger gjenkjennes i flere tilfeller. Gabriela og Maria tar noen sidesprang som bidrar til å belyse deres felles opplevelse. Georgakopoulou (2007: 146) hevder at små detaljer i samtalen kan forstås som småfortellinger. Fortellingen som omhandler hverdagen som 17-18-åring (linje 10-12) og fortellingen om familieforhold i Sør-Amerika (linje 21-23) kan forstås som pågående hendelser (*de er ute og spiser, de henger sammen med familien*). Disse småfortellingene er fortalt i presens og er derfor ikke knyttet til verken fortid eller framtid, men nåtid. Pattersons (2008: 37) narrativdefinisjon inkluderer også nåtidshendelser og framtidshendelser, men hennes definisjon er ikke like vid som Georgakopoulous definisjon som også inkluderer småfortellinger. Men hvor går grensen for hva som er en småfortelling?

Schiffirin (2009: 72) viser til Georgakopoulous tilnærming og kaller hennes narrativer for småfortellinger som kan bestå av kun korte ytringer. Problemet med å jobbe med småfortellinger i samtaler er at det kan være vanskelig å sette en grense for hvor narrativen begynner og slutter. I en samtale på 85 minutter kan det være vanskelig å bruke en så vid narrativdefinisjon som verktøy, fordi det blir vanskelig å avgrense verktøyet. I litteraturvitenskapelig leksikon (Lothe mfl. 2007: 72) blir det hevdet at fortellinger kan bestå av én hendelse (eller flere) (jfr. kapittel 2.2). Selv om ikke begrepet småfortelling brukes her, kan kanskje én hendelse forfattes i én kort ytring, altså småfortelling. Spørsmålet som kan stilles er: Hva er egentlig en hendelse? Ytringer inneholder som regel et verb. Et verb kan fortelle om en handling (hva noen gjør), om en tilstand (hva som finnes) eller om en hendelse (hva som skjer) (Golden mfl. 2008: 54). Er en ytring som inneholder én handling eller hendelse, en narrativ? I så fall er linje 35 i utdraget fra teksteksempel 2 en narrativ, fordi det fortelles om én handling.

Teksteksempel 2 (utdrag)

	32	Samtalefører:	[Det ville vært rart å være igjen uten
	33	Maria:	Ja det hadde vært litt rart da↑
	34	Gabriela:	Det ville vært rart Det vakke vurdert engang
→	35	Maria:	Og mamma var sånn "hvis dere blir så =
	36	Gabriela:	[Blir jeg
		Maria:	=blir jeg" (nesten i kor)
	37		Og da blir det sånn hele blir eh, hele den derre greia

Det skjer en hendelse fordi noe blir sagt. Samtidig henger denne handlingen sammen med samtalen rundt hendelsene før og etter fordi den blir vurdert og diskutert i samtalen. Den brukes som et argument for hvorfor de flyttet. Som definisjonen i litteraturvitenskapelig leksikon viser, kan fortellingen vise til flere forhold, både meddelelsen som vil fortelle om en hendelse, men også de etterfølgende hendelsene som diskursen omhandler. Hendelsen kan derfor tolkes som en narrativ, men den må vurderes i lys av konteksten.

Georgakopoulou (2007: 145) hevder at narrativforskningen både belyser "what constitutes a story but also and more importantly what constitutes a story worthy of analysis". Hun hevder også at det trengs forskning på hvordan man kan systematisere disse fortellingene som er så frekvente i samtaler (Georgakopoulou 2007: 148) og hvordan småfortellinger kan studeres i lys av identitet. Spørsmålet er ikke hva narrativer forteller om individet, men "how we do self (and other) in narrative genres in a variety sites of engagement" (Georgakopoulou 2007: 151). I utdraget ovenfor fra teksteksempel 2, forteller Gabriela og Maria i kor hva moren sa til dem (linje 35, 36). Med denne gjenfortellingen forteller de om sin relasjon til moren. De presenterer hennes identitet som mor og seg selv som nært knyttet til henne. Med hennes sitat fremhever de grunnen til de flyttet og dette kan forstås i konteksten, der det blir fortalt at i Latin-Amerika *henger man sammen med familien* (linje 21). Altså kan korte ytringer (altså småfortellinger) si noe om relasjoner mellom mennesker.

4.3 Oppsummering: Et forsøk på å komme fram til en narrativ tilnærming

I kapittel 4.2 har jeg tatt utgangspunkt i en narrativ (teksteksempel 2) for å vise til ulike narrativdefinisjoner. I følge Labov og Waletzky (1997) definisjon er det problematisk å kategorisere teksteksemplet som en narrativ, fordi det ikke foreligger en tydelig tidsovergang. Narrativen har også flere fortellere og har ikke det monologiske aspektet som kan tolkes ut av Labov og Waletzky's sjangerskjema. I følge Patterson (2008) definisjon, der hun definerer narrativer som *first oral narratives*, kan teksteksemplet være problematisk å kategorisere fordi

fortelleren bruker pronomen som *du*, noe som kan gi et upersonlig preg. I følge Carranzas (1998) definisjon kan bruken av upersonlig pronomen og presens i narrativer være en måte å allmenngjøre hendelsen på. Tolkningen av dette er at teksteksemplet i sin helhet kan forstås som en narrativ, særlig innenfor Ochs og Capps' (2001) tabell, men at teksteksemplet også inneholder flere småfortellinger som sammen bidrar til å fremheve ulike poeng i narrativen. Jeg vil nå gå tilbake til Ochs og Capps' tabell som viser narrative dimensjoner og muligheter på fem kontinua. Tabellen viser det spekteret av narrativer som finnes i samtaler og inkluderer også de mer monologiske narrative etter Labov og Waletzky (1997).

Tabell 4:1 Narrative dimensions and possibilities (inspirert av Ochs og Capps 2001)

Dimensions	Possibilities	
Tellership	One active teller	↔ Multiple active co-tellers
Tellability	High	↔ Low
Embeddedness	Detached	↔ Embedded
Linearity	Closed temporal and causal order	↔ Open temporal and causal order
Moral stance	Certain, constant	↔ Uncertain, fluid

Tabellen ovenfor bygger på Ochs og Capps' (2001) tabell (jfr. tabell 2.1), men er noe endret. Mens tabell 2.1, som ble presentert i kapittel 2.3.2, kun viser piler en vei, har jeg i tabell 4.1 markert pilene i hver sin retning. Dette er for å vise at jeg i denne oppgaven ikke forkaster Labov og Waletzky's (1997) sjangermodell, men at de narrative dimensjonene går i begge retninger.

Teksteksempel 2, som ble presentert ovenfor, er typisk for materialet av flere grunner. For det første er det i denne samtalen en hyppig ordveksling mellom samtalepartnerne. Narrative har ofte flere fortellere, og slike narrativer kan derfor plasseres mot høyre i tabell 4.1 For det andre viser teksteksempel 2 et annet frekvent trekk, og det er bruken av upersonlig pronomen. Disse kan også være uttrykk for personlig erfaring, men de må studeres i den konteksten de forekommer i. Et tredje trekk som går igjen i samtalen ser vi når Gabriela eller Maria gjengir en annen stemme fra en annen kontekst. Dette fortellertrekket kaller Tannen (1989: 110) for *konstruert dialog*. Hun definerer konstruert dialog som "the animation of speech framed as a voice other than the speaker's with emphasis on stories told in conversation" (Tannen 1989: 1-2). Bruken av konstruert dialog vil nå bli nærmere studert i forbindelse med begrepet *scener*. Jeg vil nå vise hvordan scener kan inkluderes i narrativbegrepet, både som en måte å organisere hendelsene i narrativen på, mens også i forhold til studier av identitet.

4.4 Scener og konstruert dialog

Begrepet *scene* forbindes gjerne med teaterverdenen. I bokmålsordboka blir scene definert som 1) spilleplassen for teater, 2) avsnitt som en film eller akt i et teaterstykke består av og 3) situasjon (URL: [Bokmålsordboka](#)). Det er den tredje betydningen som passer her. Tannen (2008: 208) hevder at scener ligger i hjertet av narrativer, fordi scener ofte viser til fortellerens poeng i samtalen. Scenen skapes ved at fortelleren konstruerer dialoger, det vil si forteller om noe som ble sagt i form av direkte tale. Å gjengi noe som kan ha blitt sagt i en annen kontekst, kan sammenlignes med en scene, der skuespillerforfatteren konstruerer en replikk, som er skrevet for teaterscenen (Tannen 2008: 217). I teksteksempel 2 konstruerer Gabriela og Maria en replikk som knyttes til moren. De gjengir en situasjon. Når fortellerne konstruerer replikker på denne måten, kan dette være en viktig indeks til identitetsstudier fordi dialogene sier noe om hvordan de forholder seg til menneskene og opplevelsene de forteller om. De dramatiserer en hendelse fordi noe blir sagt. Denne dramatiseringen fremhever deres relasjon til moren. Samtidig gjør de henne til årsaken for hvorfor de flyttet, som om de ikke hadde noe valg. Ved å gjengi hva hun sa, skaper de også en fortellingsverden. Sammenlignet med teaterverdenen tar de en skuespillerrolle som om de befinner seg på en scene. Konteksten for scenen er det stedet der replikken fant sted. Forklaringene (linje 34, 35, 37) før og etter scenereplikken, er deres fortellerstemme som evaluerer situasjonen.

Konstruerte dialoger flytter altså perspektiver til en annen kontekst og er et lingvistisk verktøy som skaper relasjoner mellom fortellingsverden og fortellerverden. De Fina (2003a: 95) hevder at tilstedeværelsen av dialoger i fortellinger kan være en påminnelse om de ulike kontekstene eller rammene som blir aktivert i historiefortelling. Dialoger viser til en rapportert kontekst (*the reported context*), den verdenen der de opprinnelige ytringene fant sted. Dette er fortellingsverden. Rapporteringskonteksten (*the reporting context*) er den konteksten der fortellingen blir fortalt, altså fortellerverden. De markerer dobbeltheten mellom to ulike kontekster. De skaper et narrativt rom, et fiktivt univers, som blir konstruert i forhold til temaet som tas opp i fortellerverden.

Tannen (1989: 110) påpeker at ”reported speech is constructed dialogue (...) when speech uttered in one context is repeated in another, it is fundamentally changed even if reported accurately”. Gjenfortelling av tale, sitater, replikker, ytringer, direkte tale og indirekte tale er

alle deler av konstruerte dialoger³⁵ som er tilpasset samtalen. De er ikke nøytrale gjengivelser. Dette kan illustreres i utdraget under.

Teksteksempel 2

	6	Gabriela:	og så kommer de også sier de:
→			"Vi flytter om et par måneder" ↑ ((høyt tonefall))
	7		Så det (...), ja du tror, du er litt i sjokk, så du tar.
→	8		JEG skjønnte lissom ikke: "Hallo, vi flytter" før, kanskje en uke før vi gjorde det ↑

Gabriela fremfører ytringer slik de kan ha blitt produsert i konteksten for hendelsene.

Ytringene er likevel konstruerte. Tannen (1989: 114) skriver at mennesker ofte gjenforteller egne tanker som dialoger og at "it is unlikely that these words actually represent the words the speaker spoke to himself at the time". Siden Gabriela i linje 8 gjenforteller noe hun muligens tenkte, er dette et godt eksempel på hvorfor replikker er konstruerte. Sammenlignet med indirekte tale får direkte tale en mer objektiv kraft, fordi de kan oppleves som nøytrale gjengivelser. Tannen (2008: 217) skriver at konstruerte dialoger ofte sammenfaller med poenget i narrativer. Poenget som Gabriela muligens ville fram til i eksemplet ovenfor, er at det var et sjokk å få vite at de skulle flytte til et annet land. I stedet for å kommentere direkte hva som ble sagt, benytter hun replikker.

Fordelen ved å dramatisere dialoger er at samtalepartnerne får en følelse av hvordan situasjonen var. De gjenopplever situasjonen. Som Schiffrin (1981: 46) hevder, kan historisk presens bidra til at samtalepartnerne føler at de er til stede i den hendelsen som blir gjenfortalt. Konstruerte dialoger skaper en mellompersonlig involvering mellom samtalepartnerne i fortellerverden ved at det blir lettere for samtalepartnerne å involvere seg og sette seg inn i de evalueringene som formidles. Å presentere ideer som dialog er en diskursstrategi som rammer inn fortellingen på en effektiv måte og som skaper involvering (Tannen: 1989: 110). I følge Labov og Waletzky er det også komplikasjon og evaluering som er de viktigste trekkene i narrativer (Labov og Waletzky 1997, Labov 1972a). Konstruerte dialoger skaper scener, som kan være viktige elementer i narrativer, fordi de kan si noe om menneskelige relasjoner og identiteter.

Et annet viktig poeng å merke seg med konstruerte dialoger er hvordan de er knyttet til sted, tid og person i fortellingsverden. I teksteksempel 2 er hendelsen plassert i et land i Sør-

---

³⁵ Begrepet dialog, i motsetning til tale, viser at ytringer kan være flerstemmige.

Amerika. Tidspunktet er satt til noen uker før Maria og Gabriela flyttet til Norge. Scenen inneholder personene Gabriela og *de* (antageligvis foreldrene), fordi det er disse som snakker. Scenen kan også muligens ha involvert Maria.

Scener slike de framtrer i narrativer, kan også skifte. De Fina (2003a: 107) hevder at scenen skiftes delvis eller fullstendig, når konteksten skiftes, det vil si når det skjer et skifte av sted, tid eller sammensetningen av deltakerne i fortellingen. Et skifte av sted kan eksemplifiseres i utdraget nedenfor.

Teksteksempel 3 (Scene 47 og 48)

	1	Maria:	Vi er for eksempel helt åpne når det gjelder å gå på psykolog ↑ @@@
	2	Samtalefører:	[Hm
	3	Maria:	[i (land)
	4		Det er jo nesten, NÅ er det (.) nesten (...) en hverdags (..) aktivitet
→	5	Gabriela:	[hm, det er noen sier:" På mandag skal på trening, på tirsdag skal jeg på kino, på onsdag skal jeg til psykolog ↑ og på fredag skal jeg til legen ↓" Det er helt vanlig. Det er sånn=
	6	Maria:	[ja
	7	Gabriela:	=timeplanen min ser sånn ut".
	8	Samtalefører:	Hm
	9	Maria:	Mens her er det litt mer sånn tabu=
	10	Samtalefører:	[ja
	11	Maria:	=å snakke om psykolog
→	12		og "hvorfor er du hos psykolog" og
	13		"Er du, er det ett eller annet problemer du har?"
	14	Gabriela:	["Er du gal eller"
	15	Maria:	["er du gal eller?"
	16	Samtalefører:	Hm

Her konstruerer Maria og Gabriela flere replikker (linje 5, 12, 13, 14 og 15) som kan knyttes til ulike scener, fordi settingen skifter. Scenene er stedsbestemte. Den første replikken (linje 5) situeres i hjemlandet (scene 47). I linje 9 flyttes scenen til Norge (scene 48). Hvilke aktører som knyttes til replikkene og tidspunkt for scenene, blir ikke spesifisert. Det er stedet som fremheves. Eksemplet viser hvordan scener kan være interessante i studier av narrativer og sted. For det første er det interessant i forbindelse med narrativens struktur. Å henvise til sted kan også være en måte å organisere fortellingen. De Fina (2003b) studerte hvordan ulovlige migranter fortalte om hvordan de greide å krysse landgrensen mellom Mexico og USA. Fortellingene var lange og inneholdt flere enkelthendelser der stedet spiller en rolle for hvordan de organiserer hendelsene (jfr. kapittel 2.3.5). I teksteksempel 3 blir også replikkene atskilt ut fra de finner sted. Scenene som skapes har ulik kontekst, og hver av scenene sier noe

om stedene. I eksemplet ovenfor sammenligner Maria og Gabriela to steder ved å fortelle om stedene gjennom replikker som er en del av tenkte dialoger. Replikkene fremhever ulike syn på det å gå til psykolog i Norge og i hjemlandet. Eksemplene kan tolkes som pågående hendelser som forteller om hvordan noe forholder seg i et samfunn. Carranza (1998: 306) hevder at narrativer som sier noe om samfunnsforhold generelt, er habituelle. Scenene er fortellingsverdener som kan bidra til forståelsen av temaet som tas opp i samtalen. Replikkene kan også knyttes til identitetsspørsmålet, fordi Gabriela og Maria presenterer seg selv ved å fremstille noe typisk for samfunnene de kjenner til. I innledningen til scenene knytter Maria det første perspektivet til seg selv ved å bruke et personlig pronomen i flertall *vi*. Hun inkluderer altså seg selv. Hvordan fortelleren kan formidle egne identiteter ved å fortelle om slike vanetypiske hendelser, blir nærmere studert i kapittel 5.4.

4.5 Forståelsen av konstruert dialog og scener i narrativer: En oppsummering

Konstruert dialog har flere funksjoner i narrativer. For det første kan konstruert dialog forstås som en komplikasjonsenhet, der noe skjer, fordi noe blir sagt. For det andre har konstruert dialog en evaluerende funksjon. Dramatiseringer av dialoger ved hjelp av tonefall og innlevelse forekommer ofte i de tilfellene der poengene fremheves. For det tredje har konstruerte dialoger en involverende effekt for samtalepartnerne, fordi samtalepartnerne får gjenoppleve dialogen slik den kan ha blitt eller blir ytret.

Konstruerte dialoger skaper en scene, en fortellingsverden. Samtalen rundt scenen(e) kan forstås som narrativen, selve teaterstykket, der fortelleren også har en fortellerstemme som ser scenen utenfra. I noen tilfeller kan scenen bestå av kun én replikk. Replikken er en del av en konstruert dialog. I andre tilfeller kan scenen bestå av flere replikker, som knyttes sammen ved hjelp av tidsovergang, der den første replikken utløser den andre. I noen narrativer kan også scenen skifte, slik situasjonen skifter i et teaterstykke. Her henger ikke replikkene sammen i samme scene, men replikkene skaper hver sin fortellingsverden som viser et motsetningsforhold eller en utdyping. Konstruert dialog og dens funksjon i å skape scener favoriserer verken prototypiske fortellinger eller småfortellinger, fordi de kan inngå i begge tilnærmingene. Scenene inngår ofte i deler av narrativer eller i en større tematisk kontekst sammen med evalueringene, forklaringene og andre fortellinger som støtter opp under narrativen eller konteksten. Ofte inneholder narrativer flere scener, fordi situasjonen skifter. Scener gjør det derfor lettere å organisere de ulike perspektivene som kommer fram i narrativer, der scenene kan peke på ulike poeng. Begrepet *scener* blir i denne oppgaven

knyttet til de tilfellene i samtalen der fortelleren gjengir noe som ble sagt eller kunne blitt sagt i en annen kontekst. Det forutsetter at en eller flere replikker blir konstruert. En scene er altså en konstruert dialog.

Teksteksempelene i denne oppgaven er nummerert etter den rekkefølgen de blir presentert i analysen, men de inneholder også en scenehenvisning (jfr. teksteksempel 3, scene 47, 48). Scenehenvisningen viser til scenenes rekkefølge i selve samtalen (jfr. vedlegg 1).³⁶

Scenene kan også kategoriseres i ulike typer. I det neste kapittelet gjør jeg en inndeling som skiller scenetyperne fra hverandre.

4.6 En oversikt og kategorisering av scener

I denne delen vil jeg prøve å systematisere materialet og lage et utgangspunkt for analysen i kapittel 5. For å gjøre et utvalg har jeg identifisert tilfeller av replikker som framstår som direkte tale. Det vil si at jeg ikke har tatt med tilfeller av indirekte tale.³⁷ Replikkene knyttes til samme scene når de blir ytret i samme kontekst, altså er tid, sted og rolleinnhavere viktig for sceneinndelingen.

Totalt ble det identifisert 56 scener i samtalen (jfr. vedlegg 1), og disse ble inndelt i scenetyperne *personlige enkelthendelser i fortid* (hendelser som skjedde én gang), *repeterende hendelser* (hendelser som skjedde flere ganger), *kontrahendelser* (hendelser som ikke fant sted) og *habituelle hendelser* (hendelser som kan finne sted eller som finner sted). I presentasjonen av tabellen var det i flere tilfeller utfordrende å kategorisere scenene, fordi kategoriene er noe overlappende. Det blir nå vist eksempler på hvordan scenene ble kategorisert.

Tidligere har det blitt vist eksempler på personlige enkelthendelser i fortid. Teksteksempel 1 (jfr. kapittel 4.1) har tidsovergang, mens teksteksempel 2 (jfr. kapittel 4.2) har en mer utydelig tidsstruktur. Å dele opp narrativen i scener gjorde det lettere å få oversikt over de ulike replikkene, poengene og samtalen rundt. Derfor ble ikke kriteriet om tidsovergang tillagt vekt i denne framstillingen. Kriteriet for å kategorisere noe som en personlig enkelthendelse er at

---

³⁶ Vedlegg 1, altså samtalen, inneholder utdrag fra samtalen. Selv om utdragene har blitt nummerert som scener, inneholder også utdragene den omliggende samtalen rundt scenene.

³⁷ Bruken av indirekte tale vil likevel bli studert i de tilfellene der de opptrer sammen med direkte tale, som i kapittel 5.2.1.

den omhandler personlige hendelser i fortid. Hendelsen framstår som noe som skjedde én gang. Inndelingen av repeterende hendelser, hypotetiske hendelser og kontrahendelser er inspirert av Carranzas (1998) narrativtyper med samme navn (jfr. kapittel 2.3.4). Eksemplet under kan forstås som en kontrahendelse.

Teksteksempel 4 (Scene 50)

	Maria:	Hvis jeg syns at du ikke har, kanskje du ikke passer med det du har på deg, så sier jeg jo det (..) rett ut, ikke sant.
		Hvis jeg KJENNER deg. Ikke hvis du plutselig
	Samtalefører:	@@
→	Maria:	er på gata: "Nei, du den genseren den burde du bare
	Gabriela:	["Den var støgg"

Scenen blir kategorisert som en kontrahendelse fordi Maria forteller om en hendelse der hun ikke ville vært ærlig og sagt noe rett ut. Tannen (1989: 111) hevder at dialoger som representerer hva som ikke ble sagt, er et godt eksempel på at dialoger er konstruerte i fortellerverden, fordi fortelleren eksplisitt forteller at ytringen ikke fant sted.³⁸ Carranza (1998: 291) skriver at kontrahendelser kan fungere som en kontrast mellom det som kunne ha skjedd og det som skjedde. Slike kontraster kan brukes som et argument for fortellerens ståsted (Carranza 1998: 296). I dette tilfellet knyttes replikken til en kontekst, der hun ikke ville uttrykt seg på denne måten. Hun argumenterer for seg selv som person. Den neste scenen er et eksempel på en repeterende hendelse.

Teksteksempel 5 (1. scene)

	Gabriela:	Så jeg husker når jeg var liten, så lurte jeg på alltid hvorfor han snakka så rart? ↑
	Samtalefører:	Hm
→	Gabriela:	"Hvor kommer dette mennesket fra" ↑ eh
	Maria:	@

Denne hendelsen blir kategorisert som repeterende fordi Gabriela bruker adverbet *alltid*. Adverbet *alltid* sier noe om tidspunkt (Golden mfl. 2008: 94). I dette tilfellet fremhever Gabriela muligens at dette var noe hun tenkte på flere ganger. Carranza (1998: 306) hevder at narrativer om repeterende og habituelle hendelser ofte er argumenterende. "A description of how things are in the world is more convincing if it is not based on one isolated past event". I teksteksempel 3 (jfr. kapittel 4.4) blir Norge sammenlignet med informantenes hjemland. Slike narrativer som ikke er knyttet til et spesielt tidsrom, blir i denne framstillingen kalt

---

³⁸ I følge Labov (1972a: 381), kan slike hendelser sammenfalle med komparativer, som er en undergruppe av evalueringer.

narrativer om habituelle hendelser og kan være argumenter om hvordan ting er i et samfunn. Disse er i likhet med kontrahendelser ofte hypotetiske tilfeller. Forekomsten av de ulike scenetyperne i hele samtalen var slik:

Tabell 4.2 En oversikt over tilfeller med konstruert dialog i hele samtalen

Scenetype	Antall	Prosent
Personlige enkelthendelser	22	39,30 %
Repeterende hendelser	6	10,70 %
Habituelle hendelser	24	42,90 %
Kontrahendelser	4	7,10 %
Sum	56	100 %

Som skjemaet viser, er det i denne samtalen, flest tilfeller av scener om habituelle hendelser (ca 43 %), mens personlige enkelthendelser (både med og uten tidsovergang) tilsvarer ca 39 % av tilfellene. Flere av disse scenene glir over i hverandre, fordi de inngår i samme tematikk som diskuteres i samtalen. En narrativ kan for eksempel inneholde både en personlig enkelthendelse og en habituell hendelse som forsterker eller utdyper narrativens poeng (jfr. teksteksempel 12, kapittel 5.2.1). Inndelingen av scenetyperne kan si noe om hva slags argumentasjon som ligger bak fortellingene, slik det ble vist med de ulike eksemplene ovenfor. Jeg kategoriserte scenene for å systematisere materialet og for å få en oversikt over hva slags type hendelser informantene forteller om.

4.7 Oppsummering av kapittel fire

For å belyse den første problemstillingen i denne oppgaven, hva slags narrativer som kan identifiseres i dette materialet og hvilke som er mest hensiktsmessige å bruke videre i studien av identitet, har jeg vist til flere narrativtilnærminger. Jeg begynte med å studere narrativer som tekst og tok utgangspunkt i Labov og Waletzky's sjangerskjema. Sjangerskjemaet viste seg å være et nyttig utgangspunkt fordi de ulike begrepene kan si noe om hva de ulike enhetene i narrativene kan inneholde. Problemet med å fokusere kun på Labov og Waletzky (1997) er at flere av narrativene ikke inneholder alle kategoriene i deres sjangerskjema. Ofte er det vanskelig å identifisere en tydelig tidsstruktur, da også andre samtalepartnerne ofte spiller en rolle i formidlingen. Ochs og Capps modell (jfr. kapittel 4.2) er et godt utgangspunkt i studien av narrativer i kontekst, og særlig i de tilfeller der samtalepartnerne bidrar til fortellingen. Samtidig er det ikke bare ko-konstruksjonen som skal studeres i denne oppgaven. Det er identitet. Georgakopoulou (2007) hevder at småfortellinger er viktige i

studier av identitet, og med småfortellinger som verktøy favner materialet flere narrativtyper. Siden narrativer er en varierende sjanger og vanskelig å avgrense, har jeg gjort et utvalg, der jeg fokuserer på tilfellene der Maria og Gabriela konstruerer dialoger og dermed skaper ulike scener. Scenene kan på mange måter forstås som småfortellinger og som deler av en større narrativ. Jeg har vist at scener er et godt utgangspunkt for finne fram til narrativer og for å få en oversikt over vekslingen mellom tid, sted og personer i fortellingen. Scener skaper et forhold mellom ulike kontekster i samtalen. Mens scener knyttes til fortellingsverden, forstår jeg narrativer som en videre betegnelse, der både scenen(e) og samtalen rundt scenene er elementer som inngår i narrativen. Scenen er altså fortellingsverden, mens narrativen er både fortellingsverden og fortellerverden, hvordan scenen tolkes i samtalen. Scener kan være nyttige i studier av identitet fordi gjengivelse av ytringer kan si noe om hvordan fortelleren forholder seg til andre mennesker i narrativen og hvordan fortelleren forholder seg til det som blir sagt. Men for å studere scenene er det også viktig å ta med evalueringene og samtalen rundt i betraktningen.

Analysen i kapittel fire kan derfor knyttes til den andre problemstillingen i denne oppgaven, om hvordan identiteter konstrueres i mellomposisjon mellom flere hjem, som blir studert i kapittel 5. Fokuset i den neste analysen er å studere hvordan migranter, som er tilknyttet flere kulturer, forhandler fram sine identiteter i samhandling med andre og ved hjelp av konstruerte dialoger.

5.0 Identitetskonstruksjoner i denne samtalen

Johannesen (2003: 164) hevder at mange studier innenfor sosiolingvistik og diskursteori har som mål å avdekke hvordan språkbruk varierer innenfor ulike situasjoner, mellom ulike grupper av befolkningen, eller i ulike tidspunkter i en dialogperiode. Målet her er å avdekke identitetskonstruksjoner gjennom språkbruk i en enkelt samtale mellom tre deltakere.

Jeg studerer nå nærmere hvordan identiteter varierer innenfor ulike situasjoner (tid, sted og tema) i en dialogsituasjon ved å se på scener og narrativer. I kapittel 4 viste jeg hvordan fortelleren skaper en scene ved å dramatisere hva som ble sagt i en annen kontekst. Scenen skapes ved hjelp av konstruert dialog, som Tannen (1989: 1-2) definerer som: "the animation of speech framed as a voice other than the speaker's with emphasis on stories told in conversation". I kapittel 4.6 presenterte jeg en tabell over ulike scenetyper i samtalen, og disse typene vil nå bli nærmere studert sammen med den omliggende konteksten.

Jeg vil først presentere hvilke språklige virkemidler som blir vektlagt i denne analysen. Konstruert dialog er det overordnede analyseverktøyet og knyttes her til scener. Scenene i fortellingsverden inneholder ofte angivelser om aktører, tid og sted. For å studere hvordan Maria og Gabriela konstruerer sine identiteter ved hjelp av og scener, blir de ulike narrativeksempelene studert i forbindelse med tre underspørsmål (jfr. kapittel 1.4).

- 1) Hvordan konstruerer to søstre med innvandrerbakgrunn sine identiteter i møte med andre mennesker i scenene de forteller om?
- 2) Hvordan kan faktorer som tid og sted for scenene spille en rolle for hvordan søstre med innvandrerbakgrunn konstruerer sine identiteter?
- 3) Hvordan blir identiteter forhandlet fram mellom samtalepartnerne?

Spørsmålene dreier seg om *hvordan*, men også *hvem*, *hva*, *hvor* og *når*. *Hvem* viser til personene som sier noe, de som blir knyttet til de konstruerte dialogene. Disse blir her kalt aktører, og hvem disse aktørene er, vises ofte til ved hjelp av *pronomen*. *Hva* viser til det som blir sagt, altså det aktørene sier. De konstruerte dialogene, blir her studert via *språkhandling*. De Fina (2003a: 109) knyttet konstruert dialog til språkhandling og

studerte identitet som handlekraft.³⁹ Hun så på hvordan fortellere presenterte seg selv ved å se på konstruert dialog og handlinger i fortellingene. Pronomen (*hvem*) og språkhandlinger (*hva*) blir særlig studert i forbindelse med det første underspørsmålet. Scenene som blir studert for svare på dette spørsmålet, er personlige enkelthendelser i fortid, habituelle hendelser og repeterende hendelser (jfr. kapittel 4.6). Jeg vil også studere språkhandlinger og pronomenbruk i forbindelse med det andre underspørsmålet. Her kommer *hvor* og *når* inn. Jeg vil se på alle scenetyper, som ble presentert i kapittel 4.6, personlige enkelthendelser, repeterende hendelser, kontrahendelser og habituelle hendelser og relatere det til tid og sted. Under det tredje spørsmålet blir scenene ytterligere knyttet til fortellerverden. Identiteter blir studert i interaksjonen mellom samtalepartnerne. For å svare på underspørsmålene blir også begrepet *posisjonering* (jfr. kapittel 2.1.4) benyttet. Dette blir nærmere studert fra kapittel 5.2. I kapittel 6.3 knytter jeg underspørsmålene opp mot problemstillingen: Hvordan konstrueres identiteter i mellomposisjon mellom flere hjem?

5.1 Om analyseverktøyene

Som nevnt er konstruert dialog som scener i narrativer det overordnede analyseverktøyet. Jeg vil nå vise hvordan pronomen og språkhandlinger forstås, og hvordan jeg har laget en oversikt over pronomenveksling og språkhandlinger i tilknytning til de konstruerte dialogene i samtalen. Først vil jeg presentere pronomensystemet i norsk, hvordan pronomvalg kan være et virkemiddel og hvordan informantene ser ut til å bruke pronomen i tilknytning til konstruert dialog i samtalen. Deretter vil jeg presentere begrepet *språkhandlinger*, knytte det til konstruert dialog og gi noen eksempler. Jeg vil vise hvilke språkhandlinger som hovedsakelig knyttes til aktørene i fortellingsverden og diskutere språkhandlinger og pronomenveksling i en narrativ fra datamaterialet. Denne delen av analysen illustrerer hvordan jeg har gått fram for å studere samtalen i sin helhet. De nærgående studiene av disse markørene i lys av underspørsmålene, vil hovedsakelig bli presentert fra kapittel 5.2.

5.1.1 En liten introduksjon av pronomensystemet i norsk

De fleste pronomen er henvisningsord og får mening i konteksten. Pronomen kan henvise til noe som er tidligere nevnt i teksten, eller de kan peke på noe i omgivelsene i selve talesituasjonen (Golden mfl. 2008: 49). Pronomen har også en form som avgjør hva slags type innhold de kan representere eller hva slags semantisk funksjon de kan ha (Faarlund, Lie og

---

³⁹ Handlekraft (*agency*) ble presentert i kapittel 2.1.4 og ble definert som "the socioculturally mediated capacity to act" (Ahern 2001 fra Zidjaly 2009: 178).

Vannebo 1997: 513). I tabell 5.1⁴⁰ i vedlegg 4 er det lagt vekt på personlige pronomen i første- og andreperson entall, personlige pronomen i flertall og ubestemte pronomen.

Innholdet i de personlige pronomenene avhenger av hva slags referanse de har. Mens *jeg* referer til avsender eller taler, referer gjerne *du* til mottaker eller tilhører. Flertallsformene *vi* og *dere/de* kan ha forskjellige typer referanse, men formene viser til en gruppe som inkluderer en person i første eller andre person. *De* og *dere* brukes ofte som referanse til kollektive substantiver (Faarlund mfl. 1997: 323-329). Mens *dere* inkluderer samtalepartneren i en gruppe, er *de* distanserende. De ubestemte pronomenene i norsk er *man*, *en* og *du*. Disse viser ikke til noe bestemt, men har en generell og allmenn betydning (Golden mfl. 2008: 52-53). Det ubestemte pronomenet *man* kan også brukes som referanse til avsenderen (Faarlund mfl. 1997: 344). *Vi* kan også brukes generisk med referanse til oss alle, slik at det nærmer seg betydningen av *man* (Faarlund mfl. 1997: 324-325).

5.1.2 Pronomen som språklig virkemiddel i denne oppgaven

De Fina (2003a: 51) så på identitet som sosial orientering og hvordan fortellere presenterer seg selv i fortellinger ved hjelp av pronomen. Sosial orientering referer til talerens posisjon, om fortelleren fremhever det personlige (ved bruk av *jeg*), sosiale (ved bruk av *vi*) eller generelle (ved bruk av *man*) ved en hendelse hun har opplevd. Pronomen kan vise til aktørene i fortellingsverden, til selvet, til samtalepartnerne i interaksjonen og til personer som ikke er tilstede i samtalen. Bruken av pronomen er en refleksiv⁴¹ handling, og siden de må tolkes i relasjon til den umiddelbare og sosiale konteksten for interaksjonen, knytter de sammen språk og kontekst (De Fina 2003a: 51-52).

Å veksle mellom pronomen i samtaler kan være tilfeldig, men det kan også si noe om hvordan mennesker presenterer seg selv i forhold til andre. I denne analysen er målet å finne ut om pronomenbruken kan si noe om sosiale forhold mellom aktørene i fortellingsverden, mellom fortelleren og det som blir sagt og mellom deltakerne i samtalen. I første omgang av denne analysen blir pronomen studert som en viktig indeks til de aktørene som står bak replikkene i scenene. Bak en konstruert replikk er det en aktør, og aktørene i scenene uttrykkes ofte ved hjelp av pronomen, som i dette tilfellet: *Vi spurte: "ER det samme sport der?"* (Scene 7).

---

⁴⁰ Tabellen viser bokmålsformene da informantene i denne oppgaven bruker bokmål som sitt norske skriftspråk.

⁴¹ Med refleksiv handling mener jeg tilbakevisende. Pronomen viser tilbake til en eller flere personer eller gjenstander.

Pronomen som ofte benyttes er *jeg, vi, de, han, hun, man* og *du*. I flere tilfeller blir replikkene i scenene introdusert uten henvisning til hvem som snakker. I disse tilfellene blir aktørene identifisert ved hjelp av konteksten rundt replikkene. Teksteksemplet under er et eksempel på hvordan pronomen blir knyttet til aktørene.

Teksteksempel 6 (Scene 14)

	Maria:	Men jeg tror jeg det har litt å si hvordan du oppfører deg mot dem. Fordi
	Gabriela:	Ja?
→	Maria:	Fordi, fordi de (.)så, i hvert fall noen av mine venninner,
→		de var jo litt mer sånn. "Nei, ikke rør meg" først
		og blir det sånn: "Jammen jeg er jo sånn jeg er"
		Så man må jo venne seg litt med hverandre

Denne scenen er en konstruert dialog med to replikker. Hvem som står bak replikkene, blir ikke direkte spesifisert, men utgangspunktet er at *de* står bak den første replikken, mens *jeg* står bak den andre replikken. *De* viser til Marias venninner i Norge, en kollektiv gruppe som fortelleren ikke er en del av. Venninnene snakker som et kor. I den andre replikken er det fortellerens stemme, en individuell aktør, som blir gjengitt. I scener med flere aktører ser jeg blant annet på hvordan bruken av kollektive og individuelle aktører kan skape et motsetningsforhold. *De* og *jeg* representerer et asymmetrisk forhold mellom fortelleren og de andre, siden *de* blir konstruert som en kollektiv gruppe. Spørsmålet er om dette kan være en strategi som avslører et maktforhold mellom deltakerne. Zidjaly (2009: 179) knytter makt og handlekraft sammen. "Agency and power are interconnected, for agency is a major basis for claiming power". Siden *de* er en kollektiv gruppe kan dette forsterke det handlekraftige som ligger bak replikken og det sosiale forholdet mellom aktørene i denne dialogen. I selve samtalen brukes denne scenen som et eksempel på hvordan man møter mennesker, og her forteller Maria om det første møtet med menneskene på skolen i Norge. I tillegg til å påpeke at scenen handler om et møte mellom ulike kulturer, var poenget med denne fortellingen at man må gå varsomt fram når man møter nye mennesker. Altså er det ikke nødvendigvis et maktforhold som vises, men heller selve opplevelsen som Maria ønsker å dele. Det var hun, som individuell aktør, som skilte seg ut i dette tilfellet. Hun var en fremmed, og de måtte alle venne seg til hverandre.

I undersøkelsen av scenene i materialet var det flere komplekse pronomen- og aktørvalg. Fortellerne knytter ulike pronomen til de ulike aktørene i scenene. Pronomenbruken veksler også mellom scenene, og det veksles mellom pronomen fra fortellingsverden, altså scenene, til fortellerverden. For å få en oversikt over antall replikker i scenene og hvilke aktører som

blir knyttet til replikkene, lagde jeg en tabell. Dette gjorde jeg for å få en oversikt over distribusjonen av pronomener i scenene, hvilke pronomener som var mest frekvente og om pronomener viser et motsetningsforhold mellom aktørene (om det brukes kollektive eller individuelle aktører).

Tabell 5.2 tar utgangspunkt i scenetyperne fra tabell 4.2, men i denne tabellen viser jeg også antall replikker i scenene (en eller flere), antall scener av dette tilfellet (fordeling av aktører i parentes) og hvilke aktører som blir representert ved hjelp av pronomener.

Tabell 5.2 Pronomen knyttet til aktørene i scenene

Scenetype	Antall replikker	Antall scener	Hvilke aktører
Enkelthendelser	Flere replikker	10 (5/2/1/1/1)	(de - jeg/jeg - jeg/jeg – alle/jeg - de/han – han)
	En replikk	12 (3/3/3/2/1)	(jeg/de/hun/han/man)
Repeterende hendelser	Flere replikker	1	(vi – han)
	En replikk	5 (4/1)	(jeg/vi)
Kontrahendelser			
	En replikk	4 (1/1/1)	(du/vi/ingen spesifikk aktør) ⁴²
Habituelle hendelser	Flere replikker	3 (1/1/1)	(dere - jeg/de - jeg, hun – jeg)
	En replikk	21 (12/4/1/1/1)	(man/vi/dere du/ingen spesifikk aktør)

Tekstseksempel 6, som ble presentert ovenfor, kan illustrere hvordan tabellen kan forstås. Denne scenen ble kategorisert som en enkelthendelse⁴³ (jfr. scenetype) med flere replikker (jfr. antall replikker) og ble plassert i den første raden i tabellen. Det er ti enkelthendelser med flere replikker (jfr. antall scener). Det er to aktører som sier noe, der *de* innleder og *jeg* svarer (jfr. hvilke aktører). Hvilke aktører er altså *de-jeg*, de første parene som er nevnt i siste kolonne. Det er fem tilfeller der *de* innleder og *jeg* svarer (jfr. første tall mellom parentes i tredje kolonne). I de andre enkelthendelsene med flere aktører er det to tilfeller der *jeg* har flere replikker (jeg – jeg), ett tilfelle der *jeg* innleder og *alle* svarer (jeg – alle), ett tilfelle der *jeg* innleder og *de* svarer (jeg – de) og ett tilfelle der *han* har flere replikker (han – han).

Som tidligere nevnt kan pronomener (valg av aktører) i narrativer si noe om hvordan fortellere orienterer seg i forhold til andre i fortellinger. I arbeidet med denne tabellen fant jeg ut at det i scenene er maksimum to stemmer som sier noe, selv om det er flere aktører i

⁴² Når jeg her skriver at det er ingen spesifikk aktør bak replikken, er det fordi det ikke er noe konkret pronomener eller navn som knyttes til replikken.

⁴³ Enkelthendelser representerer fortellinger om personlige opplevelser (jfr. kapittel 4.6).

scenene. Disse blir representert både som kollektive stemmer og individuelle stemmer. Tabellen viser ikke dette, men den viser hvilke aktører ved hjelp av pronomen som sier noe. Tabellen viser også at det er hovedsakelig enkelthendelser som har konstruksjoner med flere replikker eller aktører. Narrativer om repeterende hendelser, kontrahendelser og habituelle hendelser har for det meste bare én aktør eller én replikk. Det som jeg synes er særlig interessant i denne tabellen, og som jeg kommer til å studere nærmere i dybdeanalysen, er bruken av *de-jeg* i hendelser med flere aktører og bruken av *man/vi* der det er én aktør. Teksteksemplet under er kategorisert som en habituell hendelse med én aktør (*man*).

Teksteksempel 7 (Scene 41)

	1	Gabriela:	Og jeg syns at Norge er et land som gir veldig mye,
	2		de åpner dørene og de hjelper med masse
	3	Samtalefører:	Hm
	4	Gabriela:	Eh, mer enn de burde noen ganger og
	5	Maria:	Ja
	6	Samtalefører:	Hm
	7	Gabriela:	Men samtidig så (..), så syns jeg man skal være forsiktig med å snakke og si
→	8		"Ja, fordi disse kommer til oss"
	9		Og jeg tenker, fordi du vet ikke engang hv-hvor de kommer fra,
	10		og hvorfor de kommer hit =
	11	Samtalefører:	[hm
	12	Gabriela:	=og man skal lissom være litt forsiktig med å uttale seg =
	13	Samtalefører:	[Hm
	14	Gabriela:	=så sikker på ting da ↑

I dette utdraget snakkes det om innvandring og at flere i Norge er kritiske til dette. Poenget i samtalen fremheves ved hjelp av scenen. Det er aktøren *man* (linje 7, 8) som sier noe. Bruken av *man* får et mer generaliserende preg. Når Gabriela her gjengir hva *man skal være forsiktig å snakke og si*, kan det være en måte å fremheve en generell tolkning av hvordan hun oppfatter enkelte holdninger til innvandring. Tabell 5.2 viser at det er 12 tilfeller der det brukes *man* i habituelle hendelser (se siste rad i tabell 5.2). Hva sier dette om identitetsforhandlinger? Gabriela gjenforteller et sitat. Ved å bruke direkte tale, knytter hun ytringen til en annen enn henne selv. På denne måten får hun fram motstridende synspunkt ved å påpeke at hun selv er kritisk til slike holdninger.

Som det ble vist i tabell 4.2, er både personlige enkelthendelser og habituelle hendelser de mest frekvente narrativtypene i materialet. Disse narrativtypene blir nærmere presentert utover i analysen. Personlige enkelthendelser blir først og fremst studert i forbindelse med det første underspørsmålet: Hvordan konstruerer to søstre med innvandrerbakgrunn sine

identiteter i møte med andre mennesker i scenene de forteller om? (kapittel 5.2). Vekslingen mellom pronomen som *man* og *vi* i habituelle hendelser vil bli knyttet til underspørsmålet om hvordan tid og sted for scenen kan spille en rolle for hvordan søstrene med innvandrerbakgrunn konstruerer sine identiteter (kapittel 5.4). Grunnen til dette er at det i hovedsak er personlige enkelthendelser som inneholder flere aktører, der identiteter forhandles i møte med disse. I habituelle hendelser er det ikke møtet med andre som blir skissert. Fortelleren konstruerer en typisk ytring som kan virke generaliserende og som kan si noe om samfunnet og menneskene det fortelles om. Ved å fortelle om typiske forhold som fortelleren oppfatter som rådende i et samfunn, kan fortelleren bruke pronomen for å enten identifisere seg eller distansere seg fra disse holdningene. Fortelleren kan også eksplisitt posisjonere seg i forhold til disse holdningene i forkant eller etterkant av disse konstruerte replikkene.

Det er viktig å påpeke at tabellen kun er en skjematisk oversikt som er tatt ut av kontekst. Som De Fina (2003a: 51-52) påpeker, må pronomenbruk tolkes i relasjon med den umiddelbare og sosiale konteksten for interaksjonen. Selv om tabellen viser distribusjonen av pronomen i scenene, skjer det også vekslinger i pronomenvalg mellom scenene og fortellerverden. Fortellerne skifter ofte pronomen i overgangen fra fortellingsverden til fortellingsverden, som i eksemplet nedenfor.

Teksteksempel 8 (3.scene)

	1	Samtalefører:	Men eh, hva syn, hva tenkte dere om å flytte til et nytt land da?
	2	Gabriela:	Det var, det var (..)
	3	Maria:	Det vakke no særlig morsomt
→	4	Gabriela:	Jeg synes ikke det var kanskje så kult,
→	5		når du er 17 år og 18 år,
	6		og så kommer de også sier de: "Vi flytter om et par måneder" ↑ ((høyt tonefall))

Gabriela skifter fra det personlige pronomenet *jeg* i evalueringen (linje 4) i fortellerverden, til *du* (linje 5) i fortellingsverden. Dette kan være en narrativ strategi eller et resultat av kontekstuelle forhold, som for eksempel forholdet mellom samtalepartnerne. De Fina (2009: 240) hevder at narrativer ofte blir fortalt som en respons på spørsmålet som blir stilt i forkant av narrativen. I dette tilfellet er det samtaleføreren som stiller spørsmålet om hvordan det var å flytte til et nytt land. Ved å skifte pronomen fra *jeg* til *du* kan dette være en måte å involvere samtaleføreren som et svar på spørsmålet. Dette blir nærmere presentert i kapittel 5.5.

Som en del av analyseprosessen, var det hensiktsmessig å finne ut hvilke pronomen som var frekvente, og hvordan fortellerne tenderer å uttrykke aktørene bak replikkene i scenene. Tabell 5.2 viser dette. Men for å studere identitetskonstruksjoner må scenene og samtalen studeres nærmere i lys av konteksten. Før dette blir gjort, blir det andre virkemiddelet som var relevant i studien av scenene, nemlig språkhandlinger, presentert. I tillegg til at ytringer ofte har en bakenforliggende stemme eller aktør, viser replikken en handling. Konstruert dialog, ”the animation of speech framed as a voice other than the speaker’s with emphasis on stories told in conversation” (Tannen 1989: 1-2), vil her bli knyttet til språkhandlinger.

5.1.3 Konstruert dialog og språkhandlinger

Aktørene som blir representert i scenene, gjør noe med språket. Svennevig (2001: 58) hevder at kommunikasjon ikke bare er formidling, men også handling. Ved å bruke språket gjør man også noe med språket. Det kan være alt fra å spørre om noe, påstå noe, uttrykke noe eller anmode om noe. Dette kalles for språkhandlinger.

I innledningen til kapittel 5, henviste jeg til De Fina (2003a) som studerte identitet som handlekraft ved å se på konstruerte dialoger og språkhandlinger. De Fina tok utgangspunkt i John Searles (1979: 1-29) kategorisering av språkhandlinger og fremhevet noen undergrupper. Searles kategorier blir på norsk kalt for *konstativer*, *kommissiver*, *ekspressiver*, *direktiver* og *kvalifiseringer*, og de skiller seg fra hverandre når det gjelder deres kommunikative poeng og normative krav (Svennevig 2001: 59-63). Searles hovedkategorier (fra Svennevig 2001) og De Finas (2003a) undergrupper vil nå bli nærmere presentert med konkrete eksempler⁴⁴ fra materialet. Jeg vil i denne framstillingen også vise hvordan de konstruerte replikkene av direkte tale kan ha flere språkhandlinger.

Konstativer realiserer utsagnsetninger der handlingen kan være å påstå, informere, fortelle, forklare eller gjengi. Det normative kravet som taleren forplikter seg overfor, er gjerne sannhet (Svennevig 2001: 59). Et eksempel fra denne samtalen er ytringen: *Der sa jeg at: ”Jeg er katolsk”* (scene 9, vedlegg 1). Språkhandlingen kan forstås som konstativ, fordi Gabriela informerer om sitt (tidligere) religiøse ståsted. Språkhandlingen kan også forstås som indirekte tale.⁴⁵ I forhold til handlekraft som ”the socioculturally mediated capacity to act”

---

⁴⁴ Eksemplene brukes kun for å vise hvordan språkhandlingene forstås og er noe tatt ut av kontekst. Konteksten for språkhandlingene vil bli nærmere studert i dybdeanalysen.

⁴⁵ Denne scenen blir nærmere studert i kapittel 5.3.2.

(Ahern 2001 fra Zidjaly 2009: 178) er dette utsagnet et personlig standpunkt. Fortelleren viser handlekraft ved å vise at hun selv påpekte sitt religiøse standpunkt.

Direktiver har som mål å få samtalepartneren til å gjøre noe, og kan realiseres som ordrer, anmodninger, tillatelser eller spørsmål. Gyldighetskravet for slike handlinger er legitimitet, som forutsettes av at den sosiale relasjonen gir taleren rett til å be samtalepartneren om noe (Svennevig 2001: 59). De Fina skilte mellom direktiver som *spørsmål om opplysning* og *spørsmål om handling*. Som et eksempel fra samtalen, kan replikken: *Nei, ikke rør meg* (scene 14, vedlegg 1) forstås som en forespørsel eller anmodning. Språkhandlingen er en ordre. Et spørsmål om handling kan også være *Må du gjøre det?* (scene 17, vedlegg 1). Anmodninger og spørsmål om handling glir inn i hverandre og har den samme direkte eller handlekraftige effekten. I motsetning til spørsmål om handling er ofte spørsmål om opplysning mindre maktutøvende, fordi disse språkhandlingene i større grad likner ekspressiver. Spørsmål om opplysning kan uttrykke responser på vanskelige situasjoner, der man trenger hjelp. Likevel er de direkte fordi de viser initiativ (De Fina 2003a: 115). Et eksempel på spørsmål om opplysning kan illustreres i scenen under.

Teksteksempel 9 (Scene 36)

→ Maria: Ja, når du skal ta eh taxi eller (..) bussen og sånn også må du spørre "hvor er, hvor er det det her ligger?"
Når du vet at du egentlig vet det,
men du husker ikke

Maria forteller om en situasjon der hun var i hjembyen og ikke lenger visste hvor ting befant seg. Hun presenterer seg selv som spørrende og usikker.

Ved å bruke *kommissive* språkhandlinger forplikter taleren seg til framtidige handlinger. Slike språkhandlinger kan gjenkjennes som løfter, garantier eller tilbud (Svennevig 2001: 60). Et eksempel på løfte kan være ytringen: *Vi skal bare prøve så hvis vi ikke tilpasser oss, så kommer vi tilbake* (scene 5, vedlegg 1). De Fina (2003a) fremhever at kommissiver også kan gi *uttrykk for intensjon og beslutning*. I slike ytringer formidler taleren at det er noe hun vil gjøre, eller har valgt å gjøre. Kommissiver bærer et gyldighetskrav om oppriktighet, og dette gjør også språkhandlingsgruppen *ekspressiver*. Ekspressiver uttrykker en eller annen psykologisk tilstand hos taleren, som for eksempel takknemlighet, glede, ønske eller misnøye. Slike språkhandlinger kan framstå som gratulasjoner, lykkeønskninger, unnskyldninger eller

komplimenter (Svennevig 2001: 60). De Fina skilte ut en egen gruppe under ekspressiver som hun kalte for *evalueringer* eller indre dialoger. Der evalueringer knyttes til individer, er de ikke nødvendigvis ytret, men de representerer tanker, altså indre dialoger. Når de tilknyttes grupper, representerer de fortellerens fortolkninger av kollektive oppfatninger (De Fina 2003a: 109). Kommissive og ekspressive språkhandlinger kan eksemplifiseres i utdraget nedenfor, men tolkningen av disse replikkene kan også diskuteres.

Teksteksempel 10 (3.scene)

	1	Gabriela:	og så kommer de også sier de:
→	2		"Vi flytter om et par måneder" ↑((høyt tonefall)
	3		Så det (..), ja du tror, du er litt i sjokk, så du tar.
→	4		JEG skjønnte lissom ikke: "Hallo, vi flytter" før,
	5		kanskje en uke før vi gjorde det ↑

Den første replikken gir uttrykk for en kommissiv språkhandling, der *de* (linje 1) forteller om en beslutning som er tatt. På en annen side kan språkhandlingen tolkes som konstativ fordi aktøren, som står bak, kommer med en påstand som informerer og som forplikter om sannhet. Samtidig kan man også skille mellom språkhandlingens direkte og indirekte funksjon.⁴⁶

Språkhandlingen i linje 2 er ikke bare et uttrykk for en beslutning som er tatt. Denne beslutningen er også tatt på vegne av vedkommende som språkhandlingen er rettet mot. Replikken kan derfor indirekte tolkes som en ordre, altså en direktiv språkhandling. En slik språkhandling er muligens mer handlekraftig fordi den også inkluderer og forplikter personen som språkhandlingen er rettet mot. Eksemplet viser at språkhandlinger kan være vanskelig å kategorisere. Den andre replikken i eksemplet over, er ekspressiv, der *jeg* (linje 4) uttrykker en psykologisk reaksjon. Gabriela uttrykker en forundring, men samtidig er også denne språkhandlingen konstativ. I dette tilfellet er det vanskelig å bestemme om språkhandlingen er eksplisitt uttrykt eller om den uttrykkes som en tanke (evaluering som indre dialog), siden *skjønnte* både kan referere til tanke og utsagn. Utdraget ovenfor kan være et eksempel på hvordan Gabriela presenterer seg selv som en passiv aktør i flytningsprosessen.

Den siste gruppen, som Searle kategoriserte, er *kvalifiseringer*. Kvalifiseringer skiller seg fra konstativer ved at de må være legitime i forhold til den sosiale virkeligheten. Slike språkhandlinger skaper en ny virkelighet, som for eksempel når arbeidstakeren sender en jobboppsigelse til arbeidsgiveren sin (Svennevig 2001: 61). Denne språkhandlingstypen kan

⁴⁶ Svennevig (2001: 74) fremhever at noen språkhandlinger realiserer to språkhandlingsfunksjoner samtidig, en på det eksplisitte plan og en annen på det implisitte plan. Det kan ofte være den implisitte språkhandlingen som oppfyller samtalemaksimene, og som dermed er primær.

uttrykkes ved hjelp av et performativt verb. Når presten sier: ”Jeg *erklærer* dere herved for rette ektefolk” bruker han et performativt verb som sier noe om hva slags språkhandling han er i ferd med å utføre. Det er få tilfeller av kvalifiseringer i denne samtalen, men de eksemplene som muligens kan forstås som kvalifiseringer, vil bli nærmere presentert i kapittel 5.3.2⁴⁷

Tabellen under viser en oversikt over de språkhandlingsgruppene jeg presenterte ovenfor og er inspirert av Svennevig (2001: 60), basert på Searle, og De Fina (2003a: 109).

Tabell 5.3 Språkhandlingsgruppene

Språkhandling	Eksempler	Typisk språklig realisering	Gyldighetskrav
Konstativer	Påstander	Utsagnsetning	Sannhet
Direktiver	Anmodninger Spørsmål om handling Spørsmål om informasjon	Imperativ Spørresetning Spørresetning	Legitimitet
Kommissiver	Løfter Uttrykk for intensjon/beslutning	Påstand Påstand	Oppriktighet
Ekspressiver	Komplimenter Evalueringer	Ingen typisk Ingen typisk	Oppriktighet
Kvalifiseringer	Erklæringer	Performativt verb	Legitimitet

Første kolonne viser de fem språkhandlingsgruppene som Searle kategoriserte. De undergruppene som De Fina fremhevet, er lagt til under eksempler. Innenfor studier av språkhandling skiller Austin (1975: 109) mellom *illocutionary act* og *perlocutionary act*. Ytringens kraft (*illocutionary force*) er talerens intensjon med å produsere ytringen. Ytringens effekt (*perlocutionary effect*) er den effekten ytringen kan ha overfor tilhøreren. Min tolkning av språkhandlingene i lys av handlekraft, er at kvalifiseringer og direktiver (anmodninger og spørsmål om handling) kan forstås som de mest handlekraftige språkhandlingene siden de har et normativt krav om legitimitet. Konstativer kan også være handlekraftige siden taleren uttrykker en påstand med forpliktelse om sannhet. Kommissiver (som uttrykk for intensjon/beslutning) har en effekt når den påvirker den personen som handlingen er rettet mot. Ekspressiver er kanskje den språkhandlingen som kan ha flest funksjoner. Siden evalueringer ofte uttrykkes som tanker, får de mindre effekt i interaksjoner, mens ekspressiver som er eksplisitt uttrykt, kan få en sterkere virkning.

⁴⁷ Jeg presenterer eksempler på kvalifiseringer senere fordi det var hensiktsmessig å gå dypere inn i den omliggende konteksten for å tolke språkhandlingen som kvalifisering.

Flere av narrativene i denne samtalen handler om møtet mellom informantene og andre mennesker både i Norge og i hjemlandet, situasjoner de kommer opp i og utfordringer de møter. Identifisering av språkhandlinger i forbindelse med konstruert dialog kan være nyttig indeks til å identifisere roller og handlinger i scenene som inngår i narrativene. Siden samtalen inneholder flere tilfeller av konstruerte dialoger, var jeg derfor ute etter å studere hvilke handlinger som ligger bak de ulike replikkene og hvilke aktører disse språkhandlingene knyttes til. I forhold til forståelsen av identitetskonstruksjon som en diskursiv eller interaktiv aktivitet, kan dette si noe om hvordan fortelleren presenterer seg selv i forhold til erfaringer i samfunnet og i forhold til andre mennesker.

5.1.4 Språkhandlinger i scenene

I presentasjonen ovenfor ble det vist eksempler på hvordan språkhandlinger kan tolkes. I studier av identitet som handlekraft, lagde De Fina (2003a: 113) en tabell der hun summerte de innledende språkhandlingene, som ble rapportert i hennes materiale. De Fina kalte den første turen (replikken) som blir gjengitt i en scene, for innledende språkhandling. Ved et scenskifte altså et skifte av tid, sted eller sammensetning av aktører i scene, er det en ny innledende språkhandling som innleder scenen (De Fina 2003a: 107). De Fina skilte mellom innledeerne som individuelle aktører (fortelleren), gruppeaktører (som også inkluderer fortelleren), andre reisende, *coyotes* (de som hjalp migrantene med å krysse grensen fra Mexico til USA), myndigheter (politi), fremmede og flere. Med utgangspunkt i De Finas kategorisering har også jeg utarbeidet en tabell, men i motsetning til De Finas tabell, ble alle replikkene kartlagt i denne tabellen, det vil si både de innledende språkhandlingene og de etterfølgende språkhandlingene i samme scene. Dette gjorde jeg for å kartlegge alle de konstruerte replikkene i samtalen og for å se hvilke språkhandlinger de representerer. Tabell 5.4 viser hvilke språkhandlinger som oftest blir gjengitt i samtalen og hvilke roller fortellerne gir aktørene i scenene. For å forenkle tabellen knyttet jeg kun én språkhandling til hver av replikkene. Hvordan jeg kodet den enkelte replikkens mest sentrale språkhandling vil bli nærmere forklart i etterkant av tabellen. I tabell 5.4 er det hovedsakelig skilt mellom språkhandlinger som kan knyttes til fortelleren (*jeg, vi* og *man*) og *andre*. Mens *jeg* har et personlig individuelt uttrykk, kan *vi* i tillegg inkludere andre. Fortelleren kan også bli representert som *man/du*, men ikke alltid. Derfor blir også *man/du* plassert i egen kategori. Andre aktører i fortellingsverden blir skilt på grunnlag av hvor scenene finner sted. *Andre reisende* er familiemedlemmer som flyttet til Norge sammen med informantene. Det blir ellers skilt mellom *andre aktører i hjemlandet* og *andre aktører i Norge*. Dette er også en forenkling

siden pronomenene her ofte varierer mellom *hun*, *han*, *de* og *dere*. Målet med inndelingen i tabellen under var å knytte språkhandlinger og aktørene sammen og se hvilke språkhandlinger som er mest frekvente for de ulike aktørene.

Tabell 5.4 De mest frekvente språkhandlingene

Aktør	Antall replikker	Mest frekvente språkhandling
Jeg	33	Ekspressiver (11) Spørsmål om opplysning (9)
Vi	15	Konstativer (5) Spørsmål om opplysning (5)
Man/du	15	Konstativer (5) Spørsmål om opplysning (3) Ekspressiver (3) Andre direktiver (3)
Andre reisende	8	Kommissiver (2) Konstativer (2)
Andre i hjemlandet	13	Direktiver (5) Konstativer (5)
Andre i Norge	29	Konstativer (14)
Sum:	113	

Før jeg presenterer min tolkning av tabellen, vil jeg vise hvordan jeg tolket den mest sentrale språkhandlingen i tilknytning til replikkene, og for å gjøre dette går jeg tilbake til teksteksempel 10.

Teksteksempel 10 (3.scene)

	1	Gabriela:	og så kommer de også sier de:
→	2		"Vi flytter om et par måneder" ↑((høyt tonefall)
	3		Så det (...), ja du tror, du er litt i sjokk, så du tar.
→	4		JEG skjønnte lissom ikke: "Hallo, vi flytter" før,
	5		kanskje en uke før vi gjorde det ↑

Her gjenforteller Gabriela hvordan hun fikk vite at de skulle flytte til Norge. Selv om den første replikken (linje 2) kan forstås som både kommissiv, direktiv og konstativ (jfr. kapittel 5.1.3), tolker jeg denne replikken som direktiv fordi den indirekte kan tolkes som en ordre. Det er *de* som ytrer denne språkhandlingen (som er aktører) og i tabellen ble disse aktørene kategorisert som *andre reisende*. Den andre replikken (som *jeg* uttrykker, linje 4) er både ekspressiv og konstativ, men i lys av konteksten er det nærliggende å vurdere denne replikken som hovedsakelig ekspressiv, siden hele narrativen er et svar på spørsmålet om hvordan det var å flytte til et nytt land. Narrativen forteller om en vanskelig og omveltende situasjon. For å

bestemme hvilke språkhandlinger som er mest sentrale i tilknytning til replikkene, har jeg altså tolket replikkene i lys av konteksten.

Fordelen med tabell 5.4 er at den kartlegger hvilke aktører som hovedsakelig knyttes til replikkens språkhandlinger i denne samtalen. Dette kan si noe om handlekraft. Tabellen viser at fortelleren (se aktør *jeg, vi man/du*) for det meste gjengir egen stemme. Når fortelleren bruker *jeg* (33 tilfeller) uttrykkes språkhandlingene oftest som ekspressiver (som i teksteksempel 10) eller som spørsmål om opplysning. Spørsmål om opplysning kan indikere at fortelleren befinner seg i en situasjon der hun er avhengig av opplysninger fra andre. Ekspressiver uttrykker ofte en psykologisk reaksjon på omstendigheter, og i motsetning til evalueringer (indre dialoger) kan slike uttrykk være handlende dersom de får en effekt overfor de andre aktørene i scenene. Når fortelleren presenterer seg selv i en gruppe (*vi*), uttrykkes språkhandlingene som konstative eller som spørsmål om opplysning. Ellers viser tabellen at fortelleren konstruerer replikkene til *andre i Norge* i 29 tilfeller. Språkhandlingene her er hovedsakelig konstative.

Et mulig mønster som kan tolkes ut av denne tabellen, er at de andre aktørene blir representert med de mest handlekraftige språkhandlingene (som i teksteksempel 9). Språkhandlingene til *andre i hjemlandet* er hovedsakelig direktive (anmodninger) og konstative. Disse hendelsene handler om da Maria og Gabriela reiste tilbake til hjemlandet etter å ha bodd noen år i Norge. Språkhandlingene til *andre i Norge* er oftest konstative. Disse språkhandlingene viser en slags legitimitet til å påstå, men de kan også uttrykke positive lovord. *Andre reisende* har flest kommissive og konstative språkhandlinger. I de kommissive språkhandlingene gir *andre reisende* løfter om at de skal flytte tilbake til hjemlandet dersom de ikke tilpasser deg den nye kulturen. Dette kan tolkes som at fortellerne ofte gir de andre aktørene makt, mens de selv representeres som passive og spørrende i hendelsene de forteller om.

Svakheten ved tabell 5.4 er at den ikke viser det spekteret av språkhandlinger som en ytring kan uttrykke. Tabellen viser kun én språkhandling i forbindelse med hver konstruerte replikk. En annen svakhet med tabellen er at den ikke viser hvilke språkhandlinger som uttrykkes i samme scene. I teksteksempel 10 blir *jegets* ekspressiv plassert i første rad. Siden *andre reisende* kun ble presentert med én direktiv er ikke denne språkhandlingen plassert i tabellen, siden tabellen bare viser de mest frekvente språkhandlingene. Det er altså ikke mulig å lese hvordan den ene språkhandlingen utløser den andre språkhandlingen ut fra tabellen.

De Fina (2003s: 114) fant også ut i sin studie at de fleste språkhandlingene (ca 37 %) som ble tilknyttet migrantene i hennes materiale, var hovedsakelig evalueringer (indre dialoger) og spørsmål om opplysning. Sistnevnte språkhandling er i utgangspunktet direktiv og mer handlende enn evalueringer (indre dialoger). Ca 24 % ble tilknyttet personer som hjalp migrantene med å krysse grensen fra Mexico til USA (*coyotes*). Deres språkhandling var hovedsakelig ordre eller instruksjoner. De Finas fortolkninger av disse funnene var at migrantene presenterte seg selv som mindre handlekraftige, fordi deres språkhandling ofte var responser på vanskelige situasjoner. Migrantene kom ikke selv med forslag til menneskene de reiste sammen med. De presenterte seg selv som responderende til de ordene de fikk fra andre. De Finas tolkning av dette er at migrantene presenterer seg selv med en begrenset handlekraft der de er avhengige av andre reisende (De Fina 2003a: 122). Denne tolkningen kan også gjenkjennes i teksteksempel 10. Gabriela presenterer seg selv som passiv i forbindelse med flytningsprosessen. Det var *de* (foreldrene) som gav dem opplysningen om at de skulle flytte. Foreldrene tok en beslutning på vegne av dem. Deres replikk ble gjengitt som om Maria og Gabriela selv ikke hadde mulighet til å påvirke situasjonen.

Selv om tendensene i tabell 5.4 og teksteksempel 10 har likhetstrekk med De Finas funn, er ikke min tabell tilstrekkelig til å vurdere hvordan fortellerne presenterer seg selv i forhold til andre i samtalen ellers. *Andre reisende, andre i Norge og andre i hjemlandet* kan spille ulike roller for hvordan fortellerne presenterer seg selv. Både tabell 5.2 og 5.4 er en forenklet framstilling av scenene i samtalen. For å studere hvordan pronomener og språkhandling kan knyttes nærmere til studier av identitet, må jeg gjøre flere dybdeanalyser.

5.1.5 Det utfordrende møtet med skolen: Et narrativeksempel i lys av tabellen

Det vil nå bli vist et narrativeksempel, der språkhandlingene og aktørene blir studert i sammenheng. Narrativen blir fortalt av Gabriela som svar på spørsmålet om hun kan fortelle om den verste dagen i Norge. Narrativen handler om frustrasjoner på skolen.

Teksteksempel 11 (54. Scene)

1	Maria:	Frustrasjon har jo man (..) hele tida
2	Gabriela:	Ikke hele tiden, men
3	Maria:	[Jo nesten=
4	Gabriela:	[Ja når det, det her var litt sånn fru
5	Maria:	=når man ikke får hva du vil så
6	Maria:	blir du litt sånn
7	Samtalefører:	@@
8	Gabriela:	Skolen og sånn var litt frustrert (...)frustrerende. (..)

	9		Eh, kanskje ikke få de karakterene man forventer og,
	10		når du ber om begrunnelse så:
→	11		"Ja ↑men du skriver (..) vi forstår hva du mener,
	12		men det står ikke helt riktig forklart "
	13		Og da tenker jeg bare sånn: "Bedre KAN jeg ikke gjøre" ↑
	14		Det er litt sånn frustrerende at uansett hvor mye du leser så,
	15		du vet at (...) det skal så mye mer til at vi gjør det
	16	Samtalefører:	[hm
	17	Gabriela:	så bra ↑
			fordi, fremdeles så er det litt forskjell
	18		(...) (...)

For det første er utdraget hovedsakelig fortalt i presens (linje 1, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 og 17). Selv om Gabriela i linje 4 og 8 bruker *var* (fortidsverb), kan bruken av presens ellers i utdraget ovenfor være en måte å knytte hendelsen til nåtiden. Det er ikke noe skifte av tid mellom replikkens kontekst (linje 11-13) og orienteringen og evalueringen i fortellerverden (samtalekonteksten). Narrativen bærer derfor preg av å være vanetypisk og er derfor kategorisert som habituell. Narrativen er også interessant i forbindelse med språkhandlinger og pronomenveksling. Det er to replikker som fremhever poeng i denne konstruerte dialogen. Den første replikken (linje 11) har ingen innleder som sier noe om hvilken aktør som ytrer noe. Replikken har en konstativ språkhandling, der aktøren påpeker et faktum. Replikken får en objektiv stemme som konkretiserer at Gabriela ikke helt strekker til. Antageligvis er det læreren som står bak replikken. I selve replikken: *vi forstår ikke hva du mener* (linje 11) konstruerer Gabriela en *vi*-stemme, som får det til å virke som at påstanden er en kollektiv oppfatning. Som De Fina hevder, kan evalueringer som tilknyttes grupper, representere fortolkninger av kollektive oppfatninger (De Fina 2003a: 109). Replikken i linje 11 er både evaluerende og konstaterende og blir forsterket av at det er flere aktører som står bak oppfatningen som uttrykkes. I linje 13 forteller Gabriela om hva hun selv tenker om dette. Replikken blir ikke eksplisitt uttrykt som en beklagelse overfor læreren. Den uttrykker en ekspressiv beklagelse, at hun har gjort det hun kan. Mens aktørene for replikkene knyttes til *de* og *jeg*, brukes pronomenet *du* i innledningen til scenen (linje 10). Dette kan i likhet med presensbruken være en måte å generalisere opplevelsen. Bruken av *du* kan også henvise til samtalepartnerne som en måte å sette dem inn i situasjonen. I linje 15 veksler Gabriela til flertallspronomenet *vi*, som kan være en mer personlig uttrykksmåte enn *du*. *Vi* kan brukes som en generisk referanse til oss alle (Faarlund mfl. 1997: 325), men *vi* kan også inkludere Maria som sitter ved siden av henne i samtalen. Dette er muligens en opplevelse som hun deler med Maria og siden hendelsen fortelles i presens, kan den muligens være like aktuell i dag som tidligere. Narrativen er også preget av en alvorlig undertone, og i motsetning til samtalen ellers, er det her lite latter og fnising. Narrativen avsluttes med stillhet (linje 18), noe

som forsterker det såre i denne opplevelsen. Denne hendelsen forteller om utfordringer i møte med skolen i Norge. Gabriela gjør scenen relevant i dag ved å knytte den til nåtiden og ved å presentere opplevelsen som muligens felles for flere.

I narrativen ovenfor sammenfaller også språkhandlingene med de språkhandlingene som var mest frekvente for *jeg* (ekspressiv) og *andre i Norge* (konstativ) i tabell 5.4. I forhold til det første underspørsmålet, hvordan to søstre med innvandrerbakgrunn konstruerer sine identiteter i møte med andre mennesker i scenene de forteller om, viser teksteksempel 11 hvordan Gabriela konstruerer sin identitet ut fra den responsen hun får fra den/de andre i scenen. Hun er en elev som ikke strekker til. Samtidig presenterer hun seg selv som en elev som ønsker å gjøre det bra på skolen. Narrativen sier også noe om de sosiale rollene som blir knyttet til replikkene. Lærerens utsagn får en sterkere kraft siden replikken fremhever at *vi* mener at du ikke strekker til (linje 11). Tabell 5.2 viser at *jeg* og *de* i flere tilfeller blir presentert som motsetninger. Dette kan si noe om fortellerens handlekraft i motsetning til de andre i fortellingene, som i narrativen ovenfor.

I kapittel 5.1-4 ble det vist hvordan pronomen og språkhandlingene kan knyttes til replikkene i scenene i dette materialet. Det som vises i tabell 5.2, er at fortellerne i møte med andre mennesker ofte presenterer seg selv som individuell aktør i motsetning til andre som kollektive aktører. Tabell 5.4 viser at fortelleren ofte bruker ekspressive og spørrende språkhandlingene, mens andre aktører ofte har konstative, direktive og kommissive språkhandlingene. For å knytte dette til studien av hvordan disse informantene konstruerer sine identiteter, vil jeg gå nærmere inn i flere sceneeksempler og knytte studien til begrepet posisjonering.

5.1.6 Om de neste analysene

Forskningsspørsmålet, hvordan konstrueres identiteter i mellomposisjon mellom flere hjem, inneholder begrepet mellomposisjon. Siden informantene er oppvokst i to kulturer, er problemstillingen formet av antagelsen om at de muligens posisjonerer seg i flere kulturer og har flere hjem. Begrepet mellomposisjon er inspirert av begrepet posisjonering som ble presentert i kapittel 2.1.4. ”At en deltaker i en samtale (...) posisjonerer seg selv, innebærer at han eller hun presenterer seg og/eller sine synspunkter i kontrast til andre (Tønnesson 2002: 226). Posisjonering bygger på innsikten om at identiteter er sosialt konstruerte på ulike nivåer i samtalen, gjennom forholdet mellom fortelleren og det som blir sagt, gjennom forholdet

mellom aktørene i fortellingen, eller fortelleren og samtalepartnerne i interaksjonen og gjennom forholdet til dominerende samfunnsideologier, sosiale praksiser og underliggende maktstrukturer (De Fina mfl. 2006: 7). Fortelleren kan presentere seg selv ved å posisjonere seg i forhold til ulike faktorer som kommer fram i fortellingen. Det kan også si noe om handlekraft, hvordan fortellerne posisjonerer seg selv eller hvordan fortelleren blir posisjonert av andre. Nivåene som De Fina mfl. (2006) viser til, blir nå nærmere studert ved hjelp av de ulike underspørsmålene i forskningsspørsmålet.

5.2 Hvordan konstruerer to søstre med innvandrerbakgrunn sine identiteter i møte med andre mennesker i scenene de forteller om?

For å undersøke det første underspørsmålet vil jeg studere hvordan fortelleren posisjonerer seg i forhold til det som blir sagt og i forhold til andre i fortellingsverden. Jeg vil studere hvordan andre aktører kan bidra til identitetskonstruksjoner av *jeget* i tre narrativer, ved å se på konstruert dialog, pronomener og språkhandlinger. I de to første narrative forteller Gabriela om en personlig enkelthendelse i fortiden. Den første narrative handler om noe Gabriela opplevde på besøk i hjemlandet etter å ha bodd noen år i Norge. Den andre narrative handler om en hendelse som fant sted da Gabriela jobbet på et sykehjem i Norge. Den tredje narrative finner sted på skolen i Norge der Maria forteller om veiledningstimen hun hadde med læreren sin.

Jeg vil først studere narrative til Gabriela og se hvordan hun posisjonerer seg i forhold til det som blir sagt av andre aktører i scenene. Jeg vil se på aktørene og språkhandlingene i dialogene, og deretter knytte dette opp mot posisjonering.

5.2.1 ”Jeg er jo egentlig herfra”

I forkant av denne narrative dreier samtalen seg om å reise tilbake til hjemlandet. Maria og Gabriela har fortalt at de har vært *på besøk* i opptil to ganger hver, men ikke samtidig. Selv om de ikke reiste tilbake sammen, bærer likevel samtalen preg av en forhandling, der de forsøker å gjøre rede for opplevelsen om hvordan det var å reise tilbake. Den første scenen som studeres i dette utdraget (fra linje 7), viser tilbake til spørsmålet fra samtaleføreren om de følte at de var på besøk da de var i hjemlandet.

Teksteksempel 12 (35. og 36. Scene)

	1	Gabriela:	Minner tilbake, ja
	2	Maria:	Ja
	3	Samtalefører:	Hm
	4	Maria:	Fordi ellers er bare lissom, vi treffes etter eller annet sted med venninner
	5		eller går ut og spiser med familien
	6		eller gjør ting som du kanskje ikke hadde gjort hver gang du (..) bodde eller
→	7	Gabriela:	Jeg ble spurt av en taxisjåfør om jeg var turist, og da ble jeg nesten litt sånn fornærma, bare sånn: "HVA! Turist?"
	8		@
	9	Samtalefører:	@
	10	Gabriela:	"Hva MENER du med det? Jeg eh (.) JA, eh, for så vidt @@ men jeg er jo egentlig herfra" ↑ @
	11	Samtalefører:	Hm
	12	Gabriela:	Eh
	13	Maria:	Ja, men man blir litt sånn. Du ska ta
	14	Gabriela:	[jeg syns det lissom var litt rart og lissom være turist i din egen by↑
→	15	Maria:	Ja, når du skal ta eh taxi eller (..) bussen og sånn også må du spørre "hvor er, hvor er det det her ligger?"
	16		Når du vet at du egentlig vet det,
	17		men du husker ikke
	18		"hvor er det jeg skal gå, eh, er det til venstre eller er de til høyre?"
	19		Det var sånn, ja
	20		
	21	Gabriela:	Hm
	22	Samtalefører:	Så dere merka at folk behandla dere litt sånn annerledes da?
	23	Maria:	Ja, man, ja ↓
	24	Gabriela:	Ja, hm, jeg merka at jeg har forandra meg masse ↓
	25	Samtalefører:	Hm
	26	Gabriela:	Både for at jeg hadde blitt eldre, og for at jeg hadde blitt eldre i et annet kultur
	27		
	28	Samtalefører:	Hm
	29	Gabriela:	EN annen kultur heter det kanskje.
	30	Maria:	Ja
	31	Gabriela:	Hm
	32	Samtalefører:	Gjør ikke noe

Teksteksemplet ovenfor er en narrativ som inneholder to scener. Den første scenen (fra linje 7) er en personlig enkelthendelse og er fortalt av Gabriela. Den andre scenen (fra linje 15) er en habituell hendelse og er fortalt av Maria. Den andre scenen kan forstås som en generalisering av den første.

I den første scenen er det to aktører, taxisjåføren og Gabriela, som sier noe. Scenen innledes med at taxisjåføren stiller et spørsmål som er konstruert som indirekte tale.⁴⁸ Som språkhandling kan denne replikken forstås som et spørsmål om opplysning. Taxisjåføren er sannsynligvis kjent på stedet og bosatt i byen, og han stiller spørsmålstegn ved Gabrielas tilhørighet. Taxisjåførens spørsmål (linje 7) innleder til Gabrielas forhandling om sine

⁴⁸ Dette er det ene tilfellet av indirekte tale som forekommer sammen med direkte tale i denne samtalen. Tabell 5.2 inneholder kun tilfeller av direkte tale.

identiteter. Siden taxisjåførens replikk er konstruert som indirekte tale, fremheves den påfølgende replikken (linje 10) som er direkte sitert. Som Tannen (2008: 217) hevder, fremhever ofte konstruert dialog (av direkte tale) hovedpoenget med narrativen, fordi den dramatiserer det poenget som er relevant for fortellingen av hendelsen. Den er konstruert slik den muligens ville blitt eller ble uttrykt i fortellingsverden. Pavlenko og Blackledge (2004:20) hevder at identitetsforhandling finner sted når enkelte identiteter blir utfordret. I dette tilfellet blir Gabrielas identitet og tilhørighet til hjemlandet utfordret. Med replikken (linje 8 og 10) som følger, forsøker Gabriela å posisjonere seg selv. Ytringen hennes har flere funksjoner. Hun stiller først et retorisk spørsmål (linje 8) som bærer preg av oppriktighet og er en følelsesmessig reaksjon. Hun blir fornærmet av spørsmålet, og derfor presiserer hun sin tilhørighet (linje 10). Hun forsterker ytringen ved å legge trykk på *HVA! Turist*, samtidig stiger også tonefallet på slutten av replikken, som om hun stiller et spørsmål til samtalepartnerne. Siden replikken har elementer av flere språkhandlinger, både direktiv, konstativ og ekspressiv, er det vanskelig å knytte en spesifikk språkhandling til hennes replikk. Som Labov (1972) fremhever, gjennomsyrrer ofte evalueringer narrativer, fordi de fleste ytringer har evaluerende trekk. Denne replikken er et eksempel på hvordan de fleste konstruerte dialoger er evaluerende, slik som De Fina (2003a: 106) fremhever.

I sin helhet inneholder scenen en identitetskonstruksjon der Gabriela fremhever sin mellomposisjon. Hun er i hjemlandet, men hun fremhever det dynamiske ved at hun både er turist, men også derfra. Hun har flere identiteter. I selve hendelsene er aktørene presentert som *taxisjåføren* og *jeg*, men i det hun flytter perspektivet til samtalekonteksten veksler hun også til en mer upersonlig vinkling og vurderer situasjonen utenfra: *Å være turist i din egen by*. I dette tilfellet posisjonerer hun seg i forholdet til spørsmålet som blir stilt, men også i forhold til samtalepartnerne. I det hun går ut av fortellingen, henvender hun seg til samtalepartnerne. Hun skifter perspektiv og ønsker muligens å sette samtalepartnerne inn i hennes situasjon. Norrick (2008: 131) hevder at fortellere ofte bruker diskursmarkører⁴⁹ som strategi, for å øke responsen fra samtalepartnerne. Dette kan være et resultat av iboende forventninger i samtalen, siden fortellere ofte kan ha forventninger til hvordan fortellingen blir mottatt, og siden samtalepartnerne kan ha forventninger om hvorfor fortellingen blir fortalt. Siden tonefallet går opp på slutten i dialogen (linje 10) og i slutten av evalueringen (linje 14), kan

---

⁴⁹ Diskursmarkører er ord og uttrykk (som for eksempel *vel, forresten*), som markerer koherensforhold i diskursen (Svennevig 2001: 230). I dette tilfellet er det måten Gabriela uttrykker setningen på, som skaper koherens i samtalen.

dette være en strategi for å fremme en respons fra samtalepartnerne. Maria tar opp denne tråden og involverer seg selv ved å skape en ny scene (linje 15), der hun generaliserer situasjonen. Siden Maria her ikke bare gjengir replikkene i den forrige scenen, men konstruerer andre replikker, blir denne delen av utdraget kategorisert som en ny scene. Scenen som Maria innleder, framstår som habituell fordi den forteller om en typisk hendelse i presens og med bruk av *du*, en hvilken som helst person. Siden hun dramatiserer en typisk hendelse, framfor en personlig hendelse, kan det hende hun ikke har opplevd situasjonen selv. Hendelsen kan likevel være en tenkt opplevelse. Maria inkluderer seg selv i opplevelsen og knytter muligens også opplevelsen til andre som har opplevd det samme. Å bruke upersonlig pronomener for å allmenngjøre hendelser er vanlig i spansk (Chiquito 2009: 49) og også i norsk (Faarlund mfl. 1997: 344). Bruken av *du* kan også være en måte å sette samtaleføreren inn i situasjonen.

Narrativen er et eksempel på hvordan identiteter kan konstrueres ved at fortelleren bruker andres talerposisjoner for å fremheve egen posisjon, som Baynham (2006: 384) hevder. Gabriela bruker taxisjåførens replikk til å fremheve sin mellomposisjon, der hun har vanskeligheter med å plassere seg innenfor én kategori. Hun posisjonere seg i forhold til det som blir sagt i narrativen. Maria knytter seg selv og andre til den samme opplevelsen. Dette utdraget er også et eksempel på en mulig posisjonering mellom informantene og samtaleføreren, som for eksempel der Gabriela retter en språkfeil (linje 29). Dette blir nærmere presentert i kapittel 5.5.4.

5.2.2 ”Vi ser ikke på deg som en innvandrer, for du er jo ganske norsk, du”

I teksteksemplet som nå blir presentert, forteller Gabriela om en hendelse som fant sted i Norge der hun ble posisjonert som norsk. Samtaleføreren har nettopp stilt spørsmålet om de har møtt noen fordommer i Norge. Gabriela hevder at hun sjelden har møtt fordommer. Samtalen kommer deretter inn på forskjeller mellom innvandrere som gruppe. Som en del av denne diskursen, kommer Gabriela med en personlig opplevelse om da hun jobba på sykehjem. Hun forteller om hva damene sa til henne, og hvordan hun posisjonerte seg i forhold til dette.

Teksteksempel 13 (39. og 40. Scene)

1	Maria:	Nei, men jeg tror at vi sklir litt mer inn, enn andre mennesker som bruker for eksempel (..)
2		de som kommer fra Somalia eller

	3		(..) de som er muslimer=
	4	Samtalefører:	[Ja
	5	Maria;	=som har en helt anna religion,
	6		helt anna van-vanemåter og og
	7		måten å lissom, ja, håndtere situasjoner da=
	8	Samtalefører:	[Ja
	9	Maria:	=det tror jeg er
			litt mer vanskelig for dem enn det det var for oss.
	10	Gabriela:	Hm. Ja, men det er litt frustrert å snakke om innvandrere
			med (.) eldre mennesker syns jeg ↓(..)
	11		Fordi (..), altså jeg jobba på sykehjem (.) når jeg kom til Norge,
	12		(.) og det var veldig koselig ↓(..)
	13		Eh (..) og de var lissom veldig spent på hvor jeg kom fra og sånt ↓
→	14		med de sa til meg: "Nei, men vi ser ikke på deg som en innvandrere ↑
			fordi (.) du er jo ganske norsk du ↓
			Men, eh (..) disse muslimene" ((snerpete tone))
	15		Så tenker jeg bare sånn: "Jeg syns det er så fælt å høre det" ↑
	16		Jeg er IKKE noe mindre innvandrere, enn folk fra,
	17		et menneske fra England eller er ikke noe mindre innvandrere.
	18		Eller noen fra Asia, Afrika eller hvor det måtte være,
	19		og det syns jeg er skikkelig fornærmende
	20	Maria:	Nei, men
	21	Gabriela:	[Det syns jeg IKKE er pent å si=
	22	Maria:	[Nei, men det er noe
	23	Gabriela:	=og det har
			jeg hørt altfor mange ganger
	24	Maria:	Nei, men det er noe med siden de er en helt anna religion ↑
	25		(..) og en helt anna måte å oppfatte ting ↑
	26		Så BLIR de på en måte litt, lissom tatt som at:
→	27		"Nei, kanskje du skal bare sitte der og jeg skal sitte her=
	28	Samtalefører:	[hm
	29		=fordi
			man (.) går ikke (..) overens. På en måte
	30	Gabriela:	Hm
	31	Maria:	Fordi det er så stor forskjell
	32	Samtalefører:	Hm

Narrativen ovenfor har to scener. Den første scenen innledes med replikken i linje 14, den andre scenen består av replikken i linje 27. Begge scenene inngår i temaet som tas opp i samtalen, det problematiske ved at innvandrere ofte blir stigmatisert som én gruppe. I den første scenen (linje 14) er det damene på sykehjemmet som får en talerposisjon i narrativen. Damene blir framstilt som en gruppe ved hjelp av pronomenet *de*, som om de har en kollektiv oppfatning av hvordan de ser på henne. Ved å gjengi hva *de* sa, dramatiserer Gabriela en oppfatning om at hun er posisjonert som ganske norsk og ikke innvandrere. Damenes språkhandling er konstativ. Konstative språkhandlinger kan ofte gjenkjennes som påstander, der taleren forplikter seg til sannhet (Svennevig 2001: 59). Språkhandlingen deres kan også forstås som en kvalifisering. Kvalifiseringer skiller seg fra konstativer ved at de ikke bare er sanne beskrivelser av virkeligheten, men de skaper en ny virkelighet, der gyldighetskravet krever legitimitet (Svennevig 2001: 61). Spørsmålet er om damene i dette tilfellet har legitimitet. Dersom både damene og Gabriela har en forestilling om at Gabriela i

utgangspunktet er innvandrere, så kan denne replikken være et eksempel på hvordan Gabriela blir definert som norsk. I dette tilfellet blir *norsk* og *innvandrere* satt opp som motsetninger. Gabriela utfordrer denne kategoriseringen ved å forhandle om sin egen identitet og om hvordan hun oppfattet denne posisjoneringen (linje 15-19). Hun forhandler om sin gruppetilhørighet og fremhever at hun er like mye innvandrere som andre innflyttere til Norge. Hun posisjonerer seg i motsetning til det som blir sagt, der damene setter et skille mellom henne og muslimer. Hun posisjonerer seg også i forhold til det Maria sier i innledningen og avslutningen av narrativen.

I siste del av utdraget diskuterer Maria og Gabriela denne stigmatiseringen (linje 16-31). Mens Gabriela er opptatt av å fremheve en kollektiv identitet som innvandrere (linje 16-19), fordi hun ble fornærmet av det damene sa, argumenterer Maria for hvorfor enkelte innvandrere blir stigmatisert (linje 24-29). Maria er her mer enige med damene. Gabrielas forhandling der hun fremhever en kollektiv identitet, viser hvordan innvandrere kan føle en solidaritet med hverandre. Hun dramatiserer en personlig opplevelse der hun tar avstand fra et mulig samfunnsyn om at noen er mer norske enn andre. Hun posisjonerer seg muligens i motsetning til disse fordømmene. Narrativen belyser også hvordan innvandrere ikke bare kan kategoriseres som én gruppe, men at man kan være både norsk og innvandrere på samme tid. Maria argumenterer for at også innvandrere består av flere grupper og derfor blir utsatt for ulik stigmatisering. Både Maria og Gabriela utfordrer denne essensialistiske oppfatningen om at både *vi* norske er én gruppe og *de* innvandrere er én annen gruppe. Eksemplet viser hvordan identiteter blir konstruert i møte med andre mennesker og deres oppfatninger men også oppfatninger i samfunnet. Eksemplet viser også at man kan fremheve flere identiteter samtidig.

Svennevig (2001: 75) hevder at mening blir til i samspill mellom kommunikasjonsdeltakerne. I narrativen om møtet med taxisjåføren, forhandler samtalepartnerne seg fram til en felles mening om hvordan det er å være turist i egen by. I den andre narrativen, om møtet med damene på sykehjemmet, er forhandlingen mer konfliktfylt, der Maria og Gabriela ser på fordømmene med ulik vinkling.

I framstillingen av tabell 5.4 (jfr. kapittel 5.1.4) ble det nevnt at ytringer som replikker, ofte kan inneholde flere språkhandlinger og dermed kan ha flere funksjoner. I den nærgående analysen av replikkens funksjon er det flere forhold å ta stilling til, både hvilken funksjon

replikken har i fortellingsverden og i fortellerverden. I narrativene som ble presentert her, er Gabrielas konstruksjon av egne replikker i fortellingsverden irettesettende. Det som skiller dem fra hverandre, er hvordan de blir uttrykt. I den første narrativen (teksteksempel 12), blir ytringen (linje 8,10) framstilt som en respons på taxisjåførens spørsmål. I den andre narrativen (teksteksempel 13), blir replikken (linje 16 -19) framstilt som en ekspressiv tanke (evaluering). Selv om den siste uttrykkes som en irettesettende respons (direktiv), får den mindre effekt i fortellingsverden, fordi den er tenkt. Språkhandlinger som er eksplisitt uttrykt, kan forstås som mer handlekraftige, fordi de får en større effekt i scenen. Dette kan ha noe å gjøre med det stedet hun befinner seg på. Kanskje er det lettere å svare på spørsmålet om hun er turist i hjemlandet, enn å godta påstanden om at hun er mer norsk enn muslimer. I De Finas (2003: 122) studie viste det seg at migrantene presenterte seg selv med en begrenset handlekraft fordi deres språkhandlinger, i møtet med andre personer i narrativene, ofte var indre dialoger (evalueringer). Tabell 5.4 viser at fortellerne presenterer seg selv som ekspressive og spørrende, og det er mulig at også Gabrielas ytring, representert som en tanke (teksteksempel 13, linje 16-19), viser manglende handlekraft. I Gabrielas tilfelle får likevel denne replikken en effekt i fortellerverden ved at hun posisjonerer seg som innvandrer. Dette gir henne muligens en handlekraft ved at hun motsier de kategoriene som damene skaper i fortellingsverden. Ved å uttrykke sin reaksjon på det damene sa, får hun også fram sitt poeng i samtalen, om at hun ikke er mindre innvandrer enn muslimer. Det ekspressive i dette tilfellet uttrykker handlekraft.

I det følgende skal jeg se nærmere på hvordan Maria presenterer seg selv ved å sammenligne seg med andre.

5.2.3 ”Er du fornøyd?”, ”Ne-ei”, sa jeg

De Fina mfl. (2006: 7) hevder at posisjonering også bygger på innsikten om at identiteter er sosialt konstruert gjennom forholdet mellom fortelleren og andre aktører i fortellingsverden. I denne narrativen⁵⁰ forteller Maria om et motsetningsforhold mellom henne og læreren, da hun var på veiledningstime på skolen.

Teksteksempel 14 (Scene 49)

1 Samtalefører: Har dere hatt noen sånne misforståelser, sånne (...) hvor dere har (...)

---

⁵⁰ Narrativen har flere tidsoverganger, der replikkene skaper en handlingsrekkefølge, og kan derfor kategoriseres som en narrativ etter Labov og Waletzky (1997) (jfr. kapittel 4.2).

Eh (...), ja i møte med lissom, noe som dere tenkte at ja, det her var det annerledes enn hjemme eller?
 (...)

2 Gabriela: Hm (...) Ja vi må vel ha hatt det?
 3 Maria: Ja (...) Skolen for eksempel. Jeg hadde en sånn liten episode.
 når jeg fikk,
 4 ja, for vi leverte mappe
 5 Samtalefører: Hm
 6 Maria: Også (..) eh fikk vi karakter via sms,
 7 også skulle vi på veiledningtime
 8 Samtalefører: Hm
 9 Maria: Og når jeg fikk den karakteren
 10 jeg vakke fornøyd med karakteren ↑
 11 Men jeg visste at det vakke no vits å klage fordi
 12 (..) du skulle ikke få noe bedre ↓
 13 Samtalefører: Hm
 14 Maria: Og det er jo helt greit, ikke sant.
 15 Men (..) da må de tåle å høre det, når jeg skal på veiledningtime ↑
 → 16 Når jeg sitter der også spør de: "Er du fornøyd?"
 17 "Ne-ei" sa jeg=
 18 Samtalefører: [@@
 19 Maria: =med en gang hu spurte,
 20 og hu ble litt sjokkert.
 21 Fordi hu er kanskje ikke vant til at folk sier det rett ut
 22 Gabriela: [snurt
 23 Maria: Ja (.)
 24 Og så satt jeg meg ned og så spurte hu:
 25 "Jaa, hvorfor er du ikke fornøyd?"
 26 Jeg bare "Nei↑ fordi jeg har jobba så hardt
 27 og jeg trengte- jeg tenkte, at (..) den jobben jeg hadde gjort
 (..) var mye mer verdt enn det, det karakteren jeg har fått" ↑
 28 Og hu bare: "Ja (..) men du må forstå,
 det ække så veldig mange som har fått den karakteren heller ↑
 og det ække så veldig mange som har fått"
 29 ↓ Jeg fikk en B da ↓
 30 "Det ække så veldig mange som har fått A heller" ↑
 31 Jeg bare "Ja, men hm, jeg ække fornøyd for det heller" ↑
 32 Hu bare: "Nei, men da er du kanskje vant til å få bedre karakterer
 i ditt land da ↑ får du bedre karakterer der nede?" ↑
 33 jeg bare: "jeg vakke så fl-kjempeflink på skolen,
 34 det vakke sånn at jeg fikk kjempebra karakterer" ↑
 Jeg fikk jo kanskje,
 35 ↓ for i (land) er det fra 1 til 10 på videregående
 36 og jeg bare: "fikk kanskje en syv - åtte"
 37 ↑ Og hu bare: "Ja, men det er det samme som en B her":
 38 "Ja, men her jobba jeg mye mer enn det jeg jobber der nede ↑
 39 Så her, trodde jeg, jeg skulle fått, jeg fortjener jo mye mer" ↑
 40 Samtalefører: Hm
 41 Maria: Så da ble jeg litt sånn, episode,
 42 for hu vakke så,
 jeg tro- trokke hu var vant til å høre det så rett ut da,
 43 fordi jeg hadde først, første jeg kom inn i døra,
 44 så spurte hu lissom: "Er du fornøyd med karakteren?"
 45 "Nei"
 46 Samtalefører: @@
 47 Maria: Jeg forklarte hvorfor da,
 48 men det var jo litt sånn at hu skjønte ikke hvorfor
 49 Samtalefører: Nei
 50 Maria: Hu skjønte ikke hvorfor jeg ikke ble fornøyd da
 51 Samtalefører: Nei

52	Maria:	Så det var sånn, (..) da ble jeg litt mer (..) ja, (..)
53		så det er jo en liten forskjell da
54		kanskje at vi er litt mer (..) ærlige=
55	Samtalefører:	[ja
56	Maria:	=på sånne ting
57	Gabriela:	[rett fram
58	Maria:	[rett fram, ja =
59	Samtalefører:	Ja
60	Maria:	=kanskje er ordet↓
61	Samtalefører:	Hm

Narrativen inneholder to aktører, *hun* og *jeg*. Maria presenterer seg selv indirekte som elev (linje 6) og innvandrer (linje 32). I følge Tannen (1989: 110) er all gjenfortelling av tale tilpasset konteksten for samtalen. Maria påpeker at hun har en skolebakgrunn fra en annen kultur, ved å konstruere denne replikken i linje 32. Lærerens posisjon blir markert ved at hun indirekte blir presentert som representant for skolen (linje 3, 7, 19) og som representant for Norge (linje 37). Dette gir læreren en autoritet i denne hendelsen ved at hun både er læreren til Maria og et talerør for karaktersetningen i Norge. Læreren har en handlekraftig posisjon.

Samtidig gir ikke narrativen et bilde av Maria som passiv mottaker. Narrativen om denne personlige hendelsen bærer preg av hyppig replikkveksling, og som De Fina (2003a: 122) hevder, kan en slik detaljert beskrivelse fremheve handlekraftige posisjoner eller positive presentasjoner av fortelleren. Maria forteller om en diskusjon mellom henne og læreren, og hovedpoenget med denne konstruerte dialogen fremheves i de to første replikkene (linje 16-17) som hun også gjentar i linje 44 og 45. Da hun får spørsmålet: *Er du fornøyd?*, svarer hun med en oppriktig mening, selv om hun visste at hun ikke skulle hatt en bedre karakter (som hun presiserer i innledningen til narrativen, linje 11,12). Språkhandlingene hennes er ekspressive og konstative. Bildet av Maria som kommer fram i denne narrativen er en person som vet hvordan hun kan svare for seg og som er trygg på seg selv.

Tabell 5.2 (jfr. kapittel 5.1.2) viser at fortellerne i flere tilfeller presenterer seg selv i motsetning til andre som kollektiv gruppe. I innledningen til hendelsen bruker Maria også et personlig pronomen i flertall, nemlig *de* (linje 15). Dette kan være en måte å påpeke at det muligens er flere som har oppfattet henne som litt for direkte, at læreren er representativ for hele systemet. I linje 52, 53 og 54 evaluerer hun hendelsen ved å fortelle om hennes oppfatning av selv i motsetning til læreren (linje 21), før hun deretter skifter til pronomenet *vi* i fortellerverden. I denne fortellingen konstruerer hun sin identitet som *rett fram* ved å sammenligne seg med læreren. I fortellerverden bruker hun pronomenene *de* (linje 15) og *vi*

(linje 54). Her bidrar også Gabriela til forhandlingen om deres felles identitet som ærlige mennesker. I følge Imsen (2005: 419), speiler mennesker seg selv i hvordan andre vurderer dem, og denne speilingen danner basisen for individets selvoppfatning. Ved å fortelle om hendelsen presenterer Maria sin identitet (*jeg*) i motsetning til læreren, og i fortellerverden veksler hun til *vi* (linje 54). På denne måten viser hun antageligvis til Gabriela for å påpeke at de begge er *litt mer ærlige*. I tillegg presenterer hun seg selv i en mellomposisjon. Hun er en elev som ønsker å svare for seg, men også en elev som ønsker å bli behandlet på lik linje med de andre elevene i klassen. Hun har en skolebakgrunn fra et annet land som kan være utslagsgivende for hvordan hun forstår karaktersetningen og hvorfor hun ikke får den karakteren hun ønsker seg. Hun presenterer seg selv med flere identiteter og med bakgrunn i flere kulturer.

5.2.4 Diskusjon i lys av spørsmålet: Hvordan konstruerer to søstre med innvandrerbakgrunn sine identiteter i møte med andre mennesker i scenene de forteller om?

Narrativene ovenfor er tre eksempler på hvordan identiteter blir konstruert i sosial samhandling, i møte med andre mennesker og i møte med essensialistiske oppfatninger i samfunnet. Taxisjåføren, damene på sykehjemmet og læreren blir muligens framstilt som autoritetsfigurer i fortellingsverden. I de to første narrative låner Gabriela taxisjåførens og damenes stemme for å konstruere sine identiteter gjennom å motsette seg hva de spurte om og konstaterte. Gabriela posisjonerer seg i forhold til det som blir sagt. I den siste narrative presenterer Maria seg selv ved å vise hvordan hun står opp for sine meninger. Hun posisjonerer seg ved å hevde at *vi er litt mer ærlige* (linje 54).

Narrativene viser at konstruerte dialoger ofte peker på posisjonering. Som Baynham (2006) hevder, kan fortellere ved å bruke konstruerte dialoger fremheve motsetningsforhold. Disse motsetningene kan fremheve fortellerens egne identiteter. Pavlenko og Blackledge (2004: 20-21) hevder at identitetsforhandling er et mellomspill mellom hvordan man presenterer seg selv (refleksiv posisjonering) og hvordan andre i fortellingsverden og fortellerverden forsøker å posisjonere eller reposisjonere individer og grupper (interaktiv posisjonering). Forhandling involverer ikke nødvendigvis to eller flere personer, men kan foregå innenfor individer. Gabriela presenterer seg selv med flere identiteter. Hun er både *turist* og *derfra*, både *norsk* og *innvandrer*. Dette kan være et eksempel på hvordan migranter kan befinne seg mellom

kulturer, to hjem og to grupper. De er ikke *enten eller*, men *både og*. Identitetene konstrueres også ut fra hvordan andre oppfatter en. Maria påpeker i teksteksempel 14 at *hu er kanskje ikke vant til at folk sier det rett ut* (læreren i linje 21). Maria posisjonerer seg senere som *rett fram* (linje 58) for å fremheve denne motsetningen.

I det neste kapittelet blir fokuset ytterligere lagt på tid og sted som viktige elementer i scener og narrativer, som en måte å vise til ulike identiteter, posisjonering og handlekraft.

5.3 Hvordan kan faktorer som tid og sted for scenene spille en rolle for hvordan søstrene med innvandrerbakgrunn konstruerer sine identiteter?

Innenfor forskningen på narrativ som tekst har tid spilt en framtrædende rolle. Flere forskere (De Fina 2003b, Blommaert 2005) har i ettertid fokusert på sted som et viktig element i narrativer. Tidligere i analysen har jeg fokusert på hva som blir sagt og hvem som sier noe. I denne delen av analysen vil jeg se nærmere på *hvor* og *når* scenene finner sted. Narrativene som blir studert her, inneholder begge flere scener over et lengre tidsrom. Scenene henger likevel tematisk sammen og blir sammenlignet ut fra hva som blir sagt, hvor de finner sted og når de finner sted. Narrativene blir også studert i forbindelse med posisjonering, og disse narrativene handler om ulike vaner og trosretninger som knyttes til ulike kulturer. Jeg vil se på hvordan fortellerne posisjonerer seg i forhold til det som trekkes fram som typiske for de ulike kulturene de snakker om, og hvordan tid og sted kan gi utslag for ulik posisjonering i forhandlingen om hvem man er.

For å studere tid og sted i narrativene ser jeg på adverbene og bruken av stedsnavn i fortellingene. Adverbene *her* og *der* kan si noe om sted (Golden mfl. 2008: 93). Sammen med betegnelser som for eksempel *Norge*, kan *her* og *der* si noe om hvilket sted det fortelles om og om hvor narrativen finner sted. Uttrykk for tid kan uttrykkes ved bruk av adverbene *nå*, *da* og *etterpå* (Golden mfl. 2008: 94-95).

5.3.1 ”Jeg kyssa hele klassen når jeg kom første skoledag”

Denne narrativen handler om hilsemåter, altså hvordan man møter mennesker. Samtalen på dette tidspunktet dreier seg om det første møtet med skolen i Norge. Maria og Gabriela har fortalt at den praktiske informasjonen var mangelfull. Deretter kommer samtalen inn på hvordan jentene opplevde det første møtet med menneskene på skolen, og hvordan man

generelt møter mennesker. Maria innleder temaet hilsemåter med å si: *men det var jo litt sånn sjokk tror jeg når vi skulle begynne å kysse mennesker* (jfr. scene 14, vedlegg 1). Deretter diskuterer de forskjellen på det å kysse og det å håndhilse.⁵¹ Samtalen fortsetter ved at samtaleføreren stiller et spørsmål, som innleder en narrativ,⁵² der Gabriela forteller om en personlig enkelthendelse i fortiden.

Teksteksempel 15 (15. og 16. Scene)

	1	Samtalefører:	Men har du noe, fortel-historier fra det? For eksempel
	2	Gabriela:	Jeg kyssa hele klassen når jeg kom første dagen.
	3	Alle:	@@
	4	Samtalefører:	Gjorde du det? @
	5	Alle:	@@
	6	Gabriela:	Først læreren
	7		og så så jeg at noen så veldig rart på meg
→	8		og jeg tenkte bare sånn: "Jaja".
	9		men de-de, lissom visste at jeg gjorde det,
	10	Gabriela	så etterpå så fikk jeg alltid klem↓ (..)
→	11		så jeg fikk jo alltid sånn: "Hei Gabriela" og =
	12	Samtalefører:	[Når du gikk inn i klasserommet?
	13	Gabriela:	=norsk klem. Jeg kaller det norsk klem
	14		når man (...) lissom bare kropp mot kropp men ikke noe særlig trykk @
	15	Samtalefører:	[Gjorde du det HVER dag? Nei?
	16	Gabriela:	Nei etterpå så begynte vi klemme litt sånn. "Hei hei"= [Åja
	17	Samtalefører:	[Åja
	18	Gabriela	=når vi gikk forbi
	19		Men, og så venta. Jeg ble vant til å si hei å gi hånd etterpå,
	20		så jeg tenkte ikke noe sånn mere på det
	21	Gabriela	men jeg husker at jeg kysset veldig mye folk første (..) skole (..)dag.
→	22		Jeg var jo @ litt gira på skole og det var sånn "ohh"
	23		så tenkte ikke jeg noe særlig på den der håndagreia
	24		Og de syntes det var litt rart at jeg drev å kyssa dem. Men
	25	Samtalefører:	Sa de det?
→	26	Gabriela:	Ja. De sa det. Ja: "Hvorfor @ du trenger ikke det" @@
	27	Maria:	@@
	28	Samtalefører:	Hva tenkte du da?
	29	Gabriela:	Nei, jeg tenkte "Det er helt greit" Du ska få slippe" @@

((narrativen fortsetter under))

Denne narrativen kan deles inn to scener ut fra tidspunkt. Den første scenen (fra linje 2) handler om hva som skjedde første skoledag. De konstruerte replikkene (linje 8, 22, 26 og 29), som knyttes til denne scenen, gjennomsyrer narrativen. Mellom replikkene forteller Gabriela om hvordan de etter hvert begynte å hilse (linje 10, 11, 16) og om hvordan hun

⁵¹ Innledningen til denne narrativen blir nærmere studert i kapittel 5.5.4, der den viser hvordan informantene posisjonerer seg i forhold til samtaleføreren.

⁵² Narrativen er tidligere blitt eksemplifisert som en narrativ etter Labov og Waletzky's definisjon, (jfr. kapittel 4.1).

evaluerer disse hilsemåtene. Siden linje 10, 11 og 16 flytter perspektivet fram i tid, *etterpå* (linje 10) kan dette forstås som et sceneskifte.

I fortellingsverden er det aktørene *hun* og *de* som er motsetningene. Gabriela legger vekt på sin egen opplevelse av situasjon ved å uttrykke ekspressive språkhandlinger (linje 8, 16, 22, 29). Medelevenes språkhandling i den første scenen er direktiv (linje 26). *De* kommer med en anmodning om at hun ikke trenger å kysse dem, *de* har en kollektiv oppfatning om hva som er vanlig. De Fina (2003a: 130) hevder at kollektive ytringer er spesielt interessante når språkhandlingene uttrykker forslag eller anmodninger, fordi denne uttrykksmåten kan være en narrativ strategi. Anmodninger har et gyldighetskrav om legitimitet, der den sosiale relasjonen mellom partene gir taleren rett til å be samtalepartneren om noe (Svennevig 2001: 60). Gyldighetskravet legitimitet får større effekt i narrativen når det er flere som reagerer på Gabrielas måte å hilse på.

I den andre scenen (linje 10) forteller Gabriela om hvordan hilsesituasjonen ble løst i ettertid, der de introduserer en ny hilsemåte og gir hverandre klem. Gabriela kategoriserer denne hilsemåten som *norsk klem* (linje 13). Eriksen (2006: 228) hevder at innvandrere har en privilegert posisjon ved at de lettere kan gjenkjenne hva som kjennetegner ulike kulturer. I dette tilfellet har Gabriela en privilegert posisjon ved at hun vurderer denne vanen utenfra. Hun kategoriserer derfor denne hilsemåten som norsk, muligens som en måte å distansere seg på. Hun presenterer seg selv som imøtekommende ved at hun tilpasser seg de andre medelevene. Klemmingen er en slags middelvei mellom kyssing og håndhilsing, der *vi* (både Gabriela og *de*) er ekspressive og ønsker å komme overens.

Selve fortellingen blir godt mottatt blant samtalepartnerne som bidrar i evalueringen av hendelsen. Maria ler som følge av det humoristiske i situasjonen. Siden dette er en opplevelse som kan plasseres i fortiden, er det også muligens lettere å få en distanserende tolkning av situasjonen. Samtaleføreren er også med på å konstruere en kollektiv oppfatning av hvordan Gabriela møtte medelevene ved at hun bruker pronomenet *de* (linje 25). Selv om samtaleføreren påvirker denne konstruksjonen i slutten av teksteksemplet, er det likevel Gabriela som skaper en forestilling om at det var *hun* mot flere. Allerede i innledningen (linje 2) forteller hun at hun kyssa *hele* klassen første skoledag. Kvantifiseringer av denne typen forsterker evalueringen av hendelsen (Labov: 1972: 379).

I samtalen som følger skjer det en forhandling mellom samtalepartnerne om hva slags regler som gjelder for samtaleavstand og intimsone. Dette er en forhandling som finner sted i fortellerverden. Her distanserer samtaleføreren seg ved å bruke begrepet *nordmenn* og ikke *vi* (linje 30). Samtidig inkluderes begge jentene i denne konstruksjonen ved hjelp av *dere*.

Teksteksempel 16 (før scene 17)

30	Samtalefører:	er nordmenn lissom mer tilbakeholdne synes dere da=
31	Maria:	[ja
32	Samtalefører:	=kanskje sånn med fysisk kontakt
33	Maria:	De bruker mer den derre,
34		hva heter det på psykologien (..) Når du har den derre (...) du trenger litt plass
35	Samtalefører:	ja
36	Gabriela:	Også er det. Nå husker jeg ikke hva det heter
37	Samtalefører:	Intim eh
38	Gabriela:	[sone
39	Maria:	Eller ja. Et eller annet sånn. At du ikke skal bryte den.
40		Vi er veldig vant til å bryte den i (land)
41	Samtalefører:	Hm
42	Maria:	Vi bryter den hele tida vi ↑
43	Gabriela:	Eller ikke minst hm, samtale, eh (....) avstand ↑
44	Samtalefører:	Hm
45	Gabriela:	Nordmenn står kanskje litt (.) eh lenger fra hverandre (..) enn vi, det vi gjør i (land)
46		
37	Maria:	Ja
38	Samtalefører:	Hm

((narrativen fortsetter under))

I dette utdraget fremhever de motsetninger mellom *de* (nordmenn) og *vi* når det gjelder intimsone. Ved å gjøre dette distanserer de seg fra det de mener er vanlig for nordmenn. De knytter forskjellene til sted (linje 40, 46), men også til menneskene som er en del av kulturen (linje 45). Med dette innleder Gabriela en ny scene der hun forhandler fram en identitet i mellomposisjon. I denne scenen forteller hun om da hun besøkte hjemlandet etter å ha bodd noen år i Norge.

Teksteksempel 17 (17. Scene)

39	Gabriela:	Det merka jeg når jeg var i (land)
40		så skulle jeg si hei til folk (...)
41		så hadde jeg også–jeg er ikke så vant til å kysse lenger ↑
42		også når de kyssa meg så var det veldig sånn:
→ 43		"Må-må du gjøre det?" ↑
44		Ja, eller sånn, ikke det at det var noe problem med det
45		men jeg tenkte bare sånn:
46		"Oj! Ja, det ER sånn vi gjør her"↑
47	Maria:	Hm

48	Gabriela:	Det er sånn (?) policy og det er utrolig koselig
49	Samtalefører:	Hm
50	Gabriela:	De gjorde det i Italia og, når jeg var der i sommer. Men
51		Det er ganske utrolig hvor fort man venner seg til nye kulturer ↑
52	Samtalefører:	Hm. Ja. Hm

I denne scenen forteller om hun om en opplevelse i hjemlandet der hun stilte spørsmålsteget ved kyssevanen. I dette tilfellet er det *de* som innleder en handling, som hun reagerer på med et spørsmål om handling (linje 43). I denne scenen reagerer hun nesten på samme måte som medelevene gjorde da hun kyssa dem første skoledag i Norge (tekstseksempel 15, linje 26). I linje 43 (tekstseksempel 17) går også tonefallet opp, og det kan virke som om hun selv blir overrasket over hvordan hun opplevde denne kyssingen. Hun kommer i en slags konflikt mellom *vi* og *de* der hun først blir overrasket over måten *de* hilste på, før hun deretter omstiller seg og finner ut at *vi* gjør dette (linje 46). Hun knytter vanen til sted. Deretter forsterker hun forekomsten av kyssekulturen ved å relatere det til da hun var i Italia. Til slutt evaluerer hun hendelsen fra nåtidsperspektiv. *Det er ganske utrolig hvor fort man venner seg til nye kulturer* (linje 51). I stedet for å hevde at hun har forandret seg, fremhever hun at hun kan tilpasse seg flere kulturer. Hun generaliserer også denne tilpasningen ved å bruke pronomenet *man*.

Tekstseksempelene 15,16 og 17 har en tematisk overordnet struktur som omhandler ulike vaner, som knyttes til sted, og som også bidrar til jentenes identitetsforhandlinger. Scenene organiserer hendelsene i ulike rom og tidspunkter. De Fina mfl. (2006: 8) hevder at fortellere kan bygge posisjoner overfor sitt tidligere jeg ved å bruke tidskategorier i konstruering av livserfaringer. Gabriela bruker hilsemåter som et eksempel på hvordan hun har forandret seg og hvordan vanen har med stedet å gjøre. Hun fremhever at hun er i en mellomposisjon ved at hun kan tilpasse seg flere kulturer. Hvem man er og hvordan man hilser, avhenger av hvem man møter, hva som skjer, hvor man er og når det skjer. Dette bryter med den essensialistiske forståelsen av identitet og den binære oppfatningen av *vi* og *de*, som en måte å se på majoriteten (*vi-kode*) og minoriteter (*de-kode*) i samfunnet. Måten man møter mennesker, altså hilsemåter, knyttes til sted, men identifiseringen med disse måtene er dynamiske i forhold til tidspunkt i livet, men også i forhold til hvor man befinner seg.

5.3.2 ”Men jeg tror ikke noe særlig på Gud”

I narrativen som nå blir presentert, spiller også tid og sted en rolle hvor hvordan man oppfatter seg selv. Narrativen handler om trosretninger og inneholder to scener, som er plassert i to

ulike tidsrom, men som begge fant sted i hjemlandet. Scenene er også kategorisert som to ulike scenetyper, nemlig repeterende hendelse og personlig enkelthendelse i fortiden (jfr. tabell 4.2). Disse scenene danner også en slags enhet ved at de henger tematisk sammen, og mellom scenene flytter Gabriela perspektiv til fortellerverden. Tidligere i samtalen har Gabriela fortalt at hun har forandret litt mening om religion og moral. Denne tråden blir tatt opp av samtaleføreren ved et spørsmål som Gabriela utbroderer.

Teksteksempel 18 (9. Scene)

1	Samtalefører:	Ja. Men hvordan var det i forhold til religion når dere bodde der?
2	Gabriela:	Jeg (..) jeg pleier å si at religion er (..) som et fotball
3		Når du blir født så
4		hvis faren din heier på Liverpool,
5		så heier du også på Liverpool.
6		Og med religion så er det sånn
7		er foreldrene dine katolske,
8		blir du det uten at de spør
9	Samtalefører:	Hm
10	Gabriela:	Så blir du døpt og konfirmerer deg,
11		men jeg er (..) eh IKKE noe (..) eh kristen i det hele tatt,
12		jeg vil si at jeg er mer hu-humanist.
13		Jeg tror ikke på noe særlig og går ikke i kirke i det hele tatt
→ 14		og der sa jeg at ”jeg er katolsk”
15	Samtalefører:	Hm
16	Gabriela:	Jeg var jo (..) eh, jeg dro heller ikke noe særlig i kirka hvis jeg ikke måtte ↑
17	Samtalefører:	Nei
18	Gabriela:	Så jeg eh, da-da nå, tør jeg kanskje å si det litt mer
19	Samtalefører:	Hm

((narrativen fortsetter under))

Som svar på spørsmålet fra samtaleføreren, sammenligner Gabriela religion med fotball for å forklare hvordan mennesket påvirkes av omgivelsene. Hun distanserer seg selv ved å komme med en generell tolkning, som et argument for sitt eget standpunkt. Hun presenterer seg selv som *ikke kristen* i nåtid (linje 11), før hun skifter til fortid (linje 14). Linje 14 blir her tolket som direkte tale.⁵³ Gabriela flytter perspektivet til en annen tid og et annet sted. Det er dette som er den første scenen i narrativen. Ytringen i linje 14 konstaterer et faktum (konstativ språkhandling). Gabriela forteller om sitt tidligere jeg ved å knytte dette *jeget* til fortid og bruker denne replikken til å fremheve hvilket religiøst standpunkt hun har i dag. Carranza (1998: 302) hevder at narrativer om repeterende hendelser som skifter til presens kan poengtere en frekvens. Ved å fortelle om hendelsen som repeterende forbedrer også denne frekvensen kvalifikasjonen av hendelsen. Presensbruken i dette tilfellet kan gi et inntrykk av

⁵³ Indirekte tale kan forstås som referat av direkte tale (Golden mfl. 2008: 146). Siden ytringen *jeg er katolsk*, er i presens og ikke preteritum, har jeg likevel tolket den som direkte tale. Bruken av presens gir en mer objektiv framstilling, siden Gabriela konstruerer dialogen slik den sannsynligvis ble ytret i den gitte konteksten.

at dette var et standpunkt Gabriela påpekte flere ganger da hun bodde *der* (selv om hun gir uttrykk for at hun ikke var så veldig aktiv troende). Dersom hun hadde uttrykt seg mer distanserende og knyttet hendelsen til nåtid, ved for eksempel å si at *i dette landet sier man at man er katolsk*, ville narrativen fått en mer habituell framtoning. Denne ytringen ville også vært en indirekte framstilling. Replikken i linje 14 er personlig, men er samtidig knyttet til stedet (*der*).

Både tid og rom spiller altså en rolle for hvordan Gabriela posisjonerer seg i forhold til religiøse standpunkter i det første utdraget. I teksteksemplet som følger, forteller hun om da hun reiste tilbake til hjemlandet etter noen år i Norge. Når hun der konstaterer sitt religiøse standpunkt, mottar hun en respons fra de andre aktørene i scenen. Scenen kategoriseres som en personlig enkelthendelse i fortiden.

Teksteksempel 19 (10. Scene)

	20	Gabriela:	Men når jeg sa det i (land)
→	21		vi satt ved bordet og sa: "Nei, men jeg tror ikke no særlig på Gud".
	22		Det var sånn alle tantene bare snudde seg og bare @
	23		"Hæ, hvor kommer, hva har de gjort med henne?"
	24	Maria:	Ja
	25	Gabriela:	@@
	26	Maria:	Men det er jo noe med (.) norsk kultur da
	27		At dere velger litt mer sjøl. (..) det med familien.
	28		Lissom familien prøver ikke å at du skal være med på alt de, lissom bestemmer
	29	Samtalefører:	Hm
	30	Maria:	Så (.) da tror jeg det er det=
	31	Samtalefører:	[Hm
	32	Maria:	=blir litt mer (.)

Sammenlignet med scenen i forrige teksteksempel (teksteksempel 18) er det i teksteksempel 19 to stemmer (aktører) som kommer fram. I teksteksempel 18 presenterer Gabriela seg selv som katolsk i fortid (ved hjelp av scenen), men humanist i nåtid (i fortellerverden). Der var det heller ingen andre aktører som stilte spørsmålstegn ved hennes religiøse standpunkt. I teksteksempel 19 forteller hun om da hun er tilbake i hjemlandet, etter å ha bodd noen år i Norge, og i denne sekvensen forteller hun om da hun konstaterte et annet, men sterkere religiøst stanspunkt (linje 20, 21). Her får hun en reaksjon (linje 23). Hun konstruerer altså to replikker i denne scenen. Scenen viser en konflikt mellom henne og alle tantene, men og en konflikt mellom henne og det som kan være det dominerende religionssynet i hjemlandet. Ovenfor samtalepartneren har replikken i linje 23 en sterk evaluerende funksjon, fordi hun

påpeker motsetningene. Siden responsen fra tantene er så sterk, kan muligens Gabrielas konstatering (linje 21) forstås som en kvalifisering. Kvalifiseringer kan uttrykkes som definerer (Svennevig 2001: 61). Gabriela påpeker et nytt religiøst standpunkt, noe som muligens forandrer relasjonen mellom henne og tantene. Hun definerer seg selv som ikke-troende. Sammenlignet med den repeterende hendelsen i teksteksempel 18, der Gabriela forteller at *Der sa jeg at "jeg er katolsk"*, etablerer hun her en ny virkelighet der hun posisjonerer seg vekk fra tantenes religionssyn.

Replikken i linje 23 knyttes til flere aktører. Gabriela gir aktørene en kollektiv stemme, *alle tantene*, som forsterker synspunktet om at religion knyttes til sted, der *de* er talerør for stedet. Forholdet mellom protagonistene i fortellingsverden er også asymmetrisk, der alle tantene står i motsetning til henne. Det er derfor interessant hvordan Gabriela konstruerer tantenes ytring som om det er noe *de* har gjort med henne. *De* knyttes antageligvis til nordmenn som gruppe, siden Maria senere inkluderer samtaleføreren i denne gruppen ved å si *dere* (linje 27). Gabriela blir posisjonert som en passiv aktør; det er ikke hun som har forandret seg, men det er *de* som har gjort noe med henne (linje 23). Likevel er det tantene som reagerer ekspressivt, og dette forsterker hennes kvalifisering. Scenen illustrerer hvordan Gabriela viser handlekraft ved at hun tør å stå opp for sine meninger, til tross for motstanden hun møter.

5.3.3 Kort oppsummering: Hvordan tid og sted for scenene kan spille en rolle for hvordan søstrene med innvandrerbakgrunn konstruerer sine identiteter

I begge disse narrativsekvensene ovenfor flyttes det mellom ulike scener der sted og tidspunkt skiftes. Begge narrative viser hvordan Gabriela (og Maria) konstruerer sine identiteter i tilknytning til vaner og trosretning i samspill med hvor de er og når det skjer. Gabriela og Maria presenterer seg i en mellomposisjon, der de må ta stilling til ulike vaner og holdninger som de forbinder med de stedene de befinner seg på. Ved å identifisere seg med religionssyn og hilsemåter relaterer de seg også til gruppedlemskap og steder der disse rutinene og holdningene er typiske. Samtidig viser narrative hvordan stedet får en slags hovedrolle for identitetsforhandlingen. De Fina mfl. (2006: 7) hevder at posisjonering bygger på innsikt om hvordan identiteter er sosialt konstruerte gjennom forholdet til dominerende ideologier, sosiale praksiser og samfunnsdiskurser. I teksteksempel 19 er det muligens et dominerende samfunnssyn som blir presentert gjennom tantenes reaksjon. Det forventes muligens at Gabriela skal ha det samme religionssynet som tantene, men Gabriela motsetter seg dette.

Tabell 4.2 (jfr. kapittel 4.6) viser at informantene ofte forteller om habituelle hendelser (37 %) og kontrahendelser (7 %). Slike narrativer kan også knyttes til sted, og det som er felles for disse narrativene er at de ofte er hypotetiske og argumenterende. Jeg vil nå studere nærmere hvordan narrativer om habituelle hendelser og kontrahendelser kan si noe om identiteter og kulturer.

5.4 Steder og identitetskonstruksjon i fortellinger om hypotetiske hendelser

Flere av narrativene i samtalen kan oppfattes som generaliserende, fordi det fortelles om forhold som oppfattes som typiske for fortellerens oppfatning av ulike kulturer. De Fina (2009: 255) skriver at habituelle narrativer kan være en strategi for å fortelle om noe man av en eller annen grunn ikke vil presentere som personlig. Disse narrativene er likevel subjektive og personlige oppfatninger av virkeligheten, og fortellerne kan presentere seg selv både ved å bruke personlige pronomen som *jeg* og *vi*, men også ved å bruke *man* og *du* i samtalen. Ved bruk av *man* og *du*, kan målet være å fremheve oppfatninger som ikke bare knyttes til fortelleren. Veksling mellom *man* og *vi* kan si noe om hvordan fortelleren involverer eller distanserer seg i forhold til de temaene som tas opp.

Det som kjennetegner narrativene om habituelle hendelser i denne samtalen, er at de kun inneholder én aktør eller én replikk (jfr. tabell 5.2, kapittel 5.1.2). I stedet for å komme med en generell beskrivelse av hva som er vanlig i et samfunn, konstruerer ofte fortelleren replikker, der en upersonlig stemme blir aktør for ytringen, som i dette tilfellet

Teksteksempel 20 (11. Scene)

	1	Gabriela:	Ja, mye mer åpne om homofili ikke minst
	2	Maria:	Ja, det er jo også
	3	Samtalefører:	Ja
	4	Gabriela:	Jeg er kjempeåpen for det, og det har ikke noe problem med,
	5		men når jeg snakker med familien min og vennene mine,
	6		så er det veldig sånn (..) fremdeles så er det litt sånn tabu eller litt sånn
	7	Samtalefører:	Familien og venner (.) hjemme
	8	Maria:	[I (land)
	9	Gabriela:	JA! Eller (land) generelt er litt mer sånn (..) Ja? skal helst være litt tabu og
→	10		"ikke kyss foran meg"
→	11		og "herregud" og
	12	Samtalefører:	Hm
→	13	Gabriela:	"Nei, homofili i familien, å nei og nei".
	14	Samtalefører:	Hm
	15	Gabriela:	Det er sånn, jeg merker det er sånn fremdeles ikke rom for det da ↑
	16	Samtalefører:	Hm
	17	Gabriela:	Og det er litt trist

18	Maria:	Hm
19	Samtalefører:	Ja
20	Maria:	Men det kommer seg litterann mer nå da=
21	Gabriela:	[Ja, de unge
22	Maria:	=sånn før, så-så du ingen homofile i gata (.) i (land)

I dette tilfellet er det ingen spesifikk aktør som knyttes til de konstruerte replikkene, men konstruksjonen kan være en strategi for å fremheve et poeng eller et synspunkt som oppleves som rådende i hjemlandet. Det er tre replikker som blir konstruert som hypotetiske ytringer. Sammen forsterker disse replikkene synspunktet om at homofili oppleves som et tabubelagt tema i hjemlandet. Tolkningen av replikkene kan knyttes til Goffmans skille mellom talerens ulike stemmer. Goffman (1981: 144) skiller mellom fortelleren som *forfatter*, *animator* og *eier*.⁵⁴ Som forfatter produserer man ytringen ved å sette sammen ord til en meningsfull helhet. Ved å konstruere replikken animerer man ytringen slik den er tolket, og slik den er ment å fungere i samtalen. På en annen side kan man knytte seg selv til meningen om det som blir sagt. Man kan ha seg selv som *eier* av meningen, eller eieren kan være en helt annen person. I teksteksempel 20 animerer Gabriela replikkene for å fremheve hvordan man forholder seg til homofili i denne kulturen. Hun knytter likevel ikke betydningen av det som blir sagt til seg selv (linje 9, 15, 17). Det er den andre kulturen, og personene som knyttes til stedet og kulturen, som er eier av disse holdningene. Gabriela posisjonerer de menneskene som eier disse forestillingene og posisjonerer seg selv i motsetning til disse holdningene.

Baynham (2006: 383) hevder at fortellinger av generiske hendelser reiser spørsmål om autoritet og talerrettigheter. For å være berettiget til å fortelle generiske narrativer impliserer dette at man tar en felles talerposisjon (*public speaker position*). I Baynhams data var det hovedsakelig menn i offentlige stillinger i dominerende samfunnsgrupper, som tok disse talerposisjonene. Siden Gabriela er migrant og kjenner til begge kulturene, har hun også en etablert posisjon. Dette gir henne muligens en autoritet til å uttrykke at dette er vanlige utsagn. Hun bruker et objektivt utsagn, som hun posisjonerer seg fra. Som Baynham (2006: 384) hevder, er bruken av direkte tale et effektiv lingvistisk verktøy for å konstruere egne identiteter ved hjelp av andres talerposisjoner. I dette tilfellet blir det ikke beskrevet hvordan man forholder seg til homofili i Norge. Gabriela kan ha en forutinntatthet om at samtalepartnerne vet hvordan man forholder seg til homofili i Norge. Disse habituelle hendelsene kan si noe om hvordan fortelleren posisjonerer seg i forhold til det som blir sagt.

---

⁵⁴ Eier er en oversettelse av Goffmans (1981: 144) begrep *principal*.

5.4.1 *Vi, man og de* i forbindelse med identifisering av vaner, holdninger og kulturelle karakteristikk

I denne delen av analysen vil jeg studere hvordan vaner, holdninger og kulturelle karakteristikk kan knyttes til steder, og hvordan fortelleren ved hjelp av pronomener identifiserer seg med disse karakteristikkene. Det har allerede blitt argumentert for hvordan konstruert dialog benyttes for å fremheve viktige poeng ved at de skaper scener, slik at det blir formidlet en slags fortellingsverden (jfr. kapittel 4.4). I samtalen er det en tendens til at scenen blir fremhevet som en motsetning til hvordan det er i hjemlandet (*der*) eller Norge (*her*). Ved å konstruere en hypotetisk ytring i Norge (*her*) og en hypotetisk ytring i hjemlandet (*der*), skapes ulike scener, der ulike samfunnsmessige forhold blir avbildet. Disse scenene organiserer narrativene, fordi perspektivet flyttes mellom to ulike steder. Dette gjør at argumentasjonen eller beskrivelsen henger sammen ved hjelp av disse sammenligningene.

I det følgende vil flere narrativer om habituelle hendelser og kontrahendelser bli presentert. I forkant av disse scenene innleder samtaleføreren et spørsmål som på mange måter preger framstillingen. Utdragene som nå blir presentert, avløser hverandre i samtalen. I selve samtalen kommer disse sekvensene på et senere tidspunkt enn teksteksempel 20 som ble presentert ovenfor. Samtaleføreren stiller spørsmålet om det er forskjeller mellom kulturen i hjemlandet og kulturen i Norge. Gabriela påpeker at dette er det vanskelig å sette ord på. Samtaleføreren konkretiserer spørsmålet ved å eksemplifisere levemåter. Deretter tar Gabriela og Maria opp forskjeller som går på normer, vaner, holdninger og muligheter på de ulike stedene. Pronomenbruken (vekslingen mellom *man*, *de* og *vi*) kan være viktige indekser i vurderingen av hvordan Maria og Gabriela identifiserer seg med det som blir sagt.

Teksteksempel 21 (29. Scene)

1	Samtalefører:	For eksempel levemåte da?
2	Gabriela:	Jeg vil si at man eh,
3	Maria:	Jeg syns at, i hvert fall at, jeg har vært på besøk i (land) nå i (.) for ikke så (..) veldig mange måneder siden (..)
4		og det er jo det jeg fikk sjokk av, at jeg ikke var vant til er at, der er det er ganske dårlig økonomisk
5		Men uansett så har de det bra.
6		De er ute og spiser ↑
7		De er jo ute med venner ↑
8		Eh (.) de blir, de lever livet ↑
9		Mens her i Norge, så passer man litt mer på @
10	Samtalefører:	Ja ((mistet noe på gulvet))
11	Gabriela:	@
12	Maria:	Man passer litt mer på

→ 13 "Nei, kanskje vi ikke skal bruke så veldig mye penger"
 14 Det er jo veldig stor forskjell på hvor mye man (..) man skal betale for middag da ↑
 15 Men eh (.) men det blir jo uansett for du er
 16 Samtalefører: [hm
 17 Maria: Fordi her i Norge så tjener man mye mer enn det man gjør der nede
 18 Samtalefører: Hm
 19 Maria: Og uansett så. De lever i øyeblikket.
 20 Samtalefører: Hm
 21 Maria: Her tenker vi mer på sånn: "Nei, kanskje vi skal spare til og"

((narrativen fortsetter under))

I dette samtaleutdraget er temaet økonomi og sparing. Maria forteller om hvordan *de* lever i hjemlandet til tross for de økonomiske forholdene (linje 5-8). Hun beskriver disse forholdene. For å fremheve det motsatte, hvordan *man* tenker her, skaper Maria en scene der hun dramatiserer en hypotetisk ytring (linje 13). Bruken av *man* gir en mer generell framstilling om hva som er vanlig *her*, mens *de* knyttes til menneskene i hjemlandet. Hun beskriver hvordan stedet kan avhenge av hvordan man lever. I den siste ytringen (linje 21) gjentar hun tenkemåten, og her inkluderer hun seg selv. *Vi* er en del av denne sparekulturen her i Norge, noe som også har med at det er her *vi* bor. Hun involverer seg selv i denne norske tenkemåten.

I det neste utdraget distanserer Maria og Gabriela seg ved å sette opp *nordmenn* og *vi* som motsetninger, som en type essensialisering. I linje 22 brukes betegnelsen *nordmenn*, mens det motsatte (*vi*) blir fremhevet ved hjelp av de konstruerte ytringene i linje 29 og 33.

Teksteksempel 22 (30. og 31. scene)

22 Gabriela: [Nordmenn er så flinke til å planlegge (..) framtiden
 23 Maria: Ja! Alt egentlig ↑
 24 Det er sånn (.)
 25 Der er vi mer vant til at,
 26 vi skal på besøk til en venninne,
 27 så ringer vi ikke to dager før og
 28 Gabriela: ((telefonen ringer)) åh unnskyld
 → 29 Maria: "Vi kommer på besøk eh 8..) på onsdag klokka tre"
 31 Nei, vi dukker bare opp,
 eller vi ringer mens vi er på vei=
 32 Samtalefører: [hm
 33 Maria: =og bare:
 → "Ja, har du mulighet til å (.) ta meg opp,
 skal vi prate eller vi skal ta en kaffe eller et eller annet sånn" ↑
 34 Samtalefører: Hm
 35 Maria: Eller samme dagen lissom
 36 Samtalefører: Hm
 37 Maria: Men eh, mens her må du ringe nesten en uke i forvei (.) før du skal på besøk hos noen.
 38 Samtalefører: Hm @@
 39 Gabriela: Hm

Temaet for denne sammenligningen er planlegging av gjøremål i framtiden. Siden disse konstruerte replikkene viser til motsetninger, kategoriseres de som to ulike scener. Det som skiller dem er at den første ytringen (linje 29) kan kategoriseres som en kontrahendelse, fordi den framstiller noe som ikke blir sagt, og som kan knyttes til *nordmenn*. Den andre (linje 33) er habituell og forteller hva som er vanlig for oss (*vi*). Ved å konstruere slike hypotetiske ytringer fremheves både det som oppfattes som vanlig i Norge, men også hva som oppfattes som vanlig og uvanlig i hjemlandet. Gabriela og Maria fremhever forskjellene ved å knytte ytringene til stedet, altså *der* (linje 25) og *her* (linje 37). Når det gjelder pronomenbruken, veksles det mellom *vi* og *du*. De identifiserer seg med hjemlandet ved å benytte pronomenet *vi*. *Vi* gjør ikke sånn, *vi* gjør sånn. For å fremstille det som er vanlig her, brukes *du*, som en måte å generalisere eller inkludere samtalepartnerne i framstillingen. Baynham (2006: 386-387) hevder at identifisering kan forekomme når fortelleren fremhever hva man er i motsetning til hva man ikke er. I dette tilfellet identifiserer Maria seg med den spontante kulturen (*vi*), når det gjelder planlegging ved å poengtere hva som ikke er vanlig for henne.

Litt lenger ut i samtalen konstrueres både et *vi* i Norge og et *vi* i hjemlandet. Temaet her er forskjellen på valg og muligheter. Denne sekvensen handler også om forskjellen på menneskelige karakteristikker.

Teksteksempel 23 (33. Scene)

1	Gabriela;	Man har kanskje ikke så mange valg i (land) som man har i Norge↑=
2	Samtalefører:	[Hm
3	Gabriela:	=og det gjør at det blir litt begrenset (..) hvordan de lever da ↑
4		Her velger vi hvor vi vil bo, hvor vi vil (..) oppleve ting,
5		om vi vil reise, om vi vil bli, hva vi vil bli eventuelt ↑
6	Samtalefører:	Hm
7	Gabriela:	Der er du litt (..) det er litt vanskelig, fordi det økonomien bestemmer mye for deg
8	Samtalefører:	Hm. Så hvis dere hadde fortsatt hadde bodd i (land) tenker dere noen gang på hvordan dere hadde levd da
9	Gabriela:	[Ja, jeg lurer på hvor, hva hadde jeg gjort nå om jeg hadde vært der?
10	Maria:	Hm
11	Gabriela:	Og jeg tror, jeg hadde jo vært lykkelig selvfølgelig, men (..) jeg er på en måte glad jeg fikk sett begge sider av samme sak ↑(..) På en måte.
13		At (..) i hvert fall med å bo her, så har jeg mulighet til å reise tilbake
14	Samtalefører:	Hm
15	Gabriela:	men jeg tror også at det ligger litt igjen. (..)

		Har du bestemt deg for å leve et lykkelig liv, så tror jeg egentlig du kan være lykkelig uansett
16	Samtalefører:	Hm. Ja
17	Gabriela:	men der er det (..), altså jeg bare snakker med kusina mi og fetteren min
→ 18		nesten daglig: "Hva gjør du i dag"
19		"Ja, I DAG skal jeg ringe og krangle med (...) internettleverandøren".
20		JA ↑ det er sånn. Det er veldig mye krangling da.
21	Samtalefører:	I (land)
22	Maria:	Ja
23	Gabriela:	Ja, eller sånn, de er veldig flinke til, de er veldig flink (..) klage på det (..) det man har rett til på en måte ↑
24		
25	Maria:	Hm
26	Gabriela:	I Norge er det mer sånn, ja dere er litt mer avslappet ↑
27		Vi er ↑, vi er litt sånn der oppe hele tiden.
28	Samtalefører:	Hm. Hvordan var, er det, etter at dere kom hit.
29		Tok det lang tid før dere dro tilbake til (land) da?

Her vurderer Gabriela forskjellene på landene ut fra de mulighetene man har der man bor, og hvordan det påvirker hvordan man lever som mennesker. Dette er en generell framstilling, der hun distanserer seg ved å bruke *man* (linje 1), for å konstatere generelle forskjeller mellom kulturene. Deretter veksles det til *de* (linje 3) og *vi* (linje 4-5). Disse markørene viser til bosted, der *vi* (altså Maria og Gabriela) er en del av Norge.

Senere i utdraget (linje 17-19) skaper Gabriela en scene der hun konstruerer en dialog mellom henne og fetteren og kusina. Hun fremhever i replikken (linje 19) at de er veldig kranglete. Hun evaluerer deres replikk i linje 20 og 23. Gabriela snakker her om menneskelige karakteristikk. For å fremheve hennes tanker om ulike menneskelige væremåter sammenligninger hun ved å bruke *dere* i Norge (linje 26) og *vi* (linje 27). Hun identifiserer seg med fetteren og kusinen ved å posisjonere seg i forhold til samtaleføreren. *Dere er litt mer avslappet* (linje 26), *vi er litt sånn der oppe hele tiden* (linje 27). Utdraget ovenfor er et eksempel på hvordan Gabriela veksler mellom pronomen, noe som gir utslag for ulik identifisering. Hun snakker om *vi* i Norge, men også *dere* i Norge. Posisjoneringen mellom informantene og samtaleføreren blir også nærmere presentert i kapittel 5.5.4.

5.4.2 Oppsummering: Hvem *vi* er varierer i forhold til vaner, holdninger, muligheter og personlige karakteristikk

Disse narrative, som ble presentert over, inneholder antagelser om hva som skiller kulturer. Lokativene *her* og *der* knytter disse antagelsene til sted. Gabriela og Maria bruker sin migrantposisjon til å framstille hva som kjennetegner vaner, holdninger og muligheter i ulike

kulturer og sammenligner dem. De fremhever disse kjennetegnene ved hjelp av scener. Bruken av pronomen i disse ytringene kan også være en posisjoneringsmarkør. Fortelleren identifiserer seg med ulike grupper ved å bruke *vi*. Denne identifiseringen veksler. Det kan derfor være interessant å se nærmere på de tilfellene der informantene bruker *vi*.

Teksteksempel 21 handler om vaner (økonomi og sparing), og her identifiserer Maria seg med den norske kulturen. Gabriela protesterer ikke på denne identifiseringen av *vi*. Teksteksempel 22 handler også om vaner (planlegging av gjøremål), og her identifiserer de seg begge med hjemlandet ved hjelp av *vi*. Teksteksempel 23 handler om hvilke muligheter man har i de ulike kulturene, og her identifiserer Gabriela seg med *vi* i Norge. I slutten av utdraget knytter hun disse mulighetene til hvordan man er som mennesker, personlige karakteristikk, og her identifiserer hun seg med *vi* i hjemlandet. Maria protesterer ikke på denne identifiseringen. En tolkning av dette er at valget av gruppe som informantene identifiserer seg med, kan avhenge av hvor personlige disse karakteristikk som blir presentert, er. Hvordan *vi* er som mennesker kan være en oppfatning om en gruppetilhørighet på tvers av landegrensler (*dere er litt mer avslappet, vi er der oppe hele tiden*). En slik oppfatning minner om en essensialistisk oppfatning om folkegruppers mentaliteter. Det er flere tilfeller⁵⁵ der Maria og Gabriela konstruerer slike oppfatninger om hvordan *vi* er som mennesker i denne samtalen. På en annen side varierer *vi* i forhold til vaner og gjøremål, fordi det avhenger av hvor man befinner seg. Gabriela og Maria kjenner til de kulturelle kodene og kan tilpasse seg disse. I kapittel 5.3.1 ble det vist hvordan hilsemåter kan tilpasses, mens holdninger til for eksempel religion og homofili ser ut til å være mer konstante.

I analysen av hvordan informantene presenterer seg selv i forhold til andre og i forhold til sted og tidspunkt i livet, har jeg argumentert for at søstrene i disse teksteksemplene posisjonerer seg i ulike kulturer og at de derfor konstruerer flere identiteter. Migranter og mennesker generelt identifiserer seg ofte med flere grupper.

Men hva skjer med begrepet *hjem* når man identifiserer seg med flere kulturer? Dette blir nå belyst nærmere.

---

⁵⁵ Dette blir nærmere presentert i kapittel 5.5.1

5.4.3 "Det er litt deilig å føle seg hjemme igjen"

Danielsen, Moen og Helset (2004: 34) skiller mellom hjemmet som idé og hjemmet som sted. Som Gabriela fremhever i narrativen om sykehjemmet, er hun innvandrere. Innvandrere har krysset en landegrense og i dette ligger en antagelse om at de tilhører et annet sted, fordi de har et annet fødeland. Begrepet hjem er derfor interessant i forbindelse med migrasjon. Som et sted kan hjemmet forstås som den plassen der man bor og der en har senga si. Som idé kan hjemmet knyttes til andre konnotasjoner som tilhørighet, lengsel og ambivalens. I dette ligger også ideen om hjemmet som en metafor.⁵⁶ Hjem kan brukes som kildeuttrykk for det nære, kjente, der man bor og der man hører til.

Jeg vil nå vise et tekstutdrag der Gabriela gjenforteller hva venninnen hennes sa da hun var på besøk i Norge. Gabriela bruker selv betegnelsen hjem i dette teksteksemplet. Gabrielas fortelling er et svar på spørsmålet om hun kan fortelle om den beste dagen i Norge.

Teksteksempel 24 (56. Scene)

1	Samtalefører:	Eh (..) hva var den beste, fortell om den beste dagen da, i Norge?
2	Gabriela:	Hm
3	Maria:	Oh (...)
4	Gabriela:	Når var det (...) Hm@ (...) Beste dagen i Norge. (...) hm, det var mange
5	Samtalefører:	@@ (...)
6	Alle:	@@@
7	Maria:	Ja, men det blir det. he (...)
8		(...)
9	Gabriela:	Det er så vanskelig å skille ut én dag
10	Samtalefører:	Hm
11	Gabriela:	Men (..) det er jo mange høydepunkter da
12		Det(...) Jeg merker at,
13		når jeg var i (land), så ville jeg ikke tilbake ↑
14		men med en gang du setter foten (..)i norsk for holdt jeg på å si, eh, norsk land,
15		så er det, da føler du deg litt hjemme, det er litt deilig følelse ↑
16	Samtalefører:	Hm
17	Gabriela:	Eh (.)
18	Samtalefører:	Tok det lang tid før du følte det?
19	Gabriela:	Nei, jeg husker at eh (...) eh, når jeg var (land), jeg var der en måned, også var jeg syv uker i Italia, og ingen av, jeg vil ikke tilbake.
20		På ingen av gangene. Jeg, sier man det?
21		
22	Samtalefører:	Nei, ja. Riktig
23	Gabriela:	Eh (..) men når man først kommer hit,
24		så, det er litt deilig å føle seg hjemme igjen. Eller sånn (...)
25		for her ER alt så ryddig. På en måte. (..) alt er så.
26		som jeg hadde besøk av en venninne fra (land) så hun sa til meg
→	27	"Norge er som et postkort ↑

⁵⁶ Metaforer er uttrykk som blir brukt i overført betydning. Å bruke metaforer vil si at man overfører begrepsstrukturer fra et domene (område) til et annet. Ordene blir hentet fra et kildedomene, som ofte er konkret og kjent, og brukes i et måldomene som ofte er abstrakt (Golden 2009: 31).

28		En dame som sykler med et barn i vogna
28		også kommer et, så flyr @@, så faller et blad fra trærne"@
29	S, M:	@@
30	Gabriela:	Hehe, lissom alt er så, det er så rent og rolig og stille og (...)
31		det er veldig, det er veldig pent land, da, kan du si. (...) Det er ikke så mye rot
32	Maria:	Hvem var det som sa det?
33	Gabriela:	(navn)
34	Maria:	Åja, for de var på besøk, ja stemmer
35	Gabriela:	Ja, det var veldig morsomt (..) fordi det, og det er sant.
36		Her er det veldig rolig. Du lissom klarer å slappe av
37	Samtalefører:	@@
38	Maria:	@ det var veldig morsomt at hu sa det

Her svarer Gabriela på spørsmålet om den beste dagen i Norge ved å vise til en dag hun følte seg hjemme i Norge (linje 15). Ved å flytte mellom ulike steder får hun et sammenligningsgrunnlag der hun gjenkjenner denne følelsen. For å forsterke dette poenget forteller hun om en lignende opplevelse da hun kjente den samme følelsen etter å ha vært på ferie i Italia og kom tilbake til Norge (linje 20-24). Som et svar på hvorfor, trekker hun fram at Norge er et ryddig, rent, rolig, stille og pent land, et sted der hun kan slappe av (linje 25, 30, 31, 36). Grunnen til at hun føler seg hjemme, handler altså om en følelse av tilknytning til stedet. Dette er konnotasjoner som kan knyttes til hjemmet som metafor eller idé. Dette poengterer hun ved å skape en scene. der hun animerer det venninnen sa da hun var på besøk i Norge (linje 27). Hun bruker en besøkendes sitat som et bilde på den harmonien hun selv føler i Norge. Hun legger her vekt på den individuelle tilhørigheten. Seeberg (2004: 64) hevder at hjem i motsetning til hjemland, kan uttrykke mer individ- og familieorienterte tilhørigheter som er mer bundet i tid, framfor sted. Begrepet hjem knyttes derfor mer til den følelsen av å høre til, og denne følelsen har utviklet seg over tid. *Det er deilig å gjenkjenne denne følelsen* (linje 24), sier Gabriela.

Tidligere i analysen ble det vist en narrativ, teksteksempel 12 (jfr. kapittel 5.2.1), der Gabriela ble spurt om hun var turist da hun var i hjemlandet. I én setning, *men jeg er jo egentlig herfra*, fremhevet hun både en slags nærhet og distanse. Ved å bruke adverbet *egentlig* fremhever hun sin opprinnelse. Hun posisjonerer seg i forhold til spørsmålet om hun er turist. Samtidig brukes *egentlig* sammen med det modale adverbet *jo*. Modale adverb modifierer ofte et påstandsinhold (Faarlund mfl. 1997: 824). I dette tilfellet kan denne dempingen vise at hun også tilhører et annet sted. Som Danielsen mfl (2004: 34) hevder, kan hjemmet i dag betegnes

som multisituert.⁵⁷ Begrepet hjem har flere konnotasjoner. Det kan knyttes til et konkret sted for vanlige gjøremål og plikter. Hjemmet kan også forstås som en idé der tilhørighet, trygghet, ro og familie spiller en viktig rolle. Ideen om det multisituerte hjem bidrar til forståelsen om at mennesker ofte har flere hjem. Gabriela fremhevet at det var rart å være turist i egen by. I teksteksempel 24 som ble presentert ovenfor, forteller hun om en dag da hun følte seg hjemme i Norge. Dette viser hvordan migranter kan være i en slags mellomposisjon, de har flere hjem, men hvordan man identifiserer seg med vaner og holdninger i tilknytning til steder, kan variere. Stedet i seg selv kan spille en mindre rolle for hvor man føler seg hjemme. Man kan likevel føle en tilknytning til hjemlandet ved at man kjenner seg igjen i ulike vanemønstre og personlige karakteristikk som tilknyttes stedene og de menneskene som bor der.

Som De Fina mfl. (2006: 7) hevder, kan posisjonering foregå på ulike nivåer i samtalen I kapittel 5.2, 5.3 og 5.4 har jeg studert hvordan fortelleren posisjonerer seg i forhold til det som blir sagt, fordommer i samfunnet, i forhold til andre aktører og i forhold til typiske rutiner og vaner som tilknyttes steder. I den neste analysen vil jeg gå nærmere inn på forholdet mellom deltakerne i samtalen og se nærmere på hvordan posisjonering kan foregå mellom fortelleren og samtalepartnerne. Her blir det tatt ytterligere stilling til hvordan konteksten for samtalen er med på å påvirke identitetsforhandlingene, der også samtalemetoden for denne oppgaven blir diskutert.

5.5 Hvordan blir identiteter forhandlet fram mellom samtalepartnerne?

Et viktig poeng med diskursanalyse og narrativanalyse er å studere de rammene eller konteksten som samtalen og fortellingene inngår i. I denne samtalen er det én person, samtaleføreren, som på mange måter styrer samtalen og som har forhåndsbestemt samtaletema. Samtaleføreren har norsk som morsmål og en forskerrolle, mens informantene har norsk som andrespråk og er forskningsobjekter. Som jeg nevnte i metodekapittelet (jfr. kapittel 3.3) er det viktig å studere samtalen på linje med andre kontekster. Som De Fina (2009: 234) hevder, er det viktig å vurdere hvordan samtalekonteksten former og blir formet av de narrative hendelsene, og hvordan narrativer reflekterer og former relasjoner mellom

---

⁵⁷ Ideen om det multisituerte hjemmet er typisk for en verden der folk er på flyttefot. Danielsen mfl (2004: 34) hevder at ”ideen om hjem har forflyttet seg fra stedsavhengige forestillinger til forestillinger som er steduavhengige”. Hjemmet konstitueres av sosiale relasjoner, dannes og bygges gjennom den vanemessige utøvelse av daglige gjøremål. Hjemmet er noe man identifiserer seg med og hjemmet kan tilknyttes flere steder.

samtalepartnerne. Fortellingene kan framstå som forklaringer (*accounts*) som produseres som respons på samtalepartnerens evaluering, forståelse eller intuisjon. Samtalepartnere ko-konstruerer ofte narrativer og forhandler seg fram til en felles forståelse. Narrativer i en samtalekontekst er derfor preget av gjensidig påvirkning mellom deltakerne i samtalen, de er dynamiske og ofte skreddersydd til den fortellerverden der de finner sted (De Fina 2009: 239-240).

I analysen av samtalen ble det lagt merke til at pronomene *vi* og *dere* ofte benyttes. Dette kan være konkrete indekser til deltakerne i samtalen. Hvordan narrativene blir fortalt i forhold til samtaleføreren, vil bli studert på to måter. Samtaleføreren kan bli involvert i samtals temaer gjennom bruk av pronomene som *dere* og *du*. Samtaleføreren kan også bli involvert ved hjelp av scener og eksplisitte forklaringer, fordi disse kan være direkte rettet mot samtaleføreren. Disse involveringsstrategiene kan knyttes til posisjonering av ulike identiteter og ulik handelkraft. Jeg vil også vurdere om samtalen kan avbilde ulike ekspertroller som knyttes til samtalepartnerne, og i hvilke tilfeller disse identitetene i så fall kommer fram.

Et annet viktig moment ved samtalekonteksten er at informantene er søstre og har en del felles erfaringer. I samtalen er det lagt vekt på spørsmål om personlige opplevelser i forbindelse med migrasjon, og siden disse informantene flyttet sammen, er nesten like gamle, og har flere felles venner, er det naturlig at de har en god del felles opplevelser. Ochs og Capps (2001) påpeker at det er stor forskjell på å fortelle en historie sammen med en annen og å fortelle en historie til en annen. Målet her er derfor å studere hvordan Gabriela og Maria ko-konstruerer fortellinger og forhandler seg fram til felles forståelse og konstruerer sine identiteter ved hjelp av konstruert dialog, pronomene og andre diskursmarkører. Hvordan informantene påvirker hverandre og forhandler om identiteter, vil bli studert først.

5.5.1 Jeg og vi i motsetning til andre og på tvers av steder

Selv om identiteter er dynamiske konsepter, har man gjerne en oppfatning av seg selv om hvordan man er som menneske, og denne oppfatningen kan oppfattes som mer eller mindre konstant. I teksteksempel 23 (jfr. kapittel 5.4.1), ble det vist hvordan Gabriela gjenforteller en typisk samtale med kusina og fetteren i hjemlandet. I evalueringen av denne scenen trakk hun fram personlige karakteristikk om hvordan *vi* er som mennesker, der hun identifiserte seg med folk i hjemlandet. I denne samtalen er det flere eksempler, der Maria og Gabriela sammen forhandler seg fram til en felles forståelse av hvordan de oppfatter seg selv. Som det

ble nevnt i kapittel 2.1, kan identitetsbegrepet knyttes til selvoppfatning. Hvordan man presenterer seg selv, avhenger også av interaksjoner med andre og hvordan andre oppfatter en. I narrativen der Maria fortalte om veiledningstimen på skolen (teksteksempel 14, kapittel 5.2.3), sammenlignet hun seg med læreren og presenterte seg selv som *rett fram*. Først i slutten av narrativen, i evalueringen, deltar Gabriela i forhandlingen om hvordan de oppfatter seg selv.

Teksteksempel 25 (Scene 50 og 51)

	50	Maria:	Hu skjønnte ikke hvorfor jeg ikke ble fornøyd da
	51	Samtalefører:	Nei
	52	Maria:	Så det var sånn, (..) da ble jeg litt mer (..) ja, (..)
	53		så det er jo en liten forskjell da
→	54		kanskje at vi er litt mer (..) ærlige=
	55	Samtalefører:	[ja
	56	Maria:	=på sånne ting
	57	Gabriela:	[rett fram
	58	Maria:	[rett fram, ja =
	59	Samtalefører:	Ja
	60	Maria:	=kanskje er ordet↓
	61	Samtalefører:	Hm
	62	Maria:	[sånn at jeg sier det jeg tenker (..) på alt da. Nesten=
	63	Samtalefører:	[hm
	64	Maria:	=med venninner og
	65	Samtalefører:	[hm
	66	Maria:	Hvis jeg syns at du ikke har, kanskje du ikke passer med det du har på deg,
	67		så sier jeg jo det (..) rett ut, ikke sant.
	68		Hvis jeg KJENNER deg. Ikke hvis du plutselig
	69	Samtalefører:	@@
→	70	Maria:	er på gata bare: "Nei, du den genseren den burde du bare"
	71	Gabriela:	["Den var støgg".
	72	Maria:	[@@
	73	Alle:	@@

Maria forteller om en *vi*-identitet (linje 54, 56, 58 og 60), som Gabriela bidrar til med tilføyelser (linje 57). Maria eksemplifiserer dette ved å vise til seg selv (linje 62, 64, 66, 67, 68). Deretter konstruerer hun en hypotetisk ytring (linje 70) som også Gabriela (linje 71) utdyper. Carranza (1998: 291) skriver at kontrasten mellom hva som skjedde og hva som ikke skjedde, men som kunne ha skjedd, er med på å fremheve evalueringer av narrativen. Begge replikkene (linje 70 og 71) er kontrahendelser, hypotetiske ytringer, som fremhever de tilfellene der de ikke er like rett fram. Carranza hevder at kontrahendelser har en argumenterende funksjon. I dette tilfellet kan denne argumentasjonsstrategien være en måte å fremstille seg selv i et godt lys. Dette kan knyttes til Goffmans ansiktsbegrep (*face*). Svennevig (2001: 142-143) fremhever at mennesker ofte har et ansikt utad som de forsøker å

bygge opp og få anerkjennelse for av andre. Under veiledningstimen (tekstseksempel 14) trengte Maria anerkjennelse for den arbeidsinnsatsen hun hadde gjort. I kontrahendelsen som fulgte (se tekstseksempel 25 ovenfor) prøver hun å opprettholde et positivt ansikt ovenfor samtalepartnerne ved å fremheve at hun også har respekt for andre mennesker. Maria bruker pronomenet *vi* (linje 54) som muligens fremhever at Gabriela (og andre) har den samme egenskapen. Ochs og Capps (2001: 8) hevder at andres deltakelse av fortellinger og evalueringer kan være et kjennetegn på fortrolighet og gjenkjennelse. I tekstseksempel 25 ko-evaluerer Gabriela viktige poeng (linje 57). Hun ko-konstruerer (linje 71) også hypotetiske ytringer. Gabriela kjenner seg muligens igjen i det Maria formidler. Selv om fortellingen om veiledningstimen (tekstseksempel 14) har én forteller, viser hele sekvensen (tekstseksempel 14 og 25) et samarbeid med andre samtalepartnere når det gjelder å få fram poeng. De viser sammen handlekraft ved at de kan fremstille seg selv i et godt lys.

Det er flere tilfeller i samtalen der Maria og Gabriela presenterer sine selvoppfatninger ved å bruke flertallspronomenet *vi*. I det neste tekstseksemplet blir også disse selvpresentasjonene gjort ved å sammenligne seg med andre. I innledningen til denne sekvensen dreier samtalen seg om innvandring og om at flere i Norge muligens har et anstrengt forhold til innvandrere. Denne delen av samtalen kommer etter narrativen, der Gabriela forteller om opplevelsen på sykehjemmet (jfr. kapittel 5.2.2). Samtaleføreren stiller et oppfølgings spørsmål om de mener det er forskjell på hvordan man ser på innvandring i Norge i forhold til hjemlandet. For å svare på spørsmålet, eksemplifiserer Maria hvordan man kan skille mellom mennesketyper.

Tekstseksempel 26 (47. og 48. Scene)

1	Samtalefører:	Hm (..) Ja. Hm (...) men føler dere at Norg-nordmenn er mer eh (.) sånn innadvendte i forhold til innvandring og sånn? (...) Generelt, eller jeg liker kanskje ikke å bruke sånn, jeg liker ikke å bruke sånn kategorier, man er forskjellige i Norge og, men
2	Maria:	Hm. Nei, men sånn generelt? Hm ((tenker))
3	Samtalefører:	Hm
4	Maria:	Det er det. men jeg tror det er noe med at vi er jo litt mer vant til det. Når a-alle er sånn=
5	Samtalefører:	[hm
6	Maria:	=eller de fleste
7	Samtalefører:	Hm
8	Maria:	så blir man påvirket
9	Samtalefører:	Hm
10	Maria:	Vi er jo vant til å snakke ganske mye
11	Samtalefører:	Hm
12	Maria:	Vi er for eksempel helt åpne når det gjelder å gå på psykolog ↑ @@@=
13	Samtalefører:	[Hm
14	Maria:	=[i (land)

15 Det er jo nesten,
NÅ er det (.) nesten (...) en hverdags (..) aktivitet

→ 16 Gabriela: [hm, det
er noen sier:" På mandag skal på trening, på tirsdag skal jeg på kino,
på onsdag skal jeg til psykolog ↑ og på fredag skal jeg til legen ↓"
Det er helt vanlig. Det er sånn=

17 Maria: [ja
18 Gabriela: =timeplanen min ser sånn ut".

19 Samtalefører: Hm
20 Maria: Mens her er det litt mer sånn tabu=
21 Samtalefører: [ja
22 Maria: =å snakke om psykolog

→ 23 og "hvorfor er du hos psykolog" og
24 "Er du, er det ett eller annet problemer du har?"

25 Gabriela: ["Er du gal eller"
26 Maria: ["er du gal eller?"

27 Samtalefører: Hm
28 Maria: Så. Ja
29 Gabriela: Jeg tror alle kulturer, altså jeg tror det er litt (..) veldig kjent ord
som man ikke liker å bruke, men rasisme

Maria svarer på samtaleførerens spørsmål ved å beskrive hvordan *vi* er som mennesker (linje 12), når det gjelder å gå til psykolog. Ved å bruke flertallspronomenet *vi* identifiserer hun seg med hjemlandet. *Vi* viser muligens til en større gruppe, siden Gabriela konstruerer en dialog som *noen* ville sagt (linje 16). Gabriela bruker andre som eksempel på å fremheve sin identitet. Maria følger opp ved å kontrastere det med *her* (linje 20). Deretter konstruerer de replikker i kor (linje 24-26), om hvordan det å gå til psykolog er mer tabubelagt i Norge. De viser her til forskjeller på mennesketyper ved å sammenligne kulturene de beskriver.

Selv om identiteter er flytende størrelser, har mennesker gjerne en oppfatning av hvordan man er som mennesker, og slike kategorier kan ofte knyttes til større folkegrupper. Som tidligere nevnt, kan mentaliteter forstås som tankemønstre som gjelder hele folk (Gullestad 1989: 38). Problemet med slike framstillinger er at de kan være generaliserende. Det er problematisk å snakke om en enhetlig mentalitet i kulturer, siden kulturelle grenser ofte er vage og inkonsistente. Likevel har mennesker gjerne et behov og en tendens til å sammenligne seg med og identifisere seg med grupper. I teksteksempel 25 og 26 forhandler Maria og Gabriela seg fram til en mentalitet som virker konstant og særegent for dem som mennesker og som skiller dem fra det de mener er en norsk mentalitet. Dette kan være en tilhørighetsmarkør, som en måte å posisjonere seg i en gruppe på tvers av kulturelle grenser. I forhold til identitetsforhandling kan dette sammenlignes med Mæhlums (2003: 109) elvmetafor. Selv om identiteten er en varierende størrelse, søker den samtidig mot det stabile og konstante. Hvordan man framstiller seg selv, avhenger ofte av hvordan man oppfatter seg selv og ønsker å fremstå.

Narrativene ovenfor er mer vanetypiske og hypotetiske, der Maria og Gabrielas oppfatning av *vi* kan være videre og i noen tilfeller kulturspesifikk. Som et utfall av sammensetningen av deltakerne i samtalen, er det heller ikke å komme bort fra at informantene muligens relaterer seg til hverandre, også når de ønsker å legge fram sin livshistorie. I det neste kapittelet vil Gabriela og Maria som *vi* i selve samtalen bli nærmere studert.

5.5.2 Vi-fortellinger

Tannen (2008) studerte hvordan kvinner snakker om søstrene sine ut fra antagelsen om at søstre er nære og like. Hun har et litt annerledes utgangspunkt i sine samtaler, siden hun for det meste snakket med kvinnene uten at søstrene var til stede. I dette tilfellet er begge søstrene en del av samtalen. Tannen (2008) hevder at flere av informantene hennes fortalte fortellinger som fremhevet hvordan søstrene stod sammen mot andre. Hun kalte formidlingen for *us against the world* (Tannen 2008: 223). Jeg vil nå se nærmere på hvordan søstrene forteller sine felles historier. Narrativen under handler om da de fikk vite at de skulle flytte.

Teksteksempel 27 (5. Scene)

	1	Gabriela:	Ja, og det var egentlig litt dumt, fordi det-det (..)
	2		de snakka litt til oss når vi var 17 - 18 som om vi hadde vært fem
	3	Maria:	Hm
→	4	Gabriela:	"Nei, men vi skal bare prøve og"
	5		Det var kanskje ikke helt ærlig,
	6		fordi hun visste jo godt at det ikke var helt prøve,
	7		men jeg tror hun så at vi var litt lei oss
	8	Samtalefører:	Hm
	9	Gabriela:	Også prøver de på en måte og beskytte deg på den, På en måte de tror det er bra,
	10		så hun sa: "Vi skal prøve så hvis vi ikke tilpasser oss, så kommer vi tilbake"
	11		og selvfølgelig kunne vi ha gjort det,
	12		men, vi tilpasset oss alle sammen? ↑
	13	Maria:	Ja, vi - det gikk ganske greit
	14	Gabriela:	Så, det var ikke nødvendig

Narrativen er en *vi*-fortelling, der Gabriela inkluderer søsteren i sin fortelling. *Vi*, altså Gabriela og Maria, stiller spørsmål til *de* (foreldrene). Foreldrene blir animert som en handlende part i denne samtalen der de argumenter for sin beslutning (linje 4, 10) ved hjelp av kommissive løfter⁵⁸. Selv presenteres Maria og Gabriela som passive og ofre for en beslutning de ikke hadde kontroll over. På slutten av fortellingen konkluderer Gabriela ved å heve tonefallet (linje 12). Dette kan virke som et spørsmål rettet mot Maria. Maria bekrefter Gabrielas utsagn (line 13). Teksteksempel 27 viser hvordan Maria og Gabriela fremhever en

⁵⁸ Disse to kommissive språkhandlingene ble presentert i tabell 5.4, kapittel 5.1.4, sammen med *andre reisende*.

felles forståelse av deres opplevelse. Narrativene om tiden da de flyttet ble fortalt tidlig i samtalen. Vi-fortellinger, som i eksemplet ovenfor, kan være en måte å fremheve hvordan Maria og Gabriela sammen forholdt seg til utfordringen om å flytte, og at de hadde en felles opplevelse av situasjonen. Det er også et tilfelle der *vi* brukes, hvor de er uenige i denne inkluderingen av den andre.

Teksteksempel 28 (1. scene)

1	Maria:	Men, vi. Det var-det var veldig rart,
2		for vi visste egentlig ikke at stefar var (.) norsk
3	Samtalefører:	Åja
4	Maria:	Sånn sett. Jeg har-jeg visste ikke
5	Gabriela:	[Joda, det visste du vel
6	Maria:	Ja, FØR han sa det
7	Gabriela:	Nei, men herregud=
8	Maria:	[Når han
9	Gabriela:	=vi, han er jo @@=
10	Maria:	[Ja, jeg visste ikke, jeg husker ikke
11	Gabriela:	=bodd sammen med oss i (..) 20 år @@
12	Maria:	Ja, men jeg husker ikke det
13	Gabriela:	@@ og det høres, faren hans (..) snakker (.)
14		han har også bodd i (land) i 40 år nå,
15		men han snakker otrolig morsom spansk med VELDIG VELDIG prega norsk aksent da =
16	Samtalefører:	[Ja
17	Maria:	[Og han snakker veldig korrekt og
18	Gabriela:	=Så jeg husker, ja, veldig korrekt.
19	M, I:	Hm
20	Gabriela:	Så jeg husker når jeg var liten,
21		så lurte jeg på alltid hvorfor han snakka så rart? ↑
22	Samtalefører:	Hm
→ 23	Gabriela:	"Hvor kommer dette mennesket fra"↑ eh
24	Maria:	@
25	Gabriela:	Og han er jo norsk ↓
26	Samtalefører:	Hm
27	Gabriela:	Så vi visste jo at
28	Maria:	[Da huska ikke jeg
29	Gabriela:	(..) Nei, men
30	Samtalefører:	Men dere visste hvor Norge (..) var?
31	M, G:	JA
32	Gabriela:	=det visste vi

Her er de uenige i hva de visste og hva de ikke visste. De forsøker å forhandle seg fram til en felles oppfatning av hva de visste om stefaren. Selv om dette er det eneste tilfellet i samtalen der de er uenige om de hadde en felles eller individuell oppfatning, bærer samtalen preg av at de forteller en felles livshistorie. Selv om andre personlige enkelthendelser ofte er fortalt i *jeg*-form, kompenserer den andre med en forklaring eller medfortelling som forsterker deres felles historie.

I denne delen av analysen har jeg prøvd å vise hvordan sammensetningen av informantgruppe kan påvirke hvordan livshistorier formidles. Eksemplene ovenfor kan være en forklaring på hvorfor det er så få fortellinger av den typiske personlige, prototypiske narrativen, fordi samtalen i sin helhet bærer preg av at de ko-konstruerer og inkluderer hverandre i sine opplevelser. På en annen side kan samtaleføreren påvirke hvordan de forteller sin livshistorie og hvordan de konstruerer sine identiteter. Dette vil bli studert nærmere i neste kapittel.

5.5.3 Involvering av samtaleføreren som utenforstående

Samtaleføreren forteller lite om egne erfaringer, og siden hun ikke selv er migrant, er det naturlig at også hun stiller flest spørsmål. Som De Fina (2009: 240) hevder, er fortellinger ofte skreddersydd til de spørsmålene som stilles, og til de forventningene man har til samtalepartnerne. Det er derfor nærliggende å anta at Gabriela og Maria henvender seg spesielt til samtaleføreren når de presenterer sin felles historie. Dette kan føre til en rekke eksplisitte forklaringer eller involveringsstrategier. Konstruert dialog er interessant i dette tilfellet, fordi scenene skaper en slags involvering, der samtalepartnerne kan sette seg inn i situasjonen og gjenoppleve scenene slik de ble opplevd eller forstått. I tillegg til å bruke mye konstruert dialog, benyttes også ofte pronomenet *du* og *man*. En slik veksling kan være tilfeldig. *Du* kan brukes upersonlig og har da samme betydning som *man* (Golden mfl. 2008: 53). Likevel kan *du* fungere som involveringsfunksjon, som er mer rettet mot samtalepartneren, da *du* gjerne viser til den man snakker med.

At Gabriela og Maria bruker *du* når de forteller om personlige hendelser, er allerede blitt presentert i vurderingen av teksteksempel 2 (jfr. kapittel 4.2) som handlet om flyttingen, og i teksteksempel 12 (jfr. kapittel 5.2.1) som handlet om det å ikke kjenne seg igjen i egen hjemby. I forkant av disse gjenfortellingene, stiller samtaleføreren spørsmål om personlige meninger. Bruken av *du* i disse framstillingene er interessant i et kontekstuellet perspektiv. Denne bruken kan være direkte rettet mot samtaleføreren for å inkludere henne i opplevelsen. Dette kan illustreres i et annet teksteksempel. Som svar på spørsmålet om det var noen mennesker de så opp til da de kom til Norge, trekker de fram en slektning av stefaren som har bodd i Norge hele livet (se hele utdraget i vedlegg 1, scene 18).

Teksteksempel 29 (18. Scene)

1	Maria:	ja og du kunne på en måte, de var,
2		de er norske ikke sant.

3		Men du kunne jo være sammen med dem
4		og de forstod deg på måten du var. Akkurat der og da
5	Gabriela:	Ja
6	Maria:	Så du trengte ikke å, skal kunne forklare
7		" Ja, nei de kommer fra (land) derfor at de oppfører seg sånn"@
8	Gabriela:	Hm
9	Samtalefører:	Ja
10	Gabriela:	Ja, nei det var veldig trygt.
11		Det er det jo fremdeles.
12		Og det var veldig deilig å komme hjem fra skolen

Maria forteller om hvorfor det var behagelig å besøke denne slektningen. Den konstruerte ytringen (linje 7) er en kontrahendelse, altså en replikk om hva som ikke ble sagt (Carranza 1998: 291). Replikken er en forklaring på hvordan de kunne være seg selv uten å bli kategorisert ut fra hvor de kommer fra. Selv om denne ytringen er hypotetisk, er det likevel nærliggende å tenke at den kan ha blitt ytret i andre sammenhenger. De fremhever muligens sin innvandrerbakgrunn som en vanskelig situasjon, der de ofte blir kategorisert ut fra hvor de kommer fra, framfor hvordan de som mennesker. Maria og Gabriela bruker *du* og *deg* i fortellingen av denne hendelsen (linje 1, 3, 4 og 6). Dette kan være en strategi for å sette samtaleføreren inn i gjenopplevelsen av denne erfaringen. Det kan også være en strategi for å formidle hvordan denne opplevelsen ikke er unik for dem.

Som nevnt kan fortellinger være preget av spørsmålene som stilles. Fortelleren kan gi opplysninger om mennesker, tid, sted og andre omstendigheter ut fra den bakgrunnskunnskapen hun regner med at samtalepartnerne har. Siden samtalen bærer preg av at informantene prater mest, kommer de også med utfyllende kommentarer og opplysninger som muligens er rettet mot samtaleføreren, for at de skal få framstilt sin opplevelse som mest mulig virkelig og sammenhengende. Det ble nevnt tidligere (jfr. kapittel 3.1.1) at Maria og Gabriela ofte snakker spansk seg i mellom. I denne samtalen snakker de utelukkende norsk. I teksteksemplet under forteller de at grunnen til at de sjeldent snakker spansk, når det er ikke-spansktalende til stede, er av hensyn til samtalepartnerne.

Teksteksempel 30 (37. Scene)

1	Maria:	Så vi slår (..) på et språk
2	Samtalefører:	[Ja
3	Gabriela:	[Ja, folk blir litt usikre
4		når vi snakker spansk foran (..) folk som ikke be-behersker spansken ↑
5	Samtalefører:	Hm
6	Gabriela:	Jeg tror folk begynner å lure på hva snakker ↑ også begynner de å lure på "snakker de om meg" ↑

→

- 7 Samtaleføreren: Hm
 8 Gabriela: Og da må man lissom ha litt respekt
 og snakke det språket alle forstår
 9 Samtaleføreren: Hm
 10 Gabriela: Men (...) men det gjør meg ingenting,
 11 om folk snakker et språk jeg ikke behersker foran meg,
 12 fordi jeg vet hvordan det er.
 13 Samtaleføreren: Hm

Gabriela konstruerer en replikk (linje 6), der hun setter seg inn i en annens situasjon. Poenget med denne scenen er at man må vise respekt for den man snakker med. Dette kan knyttes til ansiktsarbeidet, og hvordan man ønsker å presentere et positivt selv, som Goffman (1967: 5) og Svennevig (2001: 142) fremhever. Dette viser også hvordan informantene i denne samtalen muligens tilpasser seg samtaleføreren som en nærhetsstrategi. På denne måten kan de best mulig formidle seg på en måte som er forståelig for henne. De ønsker å presentere seg selv av respekt for samtaleføreren ved å snakke norsk. At de snakker norsk kan også relateres til målet for selve samtalen. Forut for samtalen får de vite at samtaletemaet er migrasjon. På den måten har de forventninger til hvordan de er posisjonert i samtalen. De er talerør for en migrasjonsprosess som skal formidles til samtaleføreren. De bruker sin stemme til å formidle deres opplevelse av det å være migrant, hvilke forestillinger de hadde før de dro, hvilke utfordringer de møtte og møter den dag i dag.

Som det ble nevnt i metodekapittel 3.3, er det viktig å ikke undergrave det flerspråklige hos informantene. Språket og konteksten for samtalen kan spille en rolle for hvordan innholdet i fortellingene blir presentert. Kanskje er den frekvente bruken av *du* og eksplisitte forklaringer en strategi for å sette samtaleføreren inn i deres situasjon. Samtalen bærer også preg av en annen frekvent pronomenbruk, nemlig *dere*. Jeg vil nå se nærmere på hvordan dette kan være en posisjonering av samtaleføreren

5.5.4 Posisjonering av samtaleføreren ved bruk av *dere*

Både informantene og samtaleføreren bruker pronomenet *dere* i løpet av samtalen. *Dere* kan ha forskjellige typer referanser (Faarlund mfl. 1997: 323), men når de inntreer i en samtale har de en sterk deiktisk⁵⁹ funksjon. *Dere* inkluderer samtalepartneren i en gruppe, mens *de* ikke inkluderer samtalepartneren. Jeg vil nå se nærmere på hvilken gruppe *dere* kan henvise til ved hjelp av noen eksempler.

---

⁵⁹ ”Deiktiske uttrykk blir benyttet for å peke ut tid, sted og personer i en kommunikasjonssituasjon” (Tønnesson 2002: 219).

I forkant av narrativen om hilsemåter (teksteksempel 15, kapittel 5.3.1), dreide samtalen seg om forskjellen på kulturer når det gjelder å møte mennesker. Som innledning til scenen om Gabrielas første skoledag, forklarer Maria og Gabriela hvordan de kategoriserer ulike hilsemåter og hvilke grupper de knytter disse hilsemåtene til.

Teksteksempel 31 (14. Scene)

1	Maria:	Så blir det (..) blir det litt bedre =
2	Samtalefører:	[hm
3	Maria:	=etter hvert.
4		men det var jo litt (..) sånn (..) sjokk tror jeg når vi skulle begynne å kysse mennesker
5	Gabriela:	Hm
6	Maria:	Også=
7	Gabriela:	[sier hei
8	Samtalefører:	[åja
9	Maria:	=hilser med
10	Gabriela:	[ja. Når vi sier hei,
11		dere gir hånda ikke sant
12	Samtalefører:	Hm
13	Gabriela:	Vi eh, jeg gir=
14	Maria:	[Vi bare
15	Gabriela:	=gir i hvert fall ikke hånden til en jente.
16		Det blir veldig rart.
17		En klem. Et kyss

Marias bruk av *vi* (linje 4) inkluderer Gabriela og andre som hilser på samme måte. Deretter øker tempoet i samtalen. Maria og Gabriela krangler om ordet for å fremheve det de mener er en forskjell vedrørende hilsemåter. De relaterer seg til samtaleføreren for å fremheve forskjellene og posisjonerer henne i en gruppe som håndhilser (linje 11). Samtidig ekskluderer de seg selv (linje 15). Dette er et eksempel på at pronomen som *vi* og *dere* kan bidra til posisjonering i samtalen.

I det neste teksteksemplet involveres også samtaleføreren i fortellerens kategorisering av familieforhold i en norsk kultur.

Teksteksempel 32 (10. Scene)

1	Maria:	Men det er jo noe med (..) norsk kultur da
2		At dere velger litt mer sjøl. (..) det med familien.
3		Lissom familien prøver ikke å
4		at du skal være med på alt de, lissom bestemmer
5	Samtalefører:	Hm
6	Maria:	Så (..) da tror jeg det er det=
7	Samtalefører:	[Hm
8	Maria:	=blir litt mer
9	Gabriela:	Ja, mye mer åpne om homofili ikke minst

Her brukes *dere* (linje 2) og *du* (linje 4) i samme beskrivelse, som en måte å inkludere samtaleføreren. Dette kan støtte påstanden ovenfor om at *du* ofte kan være like mye involverende som generaliserende. Samtaleføreren posisjoneres som en del av den norske kulturen, der individet er mer selvstendig ovenfor familien.

Allerede tidlig i samtalen, der det snakkes om hva de visste om nordmenn før de dro, er det eksempel på hvordan samtaleføreren blir posisjonert som norsk.

Teksteksempel 33 (2. scene)

	1	Maria:	Ja, hvordan de så ut, det var mange som sa at skandinaviske de er veldig hvite og ja, fleste er blonde og
	2	Samtalefører:	hm
	3	Maria:	Vi hørte litt
	4	Gabriela:	[Høye og tynne, lyse
	5	Maria:	[Ja, stefar hadde vært her på besøk flere ganger
	6		og han var sammen med en kamerat (...)
	7		og da (..) fortalte han masse morsomme historier
→	8	Gabriela:	[Jo, og så visste vi at (.) dere gjør sånn her: "Jah" ((gestikulerer))
	9		
	10	Maria:	Jah
	11	Gabriela:	@ @ @ Jah
	12	Maria:	Han bare
	13	Samtalefører:	Gjør vi det? @ @
	14	Gabriela:	Jo @ @
	15	Maria:	Han-han-han sa det her er, det var helt utrolig for når de, alle sa: "Jah" så trodde jeg at det var et eller annet som skjedde @ @ @
	16		
	17		
	18		
	19	Samtalefører:	@ @ @
	20	Maria:	Så det var veldig sånn: "hva skjer med deg?" =
	21	S, G:	@ @ @
	22	Gabriela:	[Går det bra?" = "Puster du nå?
	23	Maria:	
	24		"Går det bra?
	25	Maria:	Så var det bare, åja, så gjør de sånn
	26		
	27	Gabriela:	Så det visste vi
	28	Maria:	Hm
	29	Gabriela:	Ja

Samtaleføreren blir involvert i kategoriseringen av en spesifikk uttrykksmåte (linje 8).

Samtaleføreren stiller selv spørsmålsteget ved denne vanen (linje 13), noe som bidrar til at samtaleføreren konstruerer sin identitet som en del av den gruppen hun blir posisjonert i.

Gabriela og Maria bruker sin migrantposisjon til å fremheve trekk de tenker er særegent for norsk uttrykksmåte. Det som er selvfølgelig i en kultur, er ikke nødvendigvis naturlig i andre kulturer. Informantenes fremmedhet gjør at de ser uttrykksmåten som mer norsk, enn det

samtaleføreren gjør. Eksemplet ovenfor viser også hvordan essensialistiske oppfatninger om mennesker blir konstruert i sosial samhandling. Det som er bemerkelsesverdig er hvordan Maria selv bruker denne uttrykksmåten når hun forteller om da hun lærte norsk på norskkurset.

Teksteksempel 34 (19. Scene)

1	Maria:	Det var veldig morsomt når vi var ute.
2		så vi lærte jo bokmål ikke sant.
3		Vi lærte, eh, ”jeg skal ikke ha is” for eksempel,
4		også gikk vi ut på gata
5		og så sa de: ”Jeg skakke”
6	Samtalefører:	Ja
7	Maria:	Og vi bare ”jah. Hva var DET uttrykket for noe?”.

Altså benytter Maria mer eller mindre ubevisst den samme uttrykksmåten (linje 7), som hun tidligere har kategorisert som norsk.

Ved å bruke markøren *dere* blir altså samtaleføreren inkludert i en gruppe når det gjelder måten man hilser på, hvordan unge mennesker er mer selvstendig i forhold til familien og i forhold til norske uttrykksmåter. Gabriela og Maria sammenligner seg med samtaleføreren for å fremheve egne identiteter. Et annet trekk som ofte går igjen, er hvordan samtaleføreren blir posisjonert som representant for det norske språket. Når det snakkes om norskkurset de var på da de flyttet til Norge, forteller Gabriela og Maria om hva som var vanskelig når de skulle lære seg norsk. I flere tilfeller henviser Gabriela seg til samtaleføreren ved å si *dere*, selv om samtaleføreren ikke var til stede på norskkurset. Et eksempel på dette er når Gabriela sier: *Dere snakka så fort* (jfr. vedlegg 1, scene 13). I et annet teksteksempel blir samtaleføreren posisjonert i orienteringen, altså midt i narrativen.

Teksteksempel 35 (24. Scene)

	1	Samtalefører:	Ja. Hvordan var lærerne da. Var døm flinke?
	2	Gabriela:	Ja, KJEMPE. Hun ene var KJEMPE flink
	3	Maria:	[Hun var veldig flink
	4	Gabriela:	JA, veldig tålmodige
	5	Maria:	Han andre var og veldig flink=
	6	Gabriela:	[JA
	7	Maria	=når han skulle
	8	Gabriela:	[han fra Trondheim.
	9		Vi hadde en fra Trondheim og en fra Bergen.
	10	Maria:	Ja, den første som skulle forklare hvordan vi skulle,
→	11		fordi dere nordmenn –
	12		altså alle synger når de snakker,
→	13		men dere har sånn trykk
	14		som går bare opp og ned ((viser med hendene)) opp og ned=

15	Samtalefører:	[åja
16	Maria:	=og sånn skulle forklare det så han gikk han bare opp og ned trinn.
17	Samtalefører:	Åja
18	Maria:	Han bare: "Sånn snakker vi"
19		Så gikk han bare opp et trinn ↑ og
20		så gikk han ned et trinn ↓
21	Gabriela:	Ja
22	Samtalefører:	Åja

I dette teksteksemplet forteller Maria og Gabriela om hvordan de lærte seg det norske tonefallet. Lærerne blir representert som *hun* (linje 2 og 3) og *han* (linje 5, 7, 8, 16, 18-20). Under fortellingen skiftes det til *dere* (linje 11, 13), og dette er et eksempel på hvordan fortellingen bærer preg av å være rettet mot samtaleføreren. Orientering er ofte opplysninger om tid, sted og andre omstendigheter (Labov 1972: 364), og linje 11 og 13 kan tolkes som orientering. Labov og Waletzky (1997) tok, som tidligere nevnt, ikke hensyn til at fortellinger er dialogiske (jfr. kapittel 4.1). I undersøkelsen av narrativer er det derfor viktig å vurdere hvordan orienteringen ofte er rettet mot andre i samtalen og deres bakgrunnskunnskap. Her posisjoneres igjen samtaleføreren som en representant for det norske språket. Dette uttrykkes eksplisitt ved at de inkluderer samtaleføreren i konstruksjon *dere*.

Måten Gabriela og Maria bruker *dere* på, for å inkludere samtaleføreren, er også interessant i belysningen av hvordan de presenterer seg selv. For å beskrive det norske språket og den norske kulturen, bruker de samtaleføreren som representant, selv om de selv snakker norsk gjennom hele samtalen og har relativ god kompetanse i norsk. Det kan virke som om samtaleføreren blir posisjonert som en ekspert for det norske språket ved å bli innlemmet i de antagelsene de kommer med. Dette kan også være en strategi for å fremme en respons hos samtalepartnerne, og det kan si noe om informantenes oppfatning av egen norskkompetanse. Det er andre trekk i samtalen som støtter denne antagelsen om de er spesielt orientert ovenfor samtaleføreren når det gjelder sin norskspråklige kompetanse.

Teksteksempel 36 (utdrag fra scene 36)

	1	Gabriela:	Ja, hm, jeg merka at jeg har forandra meg masse ↓
	2	Samtalefører:	Hm
	3	Gabriela:	Både for at jeg hadde blitt eldre,
	4		og for at jeg hadde blitt eldre i et annet kultur
	5	Samtalefører:	Hm
→	6	Gabriela:	EN annen kultur heter det kanskje.
	7	Maria:	Ja
	8	Gabriela:	Hm
	9	Samtalefører:	Gjør ikke noe

I eksemplet ovenfor, korrigerer Gabriela sin egen språkbruk (linje 6). Hun ønsker muligens å presentere et positivt ansikt og vise at hun behersker norsken. Samtaleføreren bagatelliserer denne talefeilen, muligens for å bygge opp samtalepartnerens selvbilde. Å vise omtanke på denne måten er en nærhetsstrategi (Svennevig 2001: 145).

Samtaleføreren bruker også selv kategorier som kan fremme en posisjonering mellom samtalepartnerne. Ved å bruke betegnelser som *nordmenn* og *hjemlandet*, forutsetter muligens samtaleføreren at deltakerne i samtalen har delte forståelser om av hva disse kategorier består av. Som nevnt i kapittel 5.5.2, forteller ofte Maria og Gabriela *vi*-fortellinger. I flere av spørsmålsstillingene til samtaleføreren brukes også pronomenet *dere*, som om Gabriela og Maria er en kollektiv enhet. Dette er særlig tilfellet i introduksjonen til nye temaer eller spørsmål. Dette kan bidra til at Gabriela og Maria forhandler seg fram til både felles og individuelle oppfatninger og identiteter, som et svar på spørsmålsstillingen.

Teksteksempel 37 (utdrag fra scene 1)

Samtalefører:	Eh, før dere dro hit: hva visste dere om Norge da?
Gabriela:	Eh ((tenker))
Maria:	[Jeg visste ikke egentlig så mye=

I dette tilfellet forteller Maria fra et personlig (*jeg*) synspunkt. I andre tilfeller fortelles det fra et *du*-perspektiv (jfr. teksteksempel 8, kapittel 5.1.2). Dette kan være en måte å fremme et kollektivt syn eller en kollektiv opplevelse, siden samtaleføreren kan insinuere at det er dette hun ønsker å få som svar.

5.5.5 Kort oppsummering: Hvordan blir identiteter forhandlet fram mellom samtalepartnerne

I denne analysen har jeg sett nærmere på bruken av *vi* og *dere* og hvordan fortellinger og identitetsuttrykk kan styres av situasjonskonteksten for samtalen. Bruken av *vi* og *dere* kan være en måte å formidle forskjeller mellom Maria og Gabriela og samtaleføreren. Men hvordan identiteter og gruppetilhørighet blir forhandlet fram, kan også avhenge av hvilke spørsmål som stilles, hva som er formålet med samtalen, hvilken bakgrunnskunnskap man regner med at samtalepartnerne har og hvordan man relaterer seg til de andre i samtalen. Det kan også være utslag for en mulig posisjonering i samtalen der samtalepartnerne blir representert med ulike ekspertroller. Mens Gabriela og Maria er ekspertene i samtalen når det gjelder migrasjon, er samtaleføreren ekspert på det norske språket. Samtidig er det i flere

tilfeller informantene som kategoriserer hva som er typisk norsk. De bruker sin migrantposisjon til å se kulturene utenfra. Informantene er i en mellomposisjon, der de på den ene siden ønsker å formidle en livshistorie som stemmer overens med hva søsteren forteller, mens de på en annen side ønsker å involvere samtaleføreren i de erfaringene de kommer med, som en måte å svare på de spørsmålene som blir stilt. Denne analysen viser også hvordan mennesker kan ha essensialistiske oppfatninger om *vi* og *dere*, og at disse oppfatningene blir konstruert i møte med andre og i samhandling med andre.

6.0 Oppsummerende diskusjon

I dette kapittelet skal jeg oppsummere funnene og drøfte hvordan denne analysen kan gi svar på spørsmålene jeg skisserte i innledningskapittelet.

6.1 Hva slags narrativer kan identifiseres i dette materialet, og hvilke er mest hensiktsmessige å bruke videre i studien av identitet?

For å finne narrativer i materialet tok jeg utgangspunkt i Labov og Waletzky (1997), siden deres artikkel på mange måter var banebrytende i identifiseringen av muntlige narrativer om personlige opplevelser. Det er noen narrativer i denne samtalen som har tidsovergang i sin struktur. Det var likevel ufordelaktig å kun fokusere på dette kriteriet og ignorere konteksten rundt narrativen. Det var lettere å bruke Ochs og Capps' (2001) tabell for å gjenkjenne narrativer i materialet. Ochs og Capps fokuserer på at narrativer er ko-konstruerte, fordi samtalepartnerne ofte bidrar i gjenfortellingen av hendelser, slik som Maria og Gabriela forhandler seg fram til felles opplevelser i denne samtalen. Som De Fina (2009) bemerker, er det viktig å vurdere samtalen som en naturlig kontekst og ta hensyn til de forventningene fortellerne måtte ha om samtalepartnerne, deres spørsmål og evalueringer. Narrativer som fanger opp interaksjoner mellom aktører i fortellinger og mellom samtalepartnerne i konteksten for fortellingen, er derfor et viktig utgangspunkt for å studere narrativer i et sosialt perspektiv.

I utviklingen av narrativer som analyseverktøy, la jeg merke til hvordan informantene skaper en scene, en fortellingsverden, ved å konstruere replikker. Scenene kan bestå av én replikk eller de kan bestå av flere replikker som fanger opp interaksjoner mellom aktørene i fortellingsverden (jfr. kapittel 5.4). Med scener er jeg ikke bare opptatt av å fange opp de typiske personlige fortellingene, men også de habituelle fortellingene som forteller om andre mennesker og om typiske forhold i samfunnene fortellerne beskriver. Fortellere kan konstruere ytringer i form av replikker om hva som oppleves som typiske utsagn i et samfunn, og ved hjelp av pronomen som *vi*, *de* og *man*, kan fortellere posisjonere seg i motsetning eller i overensstemmelse med disse utsagnene (jfr. kapittel 5.4.1).

Ved å velge ut narrativene som inneholder konstruert dialog, lagde jeg et utgangspunkt for den øvrige analysen. I forhold til den andre problemstillingen, hvordan identiteter konstrueres

i mellomposisjon mellom flere hjem, er konstruert dialog og det at de skaper scener, et verktøy i studier av hvordan identiteter blir konstruert i ulike situasjoner, mellom mennesker og mellom kulturer. Dette betyr imidlertid ikke at narrativer som ikke inneholder konstruert dialog, ikke kan si noe om hvordan identiteter kan formidles i sosial samhandling. I denne analysen har jeg også studert konteksten rundt scenene og tatt dette med i betraktningene.

6.2 Hvordan konstrueres identiteter i mellomposisjon mellom flere hjem?

Denne problemstillingen ble tillagt tre underspørsmål (jfr. kapittel 1.4). Det teoretiske bakteppet for analysen er sosialkonstruksjonistisk. Identiteter er sosialt konstruerte og forhandles fram i samtaler. For å studere hvordan identiteter blir konstruert og forhandlet fram i denne samtalen, så jeg nærmere på scener, hvilke pronomen som knyttes til aktørene i scenene og hvilke språkhandlinger som knyttes til replikkene i scenene. Jeg tok utgangspunkt i begreper som handlekraft og posisjonering. Tabell 5.2 (jfr. kapittel 5.1.2) viser at fortellerne ofte presenterer seg selv som individuelle aktører (bruk av *jeg*) i møtet med kollektive aktører (bruk av *de*), mens tabell 5.4 (jfr. kapittel 5.1.4) viser at fortellerne ofte presenterer seg selv som ekspressive og spørrende i fortellingene, mens de andre aktørene i fortellingene har konstative, direkte og kommissive språkhandlinger. I den øvrige analysen studerte jeg narrativene nærmere i et kontekstuellt perspektiv. Jeg brukte begrepet posisjonering for å studere hvordan fortellerne presenterer seg selv i forhold til ulike faktorer som blir belyst i samtalen. Utgangspunktet er blant annet hentet fra De Fina mfl. (2006: 7), der det hevdes at posisjonering utgjør en paraplyterm for ulike måter å konstruere identiteter i samtaler på, på flere nivåer. Underspørsmålene i oppgaven søkte på hver sin måte å svare på disse nivåene.

I kapittel 5.2. viste jeg hvordan Gabriela og Maria konstruerer sine identiteter i møte med andre mennesker i scenene de forteller om (jfr. første underspørsmål, kapittel 1.4). Gabriela forteller om hvordan hun oppfatter seg selv som *turist* og *derfra* i møtet med taxisjåføren, som både *norsk* og *innvandrere* i møte med damene på sykehjemmet. Hun posisjonerte seg i forhold til hva aktørene i scenene sa. Posisjonering ble også studert ved å se på forholdet mellom aktørene i scenene (gjennom forholdet mellom aktørene i fortellingsverden, jfr. De Fina mfl. (2006: 7). Dette ble blant annet belyst i Marias narrativ om veiledningstimen, der hun posisjonerte seg i forhold til læreren, som *rett fram* (jfr. kapittel 5.2.3).

Posisjonering ble også studert gjennom forholdet til dominerende samfunnsideologier og sosiale praksiser og underliggende maktstrukturer (De Fina mfl. 2006: 7). Dette ble blant

annet besvart ved underspørsmålet om hvordan tid og sted for scenene kan spille en rolle for hvordan søstrene med innvandrerbakgrunn konstruerer sine identiteter. Fortellingene om vaner (hilsesmåter) og holdninger til religion viser at spørsmål om *hvem jeg er* kan avhenge av tid og sted. I kapittel 1.1 viste jeg til De Finas argument om at studier av subjektive faktorer i migrasjon kan gi en dypere forståelse av hvordan innvandrere tilpasser seg nye kulturer. Denne analysen viser både hvordan Gabriela og Maria tilpasser seg såkalte norske vaner (hilsesmåter), men også hvordan de igjen tilpasset seg hilsesmåter i hjemlandet da de reiste tilbake dit (jfr. kapittel 5.3.1). Dette viser hvordan identiteter kan variere innenfor ulike situasjoner. Som Blommaert (2005: 203) hevder, avhenger *jeget* av kontekst, situasjon og formål. I noen sammenhenger glir man lett inn, mens i andre sammenhenger skiller man seg kanskje mer ut. Gjennom å knytte scenen til tid og sted studerte jeg hvordan Gabriela identifiserte seg med ulike vaner og holdninger ut fra hvor hun befant seg, og når i livet dette skjedde (jfr. kapittel 5.3). Samtidig er det også enkelte holdninger (religion) som kanskje heller avhenger av alder, personlig utvikling og selvtillit framfor steder og kulturer. I narrativer om habituelle hendelser beskrev Maria og Gabriela typiske vanemønstre, holdninger og personlige karakteristikk i kulturer ved å konstruere typiske dialoger i disse kulturene. De posisjonerte seg i motsetning eller i overensstemmelse med disse forholdene ved hjelp av pronomener som *vi* (jfr. kapittel 5.4). Posisjonering gjennom forholdet til ideologier i samfunnet ble også presentert i narrativen om møtet med damene på sykehjemmet (jfr. kapittel 5.2.2). Der posisjonerte Gabriela seg i forhold til kategoriseringer av innvandrergrupper i Norge. Ved bruk av ekspressive språkhandlinger poengterte hun at hun er ikke er noe mindre innvandrere enn andre innvandrergrupper som for eksempel muslimer.

Hvordan narrative blir fortalt og hvordan fortellere presenterer seg selv kan også være påvirket av sammensetningen av deltakerne i selve samtalen. I kapittel 5.5 studerte jeg dette ved å se på hvordan fortelleren posisjonerte seg i forhold til de andre samtalepartnerne i samtalen (jfr. tredje underspørsmål, kapittel 1.4). Jeg har for eksempel sett på hvordan den ene søsteren, ved å bruke *vi*, kan inkludere den andre søsteren i antagelser om hva som skiller dem fra andre mennesker (jfr. kapittel 5.5.1). Samtidig har jeg sett på hvordan Gabriela og Maria sammen ko-konstruerer erfaringer og replikker, muligens for å fremme felles identiteter og felles opplevelser av migrasjonsprosessen (jfr. kapittel 5.5.2). Jeg har også sett på hvordan vekslingen fra *jeg* til *du* i narrativer kan være en måte å involvere samtalepartnerne (særlig samtalefører) i fortellerens opplevelse av hendelsene på (jfr. kapittel 5.5.3). Samtidig kan fortelleren ved å skape en scene gjenfortelle situasjonen på en måte som gjør det lettere for

samtalepartnerne å gjenoppleve og sette seg inn i situasjonen. Som De Fina (2009: 240) hevder, kan narrativer bli produsert som en respons på samtalepartnernes evaluering, forståelse eller intuisjon. Dette kan også være et resultat av de forventningene fortelleren har til hvordan fortellingen blir mottatt. Et eksempel på dette i denne samtalen er da Maria forteller om hvordan hun ser på seg selv som et ærlig menneske (jfr. kapittel 5.5.1). For å opprettholde et positivt ansikt ovenfor samtaleføreren forteller hun om tilfeller, der hun ikke ville vært like ærlig, ved å konstruere tenkte ytringer. Samtidig har jeg i denne analysen sett på hvordan samtaleføreren muligens blir posisjonert der fortelleren bruker involveringsstrategier som *dere* og hvordan samtaleføreren selv bidro til posisjonen ved hjelp av ledende spørsmål (jfr. kapittel 5.5.3-4). Selv om Maria og Gabriela snakker norsk gjennom hele samtalen, henviser de seg til samtaleføreren ved å si *dere har sånn trykk*, når de snakker om tonefallet i det norske språket (jfr. teksteksempel 35). Denne analysen viser hvordan samtalskontekst kan bidra til at informantene posisjonerer seg i motsetning til samtaleføreren som norsk, selv om informantene i scenene konstruerer sine identiteter i motsetning til holdninger og vaner i hjemlandet.

6.2.1 Mellomposisjon mellom flere hjem: *Verken eller eller både og*

Så hvordan konstrueres identitet i mellomposisjon mellom flere hjem? Scenene og de omliggende narrative som ble presentert her, er empiriske eksempler på hvordan Maria og Gabriela konstruerer sine identiteter i denne samtalen. I teorikapittelet om identitet viste jeg til både essensialistiske og sosialkonstruksjonistiske oppfatninger om identitet. Selv om denne analysen viser hvordan identiteter er konstruert i sosial samhandling, kan man likevel ikke neglisjere det faktumet av at mennesker har essensialistiske oppfatninger om mennesker (jfr. kapittel 2.1.4). Som Mæhlum hevder (2003: 109), kan rendyrkede essensialistiske eller konstruktivistiske oppfatninger av identitet gjøre at viktige aspekter ved identiteter faller bort. Maria forteller om hvordan hun opplever sin egen identitet i motsetning til andre, representert ved læreren under veiledningstimen (jfr. kapittel 5.2.3). I flere andre narrative fremhever både Gabriela og Maria at de har en oppfatning om seg selv som rett fram, spontane og at de har et avslappet forhold til det å gå til psykolog (jfr. kapittel 5.4 og kapittel 5.5.1). De har en oppfatning av seg selv som for dem oppfattes som stabil. I møtet med andre mennesker og deres oppfatninger, opplever man kanskje at selvoppfatninger blir utfordret, fordi man føler at man skiller seg ut. Spørsmål om *hvem man er*, varierer. Flere av narrative i dette materialet viser at fortellere kan posisjonere seg i forhold til hva andre sier, hvor man befinner seg, hvordan man identifiserer seg med ulike vaner og holdninger og i forhold til ulike tidspunkter

i livet. Samtalepartnerne bidrar også i forhandlingen av disse identitetene fordi sammensetningen av deltakerne i samtalen kan påvirke hvordan man ønsker å presentere seg selv.

Gabriela og Maria presenterer seg selv i en mellomposisjon ved at de kan tilpasse seg flere kulturelle koder. Begrepet mellomposisjon viser egentlig til at de har flere identiteter, der de posisjonerer seg i flere kulturer. Det er ikke nødvendigvis slik at man er *verken eller*, men *både og*. I narrativen om sykehjemmet (jfr. kapittel 5.2.2) forteller Gabriela om da hun ble posisjonert som *ganske norsk* av de eldre damene på sykehjemmet. Her tar hun kraftig avstand fra påstanden ved å påpeke at *jeg er IKKE noe mindre innvandrere*. Men i en annen narrativ forteller Gabriela om en dag hun følte seg hjemme i Norge (jfr. kapittel 5.4.3). Som begrep snakker hun om hjemmet som idé der hun fremhever hvilke følelser hun har til stedet ved å konstruere venninnens oppfatning av Norge som et postkort. Samtidig reagerer Gabriela på spørsmålet om hun er turist i hjemlandet (jfr. kapittel 5.2.1). Dette viser hvordan hjemmet i en verden med mennesker på flyttefot, ikke lenger kan forstås som like stedsavhengig (Danielsen mfl. 2004: 34). Det å føle seg hjemme har mer med følelser knyttet til stedet framfor bostedet i seg selv. Å være i en mellomposisjon mellom flere grupper og kulturer gjelder ikke nødvendigvis bare innvandrere. Mennesker generelt kan nok i flere tilfeller føle at de har flere hjem og flere tilhørigheter. Jeg valgte å studere migranters fortellinger nettopp fordi de kanskje i større grad opplever utfordringer når det gjelder å passe inn i nye kulturer og ulike grupperinger. Å bosette seg i en ny kultur kan være utfordrende, men det kan også bidra til at følelser tilknyttet hjemlandet nyanseres og forandres.

6.2.2 Handlekraft og posisjonering

I kapittel 5 presenterte jeg to tabeller (Tabell 5.2 og 5.4) som dannet en oversikt og et utgangspunkt for analysen. Jeg nevnte i slutten av denne analysen, at den nærgående analysen skulle vise om tendensene stemte, om fortellerne presenterte seg selv som passive aktører som ble forsterket av møtet med kollektive aktører i scenene. I den nærgående analysen fikk jeg inntrykk av at informantene gav et litt annet bilde.

Som jeg viste i teorikapittelet (jfr. kapittel 2.1.4), har forskere som har benyttet posisjoneringsteorien studert handlekraft i to retninger (De Fina mfl. 2006:7). På den ene siden blir individer posisjonert av historiske, sosiokulturelle krefter i form av dominerende samfunnsdiskurser. På en annen side posisjonerer individet seg selv i forhold til andre og i

forhold til dominerende diskurser. Problemet med å ta utgangspunkt i dominerende diskurser og kulturelle forutsetninger er at det ofte er vanskelig å bestemme og tolke hvilke dominerende ressurser som gjøres relevante i samtaler. Som bakgrunn for dette prosjektet, ble det henvist til hva mediene skriver om innvandrere (jfr. kapittel 1.1). Årsrapporten til IMDI for 2009 viser at mediene tenderer å kategorisere hva de mener er norsk, ved å bruke motsetningspar som *innvandrere* og *norsk*, og at det ofte er de positive nyhetssaker innenfor sport og kultur, der innvandrere blir innlemmet i det norske fellesskapet. Media har mye makt, og slike nyhetssaker sier kan si noe om hvilke dominerende diskurser og hvilke holdninger media uttrykker om innvandrergupper i Norge. Problemet med analysen i denne oppgaven er at tolkningen til en viss grad er subjektiv og preget av de evalueringene og den bakgrunnskunnskapen jeg som forsker har til det fenomenet jeg studerer. På en annen side har jeg prøvd å fokusere på det Gabriela og Maria trekker fram i samtalen, og hvordan andres utsagn i scenene kan bidra til deres posisjonering av dem selv.

Gabriela og Maria posisjonerer seg selv i forhold til de situasjonene de trekker opp som relevante for sin identitetskonstruksjon. Jeg har tatt et lingvistisk utgangspunkt ved å se på hvordan Gabriela og Maria bruker konstruert dialog som en måte å fremheve sine posisjoner. Som Eriksen (2006: 228) presiserer, har innvandrere en privilegert posisjon fordi de ser både sin opprinnelige kulturelle verden og den norske skarpere og klarere enn andre. De har et blikk både utenfra og innenfra. Flerspråklige og flerkulturelle informanter er derfor nyttige i belysningen av sosiale konstruksjoner. De bruker sitt kjennskap til flere kulturer for å konstruere sine identiteter, men de bruker også sin stemme til å motsi ulike fordommer og stereotypier som ofte oppfattes som essensielle i hjemlandet og Norge. Slik jeg ser det, viser nettopp denne analysen at Gabriela og Maria har handlekraft ved at de selv posisjonerer seg i forhold til diskursene de tar opp. I narrative om skolen (jfr. teksteksempel 14, kapittel 5.2.3 og teksteksempel 11, kapittel 5.1.4) presenterer Maria og Gabriela seg selv som hardt prøvende og som villige til å gjøre det bra på skolen. Samtidig viser de handlekraft ved at de ønsker å formidle en slags sårhet over at de ikke alltid strekker til på skolen i Norge. For å kritisere pessimismen som anes i kritisk diskursanalyse, fremhever Baynham (2006: 381) nettopp at fortellere har en frihet ved å bruke sin stemme ved hjelp av narrative. Man har en frihet til å få stemmen sin hørt og en frihet til å utvikle en stemme som er verdt å høre. Informantene har en viktig stemme i forbindelse med migrasjonsprosessen. Ovenfor samtaleføreren bruker de stemmen ved hjelp av fortellinger til å formidle sin migrasjonsprosess, sin mellomposisjon og kjennskap til flere kulturer.

7.0 Avslutning

Denne oppgaven er en liten analyse om et stort tema. Materialets begrensning gjør det vanskelig å generalisere funnene. De Fina (2003a: 223-224) hevder at kvalitative studier av denne typen ikke har til hensikt å søke generelle sannheter, men heller å få en dypere forståelse av de problemene man søker å belyse. Hun sammenligner diskursbaserte studier med mosaikk, der hver enkelt bit bidrar til å bygge helheten.

Målet med denne analysen var å utfordre tendensen i å gjøre betegnelsene *norsk* og *innvandrere* til motsetninger. Jeg har forsøkt å si noe kvalitativt om hvordan mennesker kan ha flere identiteter, der jeg også har forsøkt å motsi kategoriene *vi* og *de* ved å vise hvordan disse kategoriene kan avhenge av flere forhold. Migranterne i denne oppgaven bruker *vi* både når de henviser til det norske samfunnet og *vi* når de henviser til hjemlandet. Konklusjonen jeg vil trekke ut fra denne analysen, er at forskning på konkrete situasjoner kan vise hvordan migranter selv konstruerer sine identiteter i mellomposisjon mellom flere kulturer og hjem. Identitet er ikke en gitt størrelse, men identiteter blir forhandlet fram i møte med andre mennesker og i møte med nye situasjoner. Dette gjelder ikke bare migranter, men mennesker generelt.

Avslutningsvis vil jeg igjen trekke fram Støres 17. mai-tale i 2009, der han formidlet at det norske samfunnsfellesskapet må fornyes og forsterkes innen rammene av et større norsk *vi*.

Hvor det ikke handler om ”de andre” – og ”oss”, eller om et ”vi” – og ”de andre”. Men om ett ”vi”. Ett ”vi” som forplikter, fordi vi har ansvaret selv, og ansvaret for hverandre. Og på en dag som denne – et ”vi” som ”elsker dette landet (Støre 2009: 5. avsnitt).

For å utvide rammen av det norske *vi*, er det nødvendig å se forbi de etniske, kulturelle og religiøse grensene og innse at alle som bor i Norge utgjør et fellesskap, vi er et *vi*. Hvem *vi* er avhenger av flere forhold og fortellingene som er presentert i denne analysen, viser at *vi* kan bestå av flere grupper. Støre fremhever det kollektive i denne uttrykksmåten. Uttrykket er trolig ment å skape toleranse og positive holdninger i forbindelse med et norsk-kulturelt mangfold. Fordi grupper tenderer til å definere hverandre gjensidig, vil det politiske behovet for å samle folket vokse etter hvert som flere forskjellige grupperinger bosetter seg i Norge.

Litteraturliste

Aftenposten nett (23.04.2010): URL:

<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article3620800.ece>

[Lesedato: 29.04.2010]

Austin, John L. (1975): *How to do things with words*, andre utgave, Oxford/New York, Oxford University Press [Optrykk 1984, revidert av J. O. Urmson & Marina Sbisa]

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet: URL:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/integrering.html?id=1138>

[Lesedato: 29.04.2010]

Bakhtin, Michail Mikhailovich (1981): *The dialogic imagination. Four essays*, Austin, University of Texas Press [Optrykk 2008, revidert av M. Holquist, oversatt av C. Emerson & M. Holquist]

Baynham, Mike (2006): "Performing self, family and community in Moroccan narratives of migration and settlement", i *Discourse and identity*, A. De Fina, D. Schiffrin & M. Bamberg (red.), New York, Cambridge University Press

Benwell, Bethan & Elizabeth Stokoe (2006): "Narrative identities", i *Discourse and identity*, B. Benwell & E. Stokoe (red.), Edinburgh, Edinburgh University Press

Berggreen, Harald & Kari Tenfjord (1999): *Andrespråklæring*, Oslo, Ad Notam Gyldendal

Berulfsen, Bjarne & Dag Gundersen (1974): *Fremmedordbok*, Oslo, Gyldendal Norsk Forlag

Blommaert, Jan (2005): *Discourse. A critical introduction*, Cambridge, Cambridge University Press

Bokmålsordboka: URL: <http://www.dokpro.uio.no/ordboksoek.html>

[Lesedato: 17.06. 2010]

Burr, Vivian (2003): *Social constructionism*, andre utgave, London, Routledge

Coates, Jennifer (2005): "Masculinity, collaborative narration and the heterosexual couple", i *The sociolinguistics of narrative*, J. Thornborrow & J. Coates (red.), Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company

Chiquito, Ana Beatriz (2009): *Spansk referansegrammatikk: Moderne språkbruk i Spania og Latin-Amerika*, Bergen, Fagbokforlaget

Dagbladet nett (18.05.2009): URL:

<http://www.dagbladet.no/2009/05/18/magasinet/innvandring/integrering/6279510/>

[Lesedato: 28.04.2010]

- Danielsen, Kirsten; Bjørg Moen & Anne Helset (2004): "Transnasjonale og eldrelev. En studie av stedets og hjemmets betydning i eldre år", i *Andre bilder av "de andre"*. *Transnasjonale liv i Norge*, Ø. Fuglerud (red.), Oslo, Pax Forlag
- De Fina, Anna (2003a): *Identity in narrative. A study of immigrant discourse*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company
- De Fina, Anna (2003b): "Crossing borders: Time, space, and disorientation in narrative", i *Narrative inquiry* 13 (2), s. 367-391
- De Fina, Anna; Deborah Schiffrin & Michael Bamberg (2006): *Discourse and identity*, New York, Cambridge University Press
- De Fina, Anna (2006): "Group identity, narrative and self-representations", i *Discourse and identity*, A. De Fina, D. Schiffrin & M. Bamberg (red.), New York, Cambridge University Press
- De Fina, Anna (2009): "Narratives in interview. The case of accounts. For an interactional approach to narrative genres", i *Narrative inquiry* 19 (2), s. 233-258
- Duranti, Alessandro (1997): *Linguistic anthropology*, New York, Cambridge University Press
- Eriksen, Thomas Hylland (2006): "Etterord. Eksilantens styrke", i *Mellom to kulturer*, S. Alghasi, K. Fangen & I. Frønes (red.), Oslo, Gyldendal Akademisk forlag
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie & Kjell Ivar Vannebo (1997): *Norsk referansegrammatikk*, Oslo, Universitetsforlaget
- Fjeldstad, Øyvind & Merethe Lindstad (2010): "Pressen som norskhetens portvokter", i *Årsrapport 2009: Innvandring i norske medier. Medieskapt islamfrykt og usynlig hverdagsliv*, IMDI (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet) s. 22-27:
 URL:<http://www.imdi.no/no/Kunnskapsbasen/Innholdstyper/Rapporter/2010/Arserapport-2009---IMDi-rapport-1-2010-Innvandrere-i-norske-medier-Medieskapt-islamfrykt-og-usynlig-hverdagsliv/> [Lesedato: 29.04.2010]
- Georgakopoulou, Alexandra (2007): "Thinking big with small stories in narrative and identity analysis", i *Narrative - State of the art*, M. Bamberg (red.), Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company
- Gjøsund, Peik & Roar Huseby (2005) *I fokus: Observasjonsarbeid i skolen*, Oslo, Damm
- Golden, Anne, Lise Iversen Kulbrandstad & Kari Tenfjord (2007): "Norsk andrespråksforskning. Utviklingslinjer fra 1980 – 2005", i *Nordand. Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning* 1, s. 5-41
- Golden, Anne, Kirsti MacDonald & Else Ryen (2008): *Norsk som fremmedspråk. Grammatikk*, tredje utgave, Oslo, Universitetsforlaget

- Golden, Anne (2009): *Ordforråd, ordbruk og ordlæring*, tredje utgave, Oslo, Gyldendal Norsk Forlag
- Goffman, Erving (1967): *Interaction ritual. Essays on face-to-face Behaviour*, New York, Anchor Books Doubleday & Company
- Goffman, Erving (1981): *Forms of talk*, Oxford, Blackwell
- Gullestad, Marianne (1989): *Kultur og hverdagsliv*, Oslo, Universitetsforlaget
- Harré, Rom & Luk van Langenhove (1999): *Positioning theory. Moral contexts of intentional action*, Oxford, Blackwell
- Imsen, Gunn (2005): *Elevens verden. Innføring i pedagogisk psykologi*, fjerde utgave, Oslo, Universitetsforlaget
- IMDI (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet) (2010): *Årsrapport 2009: Innvandring i norske medier. Medieskapt islamfrykt og usynlig hverdagsliv*:
 URL:<http://www.imdi.no/no/Kunnskapsbasen/Innholdstyper/Rapporter/2010/Arssrapport-2009---IMDi-rapport-1-2010-Innvandrere-i-norske-medier-Medieskapt-islamfrykt-og-usynlig-hverdagsliv/> [Lesedato: 29.04.2010]
- Johannesen, Janne Bondi (2003): “Innsamling av språklige data: Informanter, introspeksjon og korpus”, i *På språkjakt. Problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling*, J. B. Johannesen (red.), Oslo, Unipub Forlag
- Johnstone, Barbara (2000): *Qualitative methods in sociolinguistics*, New York/Oxford, Oxford University Press
- Labov, William & Joshua Waletzky (1997): “Narrative analysis: Oral versions of personal experience”, i *Journal of narrative and life history* 7 (1-4), s. 3-38 [Utk. første gang 1967]
- Labov, William (1972a): “The transformation of experience in narrative syntax”, i *Language in the inner city. Studies in the black vernacular*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press
- Labov, William (1972b): *Sociolinguistic pattern*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press
- Lanza, Elizabeth (2003): “Om arbeid med tospråklige informanter”, i *På språkjakt. Problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling*, J. B. Johannesen (red.), Oslo, Unipub Forlag
- Lanza, Elizabeth & Bente Ailin Svendsen (2007): ”Tell me who your friends are and I might

- be able to tell you what language(s) you speak: Social network analysis, multilingualism, and identity”, i *International journal of bilingualism* 11 (3), s. 275-300
- Lothe, Jacob, Christian Refsum & Unni Solberg (2007): *Litteraturvitenskapelig leksikon*, andre utgave, Oslo, Kunnskapsforlaget
- Mishler, Elinor G. (1991): “Representing discourse: The rethoric of transcription”, i *Journal of narrative and life history* 1 (4), s. 255-280
- Mæhlum, Brit (2003): ”Språk og identitet”, i *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*, B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (red.), Oslo, Cappelen, Akademisk Forlag
- Norrick, Neal R. (2008): ”Negotiating the reception of stories in conversation. Teller strategies for modulating response”, i *Narrative inquiry* 18 (1), s. 131-151
- NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig dataforskning: Personvernombudet for forskning): URL: <http://www.nsd.uib.no/personvern/> [Lesedato: 04.05.2010]
- Ochs, Elinor (1979): ”Transcription as theory”, i *Developmental pragmatics*, E. Ochs & B. Schieffelin (red.), New York, Academic Press
- Ochs, Elinor & Lisa Capps (2001): *Living narrative. Creating lives in everyday storytelling*, Cambridge, Harvard University Press
- Patterson, Wendy (2008): “Narratives of events: Labovian narrative analysis and its limitations”, i *Doing narrative research*, M. Andrews, C. Squire & M. Tamboukou (red.), London/California/New Delhi/Singapore, Sage Publications
- Pavlenko, Aneta & Adrian Blackledge (2004): “Introduction: New theoretical approaches to the study of negotiation of identities in multilingual contexts”, i *Negotiation of identities in multilingual contexts*, Clevedon, Multilingual Matters
- Seeberg, Marie Louise (2004): “Eksil eller diaspora? Hjem eller hjemland? Vietnamesiske tilhørigheter”, i *Andre bilder av ”de andre”*: Transnasjonale liv i Norge, Ø. Fuglerud (red.), Oslo, Pax Forlag
- Schiffrin, Deborah (1981): “Tense variation in narrative”, i *Language* 57 (1), s. 45-62
- Schiffrin, Deborah (1995): *Approaches to discourse*, Oxford, Blackwell
- Schiffrin, Deborah (1996): “Narrative as self-portrait. Sociolinguistic constructions of identity”, i *Language in society* 25 (2), s. 167-203
- Schiffrin, Deborah (2006): “From linguistic reference to social reality”, i *Discourse and identity*, A. De Fina, D. Schiffrin & M. Bamberg (red.), New York, Cambridge University Press

- Schiffrin, Deborah (2009): "Crossing boundaries: The nexus of time, space, person and place in narrative", i *Language in society* 38, s. 421-445
- Searle, John (1979): *Expression and meaning: Studies in the theory of speech acts*, Cambridge, Cambridge University Press
- SKI (*Språk, kultur og identitet*): Complete text of the project proposal, URL: <http://www.hf.uio.no/iln/forskning/forskningsprosjekter/ski/project/> [Lesedato: 14.06.2010]
- Sourceforge: URL: <http://sourceforge.net/projects/trans/files/transcriber/1.5.1/Transcriber-1.5.1-Windows.exe/download> [Lesedato: 19.05.2010]
- SSB (*Statistisk sentralbyrå*). URL: <http://www.ssb.no/innvandring/> [Lesedato: 11.05. 2010]
- Støre, Jonas Gahr (17.05.2009): *Tale for dagen 17. mai*, URL: http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/utenriksministeren/2009/sytendemaitale.html?id=562660 [Lesedato: 29.04.2010]
- Svennevig, Jan (2001): *Språklig samhandling. Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*, Oslo, LNU/Cappelen Akademisk Forlag
- Tannen, Deborah (1989): *Talking voices. Repetition, dialogue, and imagery in conversational discourse*, Cambridge, Cambridge University Press
- Tannen, Deborah (2008): "We've never been close, we're very different. Three narrative types in sister discourse," i *Narrative inquiry* 18 (2), s. 206-229
- TV2-sporten nett (06.06. 2009): URL: <http://msn.tv2sporten.no/ovrig/supertid-av-ezinne-2762860.html> [Lesedato: 29.04.2010]
- Tønnesson, Johan L. (2002): "Ordlister", i *Den flerstemmige sakprosaen. Nye tekstanalyser*, J. Tønnesson (red.), Oslo, Fagbokforlaget
- VG nett (17.03.2009): URL: <http://www.vg.no/musikk/artikkel.php?artid=570891> [Lesedato: 29.04.2010]
- Wray, Alison & Aileen Bloomer (2006): *Projects in linguistics. A practical guide to researching language*, London, Hodder Arnold
- Zidjaly, Najma Al (2009): "Agency as an interactive achievement", i *Language in society* 38, s. 177-200

Vedlegg 1: Scenene i samtalen inndelt etter tidspunkt

1. scene (4:05)

Samtalefører: Eh, før dere dro hit: hva visste dere om Norge da?
Gabriela: Eh ((tenker))
Maria: [Jeg visste ikke egentlig så mye=
Gabriela: [Nei
Maria: =skal jeg si deg @
Gabriela: Visste hvor det lå og, og litt sånn(..) det var (.) pissekaldt!
Samtalefører: @@
Maria: Ja
Gabriela: @@
Maria: Men det spurte vi om lissom
Men, vi. Det var-det var veldig rart,
for vi visste egentlig ikke at stefar var (.) norsk
Samtalefører: Åja
Maria: Sånn sett. Jeg har-jeg visste ikke
Gabriela: [Joda, det visste du vel
Maria: Ja, FØR han sa det
Gabriela: Nei, men herregud=
Maria: [Når han
Gabriela: =vi, han er jo @@=
Maria: [Ja, jeg visste ikke,
jeg husker ikke
Gabriela: =bodd sammen
med oss i (..) 20 år @@
Maria: Ja, men jeg husker ikke det
Gabriela: @@ og det høres, faren hans (..) snakker (.)
han har også bodd i (land) i 40 år nå,
men han snakker otrolig morsom spansk med VELDIG VELDIG prega
norsk aksent da =
Samtalefører: Ja
Maria: [Og han snakker veldig korrekt og
Gabriela: =Så jeg husker, ja, veldig korrekt.
M, S: Hm
Gabriela: Så jeg husker når jeg var liten,
så lurte jeg på alltid hvorfor han snakka så rart? ↑
Samtalefører: Hm
→ Gabriela: "Hvor kommer dette mennesket fra"↑ eh
Maria: @
Gabriela: Og han er jo norsk ↓
Samtalefører: Hm
Gabriela: Så vi visste jo at
Maria: [Da huska ikke jeg
Gabriela: (..) Nei, men
Samtalefører: Men dere visste hvor Norge (..) var?
G, M: JA
Gabriela: =det visste vi

(...)⁶⁰

2. scene (5:00)

Samtalefører: Ja, så dere hadde ikke no sånn forestilling om hvordan nordmenn var eller?
Maria: (..) Neei, ikke
Gabriela: [Kanskje
Maria: [Menneskelig og
Gabriela: Kanskje (.) bare på grunn av (..) stefar og faren hans
Maria: Ja. Men ikke sånn (..) nei

⁶⁰ (...) viser til utdrag i samtalen som ikke er tatt med i dette vedlegget.

Gabriela: Vi visste ikke så mye
 Maria: Ja, hvordan de så ut, det var mange som sa at skandinaviske de er veldig hvite og ja, fleste er blonde og
 Samtalefører: hm
 Maria: Vi hørte litt
 Gabriela: [Høye og tynne, lyse
 Maria: [Ja, stefar hadde vært her på besøk flere ganger og han var sammen med en kamerat (...) og da (...) fortalte han masse morsomme historier
 → Gabriela: [Jo, og så visste vi at (...)dere gjør sånn her: "JAH!"
 Maria: Jah!
 Gabriela: @@@
 Maria: Han bare=
 Samtalefører: [Gjør vi det? @@
 Gabriela: [Jo@@
 Maria: han-han-han sa det her er, det var helt utrolig for når de, alle sa: "Jah" så trodde jeg at det var et eller annet som skjedde @@@
 Samtalefører: @@@
 Maria: Så det var veldig sånn: "hva skjer med deg?"=
 S, G: @@@
 Gabriela: [Går det bra?"
 Maria: ="Puster du nå?"
 "Går det bra?"
 Maria: Så var det bare, åja, så gjør de sånn
 Gabriela: Så det visste vi
 Maria: Hm
 Gabriela: Ja

3. Scene (5:50)

Samtalefører: Men eh, hva syn, hva tenkte dere om å flytte til et nytt land da?
 Gabriela: Det var, det var (...)
 Maria: Det vakke no særlig morsomt
 → Gabriela: Jeg synes ikke det var kanskje så kult, når du er 17 år og 18 år, og så kommer de også sier de: "Vi flytter om et par måneder"↑((høyt tonefall)) Så det (...), ja du tror, du er litt i sjokk, så du tar. JEG skjønnte lissom ikke: "Hallo, vi flytter" før, kanskje en uke før vi gjorde det ↑ så det var litt sånn ekkelt, for det er i den alderen hvor du henger så mye sammen med venner, og du trener sammen med dem, du går på skolen=
 Samtalefører: [hm
 Gabriela: =skal skal lissom HELE hverdagen din forandrer seg
 Maria: Ja
 Gabriela: Så det var egentlig litt skummelt
 Maria: Akkurat når du blir voksen på en måte.

4. Scene (6:25)

Samtalefører: Så dere vurderte ikke å bli, eh, bli igjen? Eller
 Maria: Det var ikke no spørsmål om det
 Samtalefører: Nei
 Maria: fordi (...) altså (...) vi henger jo sammen med familien, de fleste som, når de, når du bor i Sør – Amerika
 Samtalefører: Ja
 Maria: De fleste er sånn veldig knytta til familien. Og da blir det sånn at, når mamma, hvis mamma skulle flytte, så måtte vi nesten flytte med mamma

Samtalefører: Ja
 Maria: Det var sånn
 Gabriela: [Hm
 Maria: [Det blir sånn (..) bånd
 Gabriela: Ja
 Maria: Du vil ikke på en måte
 Samtalefører: [Det ville vært rart å være igjen uten
 Maria: Ja det hadde vært litt rart da ↑
 Gabriela: Det ville vært rart
 Det vakke vurdert engang
 Og mamma var sånn "hvis dere blir så =
 → Maria: [Blir jeg
 Gabriela: =blir jeg" (nesten i kor)
 Maria: Og da blir det sånn hele blir eh, hele den derre greia

5. Scene (7:00)

Gabriela: [Men så sa de til oss at det skulle
 være litt sånn prøveperiode og da
 Maria: [Ja, det blir litt ljuging
 Gabriela: Ja, og det var egentlig litt dumt, fordi det-det (..) de snakka litt til oss når vi var 17 - 18 som om vi hadde vært fem
 → Maria: Hm
 Gabriela: "Nei, men vi skal bare prøve og"
 Det var kanskje ikke helt ærlig,
 fordi hun visste jo godt at det ikke var helt prøve,
 men jeg tror hun så at vi var litt lei oss
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Også prøver de på en måte og beskytte deg på den,
 på en måte de tror det er bra,
 så hun sa: "Vi skal prøve så hvis vi ikke tilpasser oss, så kommer vi tilbake"
 og selvfølgelig kunne vi ha gjort det, men, vi tilpasset oss alle sammen? ↑
 Maria: Ja, vi - det gikk ganske greit
 Gabriela: Så, det vakke nødvendig å (.)

6. Scene (7:30)

Samtalefører: Men åssen var det å si det til venner og sånn?
 → Gabriela: Det var litt sånn, de-de skjønte det ikke,
 man var lissom litt i sjokk
 og tenkte, "nei".
 men når, den dagen vi flytta
 Maria: [Da vi flytta
 Gabriela: Det var kanskje 60 stykker =
 Maria: [Ja
 Gabriela: =på flyplassen som skulle si hadet
 Maria: [Venninnene våre
 eh, alle sammen var der
 Gabriela: Vennene våre, mamma sine og (nacn) sine
 Maria: Ja, det var veldig (..)rørende
 Gabriela: hm. Ja. Jeg tror jeg gråt (..) fram til vi kom til Sveits
 Samtalefører: Hm
 Maria: Ja
 Gabriela: @@@. Da stoppet det. Da var det sånn,
 da hadde jeg ikke no mer eh tårer
 Samtalefører: Nei
 Gabriela: Hm

7. Scene (8:00)

Samtalefører: Så dere fant, eller (..) så fant dere ut noe om Norge før dere dro, var det no sånn derer?
 Gabriela: Eh

Maria: Vi har ikke,
 vi hadde ikke så veldig god tid =
 Gabriela: [Vi ringte
 Maria: =eller sånt for å finne ut no=
 Gabriela: [Jeg tror vi=
 Maria: =særlig mer om det
 Gabriela: =vi nekta litt for det
 → Maria: Vi spurte når vi snakka med stefar lissom: "Hvordan er det der",
 men det var jo, han visste at vi (.) at vi skulle spørre mye,
 Maria: Hm
 så han han (...) han løy veldig mye skal jeg si deg
 Gabriela: @ ((uklart))
 Maria: Det var sånn. Vi spurte masse om "hvordan blir det?
 For jeg var ferdig med videregående.
 Så jeg ville egentlig komme rett inn på universitetet.
 Fordi det skulle jeg gjøre der nede.
 Også spurte jeg han om det var hele tiden, og han bare:
 "Ja, ja, det er helt greit, og du trenger ikke å ta nye fag og ikke noe problem"
 Og så spilte vi landhockey.(...) Og det har jeg spilt i 10 år
 Gabriela: [jeg spilte i elleve
 Maria: eller elleve eller noe sånt noe.
 Vi spurte: "ER det samme sport der?"
 Man vil på en måte beholde noe av det man hadde
 Samtalefører: Hm
 Maria: Og det var jo sport da. Jeg er veldig glad i sport.
 S: Hm
 Maria: Oh han bare: "Ja, ja. Det fins, eh, her og".
 og så kom vi hit,
 så så var det ingenting av det han hadde sagt var sant
 Samtalefører: Hm
 Maria: Så blir man litt sånn. "Jah!"
 Samtalefører: [hm
 Gabriela: Jeg tror ikke han løy med vilje, men jeg tror bare han(...)
 ja, jeg vet ikke.
 Han fant kanskje ikke ut av ting og (..)
 Men det jeg synes var litt frustrerende var kanskje skolen
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Når du (..) når du ikke kan et språk
 så føler du deg på en måte veldig utenfor da
 Samtalefører: [Når du kom til Norge?
 G, M: Ja. Hm
 Intervjuer: Vi skal snakke litt mer om det etterpå

(...)

8. Scene (10:15)

Gabriela: Ja, du har åpnet deg litt mer ↓
 Jeg har (.) egentlig alltid ((lavt tonefall))@@ =
 Maria: [alltid vært SÅNN
 Gabriela: @@ =alltid vært ganske åpen @@
 Maria: Hun har alltid vært SÅNN
 Gabriela: @@@
 Maria: Du har alltid vært SÅNN"
 → Her må man si "hysj hysj"
 I, G: @@@
 Gabriela: Jeg er ikke så innadvendt ↓
 men (..)jeg har forandret litt på moralen eller sånn
 Ja, det vil jeg si at jeg (..) som dum eksempel, men for så vidt et eksempel.
 Eh. I (land) var det mer sånn (..) ja, jeg kan, jeg spiste ting, så kasta jeg papir

i gata. Det gjør jeg IKKE i det hele tatt nå. Eller sånn, det har jeg ikke gjort på mange år da. Eller sånn. Det synes jeg faktisk er otrolig irriterende. Også forandra litt mening på religion. Eh (..)

(...)

9. Scene (11:25)

Samtalefører: Ja. Men hvordan var det i forhold til religion når dere bodde der?
Gabriela: Jeg (..) jeg pleier å si at religion er (.) som et fotball
Når du blir født så
hvis faren din heier på Liverpool,
så heier du også på Liverpool.
Og med religion så er det sånn
er foreldrene dine katolske,
blir du det uten at de spør

Samtalefører: Hm
Gabriela: Så blir du døpt og konfirmerer deg,
men jeg er (.) eh IKKE noe (..) eh kristen i det hele tatt,
jeg vil si at jeg er mer hu-humanist.
Jeg tror ikke på noe særlig og går ikke i kirke i det hele tatt
og der sa jeg at "jeg er katolsk"

→ Samtalefører: Hm
Gabriela: Jeg var jo (..) eh, jeg dro heller ikke noe særlig i kirka hvis jeg ikke måtte ↑
Samtalefører: Nei
Gabriela: Så jeg eh, da-da nå, tør jeg kanskje å si det litt mer
Samtalefører: Hm

10. Scene (11:55)

→ Gabriela: Men når jeg sa det i (land)
vi satt ved bordet og sa: "Nei, men jeg tror ikke no særlig på Gud".
Det var sånn alle tantene bare snudde seg og bare @
"Hæ, hvor kommer, hva har de gjort med henne?"

Maria: Ja
Gabriela: @@
Maria: Men det er jo noe med (.) norsk kultur da
At dere velger litt mer sjøl. (..) det med familien.
Lissom familien prøver ikke å
at du skal være med på alt de,
lissom bestemmer

Samtalefører: Hm
Maria: Så (.) da tror jeg det er det=
Samtalefører: [Hm
Maria: =blir litt mer

11. Scene (12:25)

Gabriela: Ja, mye mer åpne om homofili ikke minst
Maria: Ja, det er jo også
Samtalefører: Ja
Gabriela: Jeg er kjempeåpen for det, og det har ikke noe problem med,
men når jeg snakker med familien min og vennene mine,
så er det veldig sånn (..) fremdeles så er det litt sånn tabu eller litt sånn

Samtalefører: Familien og venner (.) hjemme
Maria: [I (land)
Gabriela: Ja! Eller (land) generelt er litt mer sånn (..) Ja?
→ skal helst være litt tabu og "ikke kyss foran meg" og "herregud" og

Samtalefører: Hm
Gabriela: "Nei, homofili i familien, å nei og nei".
Samtalefører: Hm
Gabriela: Det er sånn, jeg merker det er sånn fremdeles ikke rom for det da ↑
Samtalefører: Hm

Gabriela: Og det er litt trist
 Maria: Hm
 Samtalefører: Ja
 Maria: Men det kommer seg litterann mer nå da=
 Gabriela: [Ja, de unge
 Maria: =sånn før, så-så du ingen homofile i gata(.) i (land)
 Maria: Det var jo ikke, verken gutter eller jenter som, som leide i hånda eller ett eller annet sånn
 Samtalefører: Hm
 Maria: Men nå begynner det å komme seg litterann mer da,
 Gabriela: Hm
 Maria: men det kan hende det er fordi verden i seg sjøl er litt mer åpen på sånne ting
 Samtalefører: Det har forandra seg sånn i Norge og. Vil jeg tro
 Gabriela: Ja
 Samtalefører: Hm. Eh, hvordan var det første møtet med Norge da?

(...)

12. Scene (14:10)

Samtalefører: Men var jula annerledes her?
 Maria: eh det (..)blir på en måte
 Gabriela: [Vi hadde ikke no særlig rutine i begynnelsen?
 Maria: Nei. Ikke i begynnelsen.
 Men du, vi fikk jo vite at man kunne gå ut at,
 det var jo den tretti. Var jo nyttår da, når vi var sammen med fetteren vår
 Gabriela: Ja
 Maria: På (.) Ja da var kanskje, da fikk vi vite at man kunne på en måte,
 i stedet for å spise med familien, så vi var veldig vant til å spise med familien
 og SÅ kan du dra ut etterpå
 Samtalefører: Hm
 Maria: Men her spiser man med venner den nyttårsaften
 Samtalefører: Hm
 Maria: Og det var vi ikke vant til (.), så (..) men stefar har en kusine her i Norge (..) så (..) hu har to barn, så da var vi samme med-med vi kaller det fetter og kusine da. Det er ikke det egentlig. Men (.) da var vi sammen med fetteren vår. På et eller annet =
 Gabriela: [hm, en fest
 Maria: = fest
 Samtalefører: Ja
 Maria: Hm
 Gabriela: Så det var litt morsomt
 Maria: Da fikk vi vite om forskjellen mellom do og du @@
 → Gabriela: Ja. "Do, do, do" ((høyt tonefall)) sa jeg hele tiden

13. Scene (15.05)

Samtalefører: Ja! Hva synes dere (.) om lissom (.) språket
 Gabriela: Jeg husker alltid når vi kjørte fra Oslo til (by i Norge) At det stod (by)med den ø-en da.
 Men den, ja.
 → Da tenkte jeg bare sånn. "Hvorfor gjør folk sånn på alle " @@
 Jeg trodde at noen gikk å gjorde det med vilje @@@
 Samtalefører: Tok streken over?
 Gabriela: Jeg tenkte: "Er DET der en bokstav?"
 Maria: @@
 Gabriela: Jeg synes det var litt vanskelig

Og så synes jeg at dere snakka så fort ↑ (..)
 eh, og jeg, jeg skjønnte aldri når et ord begynte eller når det stoppa.
 Det var sånn. Jeg hørte bare folk som snakka et fullstendig fremmed språk.
 Skjønnte ingenting. Men det gikk jo fortere enn vi for (..)-venta?

Maria: Det gjorde det
 Gabriela: Vi begynte jo (..) jeg tror vi bare var i Norge noen uker før ve begynte på
 norskkurs. Da gikk vi på norskkurs

Maria: [I seks måneder
 Gabriela: Det var ganske morsomt, for det var jo oss to, også var det mamma og moren
 til stefaren min

Samtalefører: Hm
 Gabriela: Eh, vår- Eh også var det masse folk fra alle nasjonaliteter og alle alder. (..)
 Og det er ganske morsomt å se sånn mønster med folk som ikke skjønner en
 dritt @@@ av hva noen sier. Alle snakker forskjellig språk også ser du at de
 lissom. De finner hverandre liksom de som snakker samme språk, får å sitte
 sammen, så prøver de å dele oss etterpå så du blir (..) ja, det blir litt sånn, det
 var litt morsomt.

Maria: Det var veldig morsomt
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Hm men det var også deilig å begynne på videregående for å komme med,
 og lissom komme i den studentmiljø

Samtalefører: Ja
 Maria: Hm
 Gabriela: Det er da jeg vil si, da lærte jeg veldig fort

(...)

14. Scene (20:15)

Samtalefører: Ja. Men hva syns du om nordmenns væremåte da? Når dere kom hit
 Gabriela: Hm
 Samtalefører: Var det sånn at dere følte at de var en litt sånn annerledes gru-gruppe
 mennesker eller?

Maria: Ja ((tenker))
 Gabriela: [Jeg ble veldig positivt overrasket egentlig. Jeg tror jeg var litt heldig
 å møte masse (..) morsomme, hyggelige og åpne personer

Maria: Men jeg tror jeg det har litt å si hvordan du oppfører deg mot dem. Fordi
 Gabriela: Ja?
 Maria: Fordi, fordi de (.)så, i hvert fall noen av mine venninner,
 → de var jo litt mer sånn. "Nei, ikke rør meg" først
 og blir det sånn: "Jammen jeg er jo sånn jeg er"
 Så man må jo venne seg litt med hverandre

Samtalefører: Ja
 Maria: Så blir det (..) blir det litt bedre =
 Samtalefører: [hm
 Maria: =etter hvert. men det var jo litt (..)
 sånn (..) sjokk tror jeg når vi skulle begynne å kysse mennesker

Gabriela: Hm
 Maria: Også=
 Gabriela: [Sier hei
 Samtalefører: [Åja
 Maria: =hilser med
 Gabriela: [Ja. Når vi sier hei, dere gir hånda ikke sant

Samtalefører: Hm
 Gabriela: Vi eh, jeg gir=
 Maria: [Vi bare
 Gabriela: =gir i hvert fall ikke hånden til en jente.
 Det blir veldig rart.
 En klem. Et kyss

15. Scene (21:10)

Samtalefører: Men har du noe, fortel-historier fra det? For eksempel
Gabriela: Jeg kyssa hele klassen når jeg kom første dagen.
Alle: @ @
Samtalefører: Gjorde du det? @
Alle: @ @
Gabriela: Først læreren
→ og så så jeg at noen så veldig rart på meg
og jeg tenkte bare sånn: "Jaja".
men de-de, lissom visste at jeg gjorde det,

16. Scene

→ Gabriela så etterpå så fikk jeg alltid klem↓ (.)
så jeg fikk jo alltid sånn: "Hei Gabriella" og =
Samtalefører: [Når du gikk inn i klasserommet?
Gabriela: =norsk
klem. Jeg kaller det norsk klem
når man (...) lissom bare kropp mot kropp men ikke noe særlig trykk @
Samtalefører: [Gjorde
du det HVER dag? Nei?
Gabriela: Nei etterpå så begynte vi klemme litt sånn. "Hei hei"=
Samtalefører: [Åja
Gabriela: =når vi gikk forbi
Men, og så venta Jeg ble vant til å si hei å gi hånd etterpå,
så jeg tenkte ikke noe sånn mere på det

15. scene (fortsetter)

→ Gabriela men jeg husker at jeg kysset veldig mye folk første (..) skole (..)dag.
Jeg var jo @ litt gira på skole og det var sånn "ohh"
så tenkte ikke jeg noe særlig på den der håndagrea
Og de syntes det var litt rart at jeg drev å kyssa dem. Men
Samtalefører: Sa de det?
Gabriela: Ja. De sa det. Ja: "Hvorfor @ du trenger ikke det" @ @
Maria: @ @
Samtalefører: Hva tenkte du da?
Gabriela: Nei, jeg tenkte "Det er helt greit" Du ska få slippe" @ @
Samtalefører: Er nordmenn lissom mer tilbakeholdne synes dere da=
Maria: [ja
Samtalefører: =kanskje sånn med
fysisk kontakt
Maria: De bruker mer den derre,
hva heter det på psykologien (..) Når du har den derre (...)
du trenger litt plass
Samtalefører: Ja
Gabriela: Også er det. Nå husker jeg ikke hva det heter
Samtalefører: Intim eh
Gabriela: [sone
Maria: Eller ja. Et eller annet sånn.
At du ikke skal bryte den. Vi er veldig vant til å bryte den i (land)
Samtalefører: Hm
Maria: Vi bryter den hele tida vi ↑
Gabriela: Eller ikke minst hm, samtale, eh (...) avstand ↑
Samtalefører: Hm
Gabriela: Nordmenn står kanskje litt (.) eh lenger fra hverandre (..) enn vi,
det vi gjør i (land)
Maria: Ja
Samtalefører: Hm

17. Scene (22:40)

Gabriela: Det merka jeg når jeg var i (land)

→ så skulle jeg si hei til folk (...)
 Så hadde jeg også- jeg ække så vant til å kysse lenger ↑
 Også når de kyssa meg så var det veldig sånn:
 "Må-må du gjøre det?"
 Ja, eller sånn, ikke det at det var noe problem med det
 men jeg tenkte bare sånn:
 "Oj! Ja, det ER sånn vi gjør her"↑

Maria: Hm
 Gabriela: Det er sånn (?) policy og det er utrolig koselig
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: De gjorde det i Italia og, når jeg var der i sommer. Men
 Det er ganske utrolig hvor fort man vender seg til nye kulturer ↑
 Samtalefører: Hm. Ja. Hm
 (...)

18. Scene (23:10)

Samtalefører: Var det noen sånne spesielle mennesker
 som dere kom i kontakt med først som dere husker. For eksempel læreren
 eller?

Gabriela: Jeg husket jeg elsket dialekten på hun ene norsklæreren min. (..) Hun hadde
 en blanding fra Arendal og, litt rulle - r og jeg syntes det var så sjarmerende
 @@

Maria: Det må i så fall være religionlæreren. Han syntes det var så spennende at jeg
 kom fra (land) Så han spurte masse rart

Samtalefører: Hm
 Gabriela: @
 Maria: Han kom med masse spørsmål om hvordan vi var der borte og hvordan var
 religionen og (..) så det var egentlig (..) veldig spennende.
 men ellers så var det kanskje (navn) det er jo kusina til (navn) Og (..)

Gabriela: Ja, hun
 Samtalefører: (navn)?
 Maria: (navn), det er stefaren min
 Samtalefører: Hm
 Maria: Hm
 Samtalefører: Ja
 Gabriela: Eh ja (navn) Kusina hans.
 Hun er litt sånn som man ser litt opp til.
 Hun har bodd i Norge, hun er (nasjonalitet) opprinnelig.
 Hun er (...) bodd i Norge i mange år. Har to barn. Veldig hyggelig

Samtalefører: Hm
 Gabriela: Litt trygt å snakke med hun↑ Og det var litt, jeg tror det var veldig (.) bra.
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Selv om man ikke tenker at vi bodde i (by i Norge) når vi kom (..)
 At vi hadde faktisk noen å besøke og noen å dra til å snakke spanske og
 Maria: [for vi
 snakker begge to spansk

Samtalefører: Så det var litt sånn trygghet? På en måte?
 Gabriela: Ja
 Maria: ja og du kunne på en måte, de var,
 de er norske ikke sant
 Men du kunne jo være sammen med dem
 og de forstod deg på måten du var. Akkurat der og da

Gabriela: Ja
 → Maria: Så du trengte ikke å, skal kunne forklare
 "Ja, nei de kommer fra (land) derfor at de oppfører seg sånn"@

Gabriela: Hm
 Samtalefører: Ja
 Gabriela: Ja, nei det var veldig trygt.
 Det er det jo fremdeles.
 Og det var veldig deilig å komme hjem fra skolen

Samtalefører: Ja
 Gabriela: Jeg husker at jeg fikk så vondt i hodet eller sånn på slutten av skoledagen at, man blir så sliten av å lære et nytt språk ↑

Samtalefører: Hm
 Maria: Også snakka vi tre språk
 Gabriela: [også skal du tenke så hardt
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Også ska du hverandre tenke (?) også blir du litt språkforvirra og det var så deilig å komme hjem og bare snakke spansk og ikke trenge å tenke på

Maria: Hm
 Gabriela: For nå tenker jeg ikke mer når jeg snakker norsk. Nå går det mye naturlig av seg selv, men

Maria: Hm
 Gabriela: Når du må tenke for å snakke et språk, det er utrolig irriterende. Eller veldig tungt da.

Samtalefører: Hm. Men (..) tilbake til norskkurset. Åssen norskkurs var det dere gikk på? Var det?

19. Scene (25:55)

Gabriela: Vi kunne, det som var veldig bra med norskkurs var at vi kunne si (..) helt basic hva jeg heter. hvor gammel jeg er, hvor du er kommer fra (..) og lissom forstå da=

Samtalefører: [Ja
 Gabriela: =at jeg forstod litt mer
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Så vi begynte ikke helt med blanke ark på videregående
 Maria: Det var veldig morsomt når vi var ute så vi lærte jo bokmål ikke sant. Vi lærte, eh, jeg skal ikke ha is for eksempel, også gikk vi ut på gata og så sa de: ”Jeg skakke”

→ Samtalefører: Ja
 Maria: Og vi bare ”jah. Hva var DET uttrykket for noe?”.

20. Scene (26:20)

Gabriela: Eller værstågo. Det husker at jeg synes værstågo var så morsomt å skulle skrive værstågo
 Og så skrev jeg det rett ut på et ord

→ Samtalefører: @@
 Gabriela: Og så kommer de og skriver ”vær så godt” og jeg tenker hvorfor sier du sånn hvis du skriver det sånn, fordi dere skriver helt annerledes eller norsk (..) man skriver på en måte og snakker på et annet ↑
 Og DET synes jeg var vanskelig.

21. Scene (26:35)

Samtalefører: Er det noen sånn episoder, noen så der eh, misforståelser som dere husker.
 Gabriela: Mange
 Maria: Ja, det HAR vært det
 Gabriela: De skj - lydene.
 Maria: Ja
 Gabriela: men de var veldig flinke på norsk til å, de kom med bilder på hvordan du skulle ha tunga (..) og det synes jeg det var så bra. Fordi det var både norsklæreren min eh, og på (..) på språkskole så var de veldig flinke til å lære oss de skj - lydene.

→ Maria: Hm
 Gabriela: ”Det heter kino”, ”det heter kylling” og ”det heter=
 Samtalefører: [Hm
 Gabriela: =lissom kjøttkaker”

Samtalefører: Hm
 Gabriela: altså de var veldig flinke til å ikke, "Ikke-ikke si sj på alt"
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Og det sitter ennå.
 Samtalefører: Men-men, var det, var det lydene, åssen var de å lære, var det vanskelig eller?
 Gabriela: Det var vanskelig
 Maria: Ja det var vanskelig å høre hvorfor, altså forskjellen mellom skj og sj
 Samtalefører: Hm
 Maria: Men nå skjønner, nå skjønner man det lissom
 Gabriela: Ja, jeg hørte det ikke før. Eller å si kvart. Sa: "KvaRt" eller det var veldig vanskelig den der eh rt-lyden. Fordi det har vi ikke på spansk. Og jeg tror at når man på en måte har det medfødt i (...)ja, så blir det, det blir veldig vanskelig å lære seg alle de små detaljene

Samtalefører: Ja
 Gabriela: Fordi de du ikke fra du var liten. Så det lærte du ikke automatisk i deg da
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Så det var vanskelig og så er det jo det at, du hører jo at vi har et spansk preg av norsk

Samtalefører: Hm
 Gabriela: Og det tror jeg alltid kommer til å være
 Samtalefører: Men syntes dere det var lett å lære norsk eller? Vanskelig eller?
 Maria: Jeg syntes det var vanskelig
 Gabriela: Ja det syntes jeg var vanskelig
 Maria: Det var et vanskelig språk.

22. Scene (28:05)

Samtalefører: Hva var det som, hva var det som var det vanskeligste?
 Maria: Det er jo helt motsatt av spansk. For eksempel, når vi sier for eksempel dere sier (...) som jeg sa: Jeg skal ikke

→ Samtalefører: Hm
 Maria: Vi sier: "Jeg ikke skal"
 Samtalefører: Hm
 Maria: Eh (...) og sånne eh (...) hva mer var det vi syntes var vanskelig, når vi skulle begynne å lære?

Gabriela: Jeg syntes egentlig det vanskeligste var at (...) det vanskeligste var at å skrive riktig
 Maria: Ja
 Gabriela: Fordi det er ikke sånn man snakker.
 Gabriela: Men ellers så var norsk veldig greit med verb. Fordi dere bøyer ikke som vi gjør på spansk eller på andre latinske språk og så (...) og det ligner ganske grammatisk sett så ligner norsk på engelsk. Så man kunne på en måte tenke at (...) litt engelsk. Så det syntes jeg ikke var så vanskelig. Men å skrive riktig det syns jeg var vanskelig

Samtalefører: Hm. Hva var det som var det letteste da?
 Gabriela: Tror det var verb
 Samtalefører: Ja

23. Scene (28:50)

→ Gabriela: Å, jo↑ også var det veldig forvirrende fordi (...) jeg husk, jeg syns det var så vanskelig fordi jeg ville si (...)eh, altså jeg, på engelsk så sier vi "I'm going".
 Du sier hva du gjør og det er på en måte sånn.
 Det er noe jeg gjør som tar litt tid, men dere sier "jeg går"

Samtalefører: Hm
 Gabriela: Og det syns jeg var litt irriterende, for på spansk så sier vi også "I'm going".
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Du sier lissom infinitiv, hva heter det kanskje?
 Maria: Jeg husker ikke
 Samtalefører: Åh, eh
 Maria: Nei, det er ikke

Gabriela: Det var dumt at jeg spurte @
 Det
 Samtalefører: Gående
 Gabriela: Gående. Ja. men hvis jeg snakker i telefonen så sier du
 "hva driver du med nå?"
 Så sier jeg: Jeg er gående" jeg sier jo ikke det.
 Jeg sier "Jeg går"
 Samtalefører: Nei.
 Gabriela: Ikke sant
 Samtalefører: Ja
 Gabriela: Hadde dere kanskje snakket hvis, men det var veldig enkelt.
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Fordi dere bøyer ikke verb eller noen ting så,
 Samtalefører: Nei
 Gabriela: Så sånn sett så var det veldig greit
 Samtalefører: Hm. Ja. Gikk dere på kurs (..) i (by i Norge)?
 Maria: Hm
 Gabriela: Ja
 Samtalefører: Hm. Eh
 Maria: Det var bare ett par måneder. Seks måneder eller noe sånt.

24. Scene (29:45)

Samtalefører: Ja. Hvordan var lærerne da. Var døm flinke?
 Gabriela: Ja, KJEMPE. Hun ene var KJEMPE flink
 Maria: [Hun var veldig flink
 Gabriela: JA, veldig tålmodige
 Maria: Han andre var og veldig flink=
 Gabriela: [JA
 Maria =når han skulle
 Gabriela: [han fra Trondheim.
 Vi hadde en fra Trondheim og en fra Bergen.
 Maria: Ja, den første som skulle forklare hvordan vi skulle, fordi dere nordmenn –
 altså alle synger når de snakker,
 men dere har sånn trykk
 som går bare opp og ned ((viser med hendene)) opp og ned=
 [åja
 Samtalefører: =og sånn skulle forklare det så han gikk han bare opp og ned trinn.
 Maria: Åja
 → Samtalefører: Han bare: "Sånn snakker vi"
 Så gikk han bare opp et trinn ↑ og
 så gikk han ned et trinn ↓
 Gabriela: Ja
 Samtalefører: Åja

25. Scene (30:15)

Gabriela: Også husker jeg de krangla.
 Han fra Bergen og han fra, (.) han fra Trondheim og han fra Bergen, om vi
 skulle si syv eller om vi sku si sju.
 → Også når vi sa sju,
 "NEI, det heter syv"
 også "Ok, da sier vi syv".
 Også hun "NEI, det heter sju".
 Så det var sånn. Og de snakka dialekt så det var også litt sånn.
 Maria: Hm

26. Scene (30:30)

Samtalefører: Ja, åssen var det. Med dialektene?
 Gabriela: @@
 Maria: Det- det tok litt tid

Gabriela: [Åh! Jeg visste ikke om det var dansk eller om det var dialekt i begynnelsen. Hun lurte bare på det. Men det var jeg også veldig glad for at de hadde ↑ for nå skjønner jeg alle dialekter ganske lett ↑

Maria: Ja. Det samme når jeg gikk på folkehøgskole fordi da- a var det folk fra hytt og pine. Det var jo=

Gabriela: [Å det er så koselig med dialekter

Maria: =Molde og Ålesund og litt av hvert så

Gabriela: Det syns jeg er så koselig med dialekter.

Maria: Altså det beste synes jeg er Nord - Norge

Gabriela: [Nord - Norge?

Maria: Fordi de banner hele tiden

Gabriela: @

Maria: Også er det lov

Samtalefører: Ja, det er lov ja @

Maria: Ja. Jeg har en lærer nå som var fra, hu var fra Nord - Norge og hu banner hele tida.

→ Det var sånn: Vi, vi bare: "Ja, ja".
Fordi vi vet at hu er fra Nord - Norge.

27. Scene

→ Men hvis det hadde vært en annen person som kom fra kanskje Østfold eller Vestfold eller sånn, så har, så er det litt mer sånn: "Fy, fy fy".

Samtalefører: Så du tenker at det er litt sånn forskjell her og?

Maria: Hm

Gabriela: Ja, de sier det

Maria: Ja

Samtalefører: Ja.@@

Gabriela: Ja, dialekter er koselig, men jeg tror også at det handler litt, alle dialekter kan være fine eller veldig stygge i Norge, men det har litt å si hvordan man snakker

Samtalefører: Hm

Gabriela: Noen snakker pent, og de kler alle dialekter

Samtalefører: Hm

Gabriela: Og noen snakker (.) ikke så pent og

Intervjuer: Hva mener du med pent da?

(...)

28. Scene (32:30)

Samtalefører: Eh @@ . Når dere ser tilbake på møtet med Norge og tenker på hvordan livet utviklet seg. Var det (..) lissom mange motbakker? Hvis dere ser på veien, eh, at det var en rett vei

Gabriela: Hm

Samtalefører: Var det mange motbakker eller var det mye svinger eller var det

Gabriela: Det var mange steiner på veien @@

Samtalefører: Mange steiner på veien?

Maria: Ja

Gabriela: Ja, det vil jeg virkelig si. Det har ikke vært en lett vei.
Det vil jeg ikke si. (..)
Det eh, altså det fra og med videregående↑

Samtalefører: Hm

Gabriela fra og med å begynne å tenke på hvilke studier jeg skal gå på, poengene, altså snittet, eh, ta opp fag, et sted å bo, ikke ha no miljø, lage seg et miljø

Samtalefører: Hm

Gabriela: Eh, ja gå på et smell ↑
å reise seg opp igjen, universitetsspråk, å lære seg det, det er ikke bare å kunne snakke et språk,

det er å kunne uttrykke seg riktig, særlig på et fakultetsnivå.
 Det syns jeg var vanskelig.
 Og da, da syns jeg vi har gått på ganske mange sånne, ganske så mange
 smell, ja.

Maria: Hm
 Samtalefører: Hm. Så sånn språklig sett?
 Gabriela: Ja. Ja absolutt.
 Maria: Ja, det er mange hindringer. Det å (.) ikke ha født med norsk som morsmål da
 Samtalefører: Hm
 Maria: Eh, jeg er veldig takknemlig for å ha spansk da (..) men det er det, når du skal, akkurat når du skal begynne på universitetet.
 For broren min, han er så ung. Han kommer jo til å snakke flytende norsk
 Gabriela: Ja, han gjør nå, du hører ikke noe forskjell
 Samtalefører: Nei
 Maria: Mens vi har hatt de der eh=
 Gabriela: [han har vokst opp på en måte.
 Maria: =svinger
 Han har gått mange år på videregående, eller på skole
 Samtalefører: [Hvor hvor gammel er han?
 Maria: han er 15=
 Gabriela: [Han kom når var syv
 Maria: =eller han er fjorten nå
 Samtalefører: Ja
 Gabriela: Så han (..) han kommer jo til å ha det språket,
 det språket som vi kanskje ikke hadde når vi begynte på fakultetet
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Og det var veldig vanskelig å uttrykke seg RIKTIG
 på et språk som du ikke behersker =
 Samtalefører: [hm
 Gabriela: =100 prosent
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: å lese på engelsk og skrive på norsk =
 Samtalefører: [hm
 Gabriela: =eh, å tenke på spansk.

→ Det forholdet der var litt sånn "Åh" (.) litt frustrerende
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Og det tok veldig lang tid
 Samtalefører: Jah. Men tenker dere på norsk nå?
 Gabriela: Nå gjør jeg det.
 Maria: Ja
 Gabriela: Ja
 Maria: (..) Kanskje ikke i visse situasjoner som når jeg må skrive for eksempel til
 skolen. Til fakultetet.
 Det blir jo litt annerledes fordi (.) det er mange ord som jeg egentlig ikke kan
 helt helt nøyaktig, hvordan jeg skal uttrykke meg.
 Jeg liker å bruke forskjellige ord, jeg liker ikke å bare bruke bare et ord, og så
 bare (..) ja gjentatte ganger
 Samtalefører: Hm
 Maria: Så jeg bare. (..) Jeg syns at det er litt vanskelig fortsatt
 Samtalefører: Hm
 Maria: Å kunne uttrykke meg (..) på den måten jeg kunne ha gjort det på spansk.
 Samtalefører: Hm
 Maria: For det blir jo nesten umulig
 Men (..) det gjør seg til, hvis jeg bare (..) slår opp ordboka
 Samtalefører: Ja
 Gabriela: Hm
 Maria: Det går jo på en måte bra

29. Scene (35:05)

Samtalefører: Hm. (...) Hm. Eh (...) Hvis dere tenker på lissom de to kulturene da, Norsk og i hjemlandet. Hvordan er de, hva er lissom forskjellen på de, hva er likheten mellom de?

Gabriela: Mellom Norge og (land)

Samtalefører: Hm

Maria: Kulturene

Gabriela: Kulturen? Åh! Det er (...) Det spørsmålet har jeg fått så mange ganger og det er (...) mange svar holdt jeg på å si, det er mange ting, men det er så vanskelig å sette (...) ord=

Samtalefører: [Hm

Gabriela: = på det

På kultur. Selvom det høres veldig enkelt ut, så er det utrolig vanskelig å sette ord på (...) kulturforskjell. Eh (...)

Samtalefører: For eksempel levemåte da?

Gabriela: Jeg vil si at man eh,

Maria: Jeg syns at, i hvert fall at, jeg har vært på besøk i (land) nå i (.) for ikke så (...) veldig mange måneder siden (...) og det er jo det jeg fikk sjokk av, at jeg ikke var vant til er at, der er det er ganske dårlig økonomisk Men uansett så har de det bra. De er ute og spiser ↑ De er jo ute med venner ↑ Eh (.) de blir, de lever livet ↑ Mens her i Norge, så passer man litt mer på @

Samtalefører: Ja ((mistet noe på gulvet))

Gabriela: @

Maria: Man passer litt mer på

→ "Nei, kanskje vi ikke skal bruke så veldig mye penger" Det er jo veldig stor forskjell på hvor mye man (...) man skal betale for middag da ↑ Men eh (.) men det blir jo uansett for du er

Samtalefører: [hm

Maria: Fordi her i Norge så tjener man mye mer enn det man gjør der nede

Samtalefører: Hm

Maria: Og uansett så. De lever i øyeblikket.

Samtalefører: Hm

Maria: Her tenker vi mer på sånn: "Nei, kanskje vi skal spare til og"

30. scene (36:35)

Gabriela: [Nordmenn er så flinke til å planlegge (...) framtiden

Maria: Ja! Alt egentlig ↑ Det er sånn (.) Der er vi mer vant til at, vi skal på besøk til en venninne, så ringer vi ikke to dager før og ((telefonen ringer)) åh unnskyld

→ Gabriela: "Vi kommer på besøk eh 8..) på onsdag klokka tre"

31. Scene

Samtalefører: Nei, vi dukker bare opp, eller vi ringer mens vi er på vei=

→ Maria: [hm =og bare:

"Ja, har du mulighet til å (.) ta meg opp, skal vi prate eller vi skal ta en kaffe eller et eller annet sånn" ↑

Samtalefører: Hm

Maria: Eller samme dagen lissom

Samtalefører: Hm

Maria: Men eh, mens her må du ringe nesten en uke i forvei (.)

før du skal på besøk hos noen.
Samtalefører: Hm @@
Gabriela: Hm
Maria: mens der var det litt mer sånn. "Jah".

32. Scene (27:05)

Gabriela: Nei, ja. Folk i (land) er jeg må si, det er en ganske frustrert kultur ↑ med mye (..) eh, de er, altså det er (...) det er en del i verden som har gått på mange smell

Samtalefører: [hm
Gabriela: Ikke minst politisk og økonomisk
Samtalefører: Hm
Gabriela: Eh, mye korrupsjon og folk jobber (..) mange mange timer=
Samtalefører: [hm
=er veldig sliten når de kommer hjem

De får ikke være så mye med barna.
De må ha noen som passer på dem.
De-de lever litt (..) vanskeligere enn det vi gjør ↑

Samtalefører: Hm
Gabriela: Hm, eh, mens så er de veldig flinke til å klage på at de er slitne
Samtalefører: Hm
Gabriela: Det merket jeg
Maria: Ja
Gabriela: Det første, og det er lissom mamma er flink til ennå,
→ det er første hun sier når hun kommer inn døra: "Jeg er så sliten" ↑

Samtalefører: Hm
Gabriela: Tenker jeg "Ja, men de-et",
altså da tror jeg, da blir du enda mer slite, når du sier hele tiden at du er slitne.

Samtalefører: Hm
Gabriela: også er (...) ja, nei, det er kanskje ikke. Man har kanskje ikke så mange valg i (land) som man har i Norge ↑

Samtalefører: [Hm
Gabriela: Og det gjør at det blir litt begrenset (..) hvordan de lever da ↑
Her velger vi hvor vi vil bo, hvor vi vil (..) oppleve ting, om vi vil reise, om vi vil bli, hva vi vil bli eventuelt ↑

Samtalefører: Hm
Gabriela: Der er du litt (..) det er litt vanskelig, fordi det økonomien bestemmer mye for deg

33. Scene (38:25)

Samtalefører: Hm. Så hvis dere hadde fortsatt hadde bodd i (land) tenker dere noen gang på hvordan dere hadde levd da

Gabriela: [Ja, jeg lurer på hvor, hva hadde jeg gjort nå om jeg hadde vært der?

Maria: Hm
Gabriela: Og jeg tror, jeg hadde jo vært lykkelig selvfølgelig, men (..) jeg er på en måte glad jeg fikk sett begge sider av samme sak ↑ (..) På en måte. At (..) i hvert fall med å bo her, så har jeg mulighet til å reise tilbake

Samtalefører: Hm
Gabriela: men jeg tror også at det ligger litt igjen. (..) Har du bestemt deg for å leve et lykkelig liv, så tror jeg egentlig du kan være lykkelig uansett.

Samtalefører: Hm. Ja
Gabriela: men der er det (..), altså jeg bare snakker med kusina mi og fetteren min
→ nesten daglig: "Hva gjør du i dag"
"Ja, I DAG skal jeg ringe og krangle med (...) internettleverandøren".
JA ↑ det er sånn. Det er veldig mye krangling da

Samtalefører: I (land)
 Maria: Ja
 Gabriela: Ja, eller sånn, de er veldig flinke, de er veldig flink til (..) klage på det (..) det man har rett til på en måte ↑
 Maria: Hm
 Gabriela: I Norge er det mer sånn, ja dere er litt mer avslappet ↑
 Vi er ↑, vi er litt sånn der oppe hele tiden.
 Samtalefører: Hm. Hvordan var, er det, etter at dere kom hit.
 Tok det lang tid før dere dro tilbake til xxx da?

34. Scene (42:25)

Samtalefører: Hm. Men følte dere at dere var på besøk?
 Maria: Ja
 Gabriela: Jeg følte at jeg var innom ↑
 Samtalefører: Ja
 Gabriela: Følte meg ikke derfra lenger eller sånn
 Jo ↑ derfra, men jeg følte meg ikke (..) en til i (..) (land) ↑
 Maria: [Bar-
 → Bare av og til når vi måtte lissom ta med bestefar og bestemor til legen
 så var det sånn: "Jah", nå, da kjente man lissom,
 "ja, det var det vi gjorde før" og
 og så var det sånn (...) litt mer ting som vi (..) kanskje gjorde da vi bodde der
 Gabriela: Minner tilbake, ja
 Maria: Ja
 Samtalefører: Hm
 Maria: Fordi ellers er bare lissom,
 vi treffes etter eller annet sted med venninner
 eller går ut og spiser med familien eller gjør ting som
 du kanskje ikke hadde gjort hver gang du (..) bodde eller

35. Scene (43:10)

→ Gabriela: Jeg ble spurt av en taxisjåfør om jeg var turist,
 og da ble jeg nesten litt sånn fornærma, bare sånn: "HVA! Turist?"
 Samtalefører: @
 Gabriela: "Hva MENER du med det? Jeg eh, JA, eh, for så vidt @@
 men jeg er jo egentlig herfra" ↑ @
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Eh
 Maria: Ja, men man blir litt sånn. Du ska ta
 Gabriela: [jeg syns det lissom var litt rart og lissom være
 turist i din egen by↑

36. Scene (43:25)

→ Maria: Ja, når du skal ta eh taxi eller (..) bussen og sånn også må du spørre
 "hvor er, hvor er det det her ligger?"
 Når du vet at du egentlig vet det,
 men du husker ikke
 "hvor er det jeg skal gå, eh, er det til venstre eller er de til høyre?"
 Det var sånn, ja
 Gabriela: Hm
 Samtalefører: Så dere merka at folk behandla dere litt sånn annerledes da?
 Maria: Ja, man, ja ↓
 Gabriela: Ja, hm, jeg merka at jeg har forandra meg masse ↓
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Både for at jeg hadde blitt eldre,
 og for at jeg hadde blitt eldre i et annet kultur
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: EN annen kultur heter det kanskje.
 Maria: Ja
 Gabriela: Hm

Samtalefører: Gjør ikke noe

37. Scene (54:35)

Maria: Hvis vi skal prate om et eller annet eller
Samtalefører: [Hm
Maria: Men ellers så snakker vi spansk,
men hvis er alene i, på et bord, vi sitter på et bord, altså snakker vi
Gabriela: @ hvis er alene på et bord ↓
Maria: Ja, eller hvis @ vi sitter på et bord
Gabriela: @@
Samtalefører: Hvis jeg ikke hadde vært her så
Maria: [@@ Ja, så hadde vi snakke spansk,
men hvis du plutselig kommer ↑
så snakker vi norsk
Gabriela: Hm
Samtalefører: Ja
Maria: Så vi slår (..) på et språk
Samtalefører: [Ja
Gabriela: [Ja, folk blir litt usikre når vi snakker spansk foran
(..) folk som ikke be-behersker spansk ↑
Samtalefører: Hm
Gabriela: Og da ser de veldig rart ut og tenker,
jeg tror folk begynner å lure på hva snakker ↑
også begynner de å lure på
→ "snakker de om meg" ↑
Samtalefører: Hm
Gabriela: Og da må man lissom ha litt respekt og snakke det språket alle forstår
Samtalefører: Hm
Gabriela: Men (...) men det gjør meg ingenting,
om folk snakker et språk jeg ikke behersker foran meg,
fordi jeg vet hvordan det er.
Samtalefører: Hm

38. Scene (01.02.05)

Samtalefører: Har dere, har dere møtt noen fordommer sjøl? Når dere har kommet hit
Gabriela: Veldig sjeldent. Det må ha vært,
men jeg tror ikke jeg har lagt merke=
Maria: [Nei
Gabriela: =til det i hvert fall
Samtalefører: Nei
Gabriela: men jeg henger meg ikke så mye opp i sånt. (.)Eh.(.)
Det har sikkert hendt at folk har kanskje rettet på meg
eller på en litt sånn bitter måte (.)
→ Men da er det på en måte bare å smile pent og si "Takk".
holdt jeg på å si. Det, jeg pleier ikke å bli fornærma på sånt, men
Samtalefører: Nei
Maria: Nei, men jeg tror at vi sklir litt mer inn,
enn andre mennesker som bruker for eksempel (..) de som kommer fra
Somalia eller
(..) de som er muslimer=
Samtalefører: [Ja
Maria; =som har en helt anna religion,
helt anna van-vanemåter og og
måten å lissom, ja, håndtere situasjoner da=
Samtalefører: [Ja
Maria: =det tror jeg er litt mer vanskelig
for dem enn det det var for oss.

39. Scene (01.02.50)

Gabriela: Hm. Ja, men det er litt frustrert å snakke om innvandrere med (.) eldre mennesker synes jeg ↓(..)
Fordi (..), altså jeg jobba på sykehjem (.) når jeg kom til Norge, (.) og det var veldig koselig ↓(..)
→ Eh (..) og de var lissom veldig spent på hvor jeg kom fra og sånt ↓ med de sa til meg: "Nei, men vi ser ikke på deg som en innvanderer ↑ fordi (.) du er jo ganske norsk du ↓
Men, eh (..) disse muslimene" ((snerpete tone))
Så tenker jeg bare sånn: "Jeg synes det er så fælt å høre det" ↑
Jeg er IKKE noe mindre innvanderer, enn folk fra, et menneske fra England eller er ikke noe mindre innvanderer. Eller noen fra Asia, Afrika eller hvor det måtte være, og det synes jeg er skikkelig fornærmende
Nei, men
Maria: [Det synes jeg IKKE er pent å si=
Gabriela: [Nei, men det er noe
Maria: =og det har jeg hørt
Gabriela: altfor mange ganger

40. Scene (01.03.25)

Maria: Nei, men det er noe med siden de er en helt annen religion ↑
(..) og en helt annen måte å oppfatte ting ↑
→ Så BLIR de på en måte litt, lissom tatt som at:
"Nei, kanskje du skal bare sitte der og jeg skal sitte her=
Samtalefører: [hm
=fordi
man (.) går ikke (..) overens. På en måte
Gabriela: Hm
Maria: Fordi det er så stor forskjell
Samtalefører: Hm
Gabriela: Ja, ja jeg skjønner. Selvfølgelig.
Og jeg synes at Norge er et land som gir veldig mye, de åpner dørene og de hjelper med masse
Samtalefører: Hm
Gabriela: Eh, mer enn de burde noen ganger og
Maria: Ja
Samtalefører: Hm

41. Scene (01.04.00)

→ Gabriela: Men samtidig så (..), så synes jeg man skal være forsiktig med å snakke og si "Ja, fordi disse kommer til oss"
Og jeg tenker, fordi du vet ikke engang hv-hvor de kommer fra, og hvorfor de kommer hit =
Samtalefører: [hm
Gabriela: =og man skal lissom være litt forsiktig med å uttale seg =
Samtalefører: [Hm
Gabriela: =så sikker på ting da ↑

42. Scene (01.04.10)

Maria: Ja, men ting- når AVISENE uttaler seg feil=
Samtalefører: [Hm
Maria: =så kan du ikke på en måte be menneske
Gabriela: [ja, men derfor skal man være kritisk ↑
Maria: Jaja! Men det er jo, sånn som jeg så på, i avisa forrige gang. At det var, ja han mannen som voldta, han fra Somalia eller, det var i hvert fall et eller annet land, (..)

→ som eh(..) som var taxisjåfør som voldtok mange kvinner
Det er sånn, det står jo, når det er en nordmenn så står ikke (..) noe som helst,
det står "en mann",
men når DET ER en innvandrер ↑

43. Scene (01.04.30)

→ Gabriela: en person som kommer fra et eller annet land, hvor som helst,
Maria: så står det hvilket land det er og de er en innvandrер,
Gabriela: og de må være takknemlig og
Ja "En mann fra Somalia voldtar" også sånn der
ja, ikke sant=
[Ja media er utrolig

44. Scene

→ Maria: =det står ikke "en nordmenn voldtok"
Gabriela: Dessverre så bli samfunnet veldig påvirket av media

45. Scene (01.05.00)

Samtalefører: Hm
Maria: Ja, det blir det.
Men du, det er det eneste du ser.
Du ser jo aviser, du leser aviser, du, magasiner, du ser på tv, hører på radio
Gabriela: Ja, men derfor lærer du på skolen å være kritisk ↑
Eller det lærte jeg
→ Samtalefører: Hm
Gabriela: "Ikke alltid tro på hva du hører og alt du ser"
Samtalefører: [I Norge?
Gabriela: Ja, og ikke minst i (land)
Samtalefører: Hm

46. Scene (01.05.10)

Gabriela: Der lærte de oss, da husker jeg
vi hadde et fag, eh, samfunnsfag het det faktisk
Samtalefører: Hm, hm. Ja
Maria: Ja
Gabriela: Og-og da lærte, det var det første læreren sa ↑
at vi skulle lese aviser alltid
→ og han sa" ALDRI tro på alt som står der og vit at aviser deler seg".
Og noen (...)
Et godt eksempel er for eksempel i Italia
så eier (..) Berlusconi så og så mange aviser.
Da skal du i hvert fall være kritisk
fordi han skriver jo alltid med fordel til han, ikke sant
Maria: Ja, de gjør det
Gabriela: Her tenker jeg at folk er naive at de tror på alt som står her så
Samtalefører: Ja
Gabriela: Så de kan i hvert fall la vær å stemme for min del
Samtalefører: Hm
Gabriela: Det-det er litt sånn
Maria: Hm
Gabriela: Og det er sånn veldig typisk eldre mennesker feil, tror jeg
Samtalefører: Hm
Gabriela: At de, de blir veldig påvirket av media.

(...)

47. Scene (01.06.10)

Samtalefører: Hm (..) Ja. Hm (...) men føler dere at Norg-nordmenn er mer eh (.) sånn innadvendte i forhold til innvandring og sånn? (...)
Generelt, eller jeg liker kanskje ikke å bruke sånn, jeg liker ikke å bruke sånn kategorier, man er forskjellige i Norge og, men

Maria: Hm. Nei, men sånn generelt? Hm ((tenker))

Samtalefører: Hm

Maria: Det er det. men jeg tror det er noe med at vi er jo litt mer vant til det. Når a- alle er sånn=

Samtalefører: [hm

Maria: =eller de fleste

Samtalefører: Hm

Maria: så blir man påvirket

Samtalefører: Hm

Maria: Vi er jo vant til å snakke ganske mye

Samtalefører: Hm

Maria: Vi er for eksempel helt åpne når det gjelder å gå på psykolog ↑ @@@

Samtalefører: [Hm

Maria: [i (land)

Det er jo nesten, Nå er det (.) nesten (...) en hverdags (..) aktivitet

Gabriela: [hm, det

→ er noen sier:" På mandag skal på trening, på tirsdag skal jeg på kino, på onsdag skal jeg til psykolog ↑ og på fredag skal jeg til legen ↓"
Det er helt vanlig. Det er sånn=

Maria: [ja

Gabriela: =timeplanen min ser sånn ut".

Samtalefører: Hm

48. Scene (01.07.00)

Maria: Mens her er det litt mer sånn tabu=

Samtalefører: [ja

Maria: =å snakke om psykolog

→ og "hvorfor er du hos psykolog" og
"Er du, er det ett eller annet problemer du har?"

Gabriela: ["Er du gal eller"

Maria: ["er du gal eller?"

Samtalefører: Hm

Maria: Så. Ja

Gabriela: Jeg tror alle kulturer, altså jeg tror det er litt (..) veldig kjent ord som man ikke liker å bruke, men rasisme

Samtalefører: Hm

Gabriela: Jeg tror alle kulturer har litt rasisme i=

Maria: [Ja

Gabriela: =forskjellig grad,
og jeg tror det er hel naturlig, fordi man automatisk forsvaret litt sånn:
"Det som er mitt" så vil man gjerne sette grenser for, men samtidig så vil man åpne dørene og hjelpe andre men, ikke det skal gå for mye utover oss. Også det er en dilemma

Samtalefører: Hm

Gabriela: Altså og særlig, folk begynner å reise mer og mer og mer, i årene framover, og flytter mer og mer og mer. (...) Å flykte ikke minst. Og da (..) da tror jeg at egentlig etter hvert så kommer det til å være (..) enten et veldig stort problem eller så kommer det til oss så vanlig at folk ikke kommer til å gidde å bruke energi på seg til å snakke om det.

49. Scene (01.09.00)

Samtalefører: Har dere hatt noen sånne misforståelser, sånne (...) hvor dere har (...)
Eh (...), ja i møte med lissom, noe som dere tenkte at ja, det her var det annerledes enn hjemme eller?
(...)

→

Gabriela: Hm (...) Ja vi må vel ha hatt det?
 Maria: Ja (...) Skolen for eksempel. Jeg hadde en sånn liten episode. når jeg fikk, ja, for vi leverte mappe
 Samtalefører: Hm
 Maria: Også (..) eh fikk vi karakter via sms, også skulle vi på veiledningtime
 Samtalefører: Hm
 Maria: Og når jeg fikk den karakteren jeg vakke fornøyd med karakteren ↑ Men jeg visste at det vakke noe vits å klage fordi (..) du skulle ikke få noe bedre ↓
 Samtalefører: Hm
 Maria: Og det er jo helt greit, ikke sant. Men (..) da må de tåle å høre det, når jeg skal på veiledningtime ↑ Når jeg sitter der også spør de: "Er du fornøyd?" "Ne-ei" sa jeg=
 Samtalefører: [@@
 Maria: =med en gang hu spurte, og hu ble litt sjokkert. Fordi hu er kanskje ikke vant til at folk sier det rett ut
 Gabriela: [snurt
 Maria: Ja (.) Og så satt jeg meg ned og så spurte hu: "Jaa, hvorfor er du ikke fornøyd?" Jeg bare "Nei↑ fordi jeg har jobba så hardt og jeg trengte- jeg tenkte, at (..) den jobben jeg hadde gjort (..) var mye mer verdt enn det, den karakteren jeg har fått" ↑ Og hu bare: "Ja, men du må forstå, det ække så veldig mange som har fått den karakteren hellen ↑ og det ække så veldig mange som har fått" ↓ Jeg fikk en B da ↓ "Det ække så veldig mange som har fått A heller" ↑ Jeg bare "Ja, men hm, jeg ække fornøyd for det jeg heller" ↑ Hu bare: "Nei, men da er du kanskje vant til å få bedre karakterer i ditt land da ↑ får du bedre karakterer der nede?" ↑ jeg bare: "jeg vakke så fl-kjempeflink på skolen, det var ikke sånn at jeg fikk kjempebra karakterer " ↑ Jeg fikk jo kanskje, ↓ for i (land) er det fra 1 til 10 på videregående og jeg bare: " fikk kanskje en syv - åtte" ↑ Og hu bare: "Ja, men det er det samme som B her": "Ja, men her jobba jeg mye mer enn det jeg jobber der nede ↑ Så her, trodde jeg, jeg skulle fått, jeg fortjener jo mye mer" ↑
 Samtalefører: Hm
 Maria: Så da ble jeg litt sånn, episode, for hu var ikke så, jeg tro- trokke hu var vant til å høre det så rett ut da, fordi jeg hadde først, første jeg kom inn i døra, så spurte hu lissom: "Er du fornøyd med karakteren?" "Nei"
 Samtalefører: @@
 Maria: Jeg forklarte hvorfor da, men det var jo litt sånn at hu skjønte ikke hvorfor
 Samtalefører: Nei
 Maria: Hu skjønte ikke hvorfor jeg ikke ble fornøyd da.
 Samtalefører: Nei
 Maria: Så det var sånn, (..) da ble jeg litt mer (..) ja, (..) så det er jo en liten forskjell da kanskje at vi er litt mer (..) ærlige=
 Samtalefører: [ja
 Maria: =på sånne ting
 Gabriela: [rett fram

Maria: [rett fram, ja =
 Samtalefører: Ja
 Maria: =kanskje er ordet↓
 Samtalefører: Hm

50. Scene (01.11.20)

Maria: [sånn at jeg sier det jeg tenker (..) på alt da.
 Nesten=
 Samtalefører: [hm
 Maria: =med venninner og
 Samtalefører: [hm
 Maria: Hvis jeg syns at du ikke har, kanskje du ikke passer med det du har på deg,
 så sier jeg jo det (..) rett ut, ikke sant.
 Hvis jeg KJENNER deg. Ikke hvis du plutselig
 Samtalefører: @@
 → Maria: er på gata: "Nei, du den gensen den burde du bare
 Gabriela: ["Den var støgg".
 Maria: [@@
 Alle: @@

51. Scene (01.11.40)

→ Maria: Men til venninnene mine så gjør det, bare sånn: " Næ, den passer deg ikke" ↓
 Samtalefører: Hm @
 Maria: Men det er fordi man forventer at du skal få høre det samme da=
 Samtalefører: [ja
 Maria: =at ikke jeg
 skal gå lissom (..) ut på (..) tur eller (..) spise
 eller et eller annet sånn, så har jeg på meg noe heeeelt forferdelig
 Samtalefører: Ja
 Maria: Så vil jeg at noen andre skal si det til meg lissom
 Samtalefører: Hm
 Maria: Det er jo(..)
 Samtalefører: Hm
 Maria: Men det er sikkert mange andre episoder som vi har hatt som er litt sånn
 Gabriela: Ja
 Samtalefører: Hm. Det er ikke så lett å komme på sånn i farta
 Gabriela: Nei. Det var litt vanskelig @@
 Samtalefører: Men hva, ja, for eksempel hva er typisk norsk da?
 Gabriela: Dugnad @@
 Maria: [Chipchapper
 Gabriela: @@@
 Samtalefører: Chippchapper @@

52. Scene (1.12.40)

Samtalefører: Ja. Hm. Nei det ække så mye igjen nå. Jo et spørsmål til. Fortell om den
 verste dagen i Norge
 Maria: Jeg tror det er når vi fikk vite (...) at (navn)=
 Gabriela: [hm
 Maria: =var død
 Gabriela: [Jeg tenker og på
 samme. (han) døde noen, tre måneder etter at vi kom.
 Samtalefører: Åh
 Gabriela: Det var ekkelt (..)
 Maria: Ja. man føler seg (...) liten. For du kan ikke gjøre no. Det var jo et helt anna
 land
 Gabriela: Så er vi så langt unna og. Det var forferdelig.
 Maria: Og så får vi ikke vite helt helt helt nøyaktig hva som har skjedd
 For ingen visste. Så. Det er tror jeg, det verste var jo, at jeg,
 hun gråter jo med en gang
 Men jeg må ha tid til å komme på at det er faktisk sant det som skjedde.

→ Og mamma pressa meg for at jeg sku gråte
Fordi hu syns at: "Hvordan kan du ikke gråte, hvorfor du ikke gråter?"

53. Scene (01.13.20)

→ Maria: Og det er sånn, hver enkelt menneske har sin tid for å
"ok, nei, sånt skjedde". (..) og det var jo det var jo veldig frustrerende
Gabriela: Ja det var ekkelt
Maria: Ja
Samtalefører: Hm
(..)

54. Scene (01.13.30)

Gabriela: Ellers har det vært mange frustrer – ja
Maria: Frustrasjon har jo man (..) hele tida
Gabriela: Ikke hele tiden, men
Maria: [Jo nesten=
Gabriela: [Ja når det, det her var litt sånn fru
Maria: =når man ikke får hva du vil så
Maria: blir du litt sånn
Samtalefører: @@
Gabriela: Skolen og sånn var litt frustrert (...)frustrerende. (..) Eh, kanskje ikke få de karakterene man forventer og, når du ber om begrunnelse så:
→ "Jammen du skriver (..) vi forstår hva du mener, men det står ikke helt riktig forklart "
Og da tenker jeg bare sånn: "Bedre KAN jeg ikke gjøre" ↑
Det er litt sånn frustrerende at uansett hvor mye du leser så, du vet at (...) det skal så mye mer til at vi gjør det
Samtalefører: [hm
Gabriela: så bra ↑
fordi, fremdeles så er det litt forskjell '
(...)
(...)
Samtalefører: Hm. Men, du har lært deg flere språk nå
Gabriela: Eh, ja, jeg lærte meg, eller jeg holder på å lære meg italiensk (...)
Samtalefører: Hm. Og du, hvilke språk er det du, har du også lært deg noen flere språk?
Maria: Nei! Det er bare spansk, engelsk og norsk. Vi forstår jo portugisisk (..) nesten helt=
Gabriela: [ja
Maria: =klart
Samtalefører: Ja
Etter at vi har hatt mange venner fra (land) så blir det litt=
Gabriela: [Ja
Maria: =portugisisk
der
Samtalefører: Hm
Maria: Så skjønner man på en måte svensk litterann og
Gabriela: Språk er gøy da
Maria: Dansk var litt mer vanskelig, men

55. Scene (01.14.55)

→ Gabriela: men etter at jeg lærte norsk, så tok jeg det litt for gitt å lære et nytt språk.
Jeg hadde glemt hvor vanskelig det er ↑
Jeg hadde helt glemt det.
Også tenker man at
→ "Næ, for italiensk for deg så må det være piece of cake, du kan jo spansk bla bla bla"
Det var det IKKE.
Det er kjempevanskelig. (...)
Og jeg sier at: du er ikke god på et språk før du kan tulle og forstå,

ha litt ironi og bruke litt sånn (...) ja, skikkelig uttrykk
 Spr- alle språk har sine egne uttrykk, og det vanskelig
 Det hadde jeg glemt. Det er ikke så rart at jeg føler meg trygg på norsk etter
 (...) seks år, men, eh snart syv? ↑

Maria: Hm

Gabriela: Men (...) å lære språk er vanskelig, særlig jo eldre du blir, så jeg skal
 selvfølgelig skjønner jeg at hvis vi syns det er frustrerende, skjønner jeg hvor
 frustrert mamma syns det er da. (...)

Samtalefører: Hm. Men sånn som nå, når dere har bodd i Norge såpass lenge og kan språket
 godt, er det fortsatt noen utfordringer i norsk som er vanskelig. Hva er det
 som er, lissom, eller føler du at dere kan omtrent snakke om alt mulig?

Gabriela: Jeg føler meg ganske trygg på norsk

Samtalefører: Hm

Gabriela: Det gjør jeg

Samtalefører: Du og?

Maria: ja, det er bare (.) av og til sånn når du skal skrive (...) skolen eller oppgaver
 eller

Samtalefører: Ja, det du sa? Så det er skriving er, er fortsatt vanskelig?

Maria: Ja, jeg syns det. Ikke hvis du skal skrive enkelt, men hvis jeg skal begynne og
 bruke

Gabriela: Hm

Maria: sånn hva skal jeg si, (...) uttrykk som de bruker på det studiet jeg går på, så
 blir det litt mer vanskelig

Samtalefører: Hm. Ja

56. Scene (01.16.15)

Samtalefører: Eh (..) hva var den beste, fortell om den beste dagen da, i Norge?

Gabriela: Hm

Maria: Oh (...)

Gabriela: Når var det (...) Hm@ (...) Beste dagen i Norge. (...) hm, det var mange
 @@ (...)

Samtalefører: @@@

Maria: Ja, men det blir det. he (...)
 (...)

Gabriela: Det er så vanskelig å skille ut en dag

Samtalefører: Hm

Gabriela: Men (..) det er jo mange høydepunkter da
 Det(...) Jeg merker at,
 når jeg var i (land), så ville jeg ikke tilbake ↑
 men med en gang du setter foten (..)i norsk for holdt jeg på å si, eh, norsk
 land,
 så er det, da føler du deg litt hjemme, og det er litt deilig følelse ↑

Samtalefører: Hm

Gabriela: Eh (.)

Samtalefører: Tok det lang tid før du følte det?

Gabriela: Nei, jeg husker at eh (...) eh, når jeg var (land), jeg var der en måned,
 også var jeg syv uker i Italia, og ingen av, jeg vil ikke tilbake.
 På ingen av gangene. Jeg, sier man det?

Samtalefører: Nei, ja. Riktig ((lavt))

Gabriela: Eh (..) men når man først kommer hit,
 så, det er litt deilig å føle seg hjemme igjen. Eller sånn (...)
 for her ER alt så ryddig. På en måte. (..) alt er så.
 Som jeg hadde besøk av en venninne fra (land) så hun sa at
 "Norge er som et postkort ↑ En dame som sykler med et barn i vogna
 også kommer et, så flyr @@, så faller et blad fra trærne"@

Samtalefører: @@

Gabriela: Hehe, lissom alt er så, det er så rent og rolig og stille og (...)
 det er veldig, det er veldig pent land, da, kan du si. (...) Det er ikke så mye rot

Maria: Hvem var det som sa det?

Gabriela: (navn)

→

Maria: Åja, for de var på besøk, ja stemmer
 Gabriela: Ja, det var veldig morsomt (..) fordi det, og det er sant.
 Her er det veldig rolig. Du lissom klarer å slappe av
 Samtalefører: @@
 Maria: @ det var veldig morsomt at hu sa det
 Samtalefører: @@
 Maria: Hun forklarte hele scenen når hun hadde sett det og du bare
 Gabriela: Ja, satt i parken og bare tenkte:
 "Herregud, for" @@=
 Maria: [@@
 Gabriela: =Så deilig
 Samtalefører: Ho sa det?
 Maria: Ja
 Gabriela: Hm. Lissom så koselig
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Også er nordmenn veldig flinke til å (...) ja, gjøre litt sånn, ta på litt stearinlys
 og gjøre det litt koselig, dere, liker å ha det koselig og hyggelig og
 Maria: Hm
 Gabriela: I (land) du har lissom ikke så mye tid til det. Vi går ut og spiser der vi, spiser
 litt grillmat, eller en pizza eller et eller annet. Og der tar man ting mere på
 sparken. Her er dere så flinke til å planlegge, gjøre ordentlig og (..) det syns
 jeg er litt morsomt
 Samtalefører: Hm
 Gabriela: Så det er mange gode dager

Vedlegg 2: Samtaleguide

Jeg fokuser på **tre tidspunkt**, da de kom, i dag og en gang midt i mellom og prøver å få dem til å fortelle om hendelser på de tre tidspunktene og reflektere litt rundt dem.

Hovedspørsmålene er uthevet (skal ikke leses opp). De andre blir bare brukt hvis samtalene går i stå.

Første periode: I hjemlandet

Hvorfor kom du til Norge? (Ikke gå i detalj, men generell årsak som politiske problemer, ønske om å komme til Norden, ekteskap osv)

Hvem kom du sammen med? Evt. når kom de andre i familien din?

Fortell om hva du tenkte/hvilke forestillinger du hadde om det å lære et nytt språk som norsk.

Fortell om hva du tenkte/hvilke forestillinger du hadde om det å møte en ny kultur og bo i et nytt land.

- Hva slags forventninger hadde du til Norge?
- Hva hadde du hørt om Norge, om språket, om kulturen, om været før du dro?

Hvordan vil du karakterisere deg selv da før du dro?

- Selvsikker, nysgjerrig, flink, sjenert, redd, snill, usikker, typisk person fra ditt hjemland?

Andre periode: Første møtet med Norge

Fortell om det første møtet ditt med Norge, tenk tilbake!

Hva syntes du om det norske språket da du først hørte det?

Hvordan du lærte det?

Hva synes du om nordmenns væremåte?

Fortell om reisen og den første dagen

- Hvor bodde du da du kom til Norge?
- Husker du noen spesielle mennesker du kom i kontakt med?
- Hva gjorde du? Arbeidet du? Studerte du? Fortell

Fortell om den første dagen på norskkurs

- Hvordan lærte du norsk?

- Hva var det første du lærte på norsk?
- Hva synes du var det vanskeligste da
- Gikk du på kurs? Fikk du annen undervisning?
- Hadde du bøker, hvilke?
- Hvordan var læreren? Likte du læreren? **Fortell om læreren?**

Hvis du ikke gikk på kurs, hvordan lærer du språket?

- Traff du noen andre norske som betydde mye for deg? Fortell om dem.
- Var folk vennlige eller uvennlige? Fortell

Hvordan vil du karakterisere deg selv da du kom hit?

Selvsikker, nysgjerrig, sjenert, redd, snill, usikker

Tredje periode: I Norge nå

Når du ser tilbake på møtet ditt med Norge, og tenker hvordan livet ditt utviklet seg, var det en rett vei eller var det mange svinger på den veien? Mange motbakker?

Og når du tenker på hvordan du lærte det norske språket, hvordan var den utviklingen?

Når du tenker på de to kulturene, norsk og den i hjemlandet, hvordan vil du karakterisere dem? Og levemåten din og andre fra ditt land/i nærheten i Norge? Er det egentlig mye likt?

Når du tenker på de to språkene, norsk og morsmålet ditt, hvordan vil du karakterisere dem?

Livet i hjemlandet ditt med foreldrene dine - hvordan vil du beskrive det sammenliknet med livet til familien din her. Hva slags utdanning/skolegang hadde de?

Kjenner du noen norske familier. Lever de veldig annerledes?

Fritidsaktiviteter og interesser. Hva er du interessert i?

Bruk av massemedia

Lesevaner (hva slags litteratur? bøker? aviser? ukeblad?)

På hvilket språk?

Hvordan skaffes litteraturen?)

TV (kanaler, videoer)

Radio (stasjoner, programtyper)

Har du lest noe litteratur om folk som har flyttet til et annet land?

Hva er de største forskjellene i ditt liv her sammenliknet med det livet du ville ha levd i hjemlandet?

Hva er mest likt?

Tenk på det norske språket slik du oppfattet det i begynnelsen og den norske kulturen, væremåten, og hvordan du oppfatter den nå. Hvilke opplysninger ville ha gjort møtet lettere?

Tenk på det språket/de språkene du snakker nå i hjemmet, er det både norsk og morsmålet? Gi eksempler på når du snakker hva.

- Hvilket språk vil du helst at dine barn skal snakke til deg?
- Hvor god er du i norsk sammenliknet med andre i din generasjon som kom omtrent samtidig? Resten av familien din?

Om å lære norsk.

- Hvilke tilbud fantes da du kom?
- Hvilke tilbud kom etter hvert?
- Hva fungerte godt, hva fungerte dårlig?

Hvis du var utdanningsminister da du kom, hva ville du ha gjort da?

(nå, med hensyn til nyankommende?)

Er det noe som er vanskelig å si på norsk, noen emner som det er vanskelig å snakke om?

Er det noe som er vanskelig å forstå på norsk, for eksempel noen programmer fra TV (f. eks diskusjonsprogrammer), radio

Kan du lese alt på norsk?

Kan du skrive alt på norsk?

Fortell hvordan det er å snakke med folk på jobb, andre du møter (norske, andre), folk du kjenner godt på norsk

I hvilke situasjoner er det vanskeligst å snakke norsk? Spesielle tema?-----

Avslutter med

Fortell om den verste dagen din i Norge

Fortell om den beste dagen din i Norge.

Personlig bakgrunn (sjekk at disse opplysningene er kommer med på slutten)

Alder

Når kom du til Norge? (evt. hvor lenge har du vært her?)

Har du vært tilbake i hjemlandet ofte?

Hvilke språk kan du?

Bor du alene eller sammen med noen? Familierelasjoner?

Har du mye kontakt med folk fra hjemlandet eller fra andre land (utenom arbeidet)?

Har du mye kontakt med nordmenn (utenom arbeidet)?

Hva slags utdannelse, hvor?

Vedlegg 3: Konvensjoner for transkripsjonen

(Inspirert av De Fina (2006: 375))

” ”	Direkte tale
↑	Stigende tonefall
→	Markert linje
(?)	Utydelig tale
(( ))	Kommentar fra transkriberer
CAPS	Trykk på ord som forsterker
-	Stamming, avkuttete ord
!	Utrop
@	Fnising
@@	Latter
@@@	Markant latter
(.)	Liten pause (ca 0,5 sekund)
(..)	Mellomstor pause (ett sekund)
(...)	Lengre pause (lengre enn ett sekund)
[	Overlappende ytring
=	Ytringer om hører sammen, men som blir avbrutt ved overlapping fra andre
( )	utydelig tale
(land)	Informantenes hjemland i Sør-Amerika

Vedlegg 4: Pronomen i norsk

Tabell 5.1 Oversikt over pronomen i norsk

	Subjekt	Objekt
Personlig pronomen		
<u>Entall</u>		
1.person	Jeg	Meg
2.person	Du	Deg
<u>Flertall</u>		
1.person	Vi	Oss
2.person	dere	Dere
3.person	de	Dem
Upersonlig pronomen		
	man	Seg
	en	Seg
	du	Deg

Tabellen er inspirert av Golden mfl. (2008: 49, 52-53) og Faarlund mfl. (1997: 317, 344).